

Republica Moldova
Ministerul Protecției Sociale,
Familiei și Copilului

RAPORT SOCIAL ANUAL

2008

Chișinău, 2009

Republica Moldova
Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului

RAPORTUL SOCIAL ANUAL

2008

Chișinău, 2009

CUPRINS

Prefață	7
Lista abrevierilor	8
Introducere	9
1. SITUAȚIA SOCIAL-ECONOMICĂ	10
2. ASIGURAREA SOCIALĂ	13
2.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale	13
2.2. Analiza sistemului de pensii de asigurări sociale	13
2.2.1. Contextul demografic.	13
2.2.2. Evoluția numărului pensionarilor.	15
2.2.3. Analiza contribuțiilor de asigurări sociale	17
2.2.4. Asigurarea cu pensii a lucrătorilor din sectorul agrar.	18
2.2.5. Analiza cuantumului pensiilor de asigurări sociale.	19
2.3. Pensiile de asigurări sociale de stat	22
2.3.1. Pensia pentru limită de vîrstă	22
2.3.2. Pensia de invaliditate	23
2.3.3. Pensia de urmaș	24
2.3.4. Pensiile unor categorii de cetățeni.	24
2.4. Prestațiile de asigurări sociale	25
2.4.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă.	25
2.4.2. Indemnizația de maternitate.	27
2.4.3. Indemnizația unică la nașterea copilului	27
2.4.4. Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani.	27
2.4.5. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav	28
2.4.6. Ajutor de deces	28
2.5. Asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale	29
2.5.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă.	30
2.5.2. Indemnizația de invaliditate	30
2.5.3. Indemnizația de deces	31
2.6. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat	31
2.7. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale	34
2.8. Concluzii. Recomandări.	36
3. ASISTENȚA SOCIALĂ	37
3.1. Prestații de asistență socială	37
3.1.1. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni	37
3.1.2. Alocația pentru îngrijire	40
3.1.3. Ajutorul de deces	41
3.1.4. Compensații nominative	42
3.1.5. Alocații lunare de stat	45
3.1.6. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl.	47
3.1.7. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război	48
3.1.8. Alocația lunară nominală de stat	48
3.1.9. Ajutorul social	50
3.1.10. Ajutoare materiale	51
3.2. Servicii sociale	53
3.2.1. Serviciul asistență socială comunitară	53

Raportul social anual 2008

3.2.2. Serviciul îngrijire socială la domiciliu	56
3.2.3. Servicii de alimentare în cantinele de ajutor social	57
3.2.4. Instituții sociale specializate	58
3.2.5. Servicii de ocrotire rezidențială	63
3.2.6. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneosanatorial	66
3.2.7. Călătoria cu transportul feroviar sau auto de pasageri în cadrul statelor-membre ale C.S.I.	67
3.3. Concluzii. Recomandări	68
4. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI	69
4.1. Prestații adresate familiei și copilului	69
4.2. Servicii sociale de tip familial	72
4.3. Servicii rezidențiale	73
4.4. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate	74
4.5. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii	77
4.6. Odihna de vară a copiilor	78
4.7. Adopția	79
4.8. Concluzii. Recomandări	80
5. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE	82
5.1. Egalitatea de gen	82
5.2. Prevenirea și eliminarea violenței în bază de gen, inclusiv a violenței în familie	90
5.3. Politica socială de prevenire și combatere a Traficului de Ființe Umane (TFU)	94
5.4. Concluzii. Recomandări	101
6. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI	103
6.1. Măsuri de susținere socială a persoanelor cu dizabilități	103
6.2. Expoziția cu vânzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu dizabilități	104
6.3. Suport organizațiilor obștești din partea statului	105
6.4. Asigurarea cu articole protetico-ortopedice	105
6.5. Expertiza medicală a vitalității	106
6.5.1. Invaliditatea primară	106
6.5.2. Invaliditatea repetată	108
6.5.3. Reabilitarea parțială și totală	110
6.5.4. Invaliditatea fără termen	110
6.6. Compensațiile la călătoria în transportul urban, suburban și interurban	111
6.7. Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport	111
6.8. Concluzii. Recomandări	112
TABELE	
<i>Tabelul 1.1.</i> Principalii indicatori macroeconomici, anii 2000-2008	11
<i>Tabelul 2.1.</i> Dinamica populației și a beneficiarilor de pensii și indemnizații la 01.01, mii pers.	14
<i>Tabelul 2.2.</i> Raportul dintre populația ocupată și pensionari, la 01.01	15
<i>Tabelul 2.3.</i> Numărul pensiilor (pensionarilor) pe categorii, 2003-2008	16
<i>Tabelul 2.4.</i> Numărul pensiilor nou-stabilite, 2003-2008	17
<i>Tabelul 2.5.</i> Tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat, 2003-2008	18
<i>Tabelul 2.6.</i> Evoluția ratelor de înlocuire în perioada 2004-2008	19
<i>Tabelul 2.7.</i> Dinamica minimului de existență și a pensiei medii pentru limită de vîrstă, 2004-2008	21
<i>Tabelul 2.8.</i> Dinamica cuantumului pensiilor, 2003-2008	21
<i>Tabelul 2.9.</i> Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate în funcție de vîrsta asiguratului ...	23
<i>Tabelul 2.10.</i> Cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitatea temporară de muncă, 2006-2008	26
<i>Tabelul 2.11.</i> Dinamica cheltuielilor pentru protecția familiilor cu copii pe perioada 2004-2008, persoane asigurate 28	
<i>Tabelul 2.12.</i> Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces (BASS), inclusiv ajutor de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, 2004-2008	29
<i>Tabelul 2.13.</i> Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor de invaliditate, 2003-2008	31
<i>Tabelul 2.14.</i> Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2002-2008	31

<i>Tabelul 2.15.</i> Venituri acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat pe anii 2007-2008	32
<i>Tabelul 2.16.</i> Cheltuielile finanțate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2007-2008.....	33
<i>Tabelul 2.17.</i> Cheltuielile efectuate din mijloacele bugetului de stat în anii 2007-2008.....	34
<i>Tabelul 3.1.</i> Alocații sociale de stat, 2006-2008	38
<i>Tabelul 3.2.</i> Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2001-2008	38
<i>Tabelul 3.3.</i> Cheltuieli lunare pentru plata alocațiilor sociale de stat, 2001-2008.....	39
<i>Tabelul 3.4.</i> Cuantumul mediu al alocației sociale de stat, 2003-2008	40
<i>Tabelul 3.5.</i> Alocația pentru îngrijire pe anul 2008.....	40
<i>Tabelul 3.6.</i> Cuantumul alocației pentru îngrijire, 2002-2008.....	41
<i>Tabelul 3.7.</i> Ajutorul de deces persoanelor neasigurate pe anul 2008	41
<i>Tabelul 3.8.</i> Compensațiile nominative, 2008.....	42
<i>Tabelul 3.9.</i> Dinamica compensațiilor nominative, 2000-2008.....	44
<i>Tabelul 3.10.</i> Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat în a.2008	45
<i>Tabelul 3.11.</i> Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2001-2008	46
<i>Tabelul 3.12.</i> Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil, 2008	47
<i>Tabelul 3.13.</i> Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2006-2008.....	48
<i>Tabelul 3.14.</i> Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2008.....	49
<i>Tabelul 3.15.</i> Numărul beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2008	49
<i>Tabelul 3.15.</i> Dinamica cuantumului mediu al ajutoarelor materiale acordate în anii 2001-2008, lei.....	51
<i>Tabelul 3.16.</i> Numărul ajutoarelor materiale și sumele acordate solicitanților, 2008	51
<i>Tabelul 3.17.</i> Tipul susținerii sociale solicitate în a. 2008.....	52
<i>Tabelul 3.18.</i> Numărul beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MPSFC, 2005-2008.....	64
<i>Tabelul 3.19.</i> Numărul beneficiarilor și a personalului instituțiilor sociale pentru adulți din subordinea MPSFC, 2008	65
<i>Tabelul 3.20.</i> Cheltuielile pentru întreținerea instituțiilor sociale rezidențiale pentru adulți din subordinea MPSFC, 2008	65
<i>Tabelul 3.21.</i> Tichete de călătorie conform situației de la 31.12.2008.....	67
<i>Tabelul 4.1.</i> Indemnizațiile adresate familiilor cu copii, 2007-2008	70
<i>Tabelul 4.2.</i> Minimul de existență în mediu pe lună pe o persoană, lei	70
<i>Tabelul 4.3.</i> Co-raportul dintre indemnizațiile lunare pentru creșterea/îngrijirea copiilor și minimul de existență, 2006-2008	71
<i>Tabelul 4.4.</i> Cuantumul alocațiilor sociale de stat în perioada 2000-2008, lei.....	71
<i>Tabelul 4.5.</i> Cuantumul alocațiilor sociale pentru copii în cazul pierderii întreținătorului/ambilor părinți în perioada 2000-2008, lei.....	71
<i>Tabelul 4.6.</i> Cheltuielile de întreținere în instituțiile rezidențiale pentru copii, 2008	74
<i>Tabelul 4.7.</i> Adopția națională în anii 2002-2008, pers.....	79
<i>Tabelul 4.8.</i> Adopția internațională în anul 2008	80
<i>Tabelul 4.9.</i> Plasamentul copiilor până la adopția internațională, 2003-2008	80
<i>Tabelul 5.1.</i> Distribuția numărului șomerilor pe grupe de vîrstă, sexe și medii, (%).....	87
<i>Tabelul 5.2.</i> Numărul beneficiarilor de servicii de orientare profesională, 2007-2008	87
<i>Tabelul 5.3.</i> Activitatea agențiilor private de ocupare a forței de muncă în anul 2008.....	88
<i>Tabelul 5.4.</i> Reședința VTFU asistate în cadrul SNR în perioada 2006-2008 (raioane implicate în SNR).....	99
<i>Tabelul 6.1.</i> Invaliditatea primară, 2007-2008, pers.....	106
<i>Tabelul 6.2.</i> Cota valorică a gradelor de invaliditate primară	107
<i>Tabelul 6.3.</i> Repartizarea invalizilor primari după formele nozologice, vîrstă și gradul de invaliditate, pers.	107
<i>Tabelul 6.4.</i> Invaliditatea repetată, 2007-2008, pers.	109
<i>Tabelul 6.5.</i> Distribuirea cotei valorice a gradului de invaliditate repetată, 2007 - 2008	109
<i>Tabelul 6.6.</i> Reabilitarea invalizilor, 2007-2008	110
<i>Tabelul 6.7.</i> Invaliditatea fără termen, 2007-2008	111

FIGURI

<i>Figura 2.1.</i> Distribuția populației stabile după grupe de vîrstă la situația din 01.01.2009, persoane.....	14
<i>Figura 2.2.</i> Evoluția numărului total al pensionarilor și al populației ocupate, mii pers.....	15
<i>Figura 2.3.</i> Dinamica ratelor medii de înlocuire pe sexe	20
<i>Figura 2.4.</i> Cuanturnurile pensiilor medii pe categorii la 01.01.2009, lei.....	24
<i>Figura 2.5.</i> Structura veniturilor reale ale BASS în a. 2008	32

<i>Figura 2.6.</i> Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat	33
<i>Figura 3.1.</i> Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2001-2008	39
<i>Figura 3.2.</i> Cheltuieli lunare pentru plata alocațiilor sociale de stat, 2001-2008	39
<i>Figura 3.3.</i> Cuantumul mediu al alocației sociale de stat, 2003-2008	40
<i>Figura 3.4.</i> Cuantumul alocației pentru îngrijire, 2002-2008	41
<i>Figura 3.5.</i> Procentajul categoriilor de beneficiari ai compensațiilor nominative, 2008	43
<i>Figura 3.6.</i> Repartizarea procentuală a mijloacelor financiare pe categorii de beneficiari ai compensațiilor nominative, 2008	43
<i>Figura 3.7.</i> Dinamica numărului beneficiarilor de compensații nominative, 2000-2008	44
<i>Figura 3.8.</i> Cheltuielile pentru plata compensațiilor nominative, 2000-2008	44
<i>Figura 3.9.</i> Cuantumul mediu al compensațiilor nominative, 2000-2008	45
<i>Figura 3.10.</i> Dinamica beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2001-2008	46
<i>Figura 3.11.</i> Dinamica cheltuielilor pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2001-2008	46
<i>Figura 3.12.</i> Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2008	49
<i>Figura 3.13.</i> Dinamica unităților de asistent social, 2006-2008	54
<i>Figura 3.14.</i> Serviciul de îngrijire socială la domiciliu, 2002-2008	56
<i>Figura 3.15.</i> Dinamica numărului de cantine de ajutor social, 2002-2008	57
<i>Figura 3.16.</i> Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele în etate și cu dizabilități	58
<i>Figura 3.17.</i> Dinamica creării centrelor de zi pe grupuri de beneficiari, 2001-2008	59
<i>Figura 3.18.</i> Dinamica creării centrelor de plasament pe grupuri de beneficiari, 2001-2008	59
<i>Figura 3.19.</i> Dinamica creării centrelor mixte pe grupuri de beneficiari, 2001-2008	60
<i>Figura 3.20.</i> Dinamica creării azilurilor, 2001-2008	60
<i>Figura 3.21.</i> Dinamica creării centrelor sociale în perioada anilor 2001-2008	61
<i>Figura 3.22.</i> Distribuția pe medii a centrelor sociale și azilurilor	61
<i>Figura 3.23.</i> Numărul unităților de personal aprobate și efective pe tipuri de centre sociale/aziluri	62
<i>Figura 3.24.</i> Finanțarea centrelor sociale/azilurilor	62
<i>Figura 3.25.</i> Numărul locurilor aprobate și ocupate pentru fiecare tip de centru social/azil	63
<i>Figura 3.26.</i> Numărul beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MPSFC, 2005-2008	64
<i>Figura 4.1.</i> Indemnizația unică la nașterea copilului, 2001-2008	69
<i>Figura 4.2.</i> Indemnizația unică la nașterea fiecărui copil următor, 2001-2008	69
<i>Figura 4.3.</i> Forme de protecție a copilului avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, 2008	76
<i>Figura 4.4.</i> Forme de protecție de tip familial avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, 2008	76
<i>Figura 5.1.</i> Evoluția ratei de ocupare în perioada 2003-2008, %	86
<i>Figura 5.2.</i> Rata șomajului, 2003-2008	87
<i>Figura 5.3.</i> Referiri în cadrul SNR	98
<i>Figura 5.4.</i> Referiri în cadrul SNR 2006-2008	98

ANEXE

<i>Anexa 1.</i> Numărul total al pensionarilor și cuantumul mediu al pensiei	113
<i>Anexa 2.</i> Pensii nou-stabilite și cuantumul mediu al pensiei	116
<i>Anexa 3.</i> Adopția internațională, 1998-2008	119
<i>Anexa 4.</i> Informația privind adopția copiilor în anii 2000-2008	120
<i>Anexa 5.</i> Victimele TFU asistate în cadrul Programului OIM din Moldova, 2000-2008	121
<i>Anexa 6.</i> Statistica oferită de către Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova	123
<i>Anexa 7.</i> Compensațiile la călătoria în transportul urban, suburban și interurban	128
<i>Anexa 8.</i> Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor	129

|||||

Balleen

LISTA ABREVIERILOR

ANOFM – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APL – Administrația Publică Locală
BASS - Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BIM – Biroul Internațional al Muncii
BNS – Biroul Național de Statistică
CE – Consiliul Europei
CEDAW – Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CNAS – Casa Națională de Asigurări Sociale
CREMV – Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității
CSI – Comunitatea Statelor Independente
FISM – Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FRSSP – Fondul Republican de Susținere Socială a Populației
MEC – Ministerul Economiei și Comerțului
MPSFC – Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului
OIM – Organizația Internațională pentru Migrație
ONG – Organizații Nonguvernamentale
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PIB – Produsul Intern Brut
PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SNR – Sistemul Național de Referire
SUA – Statele Unite ale Americii
TACIS – European Union Technical Assistance Representation
SIDA – Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
UNFPA – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNIFEM – Fondul Națiunilor Unite pentru Femei

INTRODUCERE

Problemele protecției sociale, cu care se confruntă în prezent toate țările, constituie o preocupare aparte pentru statele aflate pe drumul tranziției spre economia de piață, în general, și pentru țara noastră, în special.

Protecția socială se concretizează prin programe sociale, care cuprind măsuri și instrumente menite să asigure creșterea standardului de viață și îmbunătățirea calității vieții, precum și protecția populației de efectele negative, cum sînt șomajul, sărăcia, exodul forței de muncă, inflația, pauperizarea, efecte ce pot apărea în anumite perioade determinate de diferitele condiții economice și sociale.

Pornind de la obiectivul principal al protecției sociale privind diminuarea și chiar înlăturarea consecințelor unor riscuri asupra nivelului de trai al segmentelor de populație social vulnerabile, la fundamentarea și promovarea politicilor sale sociale Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului stăruie asupra creării unui sistem de protecție socială a populației echitabil, social eficient și stabil din punct de vedere financiar.

În dezvoltarea prevederilor constituționale privind protecția socială, vom arunca o privire retrospectivă asupra căii parcurse, făcînd o analiză a celor realizate prin intermediul tehnicilor de monitorizare și evaluare.

Raportul Social Anual, propus atenției cititorului, reprezintă o generalizare a aspectelor principale ale activității Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului pe parcursul anului 2008. În el sînt reflectate rezultatele reformelor sociale în republică, sînt evidențiate problemele cu care se confruntă sistemul protecției sociale. Astfel, raportul constituie un instrument important de monitorizare a situației sociale din țară în decursul unui an.

Raportul este adresat unui cerc larg de cititori, interesați de problemele protecției sociale a populației. Constituind sursă de informare și fiind un instrument util de lucru, raportul poate servi, în egală măsură, organismelor și instituțiilor statale, societății civile, suscitînd interesul studenților, mediilor academice, organizațiilor internaționale și cetățenilor de rînd.

La elaborarea Raportului Social Anual 2008 și-au dat concursul specialiștii Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Fondului Republican de Susținere Socială a Populației, Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității, Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare, de asemenea au fost puse la dispoziție date de către specialiștii Casei Naționale de Asigurări Sociale și Secțiilor/Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Raportul Social Anual 2008 este alcătuit din șase capitole și reprezintă o analiză a situației din cadrul sistemului național de protecție socială, analiza fiind efectuată prin prisma prestațiilor și serviciilor sociale condiționate de schimbările social-politice și economice care au avut loc pe parcursul anului de referință.

Primul capitol gîndește indicatorii dezvoltării social-economice a Republicii Moldova în anul 2008.

Capitolul *doi* expune rezultatele monitorizării sistemului de asigurări sociale.

Capitolul *trei* prezintă analiza sistemului asistenței sociale din perspectiva dimensiunii economice (alocarea unor resurse materiale și financiare persoanelor vulnerabile) și dimensiunii propriu-zise sociale și psiho-sociale (care vizează procesele de integrare și reintegrare socială în sens larg).

Politicele de protecție socială a familiei și copilului sînt reflectate în capitolul *patru*, în special, fiind reflectate segmentele privind tutela/curatela, repatrierea copiilor, adopția.

În capitolul *cinci* este prezentată retrospectiva politicilor sociale în domeniul egalității genurilor, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane.

În virtutea noilor competențe funcționale atribuite Ministerului (Hotărîrea Guvernului nr.1178 din 17.10.2008) capitolul *șase* prezintă aspecte ale protecției sociale a persoanelor cu dizabilități, problemele vizînd prestațiile și serviciile sociale adresate persoanelor în cauză fiind reflectate în capitolele anterioare.

1. SITUAȚIA SOCIAL-ECONOMICĂ

Rezultatele activității economiei naționale în anul 2008 se prezintă în felul următor (fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stîngă a Nistrului și municipiul Bender*.)

Produsul intern brut (PIB) în anul 2008, conform datelor preliminare, a atins valoarea nominală de 62840 milioane lei, prețuri curente de piață. În condiții comparabile, PIB-ul a marcat o rată reală de creștere de 7,2% comparativ cu 3% în anul 2007. Condițiile climaterice favorabile și restabilirea exportului produselor vinicole au influențat pozitiv dezvoltarea economiei naționale.

Întreprinderile industriale de toate formele de proprietate, conform datelor preliminare, au fabricat producție în valoare de 29654,6 milioane lei, în prețuri curente. Indicele volumului producției industriale față de anul 2007 a constituit 100,7% (în prețuri comparabile). Situația din sectorul industrial al economiei a fost generată, preponderent, de activitatea întreprinderilor din industria alimentară și a băuturilor, care, deținînd ponderea de 43,1% în volumul total de producție, au contribuit la creșterea acestuia cu 4,1%.

Majorări ale volumului producției industriale față de anul 2007 s-au înregistrat la următoarele activități principale: fabricarea vinului; fabricarea zaharului; fabricarea produselor lactate; fabricarea pâinii și a produselor de patiserie proaspete; industria chimică; producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne; fabricarea băuturilor alcoolice distilate; fabricarea de cacao, ciocolată și produse zaharoase de cofetărie; producția de mobilier; tăbăcirea și prelucrarea pieilor; industria metalurgică etc.

În același timp, a avut loc reducerea volumului producției industriale comparativ cu anul 2007 la întreprinderile cu următoarele activități principale: fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; fabricarea hîrtiei și cartonului; fabricarea berii; fabricarea produselor de tutun; fabricarea produselor textile; fabricarea elementelor din beton, ipsos și ciment;

fabricarea de mașini și echipamente; fabricarea sticlei și articolelor din sticlă; sectorul energetic etc.

Producția agricolă obținută în toate categoriile de gospodării în anul 2008 a însumat 16410 milioane lei, în prețuri curente, constituind, conform estimărilor, 131,9% (în prețuri comparabile) față de anul precedent. Majorarea producției agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale cu 69,0%, în același timp producția animalieră marcînd o descreștere cu 19,6% față de anul 2007.

Investițiile în capital fix din contul tuturor surselor de finanțare realizate în economia națională pe parcursul anului 2008 au fost însușite în valoare de 17710,3 milioane lei, din care 10148,0 milioane lei au constituit lucrările de construcții-montaj sau, respectiv, cu cîte 0,4% mai mult în raport cu anul 2007. Darea în folosință a caselor de locuit s-a majorat cu 11,7%.

Parcursul mărfurilor realizat de întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian în anul 2008 s-a diminuat cu 1,1% față de anul 2007, iar volumul mărfurilor transportate – cu 4,8%.

Parcursul pasagerilor transportați cu transportul public în anul 2008 a crescut cu 5,9% față de anul 2007, iar numărul pasagerilor transportați – cu 2,2%.

Vînzările de mărfuri cu amănuntul în anul 2008 au totalizat 34573,6 milioane lei, înregistrînd în termeni reali o creștere de 8,4% comparativ cu anul 2007.

Valoarea **serviciilor cu plată prestate populației** s-a cifrat la 13110,4 milioane lei, înregistrînd în condiții comparabile de prețuri o diminuare cu 2,4% comparativ cu anul 2007.

Exporturile de mărfuri realizate în anul 2008 s-au cifrat la 1597,3 milioane dolari SUA, nivel superior celui înregistrat în perioada corespunzătoare din anul 2007 cu 19,0%. **Importurile** de mărfuri au evoluat la 4898,9 milioane dolari SUA, volum superior celui realizat în anul 2007 cu 32,8%. **Balanța comercială** s-a soldat cu un deficit de 3301,6 milioane dolari SUA, sau cu 953,8 milioane dolari SUA (cu 40,6%) mai mare față de cel marcat în anul 2007.

* Informația BNS

Salariul mediu lunar al unui salariat din economia națională în anul 2008 a constituit 2529 lei sau cu 22,6% mai mult față de anul precedent. În sfera bugetară salariul mediu a constituit 1959 lei, iar în sectorul real al economiei – 2825 lei.

Numărul șomerilor oficial înregistrați, conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, la 1 ianuarie 2009 a fost de 17,8 mii persoane. Numărul șomerilor, definit conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii, în trimestrul III 2008 a fost de 48,7 mii persoane.

Rata inflației în decembrie 2008 față de decembrie 2007 a constituit 7,3%, iar inflația medie anuală în anul 2008 față de anul precedent a marcat 12,7% (rata inflației în decembrie 2007 față de decembrie 2006 a constituit 13,1%, iar cea medie anuală în anul 2007 față de anul anterior – 12,3%).

În tabelul de mai jos sînt reflectați principalii indicatori macroeconomici ce caracterizează dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova în perioada anilor 2000-2008.

Tabelul 1.1. Principalii indicatori macroeconomici, anii 2000-2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008*
Produsul intern brut , mil. lei	16020	32032	37652	44754	53430	62840
în % față de anul precedent	102,1	107,4	107,5	104,8	103,0	107,2
Volumul producției industriale¹ , mil. lei	8167,7	17591,1	20770,2	22370,7	26173,5	29654,6
în % față de anul precedent	107,7	108,2	107,0	95,2	98,7	100,7
Producția agricolă , mil. lei	8268	11819	12688	13734	12825	16410
în % față de anul precedent	96,7	120,8	100,8	98,9	76,9	131,9
Investiții în capital fix din contul tuturor surselor de finanțare, mil. lei	1759,3	5140,0	7796,5	11012,3	15180,5	17710,3
în % față de anul precedent	85,0	107,6	121,4	124,0	120,7	100,4
inclusiv lucrări de construcții-montaj	755,6	2548,1	3913,4	5908,3	8423,6	10148,0
în % față de anul precedent	72,0	133,6	124,3	126,0	119,3	100,4
Darea în folosință a caselor de locuit (suprafața totală) din contul tuturor surselor de finanțare, mii m ²	213,8	343,5	461,1	579,0	558,0	623,2
în % față de anul precedent	75,4	119,6	134,2	125,6	96,3	111,7
Parcursul mărfurilor realizat de întreprinderile de transport – total, mil. tone-km	1977,1	4175,5	4263,6	5206,5 ²	4891,7 ²	4837,7 ²
în % față de anul precedent	131,0	109,9	102,1	115,8	94,0 ²	98,9 ²
din care:						
feroviar	1513,2	3005,9	3052,9	3673,2	3120,2	2877,6
în % față de anul precedent	127,1	99,6	101,6	120,3	84,9	92,2
auto	459,7	1168,2	1209,2	1531,4 ²	1769,6 ²	1958,1 ²
în % față de anul precedent	145,6	149,9	103,5	104,5	115,6 ²	110,7 ²
Mărfuri transportate de întreprinderile de transport – total, mii tone	10227,0	16327,9	15236,4	15483,7 ²	16982,6 ²	16163,7 ²
în % față de anul precedent	112,2	94,0	93,3	96,7	109,7 ²	95,2 ²
din care:						
feroviar	8213,8	13309,9	11704,1	11092,5	11846,8	10997,7
în % față de anul precedent	124,2	90,3	87,9	94,8	106,8	92,8
auto	1981,0	2897,6	3419,7	4248,7 ²	4968,3 ²	4963,2 ²
în % față de anul precedent	79,8	115,7	118,0	102,4	116,9 ²	99,9 ²
Vînzări de mărfuri cu amănuntul – total, mil. lei	6012,0	16575,8	19487,7	23356,6	28220,1	34573,6
în % față de anul precedent	104,0	105,6	105,3	106,9	107,6	108,4
din care, prin unitățile comerciale	3193,7	8338,8	11030,8	13620,7	16866,6	21295,1
în % față de anul precedent	100,6	111,7	113,9	110,1	110,3	111,7

Raportul social anual 2008

Stocuri de mărfuri la unitățile de comerț (la sfârșitul anului), mil. lei	434,7	1398,8	2021,1	2685,1	3740,9	4757,5
în % față de anul precedent	83,6	113,7	126,3	114,2	120,2	119,7
Servicii cu plată prestate populației – total, mil. lei	2599,6	6970,4	8209,5	9964,0	11568,5	13110,4
în % față de anul precedent	100,1	105,3	109,2	105,6	101,1	97,6
din care, prin unitățile oficial înregistrate	2246,8	5685,5	6663,6	8029,0	9616,4	11026,4
în % față de anul precedent	104,3	105,9	108,6	104,9	104,2	98,8
Export , mil. dolari SUA	471,5	985,2	1091,3	1051,6	1341,7	1597,3
în % față de anul precedent	101,7	124,7	110,8	96,4	127,6	119,0
Import , mil. dolari SUA	776,4	1768,5	2292,3	2693,2	3689,5	4898,9
în % față de anul precedent	132,4	126,1	129,6	117,5	137,0	132,8
Deficitul balanței comerciale , mil. dolari SUA	-304,9	-783,3	-1201,0	-1641,6	-2347,8	3301,6
în % față de anul precedent	248,1	127,9	153,3	136,7	143,0	140,6
Salariul mediu lunar al unui salariat din economia națională, lei	407,9	1103,1	1318,7	1697,1	2065,0	2528,6
în % față de anul precedent	133,9	123,8	119,5	128,7	121,7	122,6
Salariul real al unui salariat, %						
în % față de anul precedent	102,3	110,1	106,8	114,2	108,4	108,8
Numărul șomerilor oficial înregistrați (la sfârșitul anului), mii persoane	28,9	21,0	21,7	20,4	18,9	17,8
în % față de anul precedent	82,7	106,8	103,3	93,7	92,8	94,4
Indicele prețurilor de consum , în % față de anul precedent	131,2	112,4	111,9	112,7	112,3	112,7
din care:						
mărfuri alimentare	136,5	112,8	113,7	109,1	111,0	115,6
mărfuri nealimentare	122,1	111,8	112,3	116,4	113,1	108,3
servicii	127,5	112,4	107,8	114,7	114,3	116,5

* Date preliminare

¹ Indicatorul include volumul producției, calculat pe întreprinderile individuale

² Inclusiv datele pe întreprinderile cu alte genuri de activitate, care efectuează transportări auto de mărfuri și dispun de 10 și mai multe autovehicule de marfă proprii sau închiriate

2. ASIGURAREA SOCIALĂ

2.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale

Sistemul public de asigurări sociale de stat este parte componentă a sistemului de protecție socială, avînd ca obiectiv principal acordarea unor prestații în bani persoanelor asigurate aflate în imposibilitatea obținerii veniturilor salariale în urma anumitor situații de risc (incapacitate temporară sau permanentă de muncă, maternitate, bătrînețe, șomaj etc.).

Organizarea și funcționarea sistemului de asigurări sociale este bazată pe o serie de principii fundamentale:

- *principiul unicității*, conform căruia statul organizează și garantează activitatea sistemului public de asigurări în corespundere cu normele de drept unice;

- *principiul egalității*, care asigură tuturor participanților la sistemul public – contribuabili și beneficiari – tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește realizarea drepturilor și executarea obligațiilor prevăzute de legislație;

- *principiul solidarității sociale a generațiilor*, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;

- *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au obligația de a participa la sistemul public;

- *principiul contributivității*, conform căruia fondurile de asigurări sociale se formează în baza contribuțiilor datorate de către persoanele fizice și juridice – participanți ai sistemului public de asigurări sociale.

Sistemul public de asigurări sociale se bazează pe colectarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat de la angajatori și persoanele asigurate și pe distribuirea prestațiilor către beneficiari.

Conform Legii privind sistemul public de asigurări sociale, *persoană asigurată* este considerată persoana fizică aptă pentru muncă, cu domiciliul

în Republica Moldova, avînd obligația de a plăti contribuții de asigurări sociale în vederea beneficii de dreptul pentru prevenirea, înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege.

2.2. Analiza sistemului de pensii de asigurări sociale

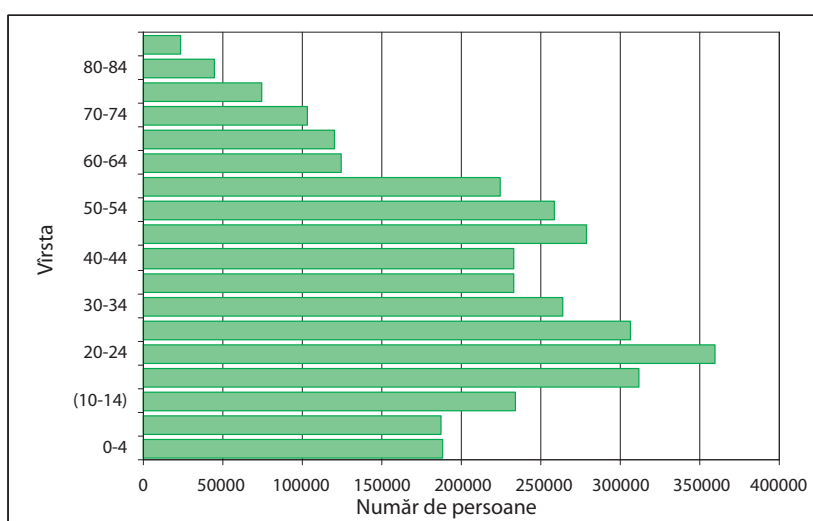
2.2.1. Contextul demografic

Datorită tendințelor demografice nepromițătoare ce au provocat reducerea populației la începutul anilor '90 ai secolului trecut, numărul populației Republicii Moldova a scăzut de la ultimul recensămint (2004) cu 77,0 mii persoane, situația demografică cunoscînd o evoluție nefavorabilă.

Aceste evenimente, care însumează caracteristicile unui declin demografic, au fost condiționate și de emigrarea masivă a populației și de sporul natural negativ. Evoluția negativă a acestor variabile a cauzat accelerarea procesului de îmbătrînire demografică a populației.

Conform datelor BNS, numărul populației stabilite la 01.01.2008 a constituit 3572,7 mii persoane, dintre care 1476,1 mii (41,3%) – populația urbană și 2096,6 mii (58,7%) – cea rurală, 51,9% – femei și 48,1% – bărbați.

Structura populației pe vîrste denotă un proces de îmbătrînire demografică. Vîrsta medie a populației s-a majorat de la 32,9 ani în anul 1998 pînă la 35,6 ani în anul 2007. Comparativ cu 01.01.2000, în 2008 s-a redus ponderea populației tinere (0-14 ani) de la 23,8% la 17,6% în totalul populație și a crescut ponderea populației vîrstnice de 65 ani și peste de la 9,4% la 10,3% în totalul populației.

Sursa: BNS

Figura 2.1. Distribuția populației stabile după grupe de vîrstă la situația din 01.01.2009, persoane

Coeficientul îmbătrînirii populației constituie 13,7%, procesul de îmbătrînire fiind mai accentuat în localitățile rurale, unde ponderea vîrstnicilor de 60 ani și peste este de 15,2%, față de 11,6% în mediul urban. Speranța de viață la naștere, calculată pentru populația totală în anul 2007, a constituit 68,8 ani. Pentru populația din mediul rural acest indicator este cu 3 ani mai mic decît pentru persoanele din mediul urban. Dezagregată pe criteriu de gen, speranța de viață la naștere a bărbaților este mai mică cu 7,5 ani față de cea a femeilor (65,1 ani – bărbați, 72,6 ani – femei).

Riscurile evoluției demografice nefavorabile au un impact direct asupra sistemului public de asigurări sociale. Printre cele mai însemnate riscuri pentru sistemul de asigurări sociale pot fi menționate:

- majorarea numărului de pensionari de limită de vîrstă în următorii ani pe seama genera-

țiilor născute în anii 1948-1952, care sînt de 2-3 ori mai numeroase decît generațiile precedente;

- diminuarea ofertei forței de muncă tinere, care, parțial, din diverse motive, nu intră pe piața muncii;
- îmbătrînirea/diminuarea forței de muncă și problemele productivității muncii, insuficiența capitalului uman pentru dezvoltarea durabilă a țării.

Rezultatele obținute în urma modelării indicatorilor demografici pe termen mediu și lung (anii 2025, 2050) reflectă o scădere și îmbătrînire continuă a populației. Populația în vîrstă aptă de muncă urmează să înregistreze o scădere de pînă la jumătate din valorile actuale, și astfel rata de împovărare demografică de către persoanele în vîrstă se va dubla, iar potrivit unor scenarii pesimiste chiar se va tripla.

Tabelul 2.1. Dinamica populației și a beneficiarilor de pensii și indemnizații la 01.01, mii pers.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Numărul populației stabile	3618,3	3607,4	3600,4	3589,9	3581,1	3572,7	3567,5
Numărul populației sub 15 ani (medie pe an)	804,0	768,2	735,6	715,9	699,6	687,1	572,3*
Numărul populației ce a depășit 57 ani – femei, 62 ani – bărbați	513,1	510,1	507,1	506,7	526,1	530,1	523,0*
Numărul total al beneficiarilor cărora li se calculează plăți sociale, din care:							
1) Pensionari total, inclusiv pentru limită de vîrstă	634,5	627,6	620,7	618,3	621,4	619,4	621,4
	474,5	468,1	460,8	457,3	459,7	458,8	462,1
2) Beneficiari de							
indemnizații							
Achitate din BASS		329,7	407,7	419,3	399,4	424,7	460,3
Achitate din BS		73,3	86,7	95,3	87,6	84,9	85,9

*Potrivit datelor privind populația înregistrată la 01.01.2009

Sursa: BNS, CNAS

Gradul de acoperire a populației stabile ce a depășit vârsta de pensionare la 01.01.2008 cu pensii de asigurări sociale de stat, reprezintă 86,5%. Diferența față de numărul populației ce a depășit vârsta de pensionare se explică prin existența altor categorii de pensionari, neincluși în sistemul public de asigurări sociale, precum și de existența unor persoane ce nu întrunesc stagiul minim necesar pentru realizarea dreptului la pensie pentru limită de vârstă, care, la rîndul său, beneficiază de alocație socială de stat pentru persoanele vîrstnice.

2.2.2. Evoluția numărului pensionarilor

Conform situației de la 1 ianuarie 2009, numărul total al pensionarilor a constituit 621,4 mii persoane, majorîndu-se, în comparație cu situația din 1 ianuarie 2008, cu 1967 persoane sau cu 0,3% (tabelul 2.2).

Pe parcursul anilor 2002-2008, numărul populației active și al persoanelor ocupate s-a redus cu 19,33% și 16,87% respectiv, în timp ce numărul total al pensionarilor a scăzut doar cu 1,87%. Acest fapt a condus la creșterea presiunii financiare asupra persoanelor ocupate în economie.

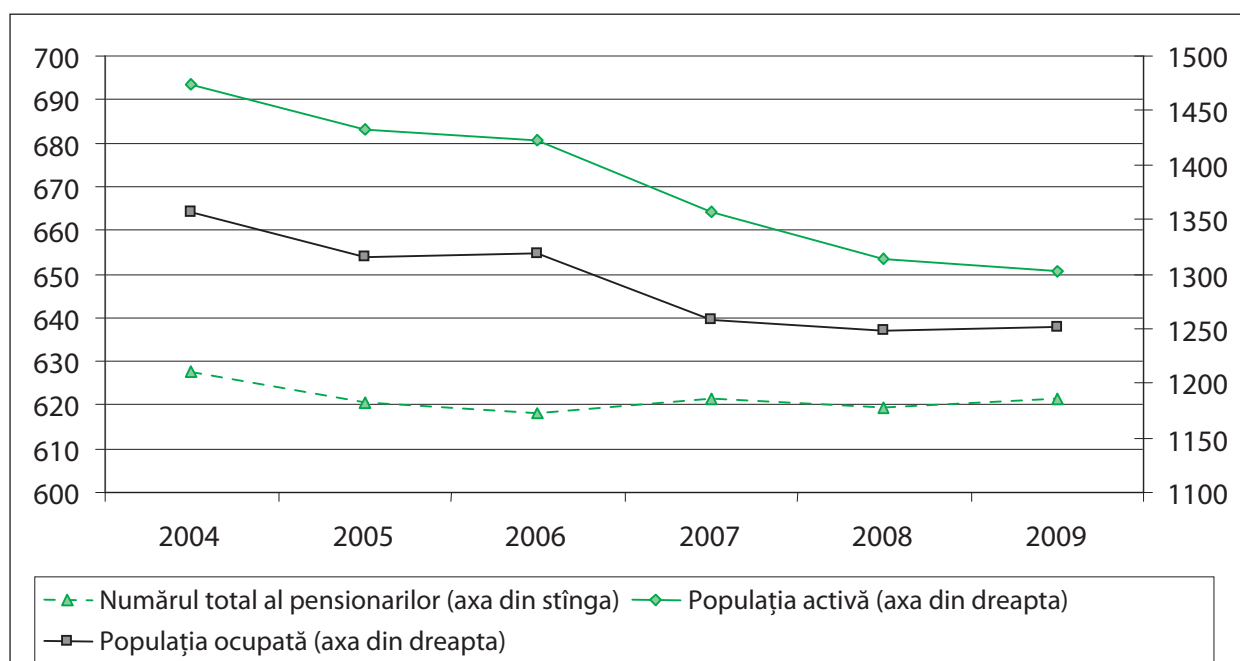

Figura 2.2. Evoluția numărului total al pensionarilor și al populației ocupate, mii pers.

Tabelul 2.2. Raportul dintre populația ocupată și pensionari, la 01.01

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Populație activă, mii pers., media pe an	1615	1 473,6	1 432,5	1 422,3	1 357,2	1 313,9	1 302,8
Populație ocupată, mii pers., media pe an	1505	1 356,5	1 316,0	1 318,7	1 257,3	1 247,9	1 251,1
Numărul total al pensionarilor, mii pers.	634,5	627,6	620,7	618,3	621,4	619,4	622,6
Raportul dintre populația activă și numărul pensionarilor	2,5:1	2,3:1	2,3:1	2,3:1	2,2:1	2,1:1	2,1:1
Raportul dintre populația ocupată și numărul pensionarilor	2,4:1	2,2:1	2,1:1	2,1:1	2:1	2:1	2:1

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii

Coeficientul poverii de pensionare reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor contribuțiilor și numărul beneficiarilor de pensii. Cu cât este mai mare numărul persoanelor angajate în câmpul muncii, iar numărul pensionarilor mai mic, cu atât este mai înaltă stabilitatea sistemului de pensii.

Pentru funcționarea stabilă a sistemului de asigurare cu pensii de tip *pay as you go*, precum este

categorisit și sistemul public de asigurări sociale existent în Moldova, este necesară menținerea raportului dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor în jur de 4/1-5/1. Dacă în anul 2002 raportul dintre pensionari și persoane ocupate era 1:2,4, la începutul anului 2009 acesta a constituit 1:2,0.

În această situație se evidențiază necesitatea unor schimbări parametrice ale sistemului de pensii.

Tabelul 2.3. Numărul pensiilor (pensionarilor) pe categorii, 2003-2008

Categorica pensiei	Numărul pensiilor					
	La 01.01. 2004	La 01.01. 2005	La 01.01. 2006	La 01.01. 2007	La 01.01. 2008	La 01.01. 2009
Pensii stabilite în conformitate cu:						
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total, din care:	618 239	612 636	611 509	615 172	613 490	616122
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	465 792	456 255	451 789	453 793	452262	455229
din rîndul membrilor de Guvern	66	80	83	84	84	85
din rîndul deputaților	96	96	102	108	116	117
din rîndul funcționarilor publici	1 430	3 490	4 357	4 773	5266	5562
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	15	194	290	317	354	387
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	736	707	664	642	713	713
de invaliditate	117 085	119 925	123 719	125 676	126 538	128145
de urmaș	33 019	31 889	30 505	29 779	28 157	25884
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total din care:	9 314	8 056	6 768	6 230	5 943	5278
din rîndul lucrătorilor vamali	-	-	35	33	24	20
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	2 185	2 228	2 217	2 203	2 187	2168
conform legii militarilor	2 437	1 766	1 141	922	1 436	1374
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	4 692	4 062	3 375	3 343	1 901	1310
din rîndul procurorilor și judecătorilor	-	-	-	371	395	406
III. Pensii total (I+II)	627 553	620 692	618 277	621 402	619 433	621400

Sursa: CNAS

Numărul pensionarilor care beneficiază de pensii de invaliditate la 01.01.2009 a constituit 128 mii persoane, în comparație cu situația din 01.01.2008 acesta s-a majorat cu 1607 persoane sau cu 1,27%. Numărul beneficiarilor de pensii de urmaș a scăzut cu 2273 persoane în anul 2008 față de anul 2007.

Numărul pensiilor pentru limită de vîrstă nou-stabilite în 2008 comparativ cu anul 2007 s-a majorat cu 1885 persoane sau cu 7,22%. Numărul pensiilor de urmaș nou-stabilite s-a majorat cu 58 persoane în anul 2008 față de anul 2007. Iar numărul pensiilor de invaliditate nou-stabilite s-a majorat cu 230 persoane în anul 2008 comparativ cu anul 2007 sau cu 2,38%.

Tabelul 2.4. Numărul pensiilor nou-stabilite, 2003-2008

Pensii stabilite în conformitate cu	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total, din care:	28467	34406	38747	39272	39120	40838
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	16815	19127	23331	26608	26103	27988
din rîndul membrilor de Guvern	1	18	7	2	8	3
din rîndul deputaților	22	17	11	8	8	7
din rîndul funcționarilor publici	272	2 607	1 254	626	791	778
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	5	177	89	41	48	43
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile)	208	357	33	17	498	40
de invaliditate	8 438	9 521	11 054	9 537	9 646	9876
de urmaș	2 706	2 582	2 968	2 433	2 045	2103
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total din care:	71	88	55	41	655	99
din rîndul lucrătorilor vamali	-	-	-	-	-	-
participanții la lichidarea avariei de la Cernobil	66	77	49	36	36	26
conform legii militarilor	5	11	6	5	619	73
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	0	0	0	0	0	0
din rîndul judecătorilor	0	0	0	0	26	36
III. Pensii total (I+II)	28 538	34 494	38 802	39 313	39775	40937

Sursa: CNAS

2.2.3. Analiza contribuțiilor de asigurări sociale

Mărimea tarifului de asigurare socială de stat și forma acestuia este diferențiată pe categorii de contribuabili: angajatori, angajați și persoane autoangajate (persoane fizice proprietari de terenuri agricole, arendași de terenuri agricole, întreprinzători individuali și fondatori de întreprinderi individuale, deținători de patente, avocați, notari, persoane care au încheiat contract individual de asigurare etc.). Din anul 2006, o categorie specială de contribuabili au constituit-o angajatorii din sectorul agrar, care achită contribuții de asigurări sociale pentru persoanele ce activează în baza contractului individual de muncă.

În anul 2008 contribuția individuală de asigurări sociale de stat datorată obligatoriu de salariații asigurați, angajați prin contract individual de muncă sau prin alte contracte, în vederea îndeplinirii de lucrări sau prestării de servicii, de persoanele care desfășoară activitate în funcție electivă sau sînt numite în autorități executive, de notarii de stat, de

judecători, de procurori, de avocații parlamentari, a constituit 5% din salariul lunar și din celelalte recompense. Pe cînd contribuția angajatorului constituia 24% la fondul de salarizare și la alte recompense. Astfel, tariful cumulat al contribuției de asigurări sociale de stat reprezintă 29%.

Începînd cu anul 2008, baza anuală de calcul a contribuției individuale obligatorii de asigurări sociale de stat nu depășește suma de 5 salarii medii lunare prognozate pe economie înmulțită la 12. În anii precedenți, baza lunară de calcul se limita la 3 salarii medii lunare prognozate pe economie.

Reforma sistemului de pensii prevede transferarea treptată a poverii ce ține de plata contribuțiilor de asigurări sociale de la angajator la angajați. Prin urmare, anual, mărimea contribuției angajatorului s-a redus cu 1%, în timp ce mărimea contribuției individuale s-a majorat cu 1%. Dacă în anul 2004 contribuția individuală constituia 1%, în anul 2005 – deja 2%, în anul 2006 – 3%, în anul 2007 – 4%, în anul 2008 – 5%. (vezi Tabelul 2.5.)

Tabelul 2.5. Tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat, 2003-2008

	Categoriile contribuabililor	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1.	Pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă (angajatorul/angajatul)	29%+ 1%	28%+ 2%	27%+ 2%	26%+ 3%	25%+ 4%	24%+ 5%
2.	Persoanele fizice ce-și organizează și desfășoară activitatea pe cont propriu, lei	653	705	1374	2013	2318	2920
3.	Pentru angajatorii din agricultură (angajatorul/stat/angajat)	20%+0% + 1%	20%+0% + 2%	20%+0% + 2%	16%+ 4% + 3%	16%+ 4% + 4%	16%+ 4% + 5%
4.	Proprietari de terenuri agricole care lucrează terenurile în mod individual și persoanele fizice care, prin contract, au luat în arendă terenuri agricole, lei	1,7 lei anual pentru o unitate/grad de teren agricol, pentru fiecare persoană asigurată	1,7 lei anual pentru o unitate/grad de teren agricol, pentru fiecare persoană asigurată	1,7 lei anual pentru o unitate/grad de teren agricol, pentru fiecare persoană asigurată	480	576	725

Sursa: Legile BASS 2003-2008

Obiectivul principal urmărit prin redistribuirea treptată a tarifului de asigurare de la angajator la angajat este diminuarea poverii fiscale care va avea drept rezultate majorarea mijloacelor pentru reinvestiții și motivarea declarării veniturilor reale ale angajaților. La fel, un efect pozitiv al redistribuirii va fi și creșterea ponderii contribuțiilor individuale, ca urmare acumulându-se mijloace pentru viitoarea pensie.

Transferul sumelor pentru asigurarea socială de stat ține de responsabilitatea angajatorului. O situație dificilă în sistemul de asigurări sociale de stat s-a format din cauza ineficienței mecanismului de control asupra transferurilor din partea angajatorilor pe conturile individuale ale angajaților. Potrivit raportului de activitate al CNAS, în anul 2008, doar pentru 1753 de persoane au fost eliberate extrase ale conturilor individuale, ceea ce reprezintă mai puțin de 0,1% din totalul persoanelor asigurate. O componentă esențială a sistemului de pensii bazat pe contribuții este implicarea persoanelor asigurate la identificarea acelor angajați care nu efectuează plățile. Este necesară informarea contribuabililor pentru autosesizare prin emiterea anuală

a unor rapoarte ce vor include informații despre venitul asigurat pe parcursul anului.

Începând cu anul 2006, proprietarii de terenuri agricole pe care le lucrează în mod individual, precum și persoanele care au arendat teren sau au dat în folosință terenuri agricole, achită contribuții de asigurări sociale în formă fixă, ce asigură pensia minimă și ajutorul de deces.

Alte categorii de persoane pot fi asigurate benevol, în baza contractului individual încheiat cu CNAS, plătind contribuții de asigurări sociale de stat în formă fixă, în sumă de 2920 lei în anul 2008, ceea ce acordă plătitorului dreptul la pensie minimă și la ajutor de deces.

2.2.4. Asigurarea cu pensii a lucrătorilor din sectorul agrar

Sistemul complicat al contribuțiilor de asigurări sociale generează un șir de probleme, care se referă, în special, la sectorul agrar. Un tarif al contribuțiilor de asigurări sociale mai scăzut, stabilit pentru angajații sectorului agrar, precum și sistemul sofisticat al contribuțiilor pentru persoanele care lucrează terenurile agricole, în combinație cu nive-

lul redus de acumulare a acestora, conduce la o redistribuire esențială a mijloacelor destinate plății pensiilor în favoarea pensionarilor sectorului agrar. În aceste condiții, sistemul se confruntă cu o problemă serioasă, deoarece, în urma redistribuirii ponderii activităților pe piața muncii și a scăderii continue a populației ocupate, 43,4% din pensionarii pentru limită de vîrstă (la situația din 01.01.2009) beneficiau de pensii acordate angajaților din agricultură. În același timp, contribuțiile asiguraților din agricultură în anul 2008 au reprezentat doar 4,8 % din suma totală a contribuțiilor transferate în BASS.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică 31,1% din totalul persoanelor ocupate au activat în sectorul agricol. Este evidentă necesitatea acordării unor subvenții din partea bugetului de stat pentru acoperirea cheltuielilor pentru plata pensiilor acestei categorii de persoane.

La prima vedere, paradoxal, rata medie de înlocuire în agricultură în anul 2008 a constituit circa 40,3%, reieșind din pensia medie pentru limită de vîrstă pentru agricultori în cuantum de 597,53 lei și salariul mediu nominal în agricultură de 1316,6 lei. Acest fapt relevă efectele nefavorabile ale distribuției inechitabile.

Mărimea pensiei, într-un anumit mod, trebuie să fie proporțională contribuțiilor achitate. Luînd în considerare faptul că pensia este asigurată în prealabil, în cazul unor contribuții joase și pensia este corespunzătoare. De regulă, aceasta nu trezește nemulțumiri în rîndurile participanților la sistemul de pensii. Nemulțumirea, însoțită de tendința eschivării de la plata contribuțiilor, apare în cazul în care în sistem nu se respectă principiile de asigurări so-

ciale, adică are loc redistribuirea neordonată a mijloacelor de la un grup de contribuabili la altul.

De remarcat că aceasta nu se referă la redistribuirea mijloacelor între participanții la sistemul de pensii, condiționată de diferența în ceea ce privește durata vieții acestora, care are un caracter imprevizibil și reprezintă, de fapt, riscul asigurat. O asemenea redistribuire, de facto, reprezintă baza de asigurare și găsește înțelegere în rîndurile majorității populației.

Redistribuirea excesivă a mijloacelor în sistemul de pensii provoacă neconcordanța între mărimea contribuțiilor achitate și plățile promise (sau primite). Această discordanță este condiționată de o serie de factori, printre care și particularitățile schemei aplicate a sistemului de pensii, discordanța fiind agravată de nerespectarea principiilor unificării sistemului de pensii.

Efectul sinergiei acestor factori contribuie la reducerea ratei de înlocuire pentru unele categorii de contribuabili (de regulă, cei mai disciplinați) și provoacă neîncrederea în sistemul de pensii și eschivarea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale.

2.2.5. Analiza cuantumului pensiilor de asigurări sociale

Unul din indicatorii principali ce caracterizează nivelul de trai, pe care îl asigură sistemul de pensii asiguraților, reprezintă rata de înlocuire a venitului pierdut. Rata medie de înlocuire reprezintă raportul dintre pensia medie pentru limită de vîrstă și salariul mediu. Spre regret, sistemul actual de pensii propune participanților săi, un nivel de asigurare destul de modest.

Tabelul 2.6. Evoluția ratelor de înlocuire în perioada 2004-2008

		2004		2005		2006		2007		2008	
		Băr- bați	Femei	Băr- bați	Femei	Băr- bați	Femei	Băr- bați	Femei	Băr- bați	Femei
Salariul mediu nominal lunar, lei	Total	1103,1		1318,7		1697,1		2065,0		2529,7	
	Pe criterii de gen	1322,5	943,3	1568,0	1138,6	2162,6	1472,7	2489,9	1808,6	2910,1	2134,0
Mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă, lei	Total	336,75		397,18		457,51		565,83		666,28	
	Pe criteriu de gen	361,63	324,58	426,76	383,09	473,81	441,21	588,39	543,27	735,58	637,83
Creșterea salariului nominal mediu lunar față de anul precedent, %		23,9		19,5		28,6		21,7		22,5	

Creșterea pensiei medii pentru limită de vîrstă față de anul precedent, %	54,5		17,9		15,2		23,7		17,65	
Indicele prețurilor de consum (mediu anual),%	112,4		111,9		112,7		112,3		112,7	
Indexarea pensiilor de asigurări sociale de stat, %	22,3		18,2		15,7		20,7		17,0	
Rata medie de înlocuire brută, %	27,34	34,41	27,22	33,64	22,81	29,96	24,84	30,04	25,21	29,88
	30,53		30,12		26,96		27,4		26,32	

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii

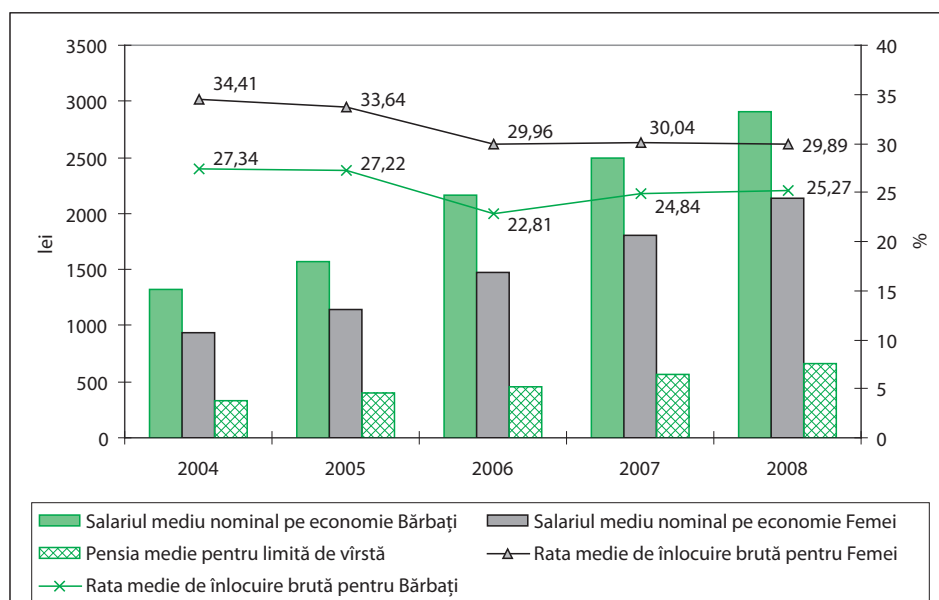

Figura 2.3. Dinamica ratelor medii de înlocuire pe sexe

În anul 2008 rata medie de înlocuire în economie a constituit 26,32% (cu 4,2 p.p. mai mică decît în anul 2004).

Descreșterea înregistrată (vezi tabelul 2.6) a ratei medii de înlocuire este motivată, în mare măsură, de ritmurile înalte de creștere a salariului, deoarece, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, pensiile se indexează în funcție de media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent. În asemenea situație are loc, inevitabil, scăderea constantă a ratei de înlocuire. Situația este agravată și de mărimea mică a pensiilor noi stabilite, fapt condiționat de specificul formulelor de pensionare. Modelarea pe termen lung demonstrează că, odată cu menținerea

condițiilor actuale de funcționare a sistemului de pensionare, rata de înlocuire se va reduce și în continuare, pînă în anul 2040, iar ulterior se va stabiliza aproximativ la nivelul de 11-12%. Va crește esențial și diferența dintre mărimea salariului mediu calculat și mărimea medie a pensiei stabilite. În aceste condiții, pentru combaterea sărăciei în rîndurile pensionarilor, statul se va confrunta cu necesitatea actualizării suplimentare a pensiilor, fapt ce va conduce la destabilizarea sistemului de pensii.

Pe parcursul ultimilor ani creșterea cuantumului pensiilor a fost mai lentă decît creșterea salariilor, ceea ce a condiționat scăderea ratei medii de înlocuire. Astfel, rata medie de înlocuire pentru anul 2008 constituia 25,27% la bărbați și 29,89% la femei, în cazul pensiilor pentru limită de vîrstă, cu

0,43 puncte procentuale majorându-se față de anul 2007 pentru bărbați și respectiv diminuându-se cu 0,15 puncte procentuale pentru femei.

În scopul asigurării securității economice și sociale a persoanelor beneficiare de prestații de asigurări sociale de stat, precum și pentru ajustarea puterii de cumpărare a acestora la contextul economic existent, la 01.04.2008 pensiile au fost indexate în proporție de 17%. Din anul 2003 și până în prezent au fost efectuate 6 indexări ale pensiilor: în a.2003 – cu 19,3%, a.2004 – cu 22,3%, a.2005 – 18,2%, a.2006 – 15,7%, a.2007 – 20,7%, iar în anul 2008 cu 17%, acestea generând majorarea mărimii medii a pensiei pentru limită de vîrstă de la 166,87 lei în anul 2002 pînă la 666,28 lei în 2008. Practic, în perioada anilor 2002-2008 pensia medie pentru limită de vîrstă a cunoscut o majorare de circa 4 ori. Pensia minimă pentru limită de vîrstă pentru lucrătorii din agricultură s-a majorat de la 175,08 lei în 2004 la 422,96 lei în 2008 sau de 2,4 ori. Pensia mi-

nimă pentru ceilalți beneficiari de pensii pentru limită de vîrstă s-a majorat de la 196,98 lei în anul 2004 la 475,09 lei în anul 2008 sau de 2,4 ori. Față de începutul perioadei de raportare 2008/2007 pensia medie pentru limită de vîrstă s-a majorat de 1,18 ori.

Totodată, pensia medie de invaliditate a crescut de la 156,76 lei în anul 2002 pînă la 548,08 lei în 2008, majorarea fiind de 3,49 ori. Pensia minimă de invaliditate de gradul I s-a majorat de la 206,85 lei în anul 2005 la 337,98 lei în anul 2008, pensia minimă de invaliditate de gradul II, respectiv, de la 199,76 lei în anul 2005 la 326,98 lei în anul 2008, iar pensia minimă de invaliditate de gradul III – de la 140,66 lei în anul 2005 la 229,82 lei în anul 2008, astfel în anii 2002-2008 cuantumul pensiei minime de invaliditate s-a majorat de 1,6 ori.

Majorări au fost efectuate și pentru pensia de urmaș de la 120,92 lei în anul 2002 pînă la 367,62 lei în 2008 sau de 3,04 ori. Față de anul 2007 pensia medie de urmaș s-a majorat de 1,15 ori.

Tabelul 2.7. Dinamica minimului de existență și a pensiei medii pentru limită de vîrstă, 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Minimul de existență, total populație, lei	679,9	766,1	935,1	1099,4	1368,1
Minimul de existență, pensionari, lei	576,9	649,1	800,3	943,4	1167,4
Cuantumul mediu al pensiei pentru limită de vîrstă, lei	336,75	397,18	457,51	565,83	666,28
Raportul dintre pensia pentru limită de vîrstă și minimul de existență, pensionari, %	58	61	57	60	57

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii

Cuantumul pensiei medii pentru limită de vîrstă se situează sub nivelul mărimii minimului de

existență pentru pensionari, constituind din acesta 57% în anul 2008.

Tabelul 2.8. Dinamica cuantumului pensiilor, 2003-2008

Tipul pensiei stabilite în conformitate cu:	Cuantumul mediu al pensiei, (lei)					
	La 01.01. 2004	La 01.01. 2005	La 01.01. 2006	La 01.01. 2007	La 01.01. 2008	La 01.01. 2009
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat						
pentru limită de vîrstă	217,98	336,75	397,18	457,51	565,83	666,28
din rîndul membrilor de Guvern	1 473,24	3 317,32	3 630,14	4 794,97	5 574,10	6054,28
din rîndul deputaților	1 547,9	1 988,94	3 004,89	4 665,62	5 423,27	5873,72
din rîndul funcționarilor publici	567,29	832,32	974,37	1095,56	1292,19	1514,51
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	743,71	1 028,79	1 165,13	1 387,92	1 684,22	2015,01

vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	306,11	499,86	607,95	702,96	2337,31	2864,94
de invaliditate	195,2	293,45	337,62	380,96	467,42	548,08
de urmaș	138,96	209,13	241,47	270,48	318,95	367,62
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi						
din rîndul lucrătorilor vamali	0,00	0,00	1 318,85	1 457,15	1 644,04	1786,56
participanții la lichidarea avariei de la Cernobil	600,64	734,8	866,5	997,33	1 197,53	1398,43
conform legii militarilor	83,31	99,30	94,72	94,04	474,74	668,43
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	108,67	165,34	197,49	224,40	269,33	314,12
din rîndul procurorilor și judecătorilor	0,00	0,00	0,00	3 514,03	4 015,21	4389,01

Sursa: CNAS

Pensia medie pentru limită de vîrstă în anul 2008 a constituit 666,28 lei, comparativ cu anul 2007 aceasta s-a majorat cu 17,75%, iar comparativ cu anul 2003 de 3,1 ori. Mărimea medie a pensiei de invaliditate în anul 2008 a constituit 548,08 lei, comparativ cu anul 2007 aceasta s-a majorat cu 17,26%. Iar mărimea medie a pensiei de urmaș în anul 2008 a constituit 367,62 lei, față de anul 2007 aceasta s-a majorat cu 15,26%. Cea mai mare pensie medie o constituie pensia membrilor de Guvern, care în anul 2008, după o creștere de 8,6% a constituit 6054,28 lei.

2.3. Pensii de asigurări sociale de stat

Pensia de asigurări sociale de stat reprezintă un drept bănesc cuvenit asiguratului, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensie pentru limită de vîrstă;
- b) pensie de invaliditate;
- c) pensie de urmaș.

Legislația în vigoare¹ stabilește cuantumul minim al pensiei, pentru fiecare categorie în parte.

2.3.1. Pensia pentru limită de vîrstă

Dreptul la pensie pentru limită de vîrstă se acordă dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: atingerea **vîrstei de pensionare** stabilită de legislație și realizarea **stagiului de cotizare** necesar.

Vîrsta de pensionare. Odată cu adoptarea în anul 1998 a Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, în Republica Moldova din anul 1999 a început creșterea treptată a vîrstei de pensionare atît pentru bărbați, cît și pentru femei. Ulterior, în urma modificării Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat², începînd cu anul 2002 și pînă în prezent vîrsta de pensionare constituie 62 de ani – pentru bărbați și 57 de ani – pentru femei.

În prezent, în multe state există tendința de egalare a vîrstei de pensionare pentru bărbați și femei, cum ar fi în Danemarca, Germania, Spania, Belgia – 65 de ani, Franța – 60 de ani.

Stagiul de cotizare. Stagiul de cotizare reprezintă însumarea perioadelor de activitate în care au fost plătite contribuții de asigurări. Stagiul de cotizare include perioade contributive – activitățile pe parcursul cărora persoana este supusă asigurărilor sociale, precum și perioade necontributive – perioadele care sînt asimilate stagiului de cotizare (perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus; perioada de îngrijire a unui copil pînă la vîrsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore, în caz de deces al ambilor părinți; pe-

¹ După 01.04.08 - Hotărîrea Guvernului nr. 316 din 17.03.2008 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat// Monitorul Oficial, 2008, nr. 57-60, art.374.

² Legea nr. 1485-XV din 22.11.2002 pentru modificarea articolului 41 al Legii nr. 156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat// Monitorul Oficial, 2002, nr.161, art. 1264.

rioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, ajutor de șomaj, alocație pentru integrare sau reintegrare profesională).

Se includ în stagiul de cotizare perioadele de absență forțată de la serviciu, pentru care s-a plătit venitul asigurat și au fost achitate contribuțiile de asigurări sociale.

În afara perioadelor menționate, în stagiul de cotizare se includ următoarele tipuri de activități, realizate pînă la 1 ianuarie 1999: munca în calitate de membru de colhoz, activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație, activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începînd cu 1 aprilie 1992; îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vîrsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vîrsta de 75 de ani; perioada de studiu în instituțiile de învățămînt superior de zi; serviciul militar sau alt serviciu asimilat acestuia.

Durata stagiului de cotizare. Începînd cu 1 ianuarie 1999, stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei pentru limită de vîrstă constituia pentru bărbați 26 de ani și pentru femei – 22 de ani. În fiecare an următor, stagiul asigurat se majora pentru bărbați cu 1 an și pentru femei – cu 2 ani. Începînd cu anul 2003, stagiul de cotizare necesar, atît pentru bărbați, cît și pentru femei, constituie 30 de ani.

Persoana asigurată care la atingerea vîrstei de pensionare stabilite nu confirmă stagiul de cotizare necesar, însă confirmă un stagiul de cotizare de cel puțin 15 ani, poate beneficia de o pensie parțială, calculată proporțional stagiului de cotizare realizat. De asemenea, legislația prevede norme care vizează persoanele care au realizat un stagiul de cotizare mai mare de 30 de ani. Astfel, pentru fiecare an de stagiul care depășește 30 de ani și în cazul depășirii vîrstei de pensionare necesare mărimea pensiei stabilite se majorează cu 2%/an din venitul mediu lunar asigurat.

În cazul în care cuantumul pensiei pentru limită de vîrstă, calculat conform legii este mai mic decît cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă stabilit, se acordă pensie minimă.

Pensiile pentru limită de vîrstă se plătesc integral tuturor pensionarilor, inclusiv celor care realizează venituri pasibile de asigurări sociale de stat.

2.3.2. Pensia de invaliditate

Invaliditatea reprezintă pierderea totală sau parțială a capacității de muncă, ce se menține după expirarea perioadei de acordare a indemnizației

pentru incapacitate temporară de muncă și limitează posibilitatea practicării activităților generatoare de venit.

Starea de invaliditate, cauzele, gradul și timpul apariției ei se constată de Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității în baza unor regulamente aprobate de Guvern.

În raport cu gradul de pierdere a capacității de muncă, se stabilesc trei grade de invaliditate.

Dreptul la pensie de invaliditate se stabilește asiguratului care și-a pierdut total sau parțial capacitatea de muncă din cauza:

- a) unei boli obișnuite;
- b) unui accident de muncă;
- c) unei boli profesionale.

Asiguratul încadrat într-un grad de invaliditate cauzat de o boală obișnuită beneficiază de pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile stagiului de cotizare în raport cu vîrsta la data constatării invalidității:

Tabelul 2.9. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate în funcție de vîrsta asiguratului

Vîrsta la data constatării invalidității	Stagiul de cotizare
Pînă la 23 de ani	1 an
23-26 de ani	2 ani
26-31 de ani	3 ani
Peste 31 de ani	5 ani

În cazul invalidității cauzate de un accident de muncă sau de o boală profesională, pensia de invaliditate se stabilește indiferent de durata stagiului de cotizare.

Cuantumul pensiei de invaliditate se calculează în raport cu gradul de invaliditate conform formulelor stabilite de Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, care iau în considerație stagiul de cotizare și venitul mediu lunar asigurat.

În cazul în care cuantumul pensiei de invaliditate, calculat conform legii, este mai mic decît cuantumul pensiei minime de invaliditate stabilit, se acordă pensie minimă de invaliditate.

Pensiile de invaliditate se plătesc integral tuturor pensionarilor, inclusiv celor care realizează venituri pasibile de asigurări sociale de stat.

2.3.3. Pensia de urmaș

Pensia de urmaș achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat reprezintă plata lunară stabilită persoanei care a pierdut întreținătorul.

Dreptul la pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii.

Pensiile de urmaș se stabilesc:

- copiilor pînă la vîrsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățămînt de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), pînă la terminarea acestora, fără a depăși vîrsta de 23 de ani;

- soțului supraviețuitor, dacă la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vîrsta de pensionare sau a fost încadrat în gradul I sau II de invaliditate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit;

- soțului supraviețuitor sau tutorelui (curatorului) care are în îngrijire copii sub vîrsta de 3 ani ai întreținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de aflare în concediu pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani.

Quantumul pensiei de urmaș se stabilește procentual din pensia întreținătorului decedat în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți.

2.3.4. Pensiile unor categorii de cetățeni

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni (judecători, procurori, aleși locali, funcționari publici etc.). Diferența față de condițiile generale de stabilire a pensiilor constă în unele facilități acordate acestor categorii, scopul cărora a fost evidențierea și aprecierea meritelor față de stat.

Pentru a beneficia de dreptul la pensie, este necesară întrunirea următoarelor condiții: *atingerea vîrstei de pensionare*, (spre ex.: 50/50 ani pentru judecători și procurori, 62/57 ani pentru deputați în Parlament, membri de Guvern și aleși locali, 57/52 pentru funcționari publici);

realizarea stagiului total de cotizare de 30 de ani și a *stagiului special de cotizare*, care diferă în dependență de funcția ocupată (spre ex.: 20 de ani în calitate de judecător și procuror, 2 ani în calitate de deputat în Parlament și membru de Guvern, 15 ani ca funcționar public și 8 ani în calitate de ales local).

Pensiile acestor categorii de cetățeni se finanțează 50% din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat și 50% din contul bugetului de stat. Acestea se calculează în cuantum de 75% din suma tuturor plăților lunare (pentru deputați, membri de Guvern și aleși locali) și în cuantum de 75% din venitul mediu lunar realizat din ultimele 60 de luni de activitate în serviciul public (pentru funcționarii publici). Numărul beneficiarilor de acest tip de pensii constituia la 01.01.2009 1,1% din numărul total al beneficiarilor de pensii.

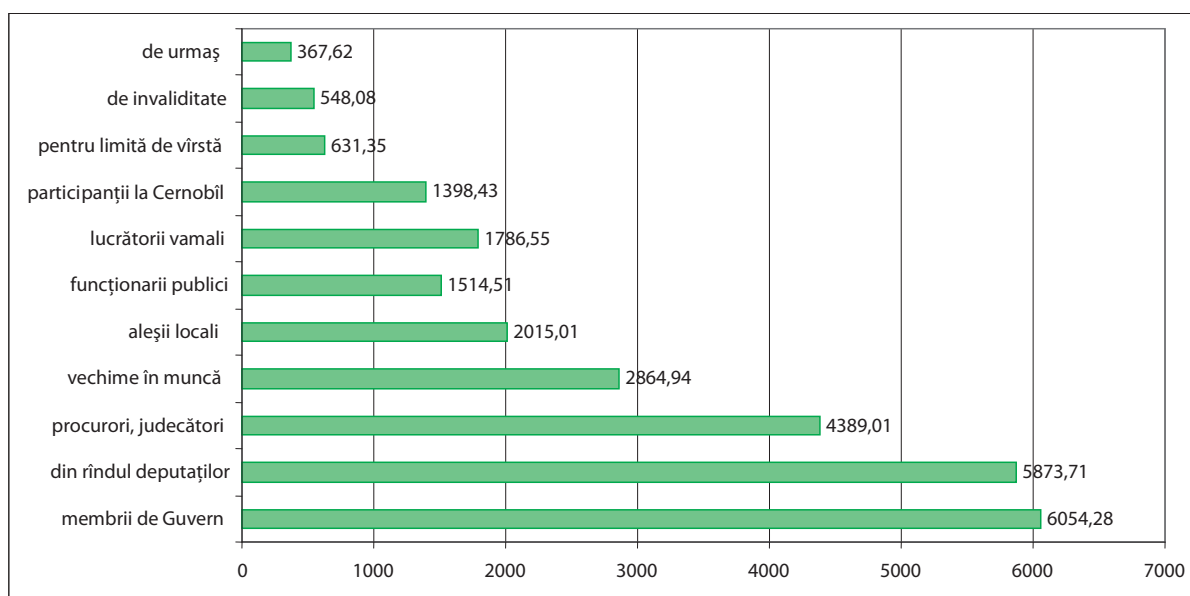

Figura 2.4. Cuantumul pensiei medii pe categorii la 01.01.2009, lei

Pentru procurori și judecători condițiile de pensionare sînt stabilite de legi separate. Astfel, condițiile de stabilire a dreptului și modul de calculare a pensiei pentru procurori sînt reglementate de Legea cu privire la Procuratură³. Legea cu privire la statutul judecătorului⁴ stabilește condițiile de realizare a dreptului la pensie pentru judecători. În cazul în care judecătorii întrunesc condițiile stabilite de Lege, ei pot beneficia concomitent atît de pensie, cît și de indemnizație lunară viageră. Pensia medie a unui membru de Guvern este de 9,1 ori mai mare decît pensia medie pentru limită de vîrstă stabilită în condiții generale, pensia medie a unui funcționar public este de 2,2 ori mai mare decît pensia medie pentru limită de vîrstă.

În scopul respectării principiilor de bază ale sistemului public de asigurări sociale, în momentul de față, se fac primii pași spre unificarea sistemului de pensii ce urmărește ca toți contribuabilii la sistemul public de asigurări sociale să beneficieze de dreptul la pensie pentru limită de vîrstă în baza condițiilor unice.

2.4. Prestațiile de asigurări sociale

Sistemul public de asigurări sociale oferă tuturor participanților dreptul de a beneficia atît de o protecție pe termen lung (pensie de asigurări sociale), cît și de protecție pe termen scurt – în cazul incapacității temporare de muncă a persoanei. Prestațiile de asigurări sociale reprezintă toate formele de plăți achitate persoanelor asigurate din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat.

Dreptul la prestații de asigurări sociale

La prestații de asigurări sociale au dreptul asigurații domiciliați în Republica Moldova și șomerii cu drept la ajutor de șomaj. Persoana are dreptul la prestații de asigurări sociale legate de riscurile sociale de care este asigurată. Asigurații sistemului public de asigurări sociale au dreptul la indemnizații în următoarele cazuri:

- a) de boli generale și accidente nelegate de muncă;
- b) de prevenire a îmbolnăvirilor (carantină);
- c) pentru recuperarea capacității de muncă;
- d) de maternitate (sarcină și lăuzie);
- e) pentru îngrijirea copilului bolnav.

Șomerii au dreptul la indemnizații în cazurile prevăzute de lit. a) și d).

2.4.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Notă: Incapacitate de muncă – situație în care se află asiguratul ca urmare a pierderii aptitudinilor fizice, intelectuale sau a deprinderilor de muncă din cauza unei boli sau unui accident.

Condițiile de acordare:

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se acordă persoanelor asigurate, dacă îndeplinesc cel puțin una din următoarele condiții⁵:

- realizarea unui stagiou total de cotizare de cel puțin 3 ani;
- realizarea unui stagiou de cotizare de cel puțin 3 luni, din ultimele 12 luni anterioare producerii riscului asigurat (dacă au un stagiou total de cotizare de pînă la 3 ani);
- desfășurarea activității pe bază de contract individual de muncă pe durată determinată, inclusiv cei care muncesc la lucrări sezoniere, de cel puțin 12 luni, pe parcursul ultimelor 24 de luni anterioare producerii riscului asigurat.

Perioada de acordare

Perioada pentru care se acordă indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este de cel mult 180 de zile în cursul unui an calendaristic și începe din prima zi de concediu medical. Începînd cu a 120-a zi, indemnizația se plătește în cazul prelungirii concediului medical avizat de Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității. În baza posibilității recuperării capacității de muncă a persoanei și evitînd încadrarea acestuia într-un grad de invaliditate, medicul curant recurge la prelungirea concediului medical peste 180 de zile cu încă cel mult 30 de zile.

De indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă beneficiază și persoanele angajate în sectorul agrar, și cele angajate în baza contractului individual de muncă pe durată determinată. Asiguraților cu contract individual de muncă pe durată determinată ce nu depășește un an, inclusiv celor

³ Legea nr. 294-XVI din 25.12.2008 cu privire la Procuratură//Monitorul Oficial, 2009, nr. 55-56, art. 155.

⁴ Legea nr. 544-XIII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului//Monitorul Oficial, 2002, nr. 117-119, art. 946.

⁵ Legea nr. 289-XIV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale//Monitorul Oficial, 2004, nr. 168-170, art. 773.

angajați la lucrări sezoniere, și șomerilor, în perioada de acordare a ajutorului de șomaj, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă li se acordă pentru o perioadă de pînă la 30 de zile în cursul unui an calendaristic. Asiguraților cu contract individual de muncă pe durată determinată ce depășește un an, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă li se acordă pe o durată de 180 de zile calendaristice.

Baza de calcul

Baza de calcul a indemnizației o constituie venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat.

Cuantumul lunar al indemnizației se stabilește diferențiat, în funcție de durata stagiului de cotizare:

- de pînă la 5 ani – 60% din baza de calcul stabilită;
- cuprins între 5 și 8 ani – 70% din baza de calcul stabilită;

- de peste 8 ani – 100% din baza de calcul stabilită.

În comparație cu anul 2007 în anul 2008 numărul total al beneficiarilor de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă a crescut cu 33963 persoane sau cu 9,4% (cea mai mare pondere revenindu-i beneficiarilor de indemnizație în caz de boală sau traumatism, numărul cărora în anul 2008 față de anul 2007 a crescut cu 25448 persoane sau cu 7,6%). Dacă în anul 2007 față de anul 2006 numărul persoanelor ce beneficiază de indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă în caz de accidente de muncă sau de boală profesională s-a redus cu 65 de beneficiari, atunci în anul 2008 față de anul 2007 numărul acestora a crescut cu 709 persoane. Totodată, cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă în anul 2008 au constituit 499328,8 mii lei, sau cu 116611,7 mii lei mai mult față de anul 2007.

Tabelul 2.10. Cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitatea temporară de muncă, 2006-2008

Tipul prestației	2006			2007			2008		
	Nr. real de zile	Nr. beneficiarilor, pers.	Suma plătită (mii lei)	Nr. real de zile	Nr. beneficiarilor, pers.	Suma plătită (mii lei)	Nr. real de zile	Nr. beneficiarilor, pers.	Suma plătită (mii lei)
Indemnizații în caz de boală sau traumatism	5022302	309645	231800,6	5224899	332993	289617,9	5452549	358441	368756,8
Indemnizații pentru accidente de muncă sau boală profesională	13667	188	717,1	8452	123	640,2	11766	832	963,6
Indemnizații pentru îngrijirea bolnavilor	104808	10440	4277,0	126235	12430	5903,0	137438	13863	8384,5
Indemnizații de maternitate	1427320	14415	61532,6	1600052	15537	86065,2	1724774	21415	119070,3
Indemnizații - alte cazuri	7269	426	669,6	7342	379	490,8	25745	874	2153,6
Total indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă	6575366	335114	298996,9	6966980	361462	382717,1	7352272	395425	499328,8

Sursa: CNAS

2.4.2. Indemnizația de maternitate

Indemnizația de maternitate (sarcină și lăuzie) se stabilește asiguratelor, soților aflate la întreținerea soților asigurați și șomerilor care au dreptul la concediu de maternitate, ce include concediul prenatal și concediul postnatal. Indemnizația de maternitate se acordă, începând cu a 30-a săptămână de sarcină, pe o perioadă de 126 zile calendaristice, iar în cazul nașterilor complicate ori al nașterii a doi sau mai mulți copii – de 140 zile calendaristice. În cazul acordării concediului pentru sarcină și lăuzie în perioada concediului pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani, persoana îndreptățită va beneficia de ambele indemnizații (de maternitate și de îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani). În cazul în care soția se află la întreținerea soțului salariat⁶, indemnizația de maternitate se stabilește pe numele soției. Faptul că persoana în cauză este soția angajatului se confirmă prin buletinul de identitate și adeverința de căsătorie.

Cuantumul lunar al indemnizației de maternitate este de 100% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat.

Cheltuielile la plata indemnizației de maternitate au cunoscut o majorare în anul 2008 față de anul 2007 cu 33005,1 mii lei. Creșterea cheltuielilor la plata acestei indemnizații sînt cauzate de creșterea numărului de beneficiari de la 15537 înregistrați în anul 2007 la 21415 de beneficiari în anul 2008.

2.4.3. Indemnizația unică la nașterea copilului

Indemnizația unică la nașterea copilului constituie o formă de sprijin bănească acordată femeilor asigurate prin intermediul sistemului public de asigurări sociale. Cuantumul acesteia se stabilește anual prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat. În conformitate cu prevederile Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008⁷, cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului născut viu a constituit:

- ✓ 1200 de lei – pentru primul copil;
- ✓ 1500 de lei – pentru fiecare copil următor.

⁶ Soția se consideră aflată la întreținerea soțului asigurat dacă, la data apariției dreptului la indemnizație de maternitate, nu este angajată în muncă și nu este persoană asigurată de riscul respectiv (maternitate), fapt care se confirmă prin carnetul de muncă sau prin certificat eliberat de organele de asigurări sociale.

⁷ Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 nr. 271-XVI din 07.12.2007//Monitorul Oficial, 2007, nr. 203-206, art. 798.

Indemnizația menționată se stabilește mamei, iar în cazul decesului acesteia tatălui sau altei rude, în grija căreia a rămas copilul, sau adoptatorului (curatorului).

2.4.4. Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani

Indemnizație pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani – formă de sprijin bănesc ce se stabilește și se acordă prin sistemul public de asigurări sociale persoanei asigurate pentru creșterea copilului.

Femeile salariate și ucenicele, precum și soțiile aflate la întreținerea soților salariați, după expirarea concediului de maternitate înaintează o cerere scrisă pentru a beneficia de concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani. Acest concediu poate fi folosit integral sau parțial în orice timp, pînă cînd copilul va împlini vârsta de 3 ani și se include în stagiul de cotizare. Concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului poate fi folosit și de tatăl copilului, bunică, bunel sau altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului și întrunește calitatea de persoană asigurată.

În anul 2008 a fost adoptată Legea nr. 155 din 04.07.2008 cu privire la modificarea și completarea articolului 18 din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale cu scop de majorare a sumei indemnizației acordate pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani. Astfel, pînă la intrarea în vigoare a modificării menționate cuantumul lunar al indemnizației pentru creșterea copilului constituia 20% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, dar nu mai puțin de 100 lei pentru fiecare copil. După intrarea în vigoare a modificărilor date cuantumul lunar al indemnizației pentru creșterea copilului constituia 20% dar nu mai puțin de 200 lei pentru fiecare copil. Potrivit aceleiași Legi, începînd cu 1 ianuarie 2009, cuantumul lunar al indemnizației pentru creșterea copilului constituie 25% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, dar nu mai puțin de 250 lei pentru fiecare copil.

În perioada 2004-2008 numărul de persoane care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului pînă la vârsta de 3 ani este în ascensiune. În anul 2008 de indemnizația pentru creșterea copilului pînă la vârsta de 3 ani au beneficiat 27235 persoane, dintre care femei – 25613, bărbați – 601, alte persoane – 1021.

Tabelul 2.11. Dinamica cheltuielilor pentru protecția familiilor cu copii pe perioada 2004-2008, persoane asigurate

Tipul indemnizației		2004			2005			2006			2007			2008		
		Numărul indemnizații (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Cuantumul mediu, lei	Numărul indemnizații (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Cuantumul mediu, lei	Numărul indemnizații (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Cuantumul mediu, lei	Numărul indemnizații (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Cuantumul mediu, lei	Numărul indemnizații (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Cuantumul mediu, lei
Indemnizația unică la nașterea primului copil,		3720	1562,4	420-00	4708	2270,6	500-00	5364	3920,3	800-00	5769	5514,0	1000-00	5458	6288,0	1200-00
Indemnizația unică la nașterea fiecărui copil următor,		3231	912,2	280-00	3649	1630,7	500-00	3444	2532,0	800-00	3762	3605,4	1000-00	4932	6931,1	1500-00
Indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani,		15347	1565,5	100-00	20097	3046,4	149-87	23309	4292,2	184-14	24852	5756,2	230-75	27235	8796,0	322-60
Dintre care:	Ma-melor	14547	1485,5	100-00	19031	2873,6	149-19	22041	4052,2	182-19	23429	5414,3	230-22	25613	8255,7	321-94
	Tați-lor	304	30,4	100-00	397	69,5	175-04	462	94,6	215-09	520	141,0	269-55	601	220,2	366-38
	Altor per-soane	496	49,6	100-00	669	103,3	154-47	806	145,4	181-93	903	200,9	221-99	1021	320,1	313-48

Sursa: CNAS

2.4.5. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav

În cazul îmbolnăvirii copilului pînă la vîrsta de 7 ani, a copilului cu handicap cu afecțiuni inter-curente pînă la împlinirea vîrstei de 16 ani, indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav se stabilește mamei pentru o perioadă de cel mult 14 zile calendaristice (în cazul acordării asistenței medicale de ambulator) sau pentru o perioadă de cel mult 30 zile calendaristice (în cazul acordării asistenței medicale în staționar pentru perioada în care copilul necesită îngrijire). Pentru îngrijirea copilului bolnav certificatul se eliberează și altui membru al familiei (tatălui, bunicii, bunicului, altor membri ai familiei încadrați în cîmpul muncii, tutorelui sau curatorului), dacă din anumite motive întemeiate, confirmate documentar, mama nu poate îngriji co-

pilul (în caz de boală, absență temporară, decădere din drepturile părintești etc.).

Cuantumul indemnizației depinde de venitul mediu lunar asigurat și durata stagiului de cotizare.

2.4.6. Ajutor de deces

Ajutorul de deces constituie o prestație unică care se acordă în scopul susținerii financiare a familiei decedatului sau a persoanei care a suportat cheltuielile de deces.

În caz de deces al asiguratului, pensionarului din sistemul public de asigurări sociale, șomerului sau al persoanei care a realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 3 ani, de ajutorul de deces beneficiază o singură persoană, care poate fi, după caz: soțul supraviețuitor, copilul, părintele, tutorele, curatorul, sau, în lipsa acesteia, persoana care dovedește că a suportat cheltuielile cauzate de deces.

Asiguratul, șomerul și pensionarul beneficiază de dreptul la ajutor de deces în caz de deces al unui membru de familie⁸ neasigurat care s-a aflat la întreținerea sa.

Ajutorul de deces se acordă o singură dată, în sumă fixă.

Cuantumul ajutorului de deces se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat. În conformitate cu prevederile Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008, cuantumul ajutorului de deces acordat în cazul decesului asi-

guratului, pensionarului din sistemul public de asigurări sociale, al șomerului, precum și al unui membru de familie aflat la întreținerea acestora sau persoanei care a realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 3 ani a constituit 800 de lei.

Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces în anul 2008 au crescut comparativ cu anul 2007 cu 2904,4 mii lei. În anul 2008 față de anul 2007 s-a redus numărul beneficiarilor de ajutor de deces cu 728 de persoane.

Tabelul 2.12. Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces (BASS), inclusiv ajutor de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Cheltuielile (efective) anuale (mii lei)	16 192,2	27 560,1	27 022,9	26 579,3	29487,7
<i>Inclusiv ajutor de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale (mii lei)</i>	76,6	52,2	60,1	10,5	41,5
Numărul beneficiarilor, persoane	31 708	39 283	38 547	37 965	37237
<i>Inclusiv ajutor de deces ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale (mii lei)</i>	20	15	8	3	9

Sursa: CNAS

2.5. Asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale garantează persoanelor asigurate un ansamblu de prestații și indemnizații pentru diminuarea și compensarea consecințelor și prevenirea accidentelor de muncă și bolilor profesionale.

Angajatorul are obligația să asigure salariații pentru accidente de muncă și boli profesionale din momentul încheierii contractului individual de muncă.

Potrivit legislației de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale⁹ persoanele asigurate beneficiază de dreptul la următoarele indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale:

⁸ Se consideră membru de familie:

- a) soțul;
- b) părinții;
- c) copiii până la vârsta de 18 ani sau, dacă își făceau studiile la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățământ, - până la absolvire, însă până la atingerea vârstei de 23 de ani, precum și copiii inapți pentru muncă, indiferent de vîrstă, dacă și-au pierdut capacitatea de muncă până la atingerea vîrștelor menționate.

⁹ Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.1999 //Monitorul Oficial, 2000, nr. 031, art. 192; Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 nr. 271-XVI din 07.12.2007// Monitorul Oficial, 2007, nr. 203-206, art. 798.

- a) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- b) indemnizație de invaliditate;
- c) indemnizație de deces.

Mijloacele Fondului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale sînt parte din mijloacele bănești acumulate din contribuțiile de asigurări sociale de stat achitate de angajatori.

Posibilitatea lărgirii pachetului de prestații pentru accidente de muncă și boli profesionale presupune, după experiența unor state, stabilirea tarifelor de asigurări sociale diferențiate pentru fiecare angajator în funcție de condițiile de muncă (normale, deosebite sau speciale) ale asiguraților. Valoarea majorării sau a reducerii contribuției de asigurări sociale pentru angajator fiind stabilită în funcție de numărul accidentelor de muncă și a bolilor profesionale în perioada de referință; gravitatea consecințelor accidentelor de muncă și bolilor profesionale; volumul cheltuielilor pentru prestațiile și indemnizațiile de asigurare.

Potrivit legislației României, valoarea majorării tarifului contribuțiilor de asigurări sociale, în funcție de clasa de risc a sectoarelor de producție și locurilor de muncă variază de la 0,5% până la 4%.

În situația în care, în prezent, în Republica Moldova, politica în domeniul asigurărilor sociale promovează reducerea cu 1% în fiecare an a tari-

fului contribuțiilor sociale achitate de către angajator (CCTM 2008-2010), precum și datorită lipsei instituțiilor abilitate să efectueze clasificarea după gradul de risc al sectoarelor de producție și a locu-

rilor de muncă, este imposibilă lărgirea pachetului existent de prestații pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Notă: În România persoanele asigurate de accidente de muncă și boli profesionale beneficiază de următoarele prestații și servicii:

- a) reabilitare medicală și recuperare a capacității de muncă;
- b) reabilitare și reconversie profesională;
- c) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- d) indemnizație pentru transferarea temporară la altă muncă;
- e) compensații pentru atingerea integrității;
- f) despăgubiri în caz de deces;
- g) rambursări de cheltuieli.

în Federația Rusă:

- a) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- b) indemnizație de deces;
- c) indemnizație de invaliditate;
- d) indemnizație unică;
- e) cheltuieli suplimentare în legătură cu reabilitarea medicală, socială și profesională.

2.5.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale se acordă în baza certificatului medical și documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale.

Cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă constituie 100% din venitul mediu lunar asigurat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională. Indemnizația se plătește pentru zilele lucrătoare din primele 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către angajator, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi – din mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat.

Durata de acordare a indemnizației este de până la 180 de zile calendaristice, în intervalul de un an și se calculează din prima zi de concediu medical. În situații temeinic motivate, durata concediului medical poate fi prelungită peste 180 de zile dar nu mai mult de 30 de zile.

În situația în care asiguratul a fost încadrat într-un grad de invaliditate până la expirarea termenului de 180 de zile, indemnizația se acordă până la data în care s-a emis decizia cu privire la încadrarea în grad de invaliditate.

Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă cauzate de accidente de muncă și boli profesionale este reprezentată în *Tabelul 2.10*.

2.5.2. Indemnizația de invaliditate

Asiguratul încadrat într-un grad de invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale are dreptul la indemnizație de invaliditate care se acordă lunar pe toată perioada în care beneficiază de pensie de invaliditate din sistemul public de asigurări sociale.

Cuantumul indemnizației de invaliditate diferă în funcție de gradul de invaliditate stabilit. Pentru asiguratul încadrat în gradele I sau II de invaliditate indemnizația se determină ca diferența dintre 2/3 din salariul mediu lunar asigurat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și cuantumul pensiei de invaliditate al acesteia stabilit prin sistemul public de asigurări sociale.

Cuantumul indemnizației de invaliditate pentru asiguratul încadrat în gradul III de invaliditate se determină procentual din cuantumul calculat pentru gradele I și II de invaliditate, corespunzător gradului de reducere a capacității de muncă.

Tabelul 2.13. Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor de invaliditate, 2003-2008

Categoriile de beneficiari	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)	Nr. beneficiarilor	achitat lunar (mii lei)
Indemnizații de invaliditate în total <i>inclusiv pentru:</i>	76	11,9	133	34,2	182	57,5	199	79,8	213	113,2	228	157,2
invalidi gr. I	5	0,9	7	1,7	11	3,9	15	6,8	17	10,2	16	10,8
invalidi gr. II	38	8,5	63	25,2	82	40,1	88	56,1	100	82,1	118	120,0
invalidi gr. III	33	2,5	63	7,3	89	13,5	96	16,9	96	20,9	94	26,4

Sursa: CNAS

2.5.3. Indemnizația de deces

În cazul decesului asiguratului, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, de indemnizație de deces beneficiază:

a) copiii asiguratului în vîrstă de pînă la 18 ani sau în vîrstă de pînă la 23 de ani dacă își continuă studiile la cursuri de zi la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, și copiii încadrați în grad de invaliditate indiferent de vîrstă.

Cuantumul indemnizației constituie pentru un copil echivalentul a 5 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională; pentru 2 copii – echivalentul a 8 salarii medii lunare; pentru 3 și mai mulți copii – echivalentul a 12 salarii medii lunare, dar nu mai puțin de respectiv 5, 8 și 12 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul asigurat.

b) soțul asiguratului încadrat în grad de invaliditate sau care a atins vîrstă de pensionare.

Cuantumul indemnizației constituie echivalentul a 3 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3

salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul asigurat.

c) soțul sau unul din părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vîrstă de 3 ani.

Cuantumul indemnizației constituie echivalentul a 3 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul asigurat (Dinamica cheltuielilor 2004-2008, vezi Tabelul 2.12).

2.6. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat

Prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 nr. 271-XVI din 07 decembrie 2007 au fost stabilite veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat în sumă de 6256700,2 mii lei și cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat în sumă de 6276195,3 mii lei.

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au fost precizate la nivel de 6416436,0 mii lei și cheltuieli la nivel 6374861,1 mii lei.

Tabelul 2.14. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2002-2008

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Venituri (executat), mil. lei	2215954,9	2734439,4	2947860,4	3696035,3	4347650,4	5157229,0	6362837,8
Cheltuieli (executat), mil. lei	1899612,1	2173876,4	2768883,0	3697773,5	4378060,9	5244559,3	6315149,8
Excedent (+)/ Deficit (-), mil. lei	316342,8	560563	178977,4	-1738,2	-30410,5	-87330,3	47688,0

Sursa: CNAS

După cum se observă din tabel, începînd cu anul 2005 sistemul de asigurări sociale se confruntă cu un deficit bugetar, care a crescut treptat de la 1.8 mil. lei pînă la 87,33 mil. lei în anul 2007. În anul 2008 BASSS-ul a înregistrat, după o perioadă de trei ani, un excedent de 47,7 mil. lei.

Structura și nivelul veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se formează din:

- contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii (constituite din acumulările pe con-

turi bancare și suma indemnizațiilor plătite la locul de lucru în contul contribuțiilor calculate);

- transferuri de la bugetul de stat;
- dobînz;
- alte venituri.

Pe parcursul anilor 2002-2008 se atestă triplarea veniturilor nominale ale bugetului de la 2215,9 mil. de lei în anul 2002, la 6362,8 mil. de lei în anul 2008.

Structura veniturilor acumulate în anul 2008 comparativ cu anul 2007 este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 2.15. Venituri acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat pe anii 2007-2008

	2007			2008		
	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	4338693,7	4332653,8	99,9	5446606,0	5432581,8	99,7
Dobînz (încasări nefiscale)	31440,0	31872,6	101,4	27973,6	27786,0	99,3
Alte venituri	290,0	999,7	344,7	228,0	287,8	126,2
Transferuri de la bugetul de stat la bugetul asigurărilor sociale de stat	807522,6	791702,9	98,0	941628,4	902182,2	95,8
Total - venituri	5177946,3	5157229,0	99,6	6416436,0	6362837,8	99,2

Sursa: CNAS

În anul 2008 ponderea majoritară în structura veniturilor a revenit contribuțiilor de asigurări sociale, care au constituit 85,38% față de 83,8 % în anul 2007. Ponderea transferurilor de la bugetul de stat a reprezentat 14,2%, respectiv, alte venituri și

dobînzile dețin o pondere de 0,02% și 0,4% în structura veniturilor bugetului. Conform datelor privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, volumul precizat al veniturilor a fost realizat în proporție de 99,2%.

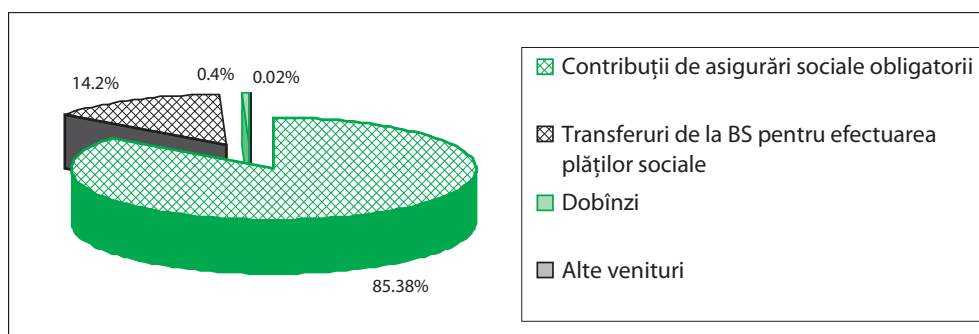

Figura 2.5. Structura veniturilor reale ale BASS în a. 2008

Veniturile acumulate au fost cu 1205,6 mil. lei sau cu 23,38% mai mari decât cele din anul 2007. Acest fapt se datorează, în mare măsură, sporirii volumului contribuțiilor de asigurări sociale calculate la fondul de retribuire a muncii de către angajatori și contribuțiile individuale transferate din salariile angajaților ca urmare a unui trend general de majorare a salariului mediu pe economie în termeni nominali (cu 22,5 % față de anul 2007).

Suma totală a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii transferate la bugetul de asigurări sociale de stat în anul 2008 a constituit 5432,6 mil. lei, ceea ce alcătuiește o creștere a

plăților contribuțiilor cu 1099,9 mil. lei față de anul 2007 sau cu 25,4%.

De asemenea, la majorarea nivelului contribuțiilor de asigurări sociale a influențat majorarea taxei fixe anuale, aprobate pentru asigurarea persoanelor autoangajate (de la 2318 lei pe anul 2007, până la 2920 lei în anul 2008) și persoanelor fizice – proprietari de terenuri agricole (de la 576 lei în anul 2007 la 725 în anul 2008). Un factor negativ ce a condus la micșorarea veniturilor la bugetul de asigurări sociale de stat constituie nivelul redus de încasare a contribuțiilor de la proprietarii de terenuri agricole ce a înregistrat nivelul de 39,1%.

Tabelul 2.16. Cheltuielile finanțate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anii 2007-2008

	2007			2008		
	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării
Fondul de pensii	3774517,3	3751594,4	99,4	4524869,3	4535952,4	100,2
Fondul de protecție a familiilor cu copii	79453,5	73209,4	92,1	105343,1	106011,7	100,6
Fondul de asigurare împotriva accidentelor de muncă și bolilor profesionale	1938,9	1666,8	86,0	2570,1	2610,6	101,6
Fondul de indemnizații	392816,2	408645,7	104,0	522615,3	527835,3	101,0
Fondul de șomaj	32997,2	32232,1	97,7	42223,1	34300,3	81,2
Fondul de recuperare a sănătății	91645,8	93698,4	102,2	92262,4	85945,6	93,2
Cheltuielile de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale	134015,6	123742,3	92,3	157287,4	143228,1	91,1
Total - cheltuieli	4514924,6	4484789,1	99,3	5460906,8	5435884,0	99,5

Sursa: CNAS

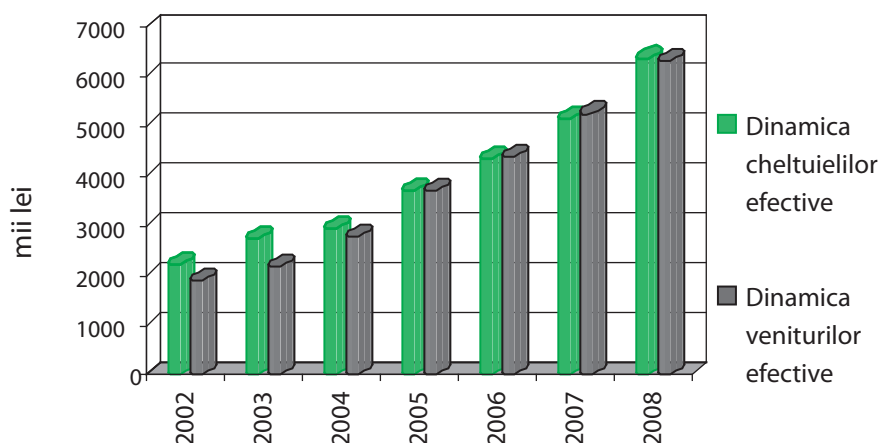

Figura 2.6. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat

Cheltuielile efectuate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anul 2008 au constituit 5435,9 mil. lei, fiind în creștere față de anul 2007 cu 21,2%. Ponderea cea mai mare a cheltuielilor finanțate din bugetul de asigurări sociale de stat a venit din fondul

de pensii – 83,4%. Dintre acestea au fost destinate pentru: pensiile pentru limită de vîrstă – 77,4%, pensiile de invaliditate – 17,9%, de urmaș – 2,4% și pentru vechime în muncă – 0,7%.

Tabelul 2.17. Cheltuielile efectuate din mijloacele bugetului de stat în anii 2007-2008

	2007			2008		
	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării
Total	776100,7	743496,0	95,8	913954,3	872468,4	95,5
Pensii	97574,1	98730,4	101,2	122491,2	124214,1	101,4
Alocații	194949,9	192553,6	98,8	222955,6	221386,7	99,3
Indemnizații	127236,0	117970,7	92,7	150303,5	148362,4	98,7
Compensații	343124,1	321642,5	93,7	401974,6	364417,5	90,7
Ajutoare bănești	5853,9	5861,8	10,1	7644,6	6748,0	88,3
Servicii bancare și poștale	7362,7	6737,0	91,5	8584,8	6800,7	79,2
Alte plăți					539,0	

Sursa: CNAS

Cheltuielile bugetului de stat pentru prestațiile sociale, achitate prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat, au fost prevăzute în sumă de 913954,3 mii lei. Cheltuielile efective au constituit 872468,4 mii lei sau 95,5% față de suma planificată.

În totalul cheltuielilor efective din BASS, pentru prestațiile sociale ponderea cea mai mare revine cheltuielilor pentru plata compensațiilor – 41,8%, după care urmează achitarea tuturor tipurilor de alocații – 25,4%.

2.7. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale

În condițiile amplificării mobilității forței de muncă între state și a fenomenului emigrării în masă a populației apte de muncă – problemă cu care se confruntă Republica Moldova în ultimele decenii – coordonarea sistemelor de securitate socială a devenit o componentă importantă a politicii sociale promovate de stat. Efectele negative ale proceselor migraționiste intervin la întoarcerea în țară a lucrătorilor migranți și membrilor familiilor lor care au activat o perioadă de timp în străinătate, fie la strămutarea pe teritoriul altor state, în ambele cazuri aceste persoane ne fiind îndreptățite la prestații de asigurări sociale. În aceste condiții, lucrătorii mig-

ranți și membrii familiilor acestora, deseori sînt dezavantajați din punct de vedere economic și social față de cetățenii statului de destinație, fiindu-le lezate drepturile de securitate socială.

Procesele migraționiste au condus la apariția necesității stringente de încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți.

În anii '90 ai secolului precedent, Republica Moldova a încheiat acorduri în domeniul asigurării cu pensii cu unele state din spațiul post-sovietic – Federația Rusă (1995), Republica Belarus (1995), Ucraina (1995), Uzbekistan (1995) și Azerbaidjan (1997). Unul din principiile de bază ale acordurilor menționate, precum și ale celor semnate între fosta URSS cu România și Republica Bulgaria (denunțat la 1 ianuarie 2005) este principiul *teritorialității*, potrivit căruia pensiile se stabilesc și se achită de către statul pe teritoriul căruia persoana domiciliază, indiferent de faptul contribuției la sistemul public de asigurări sociale al statului de reședință. Acesta și alte principii sînt depășite datorită modificărilor pe care le-au avut de suferit relațiile politice, dar și economico-financiare în aceste state.

În prezent Republica Moldova tinde să extindă numărul de state cu care va reglementa relațiile în domeniul asigurărilor sociale, fundamentate pe noi

principii, care să asigure un cadru de garanții de securitate socială viitorilor pensionari.

În acest scop a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1170 din 29.10.2007 proiectul Acordului interguvernamental în domeniul securității sociale elaborat în baza Convenției Europene de Securitate Socială și în corespundere cu regulile generale stabilite în Regulamentul nr. 1408/71/CEE cu privire la coordonarea sistemelor de securitate socială pentru persoanele angajate, lucrătorii independenți și membrii familiilor acestora care se deplasează în Comunitatea Europeană.

Acordul interguvernamental conține prevederi nediscriminatorii pe principiul cetățeniei sau domiciliului. Persoana îndreptățită va beneficia de prestații, indiferent de cetățenie și chiar dacă domiciliază pe teritoriul celui alt stat contractant. Proiectul Acordului în cauză se aplică legislațiilor naționale ale statelor contractante referitor la următoarele *prestații de asigurări sociale*: prestații în caz de boală și maternitate, accidente de muncă și boli profesionale, prestații de invaliditate (pensii și indemnizații), pensii pentru limită de vîrstă, pensii de urmaș, ajutoare de deces, ajutoare de șomaj.

Ca principiu de bază, Acordul impune plata contribuțiilor de securitate socială într-un singur stat contractant – și anume statul în care lucrătorul migrant își desfășoară activitatea. Alte principii stabilite de Acord sînt:

- *Egalitatea de tratament* între cetățenii fiecărei părți contractante și cetățenii celeilalte părți – acordarea acelorași drepturi și impunerea acelorași obligații de securitate socială între cetățenii proprii și ai celeilalte părți contractante, indiferent de deplasările pe care persoanele le-ar efectua pe teritoriul părților, în vederea desfășurării unei activități profesionale sau a stabilirii domiciliului;

- *Determinarea legislației aplicabile* constă în rezolvarea conflictului de legi prin determinarea legislației statului competent, astfel încît lucrătorii migranți, în exercitarea activității profesionale, să fie supuși prevederilor legislației unui singur stat, pe teritoriul căruia sînt angajați;

- *Totalizarea perioadelor de asigurare* în vederea stabilirii și acordării drepturilor presupune ca instituția competentă, la calcularea drepturilor ce îi revin unui lucrător migrant, să ia în considerare atît perioadele de asigurare realizate în propriul stat, cît și perioadele realizate în celălalt stat (menținerea drepturilor în curs de dobîndire). În acest caz, fiecare dintre instituțiile competente achită

partea de pensie proporțional perioadei de contribuire la propriul sistem;

- *Exportul prestațiilor* presupune dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobîndite în statele în care și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu (menținerea drepturilor dobîndite).

Categoriile de beneficiari cuprinse în Acord sînt:

- persoanele care sînt sau au fost asigurate în conformitate cu legislația unuia dintre statele parte la acord (angajații, lucrătorii independenți, muncitorii detașați, personalul misiunilor diplomatice și posturilor consulare);

- membrii familiilor persoanelor sus-menționate (protecția lor este limitată la drepturile care derivă din calitatea de membru al familiei lucrătorului).

În anul 2008 Ministerul a continuat procesul de negociere și încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale, demarat în anii precedenți. În perioada de referință au fost finalizate negocierile pe marginea proiectului acordului bilateral în domeniul asigurărilor sociale cu Republica Bulgaria, semnat la 5 decembrie 2008 la Sofia. Prin Legea nr. 5-XVI din 02.02.2009 Acordul între Republica Moldova și Republica Bulgaria în domeniul asigurărilor sociale a fost ratificat de Parlamentul Republicii Moldova. Acordul va intra în vigoare în prima zi a celei de-a treia luni din data schimbului intereselor de ratificare între părți.

În același an au fost demarate și finalizate în a doua rundă negocierile moldo-portugheze, în consecință, la 11 februarie 2009, la Lisabona a fost semnat Acordul în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Republica Portugheză. De asemenea, în anul 2008 au avut loc două runde de negocieri în baza proiectului acordului cu Republica Cehă.

Totodată, o serie de state și-au exprimat disponibilitatea de a reglementa cu Republica Moldova relațiile în domeniul securității sociale, prin încheierea acordurilor bilaterale. Printre aceste state se numără Grecia, Italia, Letonia, Marele Ducat de Luxemburg.

Pe viitor, Republica Moldova intenționează să extindă lista statelor cu care va încheia acorduri bilaterale în domeniu, în special cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți originari din Republica Moldova.

Încheierea acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu statele interesate va avea un

impact pozitiv asupra bunăstării persoanelor asigurate din categoria lucrătorilor migranți. Prin asigurarea drepturilor de securitate socială ale lucrătorilor migranți se facilitează și libertatea de circulație a acestora.

2.8. Concluzii. Recomandări

Actualul sistem de asigurări sociale are nevoie în prezent de o creștere esențială a numărului de contribuabili și, nemijlocit, a veniturilor acestora. Aceasta ar putea fi o soluție reală, care să conducă la asigurarea unui nivel de protecție socială mai înalt beneficiarilor sistemului. Pentru o stabilizare a sistemului de asigurare cu pensii e necesar ca raportul dintre numărul contribuabililor și numărul pensionarilor să constituie 4/1- 5/1. La momentul actual însă acest raport constituie 2/1.

Redistribuirea excesivă a mijloacelor destinate plății pensiilor în favoarea pensionarilor din sectorul agricol provoacă discordanță între mărimea contribuțiilor achitate și plățile promise (sau primite). Ca urmare, angajații din sectorul agrar contribuie doar cu 4,7% din întreaga sumă virată, pe când pentru plata pensiilor acestor categorii se utilizează 40,8% din veniturile totale ale bugetului asigurărilor sociale de stat.

Rata de înlocuire în agricultură în 2008 a constituit 40,3%, reieșind din pensia medie pentru limită de vîrstă pentru agricultori în cuantum de 597,53 lei și salariul mediu în agricultură pe anul 2008 de 1484,4 lei, pe cînd rata medie de înlocuire în economie constituind 26,3%. Acest fapt relevă efectele nefavorabile ale distribuției inechitabile și provoacă neîncrederea în sistemul de pensii și eschivarea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat.

Sistemul de asigurări sociale se confruntă cu următoarele probleme:

- instabilitatea pe termen lung, determinată de tendințele demografice nefavorabile;
- creșterea numărului de pensionari nou-stabiliți și, prin urmare, creșterea presiunii asupra populației economic active și asupra bugetului asigurărilor sociale de stat;
- cuantumurile mici ale pensiilor în comparație cu salariile și minimul de existență;

- scăderea ratei de înlocuire;
- neuniformitatea tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale;
- redistribuirea considerabilă a resurselor din cauza neuniformității tarifelor contribuțiilor pentru diverse categorii de contribuabili;
- complexitatea sistemului din cauza numărului mare de norme, care reglementează asigurarea cu pensii a diverselor categorii de beneficiari;
- existența unor cheltuieli nejustificate în sistemul de asigurări sociale, care nu corespund riscurilor asigurate.

În scopul perfecționării sistemului de asigurări sociale, se recomandă:

- formularea clară a cazurilor calificate drept riscuri asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;
- continuarea politicii de redistribuire treptată a contribuției de asigurări de la angajator la angajat;
- anularea plății contribuțiilor de asigurări sociale de către pensionarii încadrați în muncă sau prevederea recalculării pensiilor pentru limită de vîrstă persoanelor care își continuă activitatea după stabilirea pensiei, pe motivul reținerii din veniturile acestora a contribuțiilor de asigurări sociale;
- simplificarea formulelor de calcul ale tuturor tipurilor de pensii;
- calcularea pensiilor de invaliditate în baza stagiului de cotizare realizat pînă la data stabilirii pensiilor, și nu a celui potențial;
- acoperirea contravalorii prestațiilor de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale din contul contribuțiilor angajatorului (de la 0,5% pînă la 4%);
- majorarea cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1.

O soluție pentru întregul sistem de pensionare ar fi unificarea sistemului de pensii, alinierea normelor de pensionare la condiții unice. Pentru aceasta mai e nevoie de o serie de acțiuni în sensul diminuirii facilităților acordate ce ar permite pensionarea; contribuții și beneficii pentru toți pensionarii.

3. ASISTENȚA SOCIALĂ

Asistența socială este o componentă a sistemului protecției sociale și cuprinde un ansamblu de programe, măsuri și servicii specializate, orientate spre protecția persoanelor, familiilor, grupurilor aflate în dificultate, care nu au posibilitatea de a-și asigura prin eforturi proprii accesul la o viață decentă din cauza unor circumstanțe de natură economică, socio-culturală, biologică sau psihologică.

Sistemul de asistență socială constituie un instrument important de redistribuire a rezultatelor dezvoltării economice în favoarea păturilor defavorizate ale populației. Asistența socială reprezintă un ansamblu de beneficii necontributive în bani sau în servicii sociale, aplicabile separat sau în comun, de satisfacere a necesităților persoanelor care se găsesc în situații de risc.

3.1. Prestații de asistență socială

3.1.1. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni

Alocațiile sociale de stat sînt stabilite în temeiul prevederilor Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, cu modificările ulterioare. Potrivit Legii alocația socială reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat.

Beneficiari ai alocațiilor sociale sînt următoarele categorii de cetățeni:

- invalizii de gradul I, II, III (cu boală obișnuită, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de invaliditate);
- copiii invalizi sub vârsta de 16 ani cu severitatea I, II, III (severitatea stabilită în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr.1065 din 11 noiembrie 1999 „Cu privire la aprobarea Listei bolilor și stărilor patologice care

acordă copiilor pînă la vîrsta de 16 ani dreptul la primirea statutului de copil invalid și alocațiilor sociale de stat conform legislației”);

- invalizii din copilărie de gradul I, II, III (persoane cu dizabilități din copilărie, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de invaliditate, inclusiv copiii cu vîrsta de la 16 ani);
- copiii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 16 ani, în cazul elevilor și studenților instituțiilor de învățămînt secundar și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență – pînă la absolvirea instituției respective, însă doar pînă la împlinirea vîrstei de 23 ani);
- persoanelor vîrstnice (se stabilește persoanelor care au atins vîrsta standard de pensionare, dar nu întrunesc condițiile pentru obținerea pensiei pentru limită de vîrstă).

Alocațiile sociale se stabilesc cu condiția că beneficiarul nu se află la întreținerea deplină a statului.

În vederea intensificării protecției sociale a acestor pături sociale, care reprezintă categoriile cele mai vulnerabile de populație, și în vederea majorării suportului material, care rămîne a fi, actualmente, încă destul de nesemnificativ, începînd cu anul 2005, anual la 1 aprilie alocațiile sociale de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire și ajutorului de deces, se indexează, reieșind din media creșterii anuale a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, fapt stipulat în art. 6, alin. (13) al Legii nr.499-XIV. Pentru anul 2008 coeficientul de indexare a alocațiilor sociale a fost stabilit în mărime de 12,3%.

În tabelul de mai jos sînt reflectate cuantumul alocațiilor sociale de stat pentru perioada 2006-2008, care conțin în sine majorările și indexările efectuate.

Tabelul 3.1. Alocații sociale de stat, 2006-2008

Alocații sociale de stat	Nr. beneficiarilor, persoane			Cheltuieli lunare, mii lei			Cuantumul mediu, lei		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
<i>Pentru copiii invalizi în vîrstă de pînă la 16 ani, total, din care:</i>	12628	12679	14148	2294,9	2598,7	3261,9	181,73	204,96	230,56
cu severitatea I	4979	5086	5721	996,0	1146,7	1449,5	200,04	225,46	253,36
cu severitatea II	6379	6397	7115	1083,3	1223,2	1530,3	169,82	191,22	215,08
cu severitatea III	1270	1196	1312	215,6	228,8	282,1	169,80	191,27	215,05
<i>Pentru invalizii din copilărie, total din care:</i>	23900	24826	4274	4019,8	4688,4	5443,2	168,19	188,85	24,24
de gradul I	5650	5895	5883	1131,3	1331,0	1491,5	200,23	225,79	253,52
de gradul II	14561	14832	14463	2476,1	2841,5	3112,8	170,05	191,58	215,22
de gradul III	3689	4099	3928	412,4	515,9	838,9	111,78	125,87	213,59
<i>Pentru invalizi, total din care:</i>	2715	3121	3421	175,8	227,5	280,7	64,76	72,91	82,07
de gradul I	342	392	428	27,9	36,1	44,2	81,69	91,97	103,38
de gradul II	1721	1974	2179	120,9	156,3	193,9	70,25	79,16	88,99
de gradul III	652	755	814	27,0	35,1	42,6	41,41	46,65	52,35
<i>În cazul pierderii întreținătorului, total din care:</i>	2794	3041	3221	228,9	282,4	335,3	81,95	92,87	104,10
pentru un copil	1657	2062	2191	102,1	143,0	170,6	61,58	69,37	77,87
pentru 2 și mai mulți copii	1009	832	886	108,6	115,6	138,2	107,60	138,89	155,94
pentru un copil, în cazul pierderii ambilor întreținători	89	103	101	10,9	14,2	15,7	123,11	138,15	155,83
pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor întreținători	22	23	24	5,1	6,4	7,5	229,71	277,83	310,57
<i>Pentru persoane vîrstnice</i>	4144	3507	3248	260,7	248,6	258,5	62,90	70,89	79,59
Total	46181	47174	48312	6980,3	8045,9	9579,8	151,15	170,55	198,29

Sursa: CNAS

În perioada anilor 2001-2004 s-a atestat o creștere sporită a numărului de beneficiari ai alocației sociale de stat, iar pe parcursul perioadei

2005-2008 majorarea numărului acestora se produce mai lent.

Tabelul 3.2. Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2001-2008

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Beneficiari, persoane	20084	23184	42481	44159	45269	46181	47174	48312

Sursa: CNAS

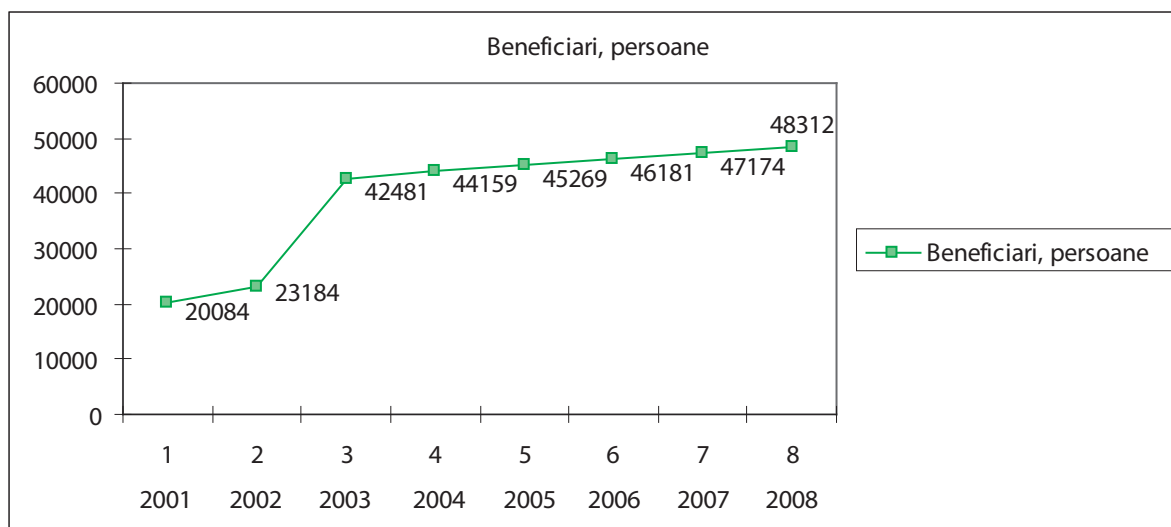

Figura 3.1. Numărul beneficiarilor de alocații sociale de stat, 2001-2008

Totodată, destul de semnificativă în perioada anilor 2003-2008 este creșterea cheltuielilor legate de acordarea alocației sociale de stat. Acest lucru se datorează, pe de o parte indexării anuale (la 1 aprilie)

a cuantumului alocației, iar pe de altă parte și datorită majorării numărului de beneficiari. Această creștere o putem observa în tabelul și figura de mai jos.

Tabelul 3.3. Cheltuieli lunare pentru plata alocațiilor sociale de stat, 2001-2008

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total stabilit lunar, mii lei	1149	1323	3362	4201	4833	6980	8046	9580

Sursa: CNAS

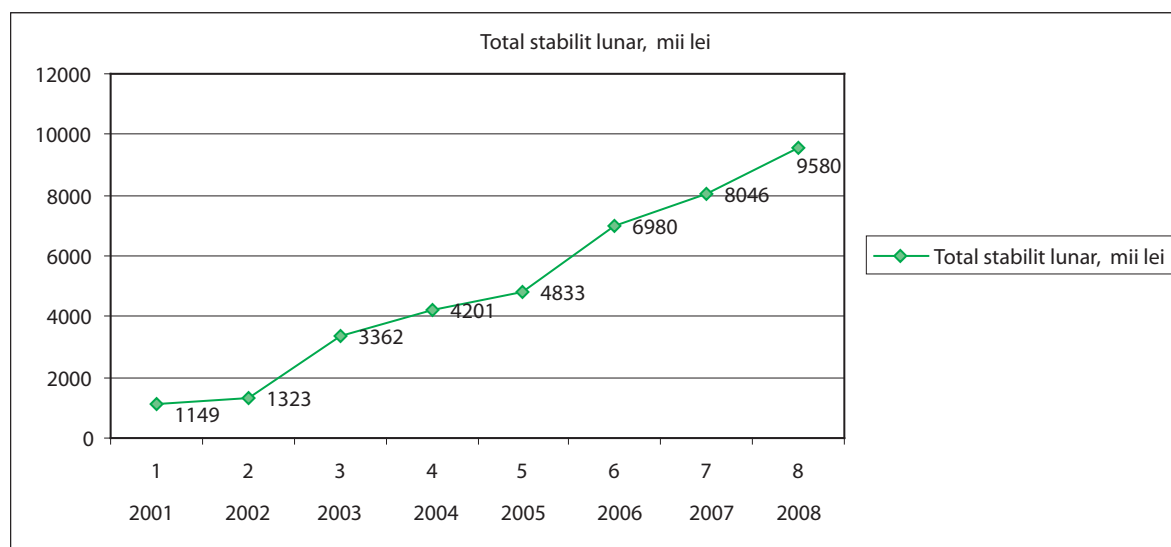

Figura 3.2. Cheltuieli lunare pentru plata alocațiilor sociale de stat, 2001-2008

Ca urmare a modificărilor operate în legislație și a efectuării indexării, cuantumul mediu lunar al

alocației a cunoscut o majorare de 2,4 ori în perioada 2003-2008.

Tabelul 3.4. Cuantumul mediu al alocației sociale de stat, 2003-2008

Anul	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cuantum mediu, lei	83	91	107	151	171	198

Sursa: CNAS

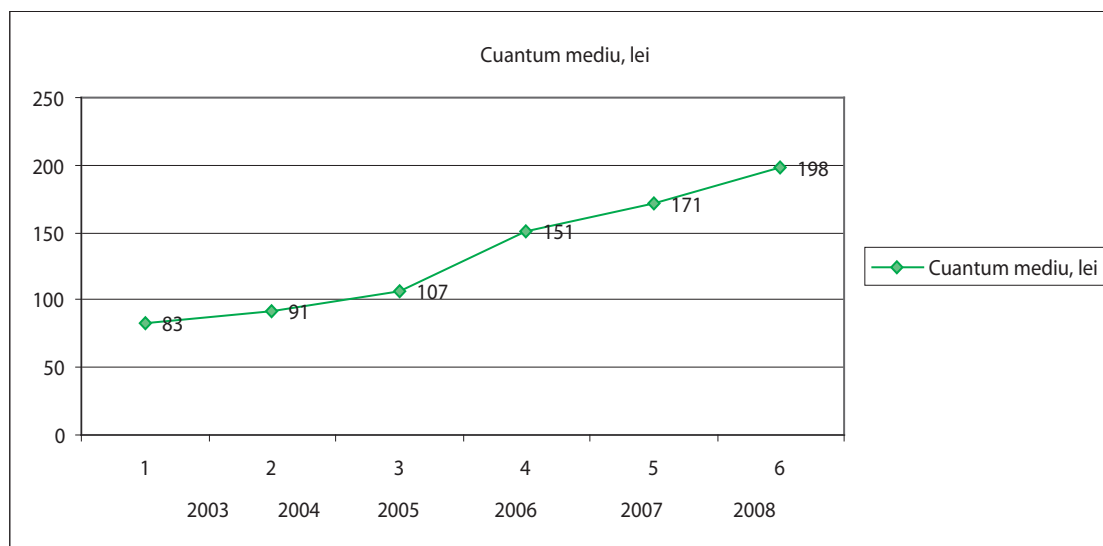

Figura 3.3. Cuantumul mediu al alocației sociale de stat, 2003-2008

3.1.2. Alocația pentru îngrijire

Alocația pentru îngrijire se stabilește în conformitate cu prevederile Capitolului V al Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni. În scopul îmbunătățirii modului de acordare a alocației pentru îngrijire au fost operate modificări (Legea nr.45-XIV din 3.03.2006) la Legea în cauză, avînd ca efect eligibilitatea potrivită și corectă a beneficiarilor acestor alocații, care, actualmente, sînt următorii:

Beneficiarii alocației de îngrijire sînt următoarea-

rele categorii de persoane:

a) care îngrijesc la domiciliu un copil invalid, în vîrstă de pînă la 16 ani, cu severitatea I;

b) invalizii din copilărie de gradul I, cu condiția că aceste persoane nu se află la întreținerea deplină a statului;

c) invalizii de gradul I nevăzători – pentru însoțire și îngrijire la domiciliu;

d) invalizii de gradul I, țintuiți la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil (alocație stabilită conform Legii nr. 909-XII din 30.01.1992).

Tabelul 3.5. Alocația pentru îngrijire pe anul 2008

Beneficiarii	Numărul beneficiarilor	Cuantumul alocației	Suma lunară, mii lei
Persoanele care îngrijesc la domiciliu un copil invalid în vîrstă de pînă la 16 ani cu severitatea I	5637	300,0	1687,9
Invalizi din copilărie de gr.I	5169	300,0	1550,4
Invalizi de gr.I nevăzători	4397	300,0	1318,9
Invalizi de gr.I, țintuiți la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil	25	300,00	7,5

Sursa: CNAS

În perioada 2002-2008 cuantumul alocației pentru îngrijire a fost în creștere continuă.

Tabelul 3.6. Cuantumul alocației pentru îngrijire, 2002-2008

Anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cuantum mediu, lei	65	100	115	124	124	250	300

Sursa: MPSFC

Prin Legea nr. 154-XVI din 04.07.2008 cuantumul alocației pentru îngrijire tuturor categoriilor de beneficiari – pentru însoțire și îngrijire la domi-

ciliu – a fost majorat de la 250 lei la 300 lei. Comparativ cu anul 2002 alocația pentru îngrijire a crescut de 4,6 ori.

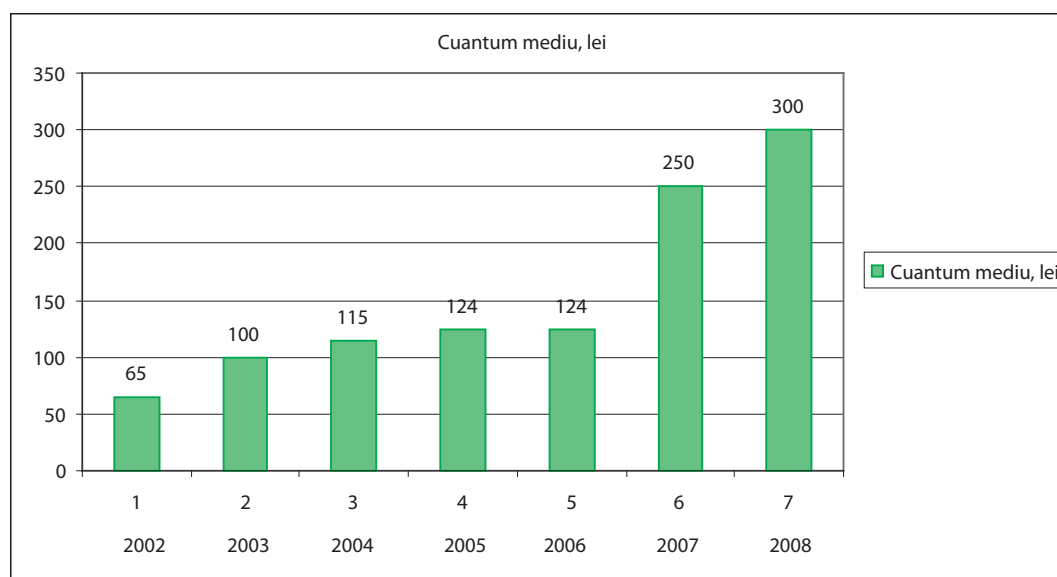

Figura 3.4. Cuantumul alocației pentru îngrijire, 2002-2008

Alocația pentru îngrijire nu se indexează.

3.1.3. Ajutorul de deces

Ajutorul de deces este stabilit prin Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Ajutorul de deces se acordă în cazul decesului persoanei neasigurate cu condiția că nici unul dintre membrii familiei acesteia nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Persoana neasigurată beneficiază de dreptul la ajutor de deces pentru membrul familiei aflat la

întreținerea sa în cazul în care persoana decedată nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale, precum și în cazul în care niciunul dintre membrii familiei nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Pentru persoana decedată, ajutorul de deces se acordă o singură dată unei persoane care poate fi, după caz, membru al familiei, tutore, curator sau, în lipsa acestora, unei persoane care dovedește că a suportat cheltuielile legate de înmormântare.

În anul 2008 ajutorul de deces a fost stabilit în cuantum de 700 de lei.

Tabelul 3.7. Ajutorul de deces persoanelor neasigurate pe anul 2008

	Numărul beneficiarilor	Cuantumul ajutorului, lei	Suma anuală, mii lei
Ajutor de deces pentru persoane neasigurate	3216	500-00 / 600-00	1751,3

Sursa: CNAS

3.1.4. Compensații nominative

În conformitate cu prevederile Legii nr. 933-XIV din 14 aprilie 2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație, compensațiile nominative sînt plăți în bani în schimbul înlesnirilor stabilite anterior.

Compensațiile nominative sînt acordate pentru susținerea populației nevoiașe în vederea achitării plăților la serviciile comunale (încălzire, alimentarea cu apă rece și caldă, gaze naturale utilizate pentru aragaze și pentru încălzire, serviciile de canalizare, energie electrică), gazul lichefiat în butelii pentru pregătirea bucatelor, procurarea cărbunelui și a lemnului de foc. Compensațiile nominative se acordă pe principiul categorial. Pe parcursul anului 2008 de aceste compensații au beneficiat 11 categorii de persoane.

Cuantumul compensațiilor nominative este determinat în funcție de costul nominativ al serviciilor pre-

state pentru o persoană, conform normativelor.

După caracterul lor compensațiile nominative se divizează în:

- compensații, mărimea cărora este de 25% și 50%, în funcție de categoria beneficiarului;
- compensații anuale pentru procurarea cărbunelui și a lemnului de foc pentru perioada rece, mărimea cărora pentru anul 2008 a fost de 750 lei și, respectiv, 125 lei.

Mecanismul de realizare a Legii menționate, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.761 din 31.07.2000 „Cu privire la compensațiile nominative pentru unele categorii de populație”, reglementează modul de stabilire și plată a compensațiilor nominative. Pe parcursul anului 2008 în Hotărîrea în cauză au fost efectuate modificări și completări vizînd majorarea cuantumului compensațiilor la energia electrică, unele servicii comunale, energia termică ș.a. (Hotărîrile Guvernului nr.141 din 13.02.2008 și nr. 941 din 5.08.2008).

Tabelul 3.8. Compensațiile nominative, 2008

	Categorii de beneficiari	2008		
		Numărul beneficiarilor	Total calculat, mii lei	Cuantumul mediu, lei
1.	Invalizi de gradul I	15632	27264,3	152,00
2.	Invalizi de gradul II	90544	102449,4	98,00
3.	Invalizi de gradul III	16929	18579,5	98,00
4.	Copii invalizi sub 18 ani	12746	20450,6	147,00
5.	Invalizi din copilărie	31096	47560,4	130,00
6.	Participanții la cel de-al Doilea Război Mondial și soțiile lor	22740	36605,4	130,00
7.	Persoane asimilate participanților la război	627	1014,5	143,00
8.	Familiile celor căzuți și decedați din rîndul participanților la lucrările de la C.A.E. Cernobil	698	1219,6	148,00
9.	Part. la acț. de luptă din Afganistan și pe teritoriul altor state	7759	13496,1	150,00
10.	Pensionari singuri	28130	30854,9	93,00
11.	Familiile cu 4 și mai mulți copii de vîrstă de pînă la 18 ani	7567	12089,2	134,00
12.	Persoanele care în timpul celui de-al Doilea Război Mondial au activat în spatele frontului	614	1053,3	134,00
13.	Persoanele aflate în Leningrad pe timpul blocadei	68	92,7	126,00
14.	Participanții la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale a RM	19679	22167,3	99,00
	Total	254829	334897,2	

Sursa: CNAS

Conform datelor tabelului, observăm că cea mai mare pondere a beneficiarilor de compensații nominative revine invalizilor de gradul II (aproxi-

mativ 36%), ei fiind urmați de invalizii din copilărie (aproximativ 12%).

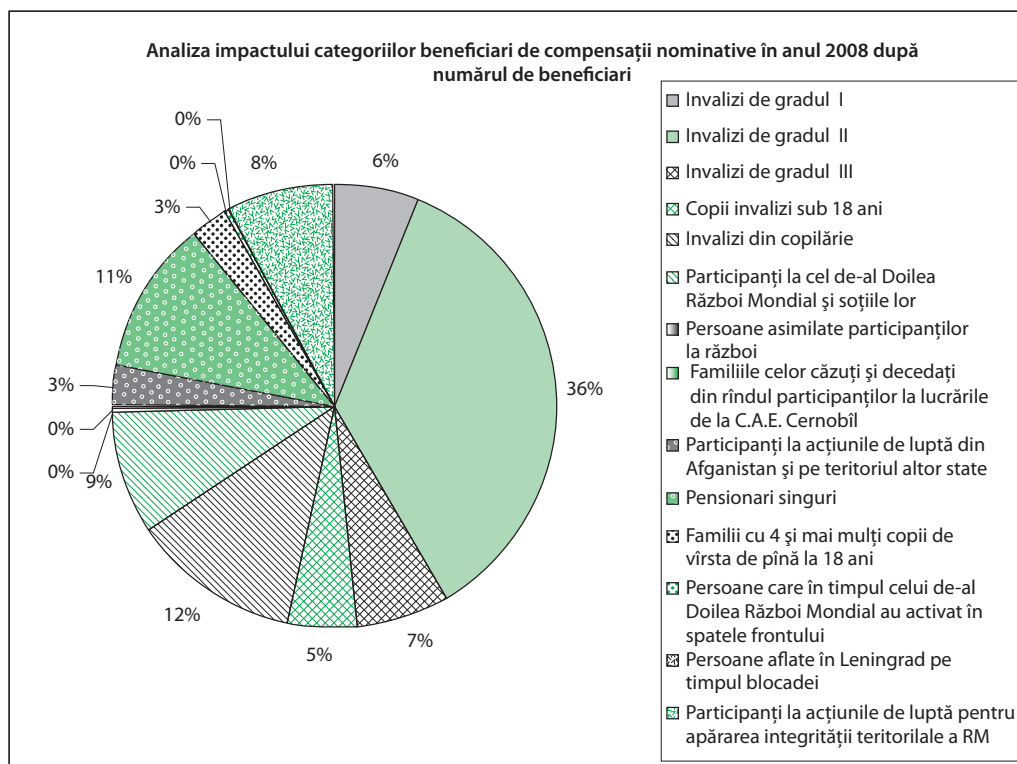

Figura 3.5. Procentajul categoriilor de beneficiari ai compensațiilor nominative, 2008

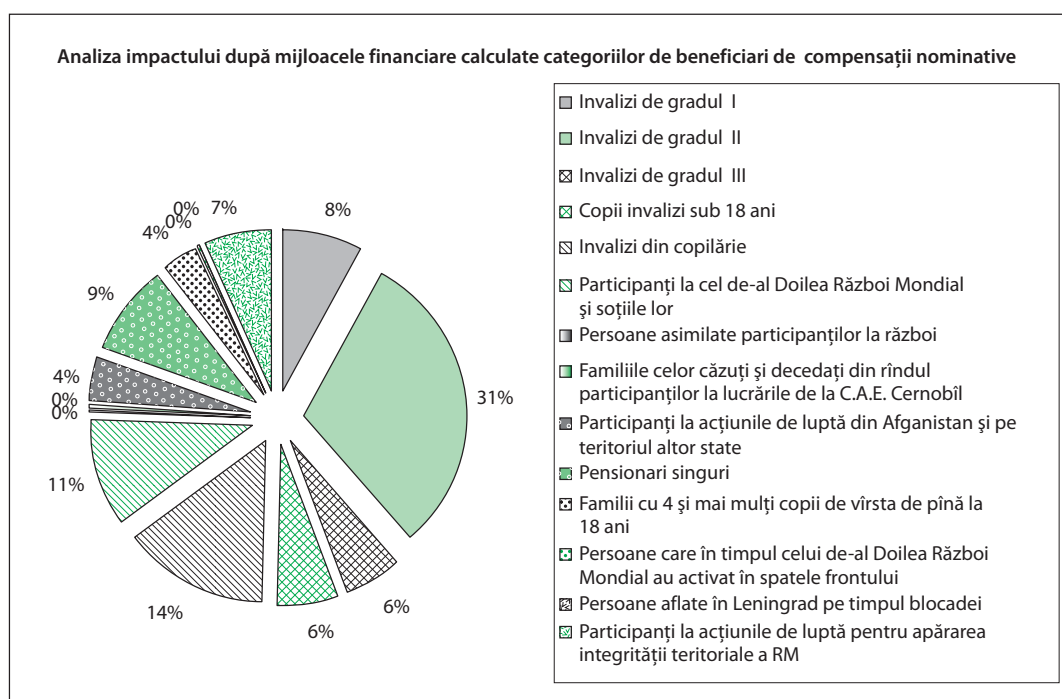

Figura 3.6. Repartizarea procentuală a mijloacelor financiare pe categorii de beneficiari ai compensațiilor nominative, 2008

Analiza dinamicii compensațiilor nominative conturează o stabilitate a numărului de beneficiari, în raport cu creșterea sumelor achitate pentru plata

acestora, condiționată de majorarea cuantumului mediu al lor.

Tabelul 3.9. Dinamica compensațiilor nominative, 2000-2008

Indicatorii/Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Numărul beneficiarilor	100955	260620	248374	245668	262663	263589	262653	251881	254829
Cheltuieli efectuate, mii lei	64345	171331	232023	191924	206417	219651	233577	293480	334897
Cuantumul mediu al compensațiilor nominative, lei	61	67	64	65	66	72	77	101	117

Sursa: CNAS

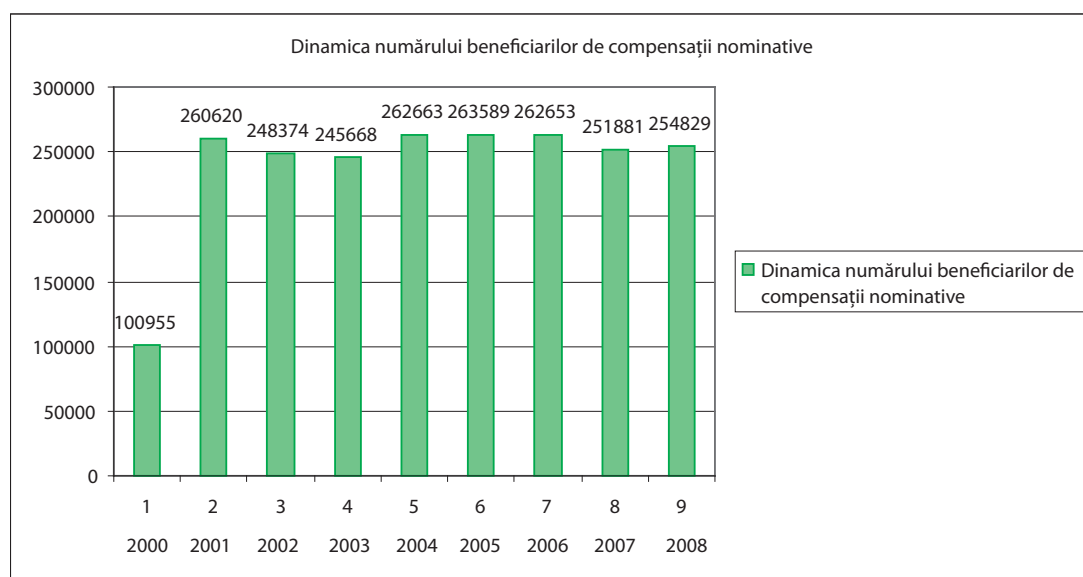

Figura 3.7. Dinamica numărului beneficiarilor de compensații nominative, 2000-2008

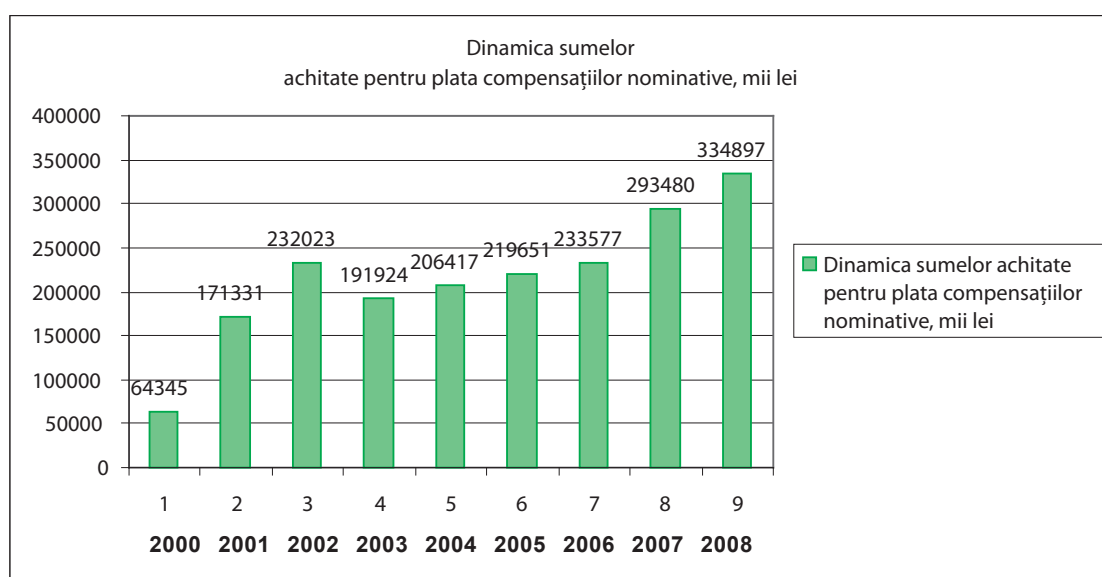

Figura 3.8. Cheltuielile pentru plata compensațiilor nominative, 2000-2008

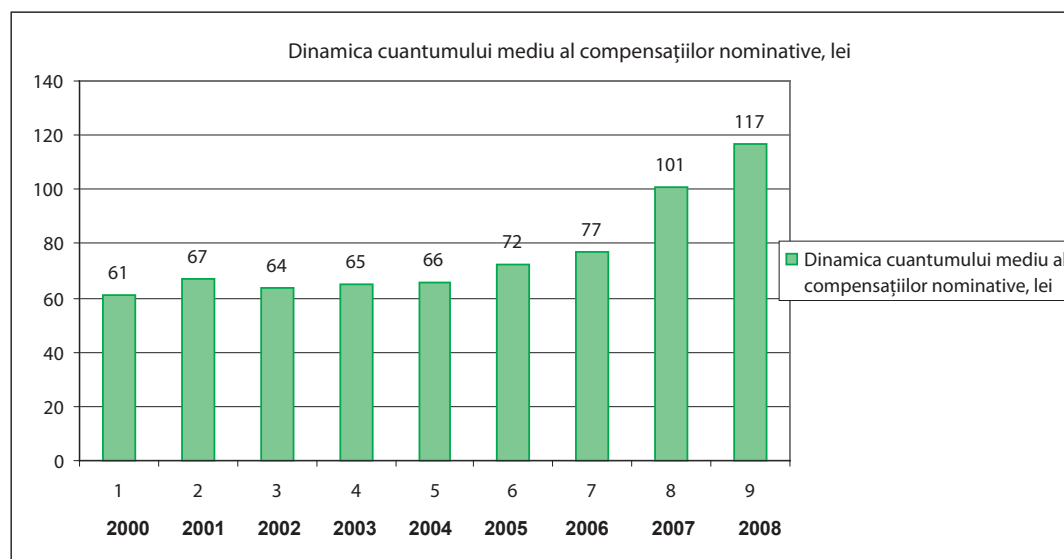

Figura 3.9. Cuantumul mediu al compensațiilor nominative, 2000-2008

3.1.5. Alocații lunare de stat

Alocațiile de stat se stabilesc în conformitate cu prevederile Legii nr.121-XV din 3 mai 2001 cu privire la protecția socială suplimentară a invalizilor de război, a participanților la cel de-al Doilea Război Mondial și a familiilor lor. Alocațiile men-

ționate au un caracter compensatoriu din partea statului pentru aportul adus în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, precum și în timpul evenimentelor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Pe parcursul anului 2008 de alocații lunare de stat au beneficiat 14070 de persoane.

Tabelul 3.10. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat în a.2008

Categorii de beneficiari	Mărimea alocației, lei	Numărul beneficiarilor, persoane	Cheltuieli anuale, mii lei
Invalizii de război:			
gradul I	600	506	3675,4
gradul II	450	3126	17643,2
gradul III	375	474	2223,3
Participanții la război și foștii deținuți politici	300	5052	20013,0
Persoanele decorate cu ordine și medalii	75	1115	1090,3
Persoanele care s-au aflat în Sankt-Petersburg în perioada blocadei	300	68	260,8
Soțiile supraviețuitorilor inapți de muncă ai participanților la cel de-al Doilea Război Mondial	150	3382	6405,1
Copiii participanților la cel de-al Doilea Război Mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor căzuți la datorie și copiii participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil, decedați	150	80	221,7
Unul dintre părinții, inapți de muncă, ai participanților la luptă în timp de pace, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței R.M., avariei de la Cernobil, decedați	150	267	567,1
Total		14070	52099,9

Sursa: CNAS

Datele tabelului de mai jos denotă o diminuare constantă a numărului beneficiarilor de alocații lunare de stat. În perioada 2002-2008, numărul beneficiarilor, conform datelor CNAS, s-a micșorat

cu 11376 de persoane (sau aproape de 2 ori). Această situație se datorează descreșterii naturale a beneficiarilor, care, în marea lor majoritate, sînt persoane în etate, cu o stare precară a sănătății.

Tabelul 3.11. Numărul beneficiarilor și cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2001-2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Numărul beneficiarilor	17727	25446	25000	24685	19979	17690	15775	14070
Cheltuieli efectuate, mii lei	21321	81951	59900	55582	49832	43357	51962	52099

Sursa: CNAS

Ca urmare a majorării cuantumului alocațiilor în anul 2007, suma cheltuielilor financiare de la bu-

getul de stat în perioada 2007-2008 a depășit cu circa 20% indicele respectiv pentru anul 2006.

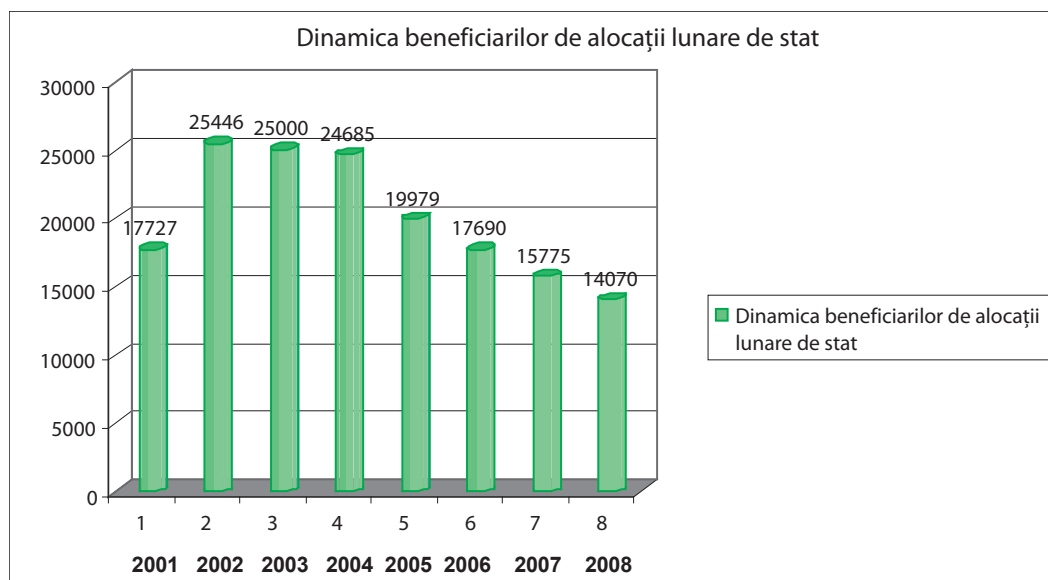

Figura 3.10. Dinamica beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2001-2008

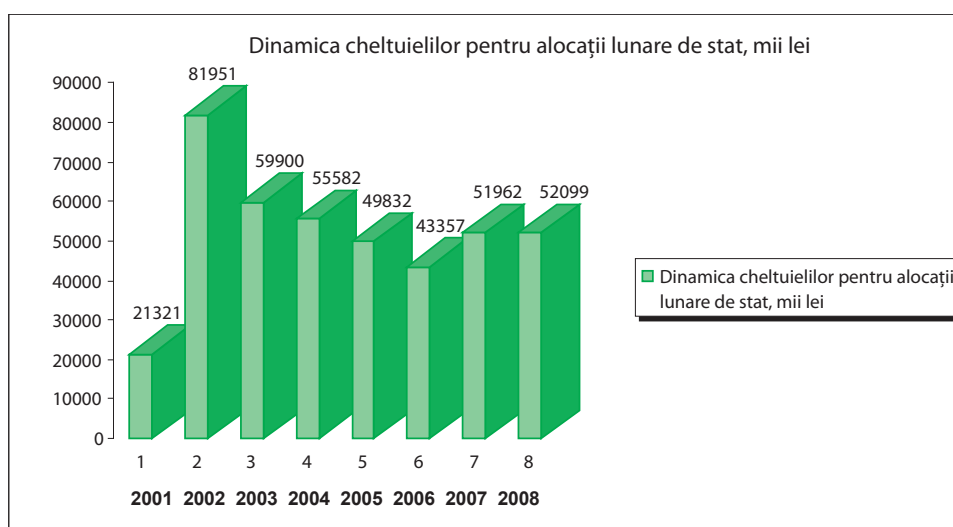

Figura 3.11. Dinamica cheltuielilor pentru plata alocațiilor lunare de stat, 2001-2008

3.1.6. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl

În scopul apărării drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și celor care au participat la lichidarea avariei de la Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare, a fost adoptată Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, nr. 909-XII din 30.01.1992. Categoria nominalizată de persoane beneficiază de pensii și diverse prestații sociale, cum ar fi compensații în schimbul biletelor de tratament balneosanatoriale, compensație unică pentru prejudiciul adus sănătății, ajutor material unic pentru însănătoșire, alocație lunară pentru îngrijire etc.

Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr. 909-XII din 30.01.1992 persoanele care s-au îmbolnăvit și au suferit de boală actinică și invalizii au dreptul de a fi asigurate anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneosanatoriale aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odesa), "Moldova" (Truskaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevka), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului. De aceleași înlesniri (bilet gratuit sau compensație bănească) beneficiază (conform art.13), pînă la împlinirea vârstei de 18 ani, copiii născuți după 26 aprilie 1986, unul din părinții cărora a avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, precum și copiii evacuați din zona de înstrăinare.

În temeiul articolului 9 alin. (1) al Legii men-

ționate invalizilor din rîndul cetățenilor care au suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, pentru prejudiciul adus sănătății, li se plătește o compensație unică în mărime de un salariu mediu lunar pe republică, pe luna premergătoare lunii în care s-au adresat după compensație, pentru fiecare procent de pierdere a capacității profesionale de muncă. Această compensație se plătește tuturor invalizilor, indiferent de data stabilirii invalidității. Suma calculată pentru fiecare beneficiar se plătește pe parcursul a 4 ani în rate a cîte 25 la sută anual. Compensația stabilită și neplătită în legătură cu decesul beneficiarului se plătește soțului supraviețuitor, copiilor sau părinților acestuia, pentru anul respectiv.

Conform articolului 9 alin. (2), invalizilor li se plătește anual un ajutor material unic pentru însănătoșire în mărime de două salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent. De ajutor material unic pentru însănătoșire beneficiază și participanții la lichidarea urmărilor avariei de la Cernobîl în perioada 1986-1987 și în anii 1988-1990 în mărime de un salariu mediu lunar pe republică pe anul precedent și, respectiv, 50% din salariul mediu lunar pe republică pe anul precedent.

Invalizilor de gradul I ținutei la pat li se stabilește alocație lunară pentru îngrijire în mărime de 300 de lei.

Concomitent, familiilor ce și-au pierdut întreținătorii în urma catastrofei de la Cernobîl li se plătește o compensație unică în mărime de 15 salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent. Această compensație se plătește indiferent de data decesului întreținătorilor.

Tipurile de prestații sociale, sumele cheltuielilor cît și numărul beneficiarilor pot fi urmărite în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.12. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2008

Tipuri de compensații	2008		
	Total calculat, mii lei	Numărul beneficiarilor	Cuquantumul mediu, lei
1. Compensații în schimbul biletelor de tratament balneosanatorial pentru:			
1.1. invalizi și participanți	8173,1	1920	4256,80
1.2. copiii născuți după anul 1986, 4-7 ani	135,4	69	1961,70
1.3. copiii născuți după anul 1986, 7-14 ani	1393,4	355	3925,20
1.4. copiii născuți după anul 1986, 14-18 ani	3020,1	697	4332,90
2. Ajutor material anual pentru însănătoșirea:			
2.1. invalizilor	9045,6	2189	4132,00

2.2. participanților 1986-1987			
2.3. participanților 1988-1990	194,9	108	1804,50
3. Compensația unică invalizilor pentru prejudiciul adus sănătății	2804,6	119	23568,10
4. Compensație unică la pierderea întreținătorului	730,1	26	28079,20
5. Ajutor material unic copiilor la pierderea întreținătorului	10,4	29	360,00
6. Concediu suplimentar	146,1	85	1718,60
7. Asigurarea anuală cu bilete de tratament	1656,1	329	5033,70
8. Pensia de invaliditate, total	35283,1	2068	1421,79
gr. I	6263,6	290	1799,88
gr. II	28608,5	1741	1369,35
gr. III	411,1	37	925,81
9. Pensia pentru limită de vîrstă	264,6	23	958,60
10. Pensia în cazul pierderii întreținătorului	834,0	77	902,63
10.1. inclusiv: 1 urmaș	653,4	64	850,81
2 urmași	134,7	10	1122,50
3 urmași	45,9	3	1275,00

Sursa: CNAS

3.1.7. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război

În conformitate cu Legea cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003, invalizii de război au dreptul la bilete de tratament sanatorial gratuit o dată în an în centrele de reabilitare ale Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului și în alte instituții de acest tip sau, la alegere, în locul biletelor de tratament, la o compensație bănească o dată la doi ani, în condițiile stabilite de Guvern.

Astfel, prin Hotărîrea Guvernului nr. 868 din 28 iulie 2004 "Despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit invalizilor de război" a fost aprobat modul și condițiile de stabilire și plată a compensației nominalizate.

Mai jos prezentăm dinamica compensațiilor în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război în perioada anilor 2006-2008:

Tabelul 3.13. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2006-2008

Sursa de plată	Cuantumul mediu, lei			Numărul beneficiarilor, persoane			Total calculat, mii lei		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
compensațiile plătite din Bugetul de Stat	2550,0	3142,6	3482,8	36	81	58	91,8	254,6	202,0
compensațiile plătite din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat	2443,0	3145,3	3456,6	100	1443	113	244,3	4538,7	390,6

Sursa: CNAS

3.1.8. Alocația lunară nominală de stat

Alocația lunară nominală de stat pentru persoanele cu merite deosebite față de stat a fost instituită în conformitate cu capitolul IV al Legii cu privire la veterani, nr.190-XV din 8 mai 2003. De dreptul la alocație nominală se bucură beneficiarii de pensii stabilite în conformitate cu legislația de pensionare în vigoare, încadrați în următoarele categorii:

a) persoanele decorate cu distincții de stat în temeiul Legii nr.1123-XII din 30 iulie 1992 cu pri-

vire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova;

b) persoanele decorate cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S. echivalate cu distincțiile de stat ale Republicii Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 533-XIII din 13 iulie 1995 cu privire la drepturile cetățenilor Republicii Moldova decorați cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S.;

c) alte persoane, la propunerea Comisiei de examinare a demersurilor privind stabilirea alocațiilor nominale de stat.

Alocația nominală se stabilește în următoarele cuantumuri:

a) persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice și celor decorate cu medalii – 25 lei;

b) persoanelor decorate cu ordine, cu excepția persoanelor decorate cu ordinele “Ordinul Republicii” “Ștefan cel Mare” și “Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 50 lei;

c) persoanelor care s-au învrednicit de titluri ono-

rifice, celor decorate cu medalii și ordine – 50 de lei;

d) persoanelor decorate cu ordinele “Ordinul Republicii” “Ștefan cel Mare” și “Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste – 500 lei.

Modul de stabilire și plată a alocațiilor nominale de stat este reglementat prin Regulamentul respectiv aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1413 din 27.11.2003.

Tabelul 3.14. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2008

Categorie de beneficiari	Mărimea alocației, lei	Numărul beneficiarilor, persoane	Total calculat, mii lei
	2008	2008	2008
Deținători de titluri onorifice sau medalii	25,00	7594	189,9
Deținători de ordine sau de titluri onorifice, de ordine și medalii	50,00	16267	813,7
Persoanele decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare”, „Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanele care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste	500,00	167	83,5
Total		24028	1087,1

Sursa: CNAS

În tabelul de mai jos este prezentată dinamica beneficiarilor de alocații lunare de stat, din care se conturează o descreștere lentă a numărului de beneficiari.

Tabelul 3.15. Numărul beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2008

Indicatorul/Anul	2004	2005	2006	2007	2008
Numărul beneficiarilor	27410	29108	27694	26520	24028

Sursa: CNAS

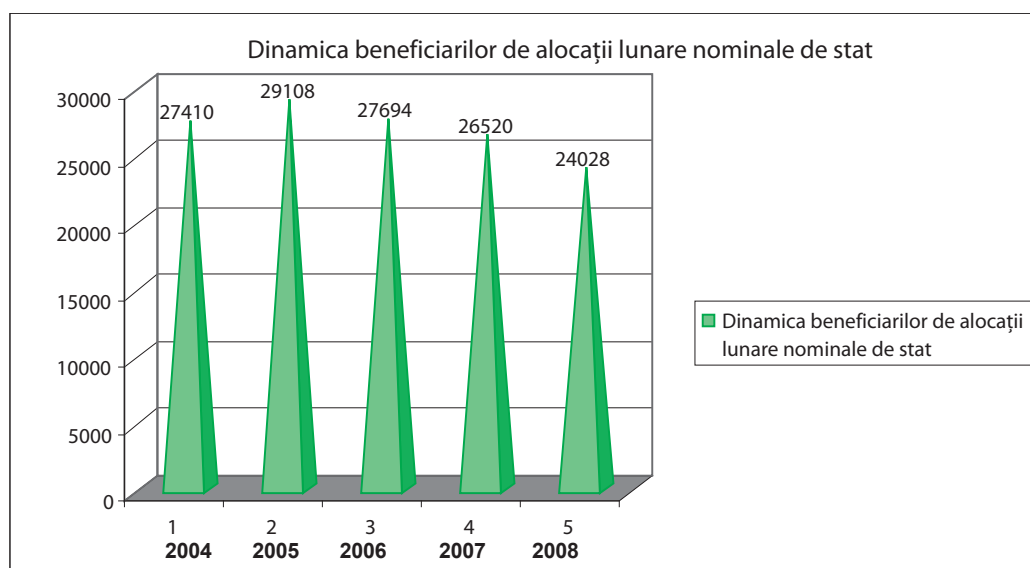

Figura 3.12. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2008

3.1.9. Ajutorul social

În scopul eficientizării sistemului de prestații sociale și direcționării acestora către cei mai săraci, la 13 iunie 2008, Parlamentul a adoptat Legea cu privire la ajutorul social nr. 133-XVI, care are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială.

Pentru punerea în aplicare a Legii a fost aprobat (prin Hotărârea Guvernului nr. 1167 din 16 octombrie 2008) Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată al ajutorului social.

Potrivit prevederilor Legii de dreptul la ajutor social beneficiază familiile defavorizate, în cazul în care venitul global este mai mic decât venitul lunar minim garantat și, totodată, toți membrii adulți ai acesteia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

- a) au atins vârsta necesară pentru stabilirea pensiei conform legislației;
- b) sînt persoane încadrate în diferite grade de invaliditate;
- c) sînt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă;
- d) îngrijesc un copil mai mic de 3 ani;
- e) îngrijesc un membru/membri ai familiei încadrați în gradul I de invaliditate care necesită îngrijire conform concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, îngrijesc un copil/copii invalizi din aceeași familie sau o persoană în vîrstă de peste 75 de ani din aceeași familie conform concluziei Consiliului medical consultativ.

Cuantumul lunar al ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

Venitul lunar minim garantat al familiei reprezintă suma cuantumurilor veniturilor lunare minime garantate stabilite pentru fiecare membru al acesteia, în felul următor:

- a) 100% din venitul lunar minim garantat pentru solicitant;
- b) 70% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare alt membru adult al familiei;
- c) 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil;
- d) plus 30% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare adult încadrat într-un grad de invaliditate;

e) plus 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil invalid;

f) plus 10% din venitul lunar minim garantat dacă persoana încadrată într-un grad de invaliditate este unicul adult din familie.

Nivelul venitului lunar minim garantat se stabilește anual prin Legea bugetului de stat, care în anul 2008 a constituit 430 lei.

Totodată, conform prevederilor Legii menționate, aceasta se aplică:

a) pentru familiile cu cel puțin un membru încadrat într-un grad de invaliditate – de la 1 octombrie 2008;

b) pentru familiile cu unul sau mai mulți copii – de la 1 ianuarie 2009;

c) pentru celelalte familii – de la 1 iulie 2009.

Conform cererilor prelucrate de către operatorii de ajutor social din cadrul direcțiilor/secțiilor asistență socială și protecție a familiei, în lista de plată a ajutorului social pentru luna decembrie 2008 au beneficiat 152 familii defavorizate, cuantumul total al cheltuielilor constituind 48014 lei.

Cu suportul proiectului „Oxford Policy Management” a fost elaborat sistemul informațional provizoriu de administrare a ajutorului social, scopul căruia este introducerea datelor despre familiile solicitante, stabilirea eligibilității, cuantumului și termenului de plată al ajutorului social.

În scopul informării populației privind Legea cu privire la ajutorul social, prin Ordinul ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr. 11 din 21 februarie 2008, a fost aprobat Planul de acțiuni pentru organizarea și realizarea Campaniei de informare și conștientizare a populației cu privire la implementarea sistemului de asistență socială pentru redresarea sărăciei într-un mod eficient, în perioada 2008-2009.

În acest sens, au fost organizate seminare informative, cu suportul formatorilor naționali și internaționali pentru autoritățile publice locale de nivelul I și II, au fost realizate emisiuni tematice la radio și TV, au fost publicate un șir de articole în presă (la nivel local și național) și în buletinul informativ al MPSFC pe pagina Web oficială a MPSFC etc.

Asistenții sociali comunitari (901 unități) au fost antrenați în instruire pe marginea implementării Legii ajutorului social, în special pentru lucrul cu cererea și solicitanții de ajutor social, prin intermediul formatorilor de la nivelul direcțiilor/secțiilor asistență socială și protecție a familiei.

3.1.10. Ajutoare materiale

În scopul atenuării situației materiale dificile a persoanelor social-vulnerabile, în republică activează Fondul republican de susținere socială a populației, fondurile mun. Chișinău și Bălți, fondul UTA Găgăuzia și 32 fonduri locale în cadrul secțiilor raionale asistență socială și protecție a familiei. Fondurile respective constituie una din componentele de bază ale sistemului integrat de asistență socială.

Abilitate să acorde ajutor financiar persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale, fondurile își desfășoară activitatea în baza Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827-XIV din 18 februarie 2000. Ajutorul financiar unic pe perioada anului în curs se acordă la locul de reședință a solicitantului în baza modalității stabilite de Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1083 din 26 octombrie 2000.

Implementarea noului cadru legislativ și normativ în activitatea acestor instituții a condiționat

completarea lor cu mijloace extrabugetare atât de necesare, asigurând, astfel, eficientizarea distribuirii lor către cele mai nevoiașe pături ale populației.

Principalele surse de completare a mijloacelor Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației în perioada ianuarie-decembrie 2008 au fost transferurile operatorilor de telefonie mobilă, alocațiile din bugetele unităților administrativ-teritoriale, transferurile de la casele de schimb valutar și ale Ministerului Dezvoltării Informaționale.

Acumulările de mijloace pe parcursul anului 2008 s-au majorat cu 9 la sută față de anul 2007 și au constituit 126130,6 mii lei, fiind în creștere permanentă începând cu anul 2001 (16307,4 mii lei), astfel înregistrând un indice de majorare de circa 8 ori.

Datorită creșterii acumulărilor financiare și realizării principiului de bază în activitatea fondurilor – direcționarea ajutoarelor materiale către cele mai nevoiașe persoane – în perioada 2001-2008 a fost obținută majorarea de 10 ori a cuantumului mediu al ajutoarelor acordate.

Tabelul 3.15. Dinamica cuantumului mediu al ajutoarelor materiale acordate în anii 2001-2008, lei

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
37,8	66,4	99,6	152,5	203,4	282,6	319,2	398,1

Sursa: FRSSP

În conformitate cu legislația în vigoare mijloacele nominalizate au fost valorificate, în majoritatea lor, pentru acordarea ajutoarelor materiale nominative persoanelor defavorizate cu cea mai mare

incidență a sărăciei, precum și pentru prestarea serviciilor alimentare de către cantinele de ajutor social. Distribuirea ajutoarelor financiare poate fi urmărită în următorul tabel:

Tabelul 3.16. Numărul ajutoarelor materiale și sumele acordate solicitanților, 2008

Nr. d/o	Categoriile de beneficiari ai ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de benefici. titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	Pensionari – total, inclusiv:	216096	212113	81983,5	379,38
	a) persoanele care beneficiază de pensii și alocații sociale pentru invaliditate	108676	106250	38879,9	357,76
	b) pensionari singuratici, beneficiari de compensații la achitarea serviciilor comunale	17125	15820	7173,5	418,89
	c) persoanele în etate cu vârstele trecute de 75 ani și neincluse în p. b); total,	55723	55591	19541,4	350,69
	inclusiv cu vârstele împlinite și trecute de 100 ani, începând cu 1.08.2007	59	59	295,0	5000,0
	d) alți pensionari neincluși în p. a); b) și c)	34572	34452	16388,7	474,05
2.	Persoane inapte de muncă - total, inclusiv:	7264	7261	4654,9	640,82
	a) neîncadrate în câmpul muncii din motiv de boală îndelungată pînă la survenirea invalidității	3275	3272	2297,7	701,59

Raportul social anual 2008

	b) aflate în stare de sărăcie extremă și care nu au surse de existență, inclusiv cu comportament asocial (boschetari, etc.)	3989	3989	2357,2	590,93
3.	Familii cu copii - total, inclusiv:	67472	65046	24516,08	363,35
	a) cu 4 și mai mulți copii, benefic. de compens. la achitarea servic. comunale;	17140	16772	6464,85	377,18
	b) cu copii invalizi;	16152	14520	5449,48	337,39
	c) cu un singur părinte (monoparentale);	13964	13892	5295,55	379,23
	d) cu tutelă asupra copiilor orfani neinstituționalizați cu vârstele pînă la 18 ani	2611	2306	925,0	354,27
	e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	17605	17556	6381,2	362,47
4.	Alte persoane (neincluse în compart. 1; 2 și 3) care au nimerit în situații excepționale pe care nu le pot depăși de sine stătător (îmbolnăvire gravă, calamități naturale, dezastre, avarii, conflicte armate, catastrofe ecologice, incendii, epidemii, accidente, înmormîntarea rudelor, etc.) - total, inclusiv:	26045	26027	14976,10	575,01
	a) persoane în căutarea unui loc de muncă (șomerii);	2362	2361	1663,5	704,28
	b) persoane cu merite față de stat (participanții la conflicte armate și lichidarea consecințelor catastrofelor ecologice, persoane cu contribuții valoroase în muncă, etc.);	12886	12886	6046,1	469,2
	c) persoane eliberate din locurile de detenție, adolescenții (16-18 ani), familii tinere, studenți și alte persoane cu venituri mici care necesită susținerea socială a statului	10797	10780	7266,5	673,01
TOTAL :		316877	310447	126130,58	398,04

Sursa: FRSSP

În anul 2008 circa 65 la sută din mijloacele distribuite au fost utilizate pentru satisfacerea solicitărilor de ameliorare a situației materiale, restul – pentru necesitățile de achitare parțială a plăților

pentru serviciile medicale, procurarea medicamentelor și pentru alte necesități similare. Acordarea ajutoarelor materiale după destinație este reflectată în tabelul ce urmează:

Tabelul 3.17. Tipul susținerii sociale solicitate în a. 2008

Nr. d/o	Scopul solicitării ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de titulari	Suma (mii lei)
1.	pentru procurarea produselor alimentare și mărfurilor strict necesare	238311	232136	82134,4
2.	pentru procurarea medicamentelor și articolelor protetico-ortopedice, achitarea parțială a serviciilor medicale	74064	73812	41058,3
3.	în alte scopuri	4502	4499	2937,9
TOTAL:		316877	310447	126130,58

Sursa: FRSSP

În perioada de referință la Fondul republican de susținere socială a populației s-au acumulat 79814,9 mii lei, care au fost valorificați pentru acordarea ajutoarelor materiale persoanelor afectate de sărăcie, inclusiv pentru subvenționarea activității

cantinelor de ajutor social.

Prin intermediul fondurilor locale mijloacele menționate au contribuit la realizarea programelor cu destinație specială pentru persoanele social defavorizate. De ajutoare financiare unice au beneficiat:

- participanții la cel de-al Doilea Război Mondial, soțiile (soții) acestora către 9 mai – în sumă de 6892,8 mii lei;
- familiile nevoiașe cu copii către Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor (1 iunie) – în sumă de 5200,0 mii lei;
- familiile nevoiașe care au copii pentru școlarizare (1 septembrie) – în sumă de 4000,0 mii lei;
- persoanele vârstnice către Ziua Internațională a persoanelor în etate (1 octombrie) – în sumă de 4000,0 mii lei;
- persoanele cu dizabilități către Ziua Internațională a Invalizilor (3 decembrie) – în sumă de 12246,4 mii lei.

Către fondurile locale cu titlul „destinație specială” în total au fost transferate mijloace financiare în sumă de 31139,2 mii lei (față de 27605,0 mii lei în anul 2007).

În perioada ianuarie – decembrie. Fondul republican a efectuat transferuri (subvenții) către fondurile locale în sumă totală de 43408,9 mii lei. Din subvențiile alocate fondurilor locale au fost acordate ajutoare materiale unice în cuantum de 5000 lei pentru fiecare din cele 59 persoane longevive care au împlinit vârsta de 100 ani și peste, precum și invalizilor și familiilor participanților căzuți în războiul din Afganistan, conflictul armat de pe Nistru și participanților la lucrările de lichidare a consecințelor catastrofei de la Cernobîl – în cuantum de 500 lei.

Din mijloacele Fondului republican au fost subvenționate 66 cantine de ajutor social (a. 2007 – 45), care au acordat prînzuri gratuite persoanelor vârstnice și cu dizabilități, în acest scop fiind utilizată suma de 2526,4 mii lei.

Practica activităților de susținere financiară a persoanelor și familiilor socialmente defavorizate denotă faptul că, grație eficientizării mecanismului de susținere materială din partea statului, ajutoarea socială a persoanelor afectate de sărăcie a devenit mai accesibilă și consistentă, astfel sporind și implicarea nemijlocită a autorităților administrației publice locale în activitățile respective de susținere socială a celor nevoiași.

3.2. Servicii sociale

Serviciile sociale reprezintă un ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a răspunde necesităților sociale ale persoanei sau familiei, în vede-

rea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.

Republica Moldova este angajată plenar în procesul de racordare la valorile și standardele europene. Reforma în domeniul serviciilor sociale este una din cele mai importante. În acest sens, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1512 din 31 decembrie 2008 a fost aprobat Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 – 2012.

Programul intenționează să extindă rapid serviciile sociale comunitare și specializate și să îmbunătățească considerabil eficiența și eficacitatea serviciilor sociale cu specializare înaltă prin consolidarea, integrarea și orientarea lor spre grupurile de persoane în dificultate. Această schimbare va modifica proporția dintre serviciile rezidențiale și cele comunitare, în favoarea celor din urmă, necesitînd, în acest sens, redirecționarea mijloacelor financiare.

Combinînd măsurile de prevenire și reabilitare, precum și soluționînd cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze (iar soluționarea lor să devină mai costisitoare), sistemul va deveni mai eficient din punctul de vedere al costurilor, va acoperi pe toți cei care au nevoie de sprijin social și va avea un impact pozitiv asupra calității vieții persoanelor aflate în situații de risc.

3.2.1. Serviciul asistență socială comunitară

Serviciul asistență socială comunitară reprezintă un nucleu de asistență socială instituit la nivel de comunitate, care oferă suport în soluționarea situațiilor de dificultate pentru majoritatea problemelor de ordin social.

Serviciul asistență socială comunitară are drept scop prestarea asistenței sociale persoanelor aflate în dificultate și sporirea nivelului de includere a celor mai vulnerabile segmente ale populației în programele de asistență socială la nivel comunitar.

Obiectivele serviciului de asistență socială comunitară constau în:

- a) informarea privind accesul la serviciile sociale, identificarea și prevenirea precoce a problemelor sociale în cadrul comunității și asigurarea intervenției timpurii pentru soluționarea lor;
- b) dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale primare pentru susținerea și consolidarea capacităților persoanelor și familiilor aflate în dificultate din comunitate;

- c) mobilizarea și consolidarea capacităților comunității în îngrijirea și protecția persoanelor aflate în dificultate.

Pentru asigurarea implementării cu succes a politicilor de protecție socială și fortificarea capacităților funcționale a structurilor teritoriale de asistență socială, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1255 din 11 noiembrie 2008 în subordinea structurii teritoriale de asistență socială a fost instituit Serviciul asistență socială comunitară, cu următoarele norme de personal:

- șef al Serviciului - 1 unitate în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul II;
- asistent social - 1 unitate la 5000 locuitori în localitățile urbane și pînă la 3000 locuitori în localitățile rurale, dar nu mai puțin de 1 unitate în fiecare primărie.

Conform articolului 1 al Legii nr. 547-XV din 25 decembrie 2003, asistentul social este persoana cu studii speciale în domeniu, care prestează servicii sociale persoanelor și familiilor care, temporar, se află în dificultate și care, din motive de natură

economică, socială, fizică sau psihologică, nu sînt în stare să-și realizeze, prin mijloace și eforturi proprii, un nivel decent de viață.

Asistentul social comunitar identifică și evaluează beneficiarii potențiali și situația acestora (condițiile sociale și locative), pentru formularea problemelor cu care ei se confruntă și stabilirea necesităților pentru depășirea situației de dificultate, elaborează și realizează planuri individualizate de asistență, de comun acord cu beneficiarii și familiile acestora, oferă servicii sociale primare beneficiarilor. Totodată, mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, organizațiile ne-guvernamentale în scopul soluționării problemelor beneficiarilor, propune și pregătește cazurile pentru referire spre serviciile sociale specializate.

Pe parcursul anului 2008 au fost angajați și activau în primării 901,5 unități de asistent social (în bugetul de stat pe anul 2008 au fost alocate mijloace suficiente pentru angajarea a 996 unități de asistenți sociali).

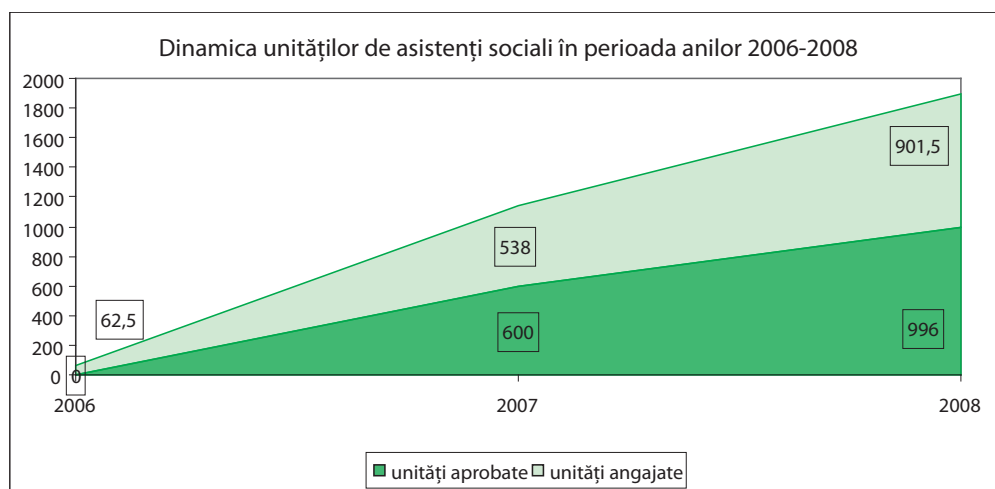

Figura 3.13. Dinamica unităților de asistent social, 2006-2008

Odată cu intrarea în vigoare a Legii cu privire la ajutorul social, începînd cu luna octombrie 2008, asistentul social a fost grevat cu obligația de identificare a familiilor/persoanelor cu venituri mici, de informare a acestora vizavi de noua prestație și modalitatea de solicitare a ei, de acordare a ajutorului la completarea cererii și prezentarea documentelor necesare, în final el urmînd să prezinte structurii teritoriale de asistență socială dosarele solicitanților.

Metoda de bază în activitatea asistentului social este **Managementul de caz**, aprobat prin Ordinul Ministrului protecției sociale, familiei și copi-

lului nr. 71 din 3 octombrie 2008. Acesta reprezintă un ghid de instrucțiuni metodice, prin intermediul căruia asistentul social evaluează nevoile beneficiarului și ale familiei lui în colaborare cu ei, coordonează, monitorizează, evaluează și susține beneficiarul pentru a beneficia de serviciile sociale necesare și de a facilita restabilirea funcționalității sociale.

Ghidul asistentului social cuprinde următoarele etape:

I. Identificarea și înregistrarea cazului - procesul de depistare a persoanei/familiei aflate în dificultate;

II. Evaluarea inițială presupune - investigarea sumară a situației beneficiarului pentru a decide dacă acesta se încadrează în criteriile de asistență socială;

III. Deschiderea cazului - momentul în care asistentul social, de comun cu supervisorul, decide cu privire la deschiderea cazului în vederea colec-tării informației și întreprinderii acțiunilor pentru soluționarea acestuia;

IV. Evaluarea complexă - investigarea și anali-za amănunțită a tuturor elementelor care sînt im-plicate în cazul respectiv: beneficiarul și mediul său de viață, familia și sistemul de relații sociale, facto-rii care au generat situația de risc, resursele posibile pentru rezolvarea cazului etc.;

V. Planul individualizat de asistență - totalita-tea de măsuri, acțiuni întreprinse în scopul satisfa-cerii necesităților beneficiarului, cu participarea directă a acestuia;

VI. Intervenția sau implementarea planului in-dividualizat de asistență - acțiuni specifice de inter-venție realizate de către asistentul social, care este și managerul de caz, precum și mobilizarea și impli-carea tuturor resurselor umane, financiare, mate-riale, comunitare identificate de către acesta în ve-derea rezolvării cazului prin îndeplinirea obiectivelor planului individualizat de asistență;

VII. Monitorizarea - supravegherea și evalua-rea permanentă a situației beneficiarului pentru a fi asigurată starea de echilibru urmărită în soluționarea cazului; asistentul social nu intervine decît dacă se modifică datele situației beneficiarului sau intervin factori neprevăzuți care pot afecta echilibrul realizat;

VIII. Reevaluarea cazului și revederea planului individualizat de asistență - evaluarea periodică a progreselor beneficiarului, precum și îmbunătățirea planului individualizat de asistență;

IX. Închiderea cazului - poate fi realizată fie conform planului individualizat de asistență - atun-ci cînd au fost realizate obiectivele stabilite anterior, fie prin referire către serviciile sociale specializate - atunci cînd situația de risc nu poate fi depășită în cadrul serviciilor sociale primare.

În vederea dezvoltării și consolidării compe-tențelor profesionale ale asistenților sociali și lucră-torilor sociali și funcționarea eficientă a sistemului integrat de servicii sociale, prin Ordinul ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr. 99 din 31 decembrie 2008 a fost aprobat **Mecanismul de su-pervizare profesională în asistența socială**.

Supervizarea profesională prevede implemen-tarea culturii supervizării și evaluării performanțelor

pentru angajații sistemului de asistență socială și contribuie la ridicarea calității serviciilor sociale. Obiectivele supervizării sînt următoarele:

a) Dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale ale asistentului social și lucrătorului social supervizați în vederea asigurării corespunde-rii lor obiectivelor asistenței sociale comunitare;

b) Asigurarea calității serviciilor sociale pre-state beneficiarilor la nivel de comunitate;

c) Încurajarea unei colaborări profesionale între asistenții sociali și lucrătorii sociali implicați în sarcini comune la nivel de comunitate și dezvoltarea unui climat favorabil pentru bunele practici;

d) Reducerea stresului și prevenirea efecte-lor epuizării profesionale;

e) Asigurarea resurselor necesare pentru rea-lizarea eficientă a atribuțiilor funcționale de către personalul angajat la nivel de comunitate.

În acest sens, supervizarea profesională este o activitate managerială și profesională esențială pen-tru fiecare structură și organizație care activează în domeniul asistenței sociale. Ea constituie o formă de suport profesional și consiliere colegială, care poate fi oferit în forme diferite (în cadrul ședințelor individuale și în grup, formale și informale) și să implice componente cu responsabilități diferite.

Problemele sociale existente astăzi în Republi-ca Moldova, relevă importanța funcției asistentului social în comunitate și gama de atribuții și respon-sabilități exercitate de acesta. În scopul stimulării activității asistentului social, au fost operate modi-ficări în legislație cu privire la majorarea salariilor pentru competențe profesionale și activitate sîrguin-cioasă de îndeplinire a atribuțiilor de funcție (Hotă-rîrea Guvernului nr. 1064 din 18 august 2008).

Schimbarea permanentă a circumstanțelor în domeniul asistenței sociale și diversificarea proble-melor sociale, cu care se confruntă populația din Republica Moldova, a condiționat necesitatea per-fecționării continue și sistematice a competențelor profesionale a întregului personal angajat în sistem. În acest sens, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului a elaborat proiectul Strategiei privind crearea sistemului de formare profesională continuă a personalului angajat în sistemul de asistență socială (pentru perioada 2009-2012).

Scopul Strategiei constă în dezvoltarea și con-solidarea competențelor profesionale ale persona-lului angajat în sistemul de asistență socială. Acea-sta este destinată personalului care lucrează direct cu beneficiarii asistenței sociale (asistenți sociali,

lucrători sociali, personalul serviciilor sociale cu regim de funcționare de zi sau de plasament temporar create pe lângă structurile teritoriale de asistență socială), precum și personalului care le oferă acestora suport metodologic și managerial necesar pentru realizarea atribuțiilor de funcție.

3.2.2. Serviciul îngrijire socială la domiciliu

Îngrijirea socială la domiciliu reprezintă o gamă de servicii și facilități acordate prin măsuri de prevenire și îngrijire în comunitate a persoanelor dependente, pentru ca acestea să-și sporească gradul de independență, să trăiască, pe cât de independent posibil, în propriile case.

Serviciile sociale de îngrijire la domiciliu se prestează în baza Regulamentului-tip cu privire la secțiile de ajutor social la domiciliu bătrânilor singuratici și cetățenilor inapți de muncă. Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 688 din 10 iunie 2003 „Cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor)” și Hotărârii Guvernului nr. 689 din 10 iunie 2003 „Cu privire la organigrama și statele de personal ale aparatului președintelui raionului, direcțiilor, secțiilor, altor subdiviziuni din subordinea Consiliului raional”, funcția de șef al serviciului îngrijire socială la domiciliu se instituie o unitate

pentru 30 lucrători sociali și unitatea de lucrător social se instituie în funcție de numărul beneficiarilor deserviți – 10-12 persoane îngrijite pentru o unitate de personal în localitățile urbane și 8-10 persoane îngrijite pentru o unitate de personal în localitățile rurale.

Îngrijirea la domiciliu reprezintă o alternativă pentru „îngrijirea în instituții”. Acest fapt presupune că susținerea persoanelor în etate în vederea integrării și menținerii lor în comunitate este mai eficientă decât plasamentul și izolarea lor pe termen lung într-un azil sau spital.

Serviciile oferite în cadrul serviciului de îngrijire la domiciliu sînt sub formă de:

- suport moral;
- sprijin pentru plata unor servicii comunale;
- îngrijirea locuinței și gospodăriei;
- ajutor pentru realizarea igienei personale;
- organizarea procesului de adaptare a locuinței la nevoile persoanei dependente;
- acordarea ajutorului la procurarea produselor alimentare;
- antrenarea în activități sociale și culturale.

Dreptul la servicii de îngrijire la domiciliu se stabilește în temeiul cererii de luare în evidență, depusă de solicitant sau reprezentantul legal al acestuia, corespunderii criteriilor de eligibilitate și a rezultatelor evaluării necesităților.

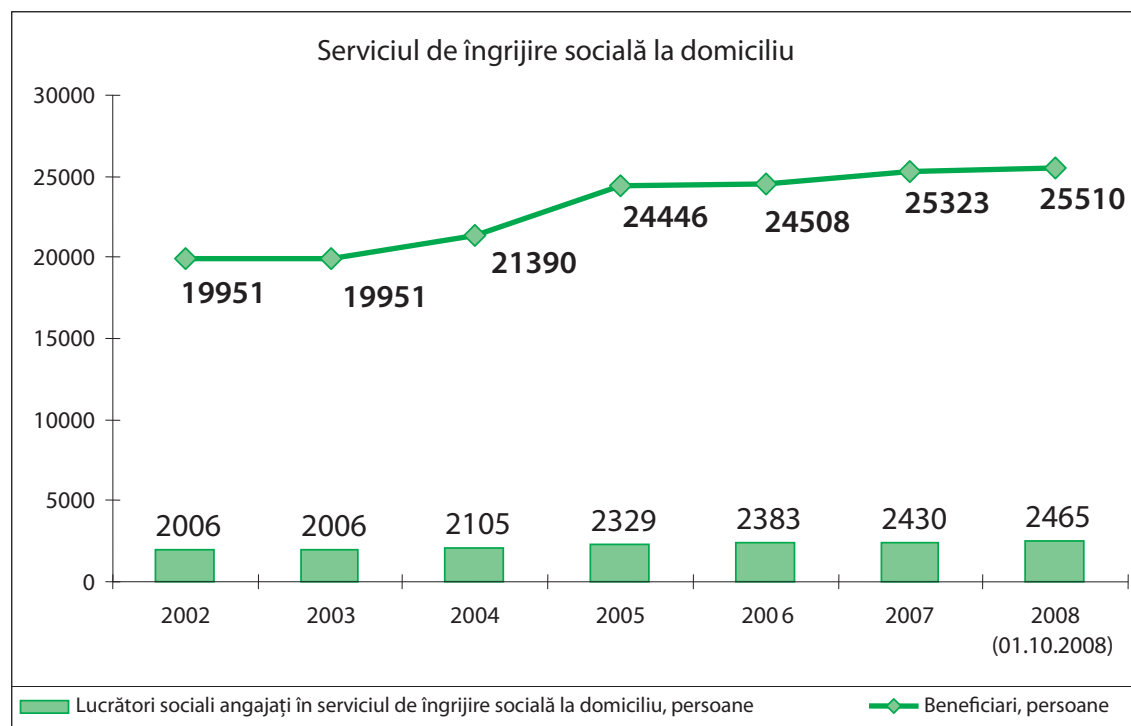

Figura 3.14. Serviciul de îngrijire socială la domiciliu, 2002-2008

Comparativ cu anul 2002, în anul 2008 numărul beneficiarilor de servicii de îngrijire la domiciliu a crescut cu 5599 persoane sau cu circa 28% mai mult. În anul 2008 au beneficiat de servicii de îngrijire la domiciliu 25510 persoane solitare și inapte de muncă, oferite de un personal de 2465 de lucrători sociali, ceea ce denotă faptul că autoritățile administrației publice locale întreprind măsuri sistematice pentru dezvoltarea serviciului de îngrijire la domiciliu în vederea acoperirii unui număr mai mare de solicitanți de îngrijire la domiciliu și îmbunătățirea calității serviciilor prestate.

În vederea eficientizării sistemului de îngrijire la domiciliu, actualmente este în proces de definitivare proiectul Regulamentului cu privire la serviciul îngrijire socială la domiciliu și proiectul standardelor minime de calitate pentru serviciul dat.

3.2.3. Servicii de alimentare în cantinele de ajutor social

Un rol important în acordarea serviciilor sociale îl are organizarea meselor de binefacere pentru anumite categorii de cetățeni.

Cantinele de ajutor social prestează servicii de alimentare gratuite persoanelor socialmente vulnerabile în conformitate cu Legea nr. 81-XV din 28.02.2003 privind cantinele de ajutor social și Re-

gulamentul-tip de funcționare a lor (Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 16 octombrie 2003).

De serviciile cantinelor de ajutor social beneficiază:

- persoane care au atins vârsta de pensionare (fără domiciliu, fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici);
- persoanele cu dizabilități;
- copiii până la vârsta de 18 ani (din familii cu mulți copii, cele monoparentale și din alte familii socialmente vulnerabile).

În calitate de serviciu social, cantina de ajutor social oferă persoanelor din grupurile aflate în dificultate o alimentație calorică și bogată în vitamine.

Cantinele oferă următoarele servicii:

- pregătirea și servirea zilnică a unei mese de persoană (de obicei a prânzului);
- transportarea gratuită la domiciliu a hranei pentru persoanele socialmente vulnerabile, care nu se pot deplasa la sediul cantinei;
- pregătirea și distribuirea hranei prin centrele mobile de deservire.

Persoanele pot beneficia de serviciile cantinelor de ajutor social pe o perioadă de cel mult 30 de zile în trimestru, ceea ce permite de a cuprinde un număr mai mare de persoane socialmente vulnerabile care au nevoie de aceste servicii.

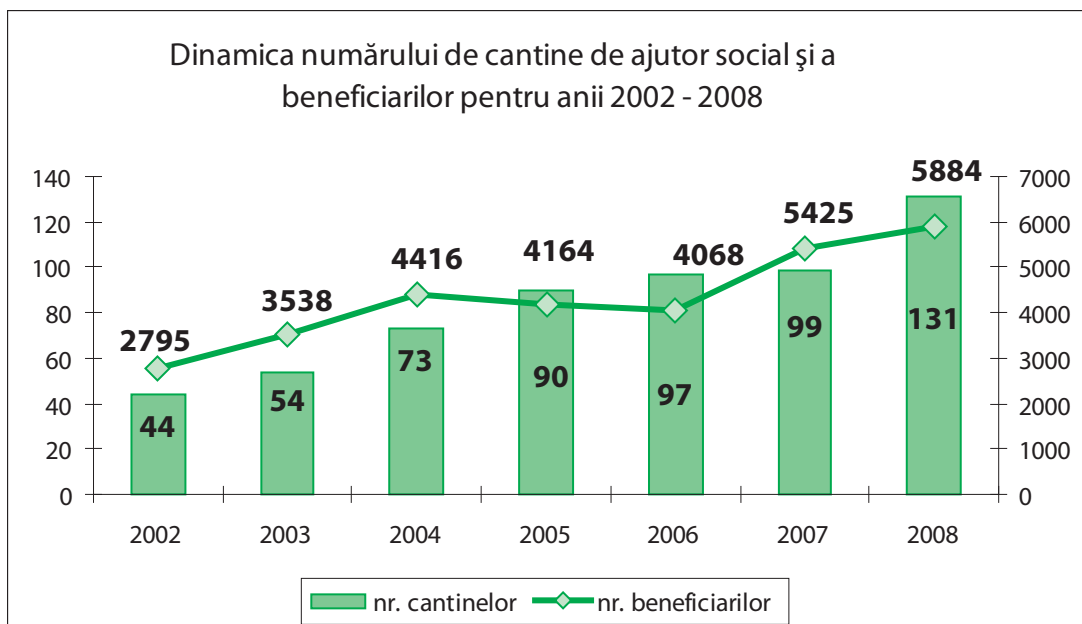

Figura 3.15. Dinamica numărului de cantine de ajutor social, 2002-2008

În anul 2008 în republică au funcționat 131 cantine de ajutor social, dintre care 66 au fost

subvenționate din Fondul republican de susținere socială a populației. De serviciile cantinelor de aju-

tor social au beneficiat lunar 5884 persoane social vulnerabile. Cu prânzuri calde la domiciliu au fost asigurate lunar 1578 persoane.

Comparativ cu anii precedenți, observăm o creștere a serviciilor de alimentare prestate în cadrul cantinelor de ajutor social, în anul 2008 numărul acestora a crescut aproximativ de 3 ori față de anul 2002, ceea ce denotă conștientizarea problemelor sociale și implicarea în vederea prevenirii marginalizării și excluziunii sociale a autorităților administrației publice locale de nivelul I și II.

Conform estimărilor financiare efectuate, costul mediu al unui prânz constituie 11-13 lei/persoană/zi în raioanele republicii și 14-16 lei/persoană/zi în municipiile Bălți și Chișinău.

Cele mai multe cantine activează în raionul Cahul (18), mun. Chișinău (17), mun. Bălți (11), raioanele Cantemir (8), Criuleni (7), Briceni (6). În restul raioanelor numărul cantinelor de ajutor social variază între 1 și 3.

O implicare mai puțin activă a autorităților administrației publice locale în dezvoltarea serviciilor de alimentare a persoanelor vulnerabile se observă în raioanele Călărași, Nisporeni, Rîșcani, Ciadîr-Lunga și Vulcănești, unde nu funcționează nici o cantină de ajutor social.

Un model de bune practici în vederea dezvoltării serviciilor de alimentare prestate în cantinele de ajutor social este Asociația Obștească „Concordia-Proiecte Sociale”. Prin intermediul acesteia pe parcursul anului 2008 au fost deschise 20 de cantine de ajutor social în 14 raioane ale republicii:

Orhei (3), Hîncești (3), Dondușeni (2), Criuleni (2), Căușeni, Florești, Soroca, Cantemir, Sîngerei, Telenești, Ștefan-Vodă, Drochia, Leova, Comrat.

Activitatea cantinelor de ajutor social se axează pe prevenirea excluziunii sociale și facilitarea procesului de reintegrare socială a persoanelor vulnerabile.

3.2.4. Instituții sociale specializate

Actualmente, este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale specializate comunitare alternative serviciilor sociale rezidențiale. Acestea au menirea de a menține copiii, adulții sau familia aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității, avînd ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluziunii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial, în comunitate.

În urma evaluării necesităților comunității și identificarea problemelor sociale, autoritățile administrației publice locale, în parteneriat cu societatea civilă, inițiază servicii sociale comunitare.

Procesul de prestare a serviciilor sociale impune participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, asistenți medicali, lucrători sociali, ceea ce va contribui la creșterea considerabilă a calității serviciilor sociale.

Conform datelor furnizate de structurile teritoriale de asistență socială, în perioada anului 2008, în republică au activat 174 instituții sociale, care au prestat servicii sociale pentru 6723 persoane/familii adulte și cu dizabilități.

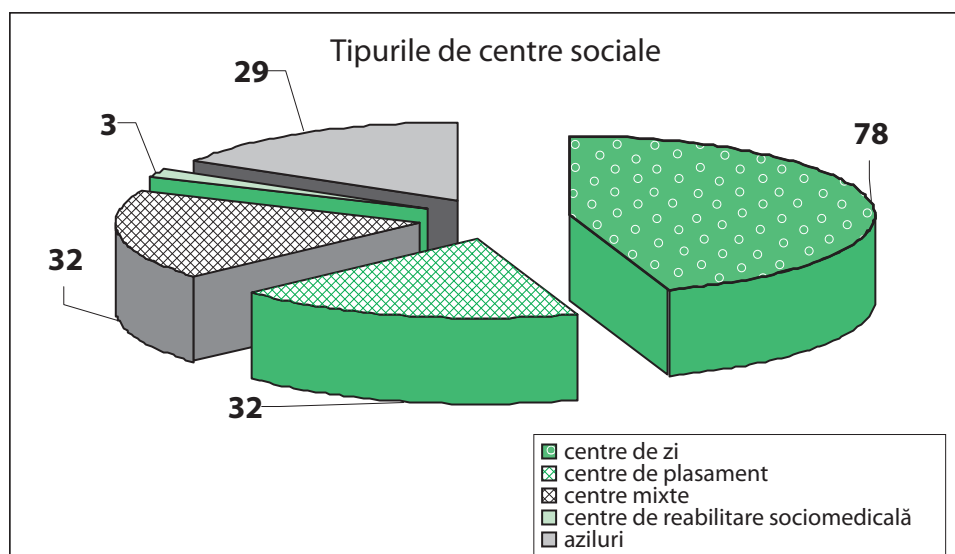

Figura 3.16. Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele în etate și cu dizabilități

Datele din *Figura 3.14* denotă că pe parcursul anului 2008 au funcționat 174 centre de zi, de plasament, mixte, de reabilitare sociomedicală și aziluri, dintre care 78 centre de zi, 32 centre de plasament, 32 centre mixte, 3 centre de reabilitare socio-medicală și 29 aziluri.

Analiza serviciilor sociale relevă faptul că ponderea cea mai mare o au serviciile prestate pentru copii. Astfel, din totalul de **78 centre de zi**, 41 centre prestează servicii pentru copii (52,6%), 16 – pentru copii, tineri și adulți, 5 – pentru tineri și 16 – pentru persoane în etate și cu dizabilități.

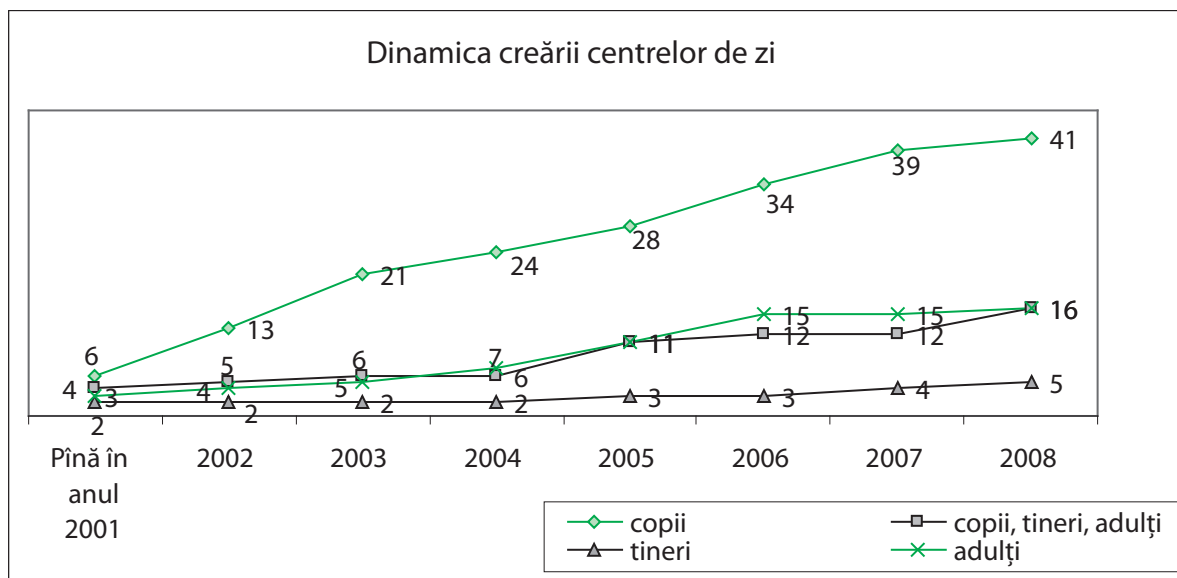

Figura 3.17. Dinamica creării centrelor de zi pe grupuri de beneficiari, 2001-2008

De menționat, că din cele **32 centre de plasament**, 24 centre prestează servicii doar pentru copii

(75%), 4 – pentru tineri, 3 – pentru persoane în etate și cu dizabilități și 1 centru pentru copii, tineri și adulți.

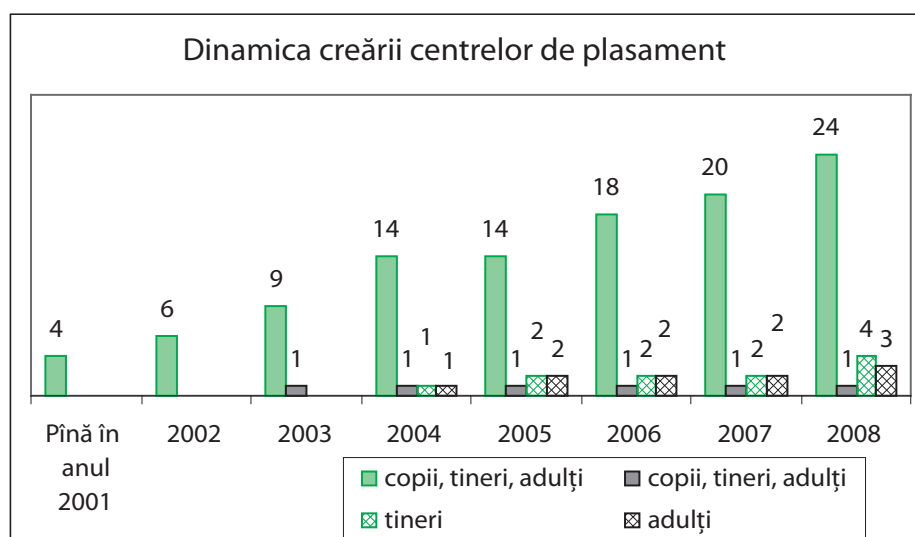

Figura 3.18. Dinamica creării centrelor de plasament pe grupuri de beneficiari, 2001-2008

Din **32 centre mixte**, 10 centre prestează servicii pentru copii, tineri și adulți, 9 centre - pentru

copii (28%), 8 centre pentru persoane în etate și cu dizabilități și 5 centre – pentru tineri.

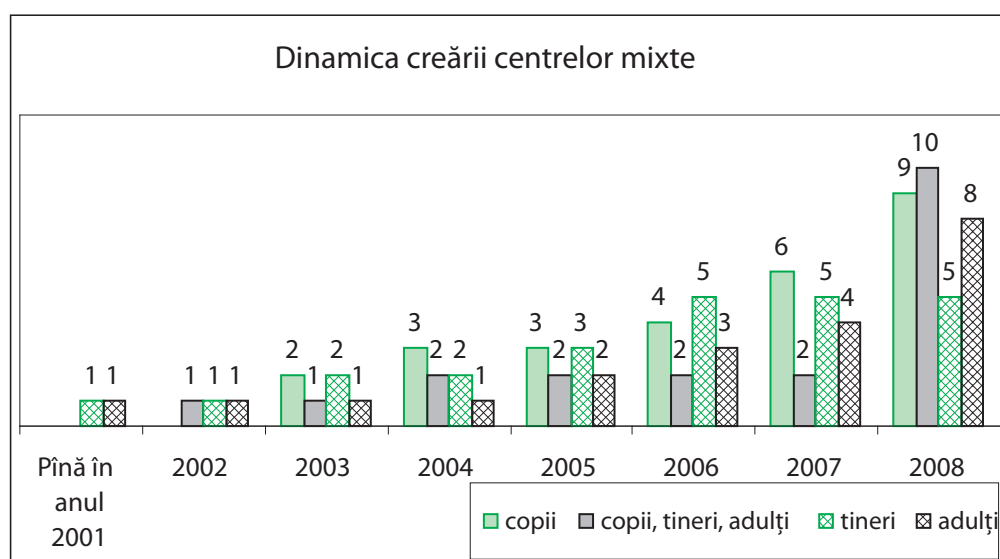

Figura 3.19. Dinamica creării centrelor mixte pe grupuri de beneficiari, 2001-2008

Cele 3 centre de reabilitare sociomedicală și 29 aziluri prestează servicii doar pentru persoanele adulte.

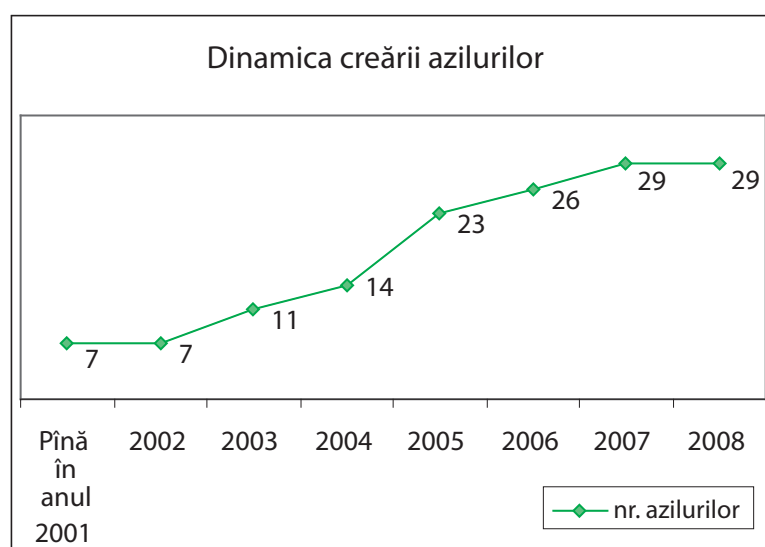

Figura 3.20. Dinamica creării azilurilor, 2001-2008

În vederea creării serviciilor sociale, Ministerul Protecției Sociale Familiei și Copilului și Fondul de Investiții Sociale din Moldova dezvoltă mecanismul de creare și consolidare a centrelor specializate la nivel de comunitate. Astfel, la începutul anului 2008 s-a inițiat procesul de deschidere a 31 de centre de servicii sociale în 5 raioane ale republicii (Ștefan-Vodă, Făleşti, Singerei, Hîncești, Drochia), și un municipiu (Bălți). Centrele comunitare, prin însăși esența lor, presupun un set larg de servicii sociale, caracterizat prin integrarea tutu-

ror grupurilor social vulnerabile din cadrul comunității. Acestea presupun condiționarea beneficiilor de consolidare a capacităților reprezentanților administrației publice locale, dezvoltarea capacităților de planificare și gestionare mai bună a serviciilor sociale, creșterea responsabilității și angajamentului comunităților locale față de abordarea problemelor de asistență socială în cadrul comunității, îmbunătățirea calității vieții persoanelor sau familiilor aflate în dificultate.

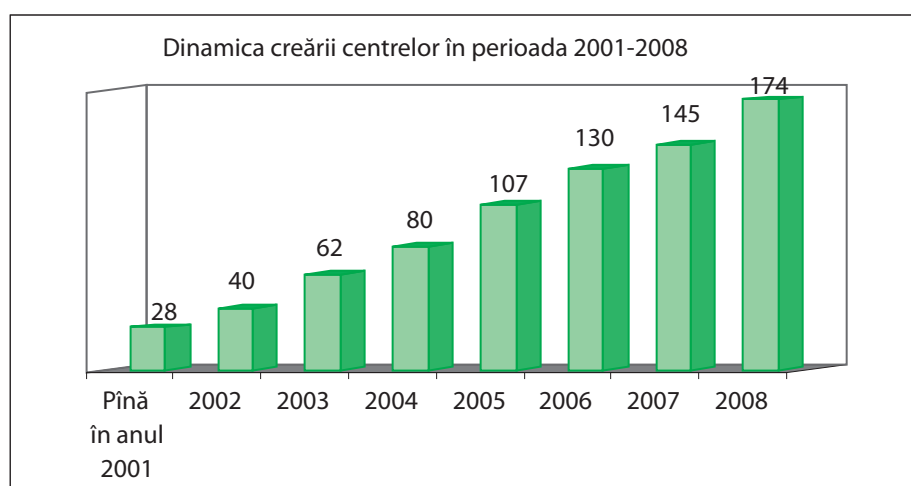

Figura 3.21. Dinamica creării centrelor sociale în perioada anilor 2001-2008

În perioada de după 2001 serviciile sociale au cunoscut o dinamică pozitivă în evoluția lor, cînd se înregistrau 28 centre, la sfîrșitul anului 2008 numărul acestora fiind de 174 (o creștere de 6,2 ori).

Pe parcursul anului 2008 au fost deschise 29 centre, iar în ultimii patru ani au fost create 94 centre sociale și aziluri.

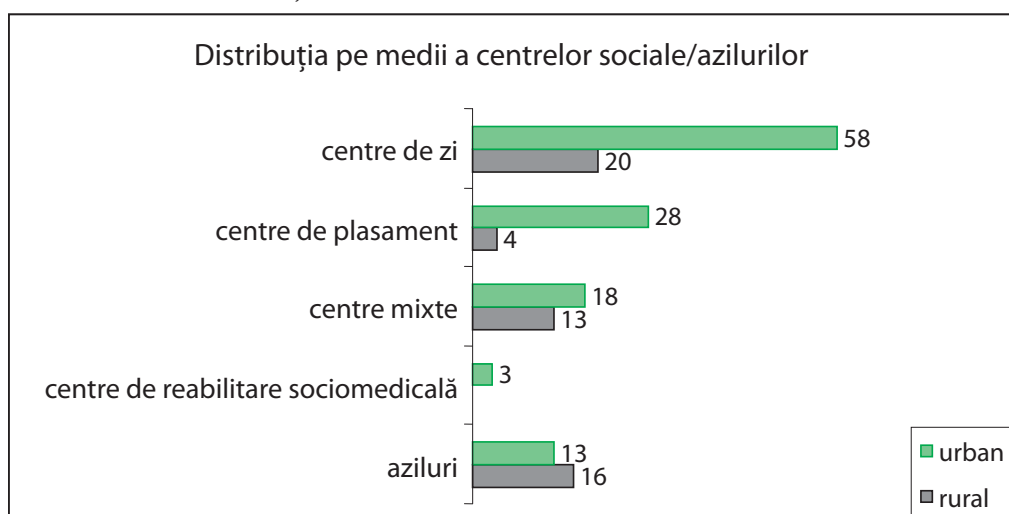

Figura 3.22. Distribuția pe medii a centrelor sociale și azilurilor

Examinînd distribuția pe medii din *Figura 3.22* se constată subdezvoltarea pronunțată a serviciilor sociale comunitare în mediul rural, în mare parte centrele fiind amplasate în mediul urban. Motivul principal al acestei situații constă în insuficiența numerică a serviciilor respective, astfel încît se optează, în mod firesc, pentru instituirea serviciilor, în primul rînd, în centrele raionale.

Dacă majoritatea centrelor de reabilitare și de plasament sînt amplasate în mediul urban (28 din totalul de 32 centre de plasament și, respectiv, toate cele 3 centre de reabilitare), din totalul de 78 centre

de zi doar 20 centre sînt amplasate în mediul rural, iar din totalul de 32 centre mixte, 13 centre se află în mediul rural. Deși din totalul de 29 aziluri 16 sînt amplasate în mediul rural, acestea deserveșc și beneficiari din alte localități ale raionului respectiv.

Pentru asigurarea funcționării eficiente a centrelor sociale și a azilurilor, au fost aprobate 2070 de unități de personal. Din acestea doar 1985 unități sînt în funcție, iar 84,5 unități sînt vacante. Astfel, fiind înregistrat un deficit de personal: în centrele de plasament – 32,5 unități, centrele de zi – 26,5 unități, centrele mixte – 6,5 unități, aziluri – 19 unități.

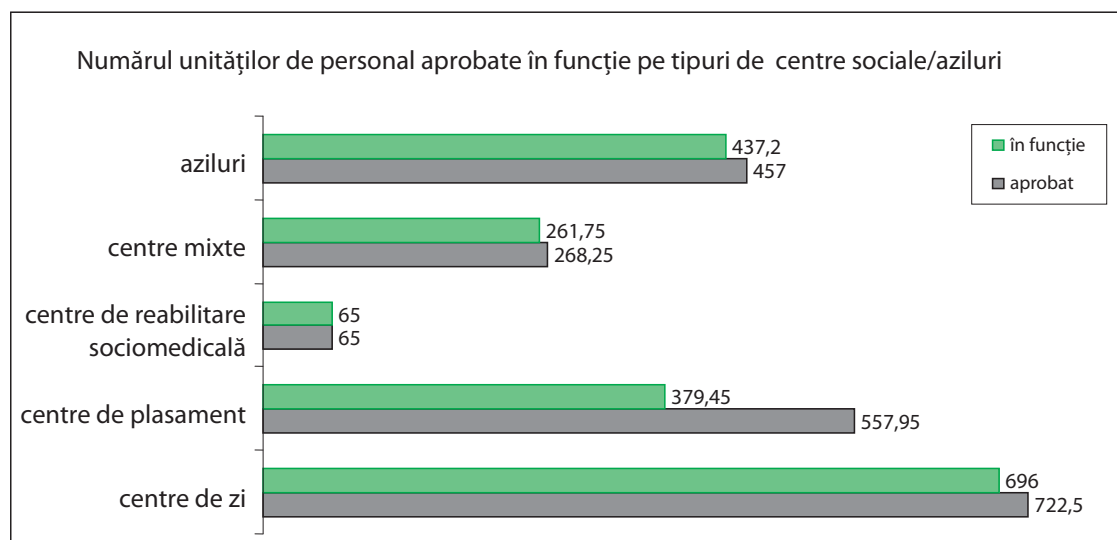

Figura 3.23. Numărul unităților de personal aprobate și efective pe tipuri de centre sociale/aziluri

Din totalul de 174 centre și aziluri, 73 instituții sînt **finanțate** de către autoritățile administrației publice locale, 65 – de către organizații donatoare

naționale și internaționale și 36 – de către autoritățile administrației publice locale în parteneriat cu organizațiile donatoare.

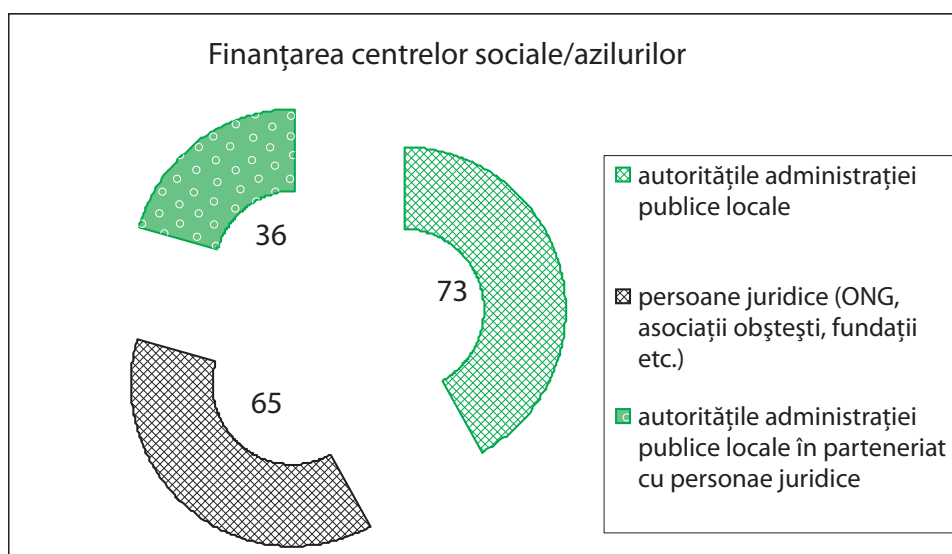

Figura 3.24. Finanțarea centrelor sociale/azilurilor

În cazul centrelor de zi, o pondere mai mare o are susținerea financiară oferită de către organizațiile donatoare – 41 centre (din 78 centre de zi), pe cînd centrele mixte și azilurile sînt preponderent susținute financiar de către autoritățile administrației publice locale – 21 centre (din 32 centre mixte) și respectiv 15 aziluri (din 29 aziluri). Totodată, din totalul de 29 aziluri 11 sînt finanțate de către autoritățile administrației publice locale în parteneriat cu organizațiile donatoare. Numărul centrelor de pla-

sament susținute financiar din bugetul local și al celor finanțate de către organizațiile donatoare este de 12 și, respectiv, de 15, diferența fiind nesemnificativă.

Numărul total de **locuri aprobate** în cadrul Centrelor și a azilurilor constituie 6111, dintre care cel mai mare număr de locuri aprobate revine centrelor de zi – 3840 locuri, urmînd centrele de plasament – cu 817 locuri, apoi azilurile – cu 739 locuri, centrele mixte – cu 440 locuri și centrele de reabilitare – cu 275 locuri.

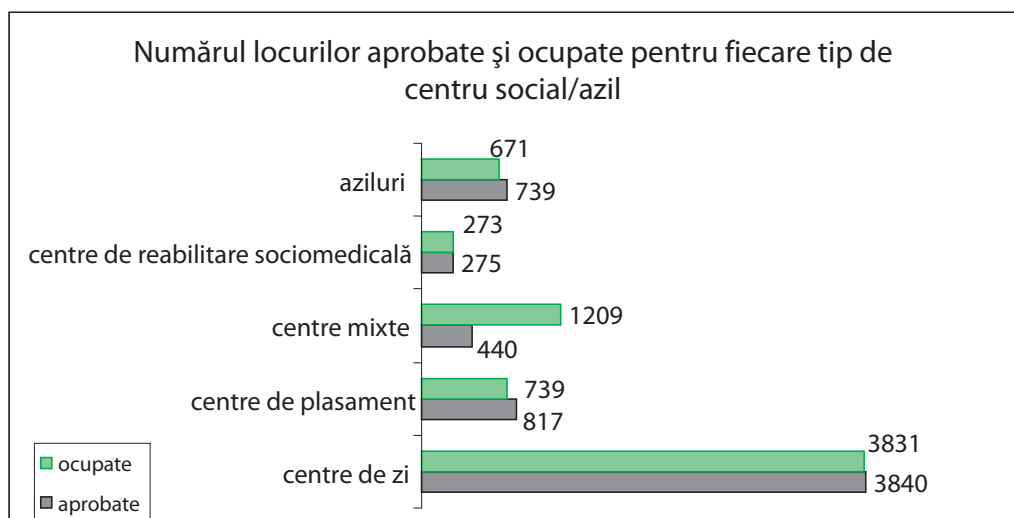

Figura 3.25. Numărul locurilor aprobate și ocupate pentru fiecare tip de centru social/azil

De serviciile centrelor de zi efectiv beneficiază lunar 3831 persoane, dintre care 2789 beneficiari aparțin centrelor ce prestează servicii sociale inclusiv copiilor și 1042 sînt beneficiarii centrelor pentru adulți.

În centrele de plasament în anul 2008 au fost plasați 739 beneficiari (comparativ cu 817 locuri aprobate), dintre care 659 sînt beneficiari ai centrelor destinate inclusiv copiilor și 69 persoane sînt plasate în centrele pentru adulți.

Totodată, în aziluri erau plasate 671 persoane, din totalul de 739 locuri aprobate, iar în centrele de reabilitare sociomedicală – 273 persoane.

Necesitatea creării și consolidării serviciilor sociale este condiționată de problemele sociale complexe cu care se confruntă comunitatea și gradul de implicare a acesteia în susținerea persoanelor sau familiilor aflate în dificultate. Astfel, dezvoltarea în ultimii ani a serviciilor sociale la nivelurile teritorial-administrative I și II relevă obiectivul prioritar de asigurare a unui sistem coerent și unitar de suport acordat persoanelor și familiilor aflate în dificultate.

În scopul garantării calității serviciilor sociale în anul 2008 au fost aprobate următoarele seturi de **standarde minime de calitate** în domeniu:

a) Standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de zi pentru copii cu dizabilități (Hotărîrea Guvernului nr.824 din 04 iulie 2008);

b) Standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități (Hotărîrea Guvernului nr.823 din 04 iulie 2008);

c) Standardele minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale (Hotărîrea Guvernului nr.1019 din 02.09.2008).

3.2.5. Servicii de ocrotire rezidențială

Ocrotirea rezidențială este una din cele mai solicitate și costisitoare forme de îngrijire datorită dezvoltării insuficiente a serviciilor sociale alternative atât pentru adulți, cît și pentru copii.

Problemele acestor grupuri de persoane sînt foarte specifice, ceea ce necesită o abordare individualizată, axată pe realizarea măsurilor de recuperare, de evaluare periodică a situației acestor persoane și de (re)integrare socială a lor.

Preponderent beneficiari ai serviciilor de ocrotire rezidențială sînt persoanele care din cauza unor afecțiuni fizice, psihice, mintale sau senzoriale, se află în imposibilitatea desfășurării unei vieți demne, lipsite de susținători legali, aceste persoane nefiind în stare să depășească cu forțele proprii situațiile de dificultate, necesitînd, astfel, îngrijire specializată și ajutor din partea comunității.

Plasarea în instituțiile sociale rezidențiale se realizează în cazul cînd menținerea la domiciliu nu este posibilă, ca urmare a evaluării sociomedicale a persoanei, a stării sănătății lui și necesității plasării în instituție socială, cu consimțămîntul acesteia. În cazul persoanelor cu dizabilități mintale, accesul acesteia în instituțiile rezidențiale se realizează cu consimțămîntul reprezentantului legal al său sau, după caz, cu acordul autorității tutelare.

Instituțiile sociale rezidențiale asigură beneficiarilor săi protecție, ocrotire, găzduire, suprave-

ghere, alimentație, îngrijire și activități de recuperare. Întreținerea beneficiarilor în instituțiile menționate se realizează în conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 506 din 11.05.2006 privind aprobarea normelor naturale pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale și Hotărîrii Guvernului nr. 520 din 15.05.2006 privind aprobarea normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale, modificată ulterior la 5 decembrie 2008,

prin majorarea normelor de cheltuieli în bani pentru întreținere.

Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului este coordonator a 6 instituții sociale, prestatoare de servicii sociomedicale pentru persoane în etate, persoane adulte cu dizabilități fizice și persoane adulte cu dizabilități mintale. Serviciile rezidențiale din subordinea MPSFC sînt integral finanțate de la bugetul de stat.

Tabelul 3.18. Numărul beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MPSFC, 2005-2008

Categoriile de beneficiari	2005	2006	2007	2008
Persoane în etate și persoane cu dizabilități fizice	634	607	556	430
Reducerea numărului de beneficiari față de anul precedent, %		-4,3	-8,4	-23,0
Persoane adulte cu dizabilități mintale	1554	1669	1859	1701
Creșterea numărului de beneficiari față de anul precedent, %		7,4	11,4	-8,5
Total, persoane	2188	2276	2415	2131
Creșterea numărului de beneficiari față de anul precedent, %		4,0	6,1	-11,8

Sursa: MPSFC

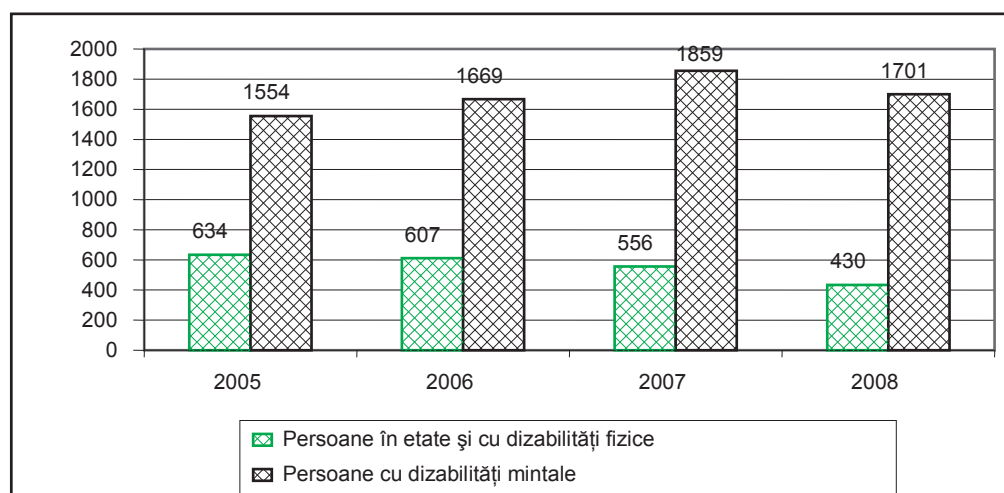

Figura 3.26. Numărul beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MPSFC, 2005-2008

Comparativ cu anul 2007 în anul 2008 numărul beneficiarilor din cele 2 instituții sociale ale MPSFC pentru persoane în etate și persoane cu dizabilități fizice s-a redus cu 23%, iar în cele 4 internate cu profil psihoneurologic situația rămîne a fi, practic, constantă. Numărul beneficiarilor cu dizabilități mintale continuă să depășească ca-

citățile de găzduire a instituțiilor și au atins o rată a instituționalizării cu un spor de 8,5%.

De menționat că deși în anul 2008 s-a observat o scădere a ratei instituționalizării persoanelor cu deficiențe mintale, totuși numărul acestora în Republica Moldova este permanent în creștere.

Tabelul 3.19. Numărul beneficiarilor și a personalului instituțiilor sociale pentru adulți din subordinea MPSFC, 2008

Instituțiile sociale	Anul 2008			
	Numărul beneficiarilor, persoane		Personal, unități	
	efectiv	aprobat	efectiv	aprobat
Internatul psihoneurologic din s. Brînzeni, rn. Edineț	300	300	160,0	161,0
Internatul psihoneurologic din s. Bădiceni, rn. Soroca	470	470	229,0	238,0
Internatul psihoneurologic din mun. Bălți	550	550	239,5	266,5
Internatul psihoneurologic din s. Cocieri, rn. Dubăsari	355	355	169,0	177,0
Azilul republican pentru invalizi și pensionari din mun. Chișinău	210	210	134,0	135,5
Centrul republican de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului, s. Cocieri, rn. Dubăsari	250	250	141,0	152,5
TOTAL	2153	2135	1072,5	1130

Sursa: MPSFC

Conform datelor reflectate în tabelul 3.19, în anul 2008 în instituțiile sociale se observă o carență de unități de personal efectiv de 5 % față de numărul de unități de personal aprobat. Întrucât contingența de persoane deservite în instituțiile sociale reprezintă persoane cu patologii cronice grave, există o insuficiență de personal medical, în special cel inferior. Insuficiența personalului necesar pentru deservirea beneficiarilor afectează calitatea serviciilor prestate, iar salariile joase fac puțin atractive posturile vacante din instituții.

Ocrotirea rezidențială continuă a fi cea mai costisitoare formă de îngrijire. Serviciile rezidențiale din subordinea MPSFC sînt integral finanțate de la bugetul de stat, iar contribuțiile beneficiarilor pentru întreținere sînt neînsemnate, ceea ce constituie 75% din pensia stabilită. Pentru beneficiarii care nu au participat în calitate de contribuabili la fondul de asigurări sociale, întreținerea este gratuită ceea ce atrage după sine cheltuieli considerabile. Cheltuielile pentru serviciile rezidențiale pentru adulți din subordinea MPSFC în anul 2008 sînt reflectate în Tabelul de mai jos.

Tabelul 3.20. Cheltuielile pentru întreținerea instituțiilor sociale rezidențiale pentru adulți din subordinea MPSFC, 2008

Instituțiile sociale	Anul 2008			
	Cheltuielile pentru întreținerea unui pat/zi, lei		Cheltuieli totale de la buget, mii lei	
	aprobat	efectiv	aprobat	efectiv
Internatul psihoneurologic din s. Brînzeni, rn. Edineț	78,14	78,67	8055,7	8051,2
Internatul psihoneurologic din s. Bădiceni, rn. Soroca	69,81	71,11	11513,9	11512,0
Internatul psihoneurologic din mun. Bălți	76,82	77,79	13798,2	13795,6
Internatul psihoneurologic din s. Cocieri, rn. Dubăsari	79,55	81,82	9397,0	9396,3

Azilul republican pentru invalizi și pensionari din mun. Chișinău	124,88	137,33	7912,9	7825,9
Centrul republican de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului din s. Cocieri, rn. Dubăsari	97,92	107,17	8212,7	8212,7

Sursa: MPSFC

În anul 2008, cheltuielile efective pentru întreținerea unui beneficiar/lună în instituțiile sociale pentru persoane cu dizabilități fizice au constituit în medie 3782,62 lei (alimentație 21,50 lei, medicamente 4,14 lei), iar în internatele cu profil psihoneurologic 2359,1 lei (alimentație 20,50 lei și 3,95 lei pentru medicamente).

3.2.6. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneosanatorial

Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului are în subordinea sa două Centre republicane de recuperare pentru invalizi și pensionari „Speranța” din or. Vadul lui Vodă și „Victoria” din or. Sergheevca, Ucraina.

Centrul „Speranța” din or. Vadul lui Vodă funcționează în baza Regulamentului nr. 31 din 19 august 1999 și este specializat în profilaxia, tratarea și reabilitarea bolnavilor cu afecțiuni ale aparatului cardiovascular, nevroze cu dereglări funcționale ale sistemului nervos periferic, osteoartroze deformante primare, gradul de deformare I și II. Beneficiarii sînt deserviți de 25,25 unități de medici, 47,75 personal medical mediu, 49,5 personal medical inferior, 125,75 alt personal.

Centrul „Victoria” din or. Sergheevca, pînă la 1 octombrie 2007 a funcționat în baza Regulamentului nr. 31 din 19 august 1999 aprobat prin ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, iar de la 1 octombrie 2007 funcționează în baza Regulamentului nr. 209 R din 1 octombrie 2007 aprobat prin ordinul Ministrului Protecției Sociale, Familiei și Copilului și este specializat în profilaxia, tratarea aparatului locomotor, căilor respiratorii și prostatitei cronice. Beneficiarii sînt deserviți de 17,5 unități de medici, 35,0 personal medical mediu, 39,5 personal medical inferior, 128,0 alt personal.

Biletele de reabilitare medicală în centrele nominalizate se eliberează în conformitate cu Regulamentul cu privire la evidența și distribuirea biletelor de reabilitare medicală persoanelor în vîrstă și cu dizabilități, aprobat prin ordinul Ministrului Muncii și Protecției Sociale nr. 32 din 09.06.2003.

Beneficiază de bilete de reabilitare medicală în condițiile prezentului Regulament persoanele în vîrstă și cu dizabilități de la vîrsta de 18 ani aflate în evidența direcțiilor/secțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Numărul de beneficiari de tratament balneosanatorial deserviți anual de către ambele centre este de 8791 persoane, fiecare Centru avînd o capacitate de 260 paturi.

Perioada de reabilitare medicală pentru o persoană include 21 de zile calendaristice. Norma alimentară pentru o persoană /zi în anul 2008 în Centrele de reabilitare a constituit 50,26 lei. Norma la medicamente pentru o persoană /zi în anul 2008 în centrele de reabilitare a constituit 5,74 lei.

În anul 2008 de bilete de recuperare medicală la Centrul „Speranța” au beneficiat 4396 persoane, iar în Centrul „Victoria” 4395 persoane. Costul unui bilet de recuperare medicală din bugetul de stat în Centrul „Speranța” a constituit 2788,54 lei, iar în Centrul „Victoria” 4293,35 lei.

În limita mijloacelor financiare acumulate anual de la realizarea biletelor de recuperare medicală unor categorii de beneficiari scutiți parțial de la plata integrală a biletului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului are dreptul să procure în bază de tender bilete de tratament balneosanatorial de alt profil și în alte instituții balneosanatoriale din republică, care se distribuie de asemenea în condițiile Regulamentului cu privire la evidența și distribuirea biletelor de reabilitare medicală persoanelor în vîrstă și cu dizabilități, aprobat prin ordinul Ministrului Muncii și Protecției Sociale nr. 32 din 09.06.2003. În anul 2008 ministerul a procurat 35 de foi sanatoriale la Sanatoriul „Codru” raionul Călărași, s. Hîrjauca în sumă de 157,5 mii lei și 35 de foi sanatoriale la Sanatoriul „Nufărul Alb” din or. Cahul în sumă de 157,5 mii lei.

Asigurarea beneficiarilor cu bilete de reabilitare medicală se efectuează prin intermediul secțiilor (direcțiilor) asistență socială și protecție a familiei din republică, în baza cererii, legitimației, ce confirmă categoria de beneficiar și certificatul medical.

Beneficiarii care au suportat infarct miocardic acut/repetat, ictus cerebral primar/repetat, au dreptul de a beneficia de bilete de reabilitare medicală în Centrul republican de reabilitare a invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, fără rînd, indiferent de faptul dacă anterior au beneficiat de bilet de reabilitare medicală în modul stabilit, distribuite de Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei.

În cazul în care invalidul de gr. I, conform deciziei Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității, necesită ajutor permanent din partea altei persoane, de bilet de reabilitare medicală beneficiază și însoțitorul acestuia, cu titlul de „ÎNȘOȚITOR”.

De bilete de recuperare medicală gratuite beneficiază persoanele cu dizabilități de gr. I și II neangajate în câmpul muncii, persoanele în vîrstă și cu dizabilități din rîndul persoanelor represetate politic și ulterior reabilite și beneficiarii de pensii pentru limită de vîrstă sau alocații sociale de stat neangajate în câmpul muncii.

Cu achitare de 30% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat, beneficiază persoanele cu dizabilități de gr. II și III, angajate în câmpul muncii, însoțitorii persoanelor cu dizabilități de gr. I, care, conform concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, necesită ajutorul permanent din partea terței persoane în drum și la Centrul de reabilitare.

3.2.7. Călătoria cu transportul feroviar sau auto de pasageri în cadrul statelor membre ale C.S.I.

În contextul realizării Legii nr. 133-XV din 6 mai 2004 pentru ratificarea Protocolului privind

realizarea Hotărîrii Consiliului șefilor de state ai C.S.I. din 30 mai 2003 în vederea acordării participanților la Marele Război pentru Apărarea Patriei a dreptului la transport feroviar gratuit o dată în an și în conformitate cu Legea cu privire la veterani, nr.190-XV din 8 mai 2003, veteranii și invalizii de război, cetățeni ai Republicii Moldova, beneficiază de facilități la călătoria în transportul feroviar sau auto de pasageri în cadrul statelor membre ale C.S.I.

În scopul realizării cadrului legislativ în vigoare a fost aprobat Regulamentul „Cu privire la modul de distribuire a taloanelor de călătorie în cadrul statelor membre ale C.S.I. pentru veteranii și invalizii de război”. Astfel, veteranii de război au dreptul la o călătorie (tur-retur) pe an cu transportul feroviar sau auto de pasageri în cadrul statelor membre ale C.S.I. cu o reducere de 50 % la costul biletului de călătorie ori o călătorie gratuită la doi ani. Invalizii de război au dreptul la o călătorie (tur-retur) pe an gratuită cu transportul feroviar sau auto de pasageri în cadrul statelor membre ale C.S.I. De acest drept beneficiază și însoțitorul invalidului de gradul I.

Conform situației la data de 31 decembrie 2008, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, prin intermediul Secțiilor raionale/Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, a repartizat tichete de călătorie în cadrul statelor membre ale C.S.I. invalizilor de război - 210 bilete de călătorie și, respectiv, 14 bilete pentru veteranii de război.

În perioada 2005-2007 s-a înregistrat un număr crescînd de solicitanți ai tichetelor de călătorie cu reducere de 50% și gratuit. În anul 2008 numărul acestora a scăzut considerabil și a constituit, respectiv, 20% și 11,8% din solicitările anului 2007.

Tabelul 3.21. Tichete de călătorie conform situației de la 31.12.2008

Nr. d/o	Bonuri de călătorie în cadrul statelor membre CSI pentru veteranii și invalizii de război	Numărul biletelor eliberate în anul 2006		Numărul biletelor eliberate în anul 2007		Numărul biletelor eliberate în anul 2008	
		cu reducere de 50% (tur-retur o dată pe an)	gratuit (tur-retur o dată pe an)	cu reducere de 50% (tur-retur o dată pe an)	gratuit (tur-retur o dată pe an)	cu reducere de 50% (tur-retur o dată pe an)	gratuit (tur-retur o dată pe an)
1.	Distribuite veteranilor și invalizilor conform solicitărilor	887	196	1046	118	210	14
2.	Au călătorit în cadrul statelor membre ale C.S.I.	129	40	688	112		
3.	Suma cheltuielilor efective, mii lei	110,0	34,0	632,0	122,1		

Sursa: MPSFC

3.3. Concluzii. Recomandări

Asistența socială este mecanismul principal prin care societatea intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile, care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități, intervenția pe perioada de timp cît persoana se află în situație de risc pentru a o ajuta să o depășească prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă. Diversitatea și quantumul prestațiilor și serviciilor sociale sînt condiționate de starea economiei, de resursele financiare existente, de necesitatea construirii cadrului administrativ și normativ de aplicare.

Printre acțiunile prioritare ale Strategiei Naționale de Dezvoltare se numără perfecționarea sistemului existent de acordare a prestațiilor sociale, care se va produce prin implementarea treptată a principiului de evaluare a nivelului de trai al beneficiarilor. În acest context a fost adoptată Legea cu privire la ajutorul social, care are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială.

Astfel, spectrul de măsuri în domeniul asistenței sociale va fi direcționat către cei mai săraci, măsurile fiind focalizate pe grupuri sociale aflate în situații de risc. Implementarea reformei va asigura echitatea socială la repartizarea mijloacelor financiare alocate din contul statului pentru asistența socială păturilor socialmente vulnerabile și va direcționa asistența socială către familiile defavorizate.

Cea de-a doua parte componentă a sistemului asistenței sociale reprezintă serviciile sociale.

În rezultatul schimbărilor rapide produse în ultimii ani în domeniul economic, social, cultural și politic, cetățenii Republicii Moldova se confruntă cu diverse probleme de ordin social, ceea ce înaintază cerințe deosebite față de promovarea unor politici eficiente în domeniul serviciilor sociale.

Sistemul actual de servicii sociale nu satisface nevoile persoanelor în termeni cantitativi sau/și calitativi. Cît privește cantitatea serviciilor sociale solicitate și prestate, există probleme de două tipuri: pe de o parte, multe persoane nu beneficiază de servicii sociale, chiar dacă au nevoie de ele (ateștîndu-se erori de excludere), iar pe de altă parte,

unele persoane beneficiază de servicii sociale de care nu au nevoie (erori de includere). Toate acestea se explică prin următoarele:

- serviciile sociale existente sînt amplasate preponderent în localitățile urbane, iar în localitățile rurale acestea sînt insuficiente sau chiar inexistente, ceea ce limitează accesul la ele a multor persoane în dificultate;

- lipsa informației cu privire la serviciile sociale nu asigură deplin realizarea dreptului la asistență socială, mai ales în rîndul populației rurale;

- cerințele pentru confirmarea eligibilității pentru serviciile sociale se consideră complicate ceea ce generează refuzul solicitantului;

- atitudinile neadecvate față de beneficiari, intenționate sau neintenționate, pot împiedica persoanele să solicite serviciile sociale de care au nevoie;

- unele servicii sociale sînt limitate la anumite grupuri de persoane, ceea ce înseamnă că alții care ar putea beneficia de ele nu au această posibilitate;

- nu există un sistem de revizuire a cazurilor pentru a asigura servicii adecvate nevoilor beneficiarilor și necesitatea identificării momentului de ieșire din sistemul de asistență socială în cazul în care circumstanțele lor se îmbunătățesc.

Cît privește calitatea serviciilor sociale se constată unele deficiențe:

- sistemul actual se bazează mai mult pe servicii de intervenție decît pe servicii de prevenire. Această situație permite agravarea cazurilor, încît soluționarea lor devine imposibilă la nivel comunitar, ceea ce condiționează referirea la servicii de asistență specializată, care sînt și mai costisitoare;

- reabilitarea și reintegrarea beneficiarilor nu constituie, deseori, responsabilitatea serviciilor sociale primare.

În scopul eficientizării reformei în domeniul asistenței sociale în vederea creării unui sistem viabil și transparent se recomandă:

- crearea și consolidarea serviciilor sociale la toate nivelurile administrative;

- consolidarea competențelor personalului angajat în sistemul de asistență socială;

- diversificarea și îmbunătățirea serviciilor de asistență socială prin elaborarea standardelor minime de calitate a serviciilor și crearea și implementarea mecanismelor de acreditare a prestatorilor de servicii sociale și control al calității serviciilor sociale respective;

- preluarea experiențelor pozitive în domeniu de la organizațiile neguvernamentale și internaționale prestatoare de servicii sociale.

4. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI

4.1. Prestații adresate familiei și copilului

Indemnizațiile adresate familiilor cu copii reprezintă principalul suport economic din partea statului și este exprimat sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului, în funcție de vârsta acestuia și de nivelul de venit al familiei.

Începând cu anul 2001 și pînă în prezent, se înregistrează o majorare anuală a cuantumului indemnizațiilor în cauză.

Pornind de la principiul de consecvență și

continuitate în dezvoltarea și realizarea prevederilor constituționale privind protecția socială (art.47) și în vederea încurajării creșterii demografice prin dezvoltarea mecanismelor de protecție socială a familiilor cu copii, în procesul de implementare a Programului de guvernare „Progres și Integrare”, începînd cu 01 ianuarie 2008, conform prevederilor Hotărîrii Guvernului nr.1478 din 15.11.2002 **cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii, indemnizația unică la nașterea copilului** se stabilește diferențiat, în cuantum de 1200 lei – la nașterea primului copil, și 1500 lei – la nașterea fiecărui copil următor.

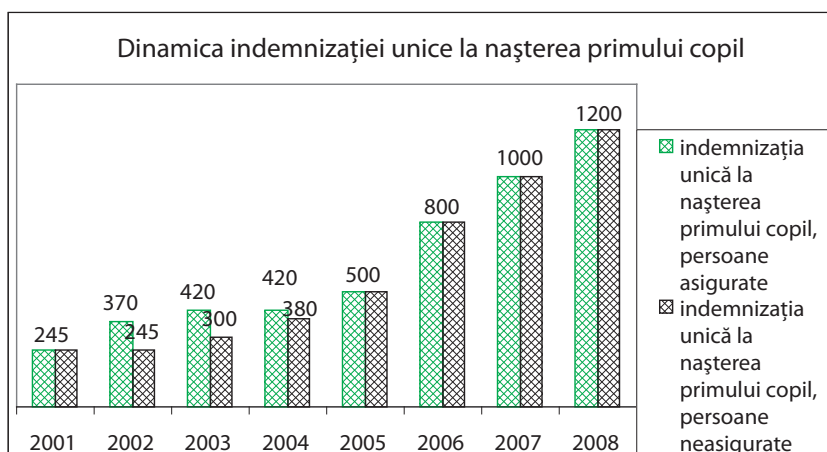

Figura 4.1. Indemnizația unică la nașterea copilului, 2001-2008

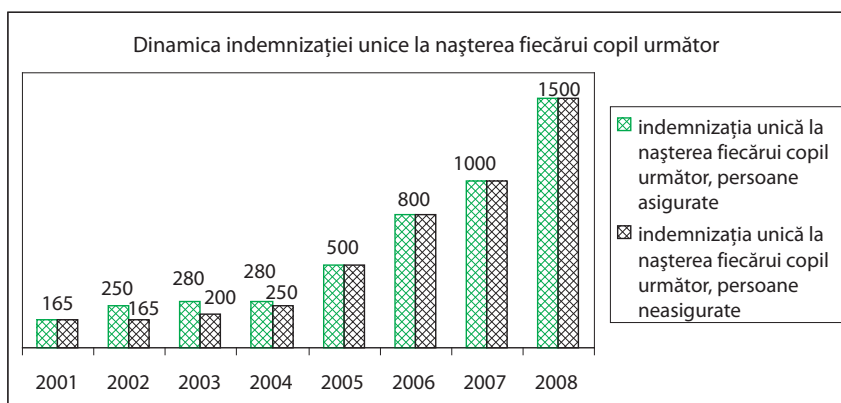

Figura 4.2. Indemnizația unică la nașterea fiecărui copil următor, 2001-2008

Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, adresată persoanelor asigurate, este stabilită în mărime de 20% din venitul mediu asigurat, iar de la data de 04 iulie 2008 prin modificarea art.18 al Legii nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, cuantumul minim al indemnizației pentru

creșterea copilului pentru persoanele asigurate este stabilit în mărime de 200 lei. În anul 2008 mărimea medie a acestei prestații a constituit 322,6 lei.

Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 1,5 ani, adresată persoanelor neasigurate, se achită în mărime de 150 lei, față de 100 lei în anul 2007.

Tabelul 4.1. Indemnizațiile adresate familiilor cu copii, 2007-2008

Nr. d/o	Tipul indemnizației	Cuantumul, lei		Numărul beneficiarilor		Cheltuieli, mii lei	
		2007	2008	2007	Aprob. 2008	Exec. 2007	Aprob. 2008
1.	Indemnizația unică la nașterea:						
	primului copil	1000	1200	34674	37014	34674	48428,4
	la nașterea fiecărui copil următor	1000	1500				
2.	Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de:						
	3 ani - în cazul persoanelor asigurate	20% din baza de calcul, dar nu mai puțin de 100 lei	20% din baza de calcul, dar nu mai puțin de 200 lei (în vigoare din 25.07.2008)	23480	26412	65013,3	79359,6
	1,5 ani - în cazul persoanelor neasigurate	100	150	37581	39713	45097,2	71483,4

Sursa: CNAS

De menționat că prin Hotărîrea Guvernului nr. 460 din 24.03.2008 a fost aprobat modul de stabilire și plată, începînd cu 01.01.2008, a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii pentru mamele deținute în instituții penitenciare.

Vom urmări mai jos coraportul dintre indemnizațiile lunare pentru creșterea/îngrijirea copiilor și minimul de existență pentru copii, care în anul 2008 a constituit 1367,4 lei, cunoscînd o majorare față de anul 2007 cu 36,4% (pentru comparație: minimul de existență în medie pe lună pentru o persoană în anul 2008 a constituit 1368,1 lei și s-a majorat comparativ cu anul 2007 cu 24,4%). Creșterea minimului de existență a fost determinată atît de creșterea prețurilor la produsele alimentare, cît și de majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfuri nealimentare și servicii.

Întreținerea unui copil în anul 2008 a presupus alocarea în medie a 1267,4 lei lunar (minimul de existență pentru copil), cu o diferențiere a acestui indicator în funcție de vîrsta copilului de la

491,0 lei pentru un copil în vîrstă de pînă la 1 an și pînă la 1405,9 lei pentru un copil în vîrstă de 7-15 ani. În condițiile în care indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor pînă la 1,5 ani constituie în medie 322,6 lei pentru persoanele asigurate și 150 lei pentru cele neasigurate, aceste plăți sociale acoperă necesarul pentru copii în vîrstă de pînă la 1 an în proporție de 65,7% și 30,5%, acești indicatori fiind în creștere față de 2007 respectiv cu 7,2 și 5,1 puncte procentuale.

Tabelul 4.2. Minimul de existență în medie pe lună pentru o persoană, lei

Categoriile de vîrstă	2006	2007	2008
Copii, total	851,9	1002,7	1367,4
pînă la 1 an	333,6	394,3	491,0
1 - 6 ani	736,9	871,2	1091,8
7 - 16 ani	952,2	1118,8	1405,9

Sursa: BNS

Tabelul 4.3. Coraportul dintre indemnizațiile lunare pentru creșterea/îngrijirea copiilor și minimul de existență, 2006-2008

	2006	2007	2008
Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului în vîrstă de pînă la 1,5 ani, lei (persoane neasigurate)	100,0	100,0	150,0
în raport cu minimul de existență pentru copii în vîrstă de pînă la 1 an, %	30,0	25,4	30,5
Indemnizația lunară pentru creșterea copilului în vîrstă de pînă la 3 ani, lei (persoane asigurate)	182,8	230,7	322,6
în raport cu minimul de existență pentru copii în vîrstă de pînă la 1 an, %	54,8	58,5	65,7

Sursa: BNS

Indemnizația lunară pentru întreținerea copilului cu vârste între 1,5/3-16 ani, persoanelor asigurate și neasigurate, se stabilește în mărime de 50 lei, dacă venitul total mediu lunar pentru fiecare membru al familiei nu depășește 54 lei.

De asemenea, familiile cu patru și mai mulți copii (cu vîrsta sub 18 ani) și familiile cu copii invalizi (cu vîrsta sub 18 ani) beneficiază de **compensații nominative** la plata serviciilor comunale conform normelor stabilite de Guvern (în baza Legii nr.933-XIV din 14 aprilie 2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație).

În conformitate cu Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, familiile, în cadrul cărora sînt îngrijiți și educați copii cu dizabilități, beneficiază de **alocații sociale de stat** în corespun-

dere cu gradul de severitate a dizabilității stabilit copilului, precum și de alocații de îngrijire acordate persoanelor care îngrijesc în familie un copil cu dizabilități cu severitatea I.

Printre beneficiarii de alocații sociale sînt următoarele categorii de copii:

- copii invalizi în vîrstă de pînă la 18 ani cu gradul de severitate I, II, III;

- copii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 18 ani, în cazul elevilor și studenților din instituțiile de învățămînt secundar și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență, pînă la absolvirea instituției respective, dar numai pînă la împlinirea vîrstei de 23 de ani);

- persoane care îngrijesc la domiciliu un copil invalid sub 18 ani, cu gradul de severitate I.

Tabelul 4.4. Cuantumul alocațiilor sociale de stat în perioada 2000-2008, lei

Categoria de beneficiari	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pentru copiii invalizi, sub vîrsta de 16/18 ani									
Severitatea I	65	65	65	100	122,3	137,47	200,04	217,58	253,13
Severitatea II	55,25	56	56	85	103,96	116,85	169,82	184,76	214,68
Severitatea III	55,25	56	56	85	103,96	116,85	169,80	184,76	214,73

Sursa: CNAS

Tabelul 4.5. Cuantumul alocațiilor sociale pentru copii în cazul pierderii întreținătorului/ambilor părinți în perioada 2000-2008, lei

Categoria de beneficiari	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alocația pentru copii în cazul pierderii întreținătorului									
Pentru un copil	48,75	48,75	49,00	49,00	48,97	55,03	61,58	69,37	77,71
Pentru 2 și mai mulți copii	97,20	97,20	95,07	89,05	87,24	97,69	107,60	138,89	155,85
Alocația pentru copii în cazul pierderii ambilor părinți									
Pentru un copil	97,50	97,50	98,00	98,00	98,00	110,15	123,11	138,15	155,65
Pentru 2 și mai mulți copii		195,00	182,00	187,83	178,70	201,94	229,71	277,83	310,51

Sursa: CNAS

În baza Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației, cu prilejul Zilei Internaționale a Copilului – 1 iunie, în anul 2008 din sursele fondurilor menționate au fost direcționate **ajutoare materiale unice** pentru 20 940 copii în cuantum de 5,2 mln. lei. Totodată, către începutul anului de învățămînt 2008-2009 pentru școlarizarea copiilor din bugetul Fondului republican de susținere socială a populației au fost alocate 4,0 mil. lei, suma aceasta fiind suplimentată din acumulările fondurilor locale de susținere socială a populației.

În contextul Anului Tineretului la inițiativa Președintelui Republicii Moldova, dl Vladimir VORONIN, pentru protecția socială a elevilor și studenților orfani, și totodată pentru promovarea unor programe de susținere a elevilor și studenților orfani în vederea satisfacerii nevoilor de învățare a acestora și încurajării lor să-și continue studiile în învățămîntul secundar profesional, mediu de specialitate sau superior, a fost aprobată Hotărîrea Guvernului nr.1182 din 20.10.2008, prin care s-a efectuat majorarea substanțială și diversificarea normelor de cheltuieli pentru plata indemnizațiilor și ajutoarelor materiale elevilor și studenților orfani:

- a) de la 1000 lei la 3000 lei/an pentru îmbrăcăminte, încălțăminte și inventar moale la începutul anului de studii;
- b) de la 200 lei/an la 250 lei/lună pentru materiale didactice, inventar gospodăresc și obiecte ale igienei personale, medicamente;
- c) de la 500 la 1000 lei a ajutorului material la sfîrșitul anului de studii;
- d) de la 19 la 35 lei a cheltuielilor pentru alimentație pentru o zi (pe parcursul anului calendaristic);
- e) de la 500 la 5000 lei a indemnizației unice la absolvirea școlii de tip internat sau casei de copii;
- f) de la 500 la 10000 lei a indemnizației unice la absolvirea școlii profesionale și de meserii, instituției medii de specialitate sau instituției superioare;
- g) de la 104/140 la 300 lei/lună a indemnizației pentru cei care nu primesc burse de studii;
- h) de la 300 la 500 lei a indemnizației pentru închirierea locuinței (în cazul în care instituția de învățămînt nu dispune de cămin sau acesta nu funcționează).

De asemenea au fost introduse două indemnizații suplimentare:

- a) indemnizație unică în cuantum de 500 lei, pentru realizarea cercetărilor și editarea tezei de licență în ultimul an de studii;

- b) indemnizație în mărime de 250 lei, pentru perfectarea pașaportului pentru elevii (studenții) delegați la studii peste hotarele Republicii Moldova de către Ministerul Educației și Tineretului.

4.2. Servicii sociale de tip familial

Principiul de bază statuat într-un șir de acte naționale și internaționale, la care Republica Moldova este parte, îl constituie dreptul copilului de a crește și a se dezvolta în mediu familial.

În contextul obiectivului major al politicilor sociale privind ajustarea cadrului legislativ național la standardele internaționale a fost promovată Legea nr.120-XVI din 29 mai 2008 pentru modificarea și completarea Codului Familiei, care conține un șir de prevederi importante, atît în contextul respectării drepturilor copilului, cît și pentru asigurarea durabilității procesului de reformare a sistemului de protecție a copilului:

a) în vederea consolidării cadrului instituțional, în special în domeniul activității autorităților tutelare, este reglementată o divizare eficientă a structurilor abilitate cu responsabilitățile corespunzătoare la toate nivelurile de administrare, aceasta reprezentînd primul pas în procesul de revizuire și consolidare a activității autorităților tutelare.

b) este asigurat expres dreptul copilului la protecția nu numai contra abuzului, dar și al pedepsei corporale;

c) se stabilește prioritatea formelor de protecție de tip familial sau similare acestora pentru copiii rămași fără ocrotire părintească, în raport cu plasamentul copiilor în instituții de tip rezidențial;

d) este legiferată o nouă formă de protecție pentru copiii rămași fără ocrotire părintească – asistența parentală profesionistă - și în același timp este racordat la prevederile standardelor internaționale minime de calitate numărul de copii plasați în casele de copii de tip familial;

e) pentru prima dată în legislația de bază în domeniul protecției copilului și familiei se pune în sarcina autorităților statale împuternicite de a monitoriza și evalua situația copiilor cărora le-a fost stabilită o formă oarecare de protecție, în scopul reintegrării familiale.

Conform informației structurilor teritoriale de asistență socială, pe parcursul anului 2008 au fost depistați și luați în evidența autorităților tutelare 1781 copii rămași fără ocrotire părintească. Din numărul total de copii luați în evidență, asupra a

1163 copii a fost instituită **tutela/curatela**.

În total pe republică sînt la evidență 6437 copii sub tutelă/curatelă, dintre care 3785 copii beneficiază de indemnizația lunară pentru copiii aflați sub tutelă/curatelă.

Pentru încurajarea luării sub tutelă/curatelă a copiilor rămași fără ocrotire părintească, prin Hotărîrea Guvernului nr.229 din 29.02.2008 a fost majorat cuantumul indemnizației lunare pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă pînă la 500 lei față de cuantumul anterior de 200 lei.

Reforma inițiată a sistemului rezidențial de îngrijire a copilului poate fi realizată eficient doar prin dezvoltarea unor servicii sociale moderne, diversificate, axate pe necesitățile de îngrijire și socializare a copilului în contextul familiei și comunității. În scopul prevenirii instituționalizării și eficientizării procesului de dezinstituționalizare a copiilor și totodată, pentru asigurarea progresivă a respectării dreptului copilului de a crește într-un mediu familial, un accent deosebit se pune pe dezvoltarea serviciilor sociale de tip familial.

Casa de copii de tip familial – reprezintă o instituție creată în baza unei familii în scopul întreținerii și educației copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească. Conform actualelor prevederi ale Codului Familiei, în acest serviciu pot fi plasați de la trei pînă la șapte copii.

În ultimii 4 ani, datorită eforturilor consolidate ale autorităților publice de resort și a societății civile, numărul caselor de copii de tip familial a crescut de la 23 la 66 case de copii de tip familial în 24 de unități administrativ teritoriale, în care cresc și se educă 297 copii.

Cu regret, în 13 unități administrativ teritoriale (rn. Anenii Noi, rn. Basarabeasca, rn. Căteu, rn. Cimișlia, rn. Dondușeni, rn. Dubăsari, rn. Rîșcani, rn. Soroca, rn. Strășeni, rn. Ștefan Vodă, rn. Taraclia, rn. Comrat și rn. Vulcănești) acest tip de serviciu deocamdată nu este creat.

În scopul promovării pe larg a acestei practici, începînd cu 01 ianuarie 2008, a fost majorat (prin Hotărîrea Guvernului nr.1110 din 15.10.2007) cuantumul alocației anuale prevăzute pentru asigurarea funcționării caselor de copii de tip familial de la 1000 lei - la 3000 lei, iar alocația lunară pentru întreținerea unui copil de vîrstă preșcolară și de vîrstă școlară a fost majorată pînă la 450 lei.

O altă formă eficientă, alternativă îngrijirii rezidențiale a copilului, este **Serviciul de asistență parentală profesionistă**.

Actualmente este aprobat cadrul normativ, care reglementează funcționarea serviciului respectiv (Hotărîrea Guvernului nr.1361 din 07.12.2007). Particularitatea asistenței parentale profesioniste constă în a oferi copilului îngrijire familială substitutivă în familia asistentului parental profesionist. Pentru asigurarea calității funcționării serviciului în cauză au fost aprobate (Hotărîrea Guvernului nr. 1479 din 25.12.2008) Standardele minime de calitate.

Scopul serviciului de asistență parentală profesionistă constă în protecția temporară a copilului aflat în dificultate, socializarea în comunitate și reintegrarea acestuia în familia biologică, extinsă sau în alte forme de îngrijire de tip familial. În familia asistentului parental profesionist pot fi plasați, în același timp, nu mai mult de trei copii, excepție constituind plasarea împreună a fraților și surorilor.

La sfîrșitul anului 2008, în 59 de familii de asistenți parentali profesioniști erau plasați 75 copii (mun. Chișinău și raioanele Orhei, Cahul, Soroca, Ungheni, Criuleni).

În perioada 18-23 august 2008 a fost organizată școala de vară, la care au participat circa 145 asistenți parentali profesioniști, asistenți sociali, copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă și copiii biologici din familiile respective. Școala de vară menționată a avut ca obiective reabilitarea, socializarea copiilor, precum și consolidarea capacităților profesionale ale asistenților parentali profesioniști.

4.3. Servicii rezidențiale

Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului coordonează activitatea a două instituții sociale rezidențiale pentru copii cu deficiențe mintale:

- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), din or. Hîncești;
- Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei.

Ambele instituții își desfășoară activitatea în baza Regulamentului-cadru de funcționare a Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale, aprobat prin Ordinul ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr.45 din 13 iunie 2008, avînd drept scop protecția temporară a copiilor cu deficiențe mintale, prin asigurarea asistenței psihopedagogice și sociomedicale în vederea (re)integrării sociofamiliale.

Casele-internat prestează copiilor următoarele servicii de reabilitare/recuperare:

- a) reabilitare psihosocială, psihopedagogice și medicală;
- b) îngrijire și întreținere zilnică pentru susținerea integrității fiziologice prin asigurarea alimentației corespunzătoare și menținerea igienei personale;
- f) menținerea și/sau dezvoltarea relațiilor cu familia și comunitatea.

Concomitent beneficiarilor cu dizabilități locomotorii li se prestează servicii specializate de: scaune cu rotile, pante de acces, bare de sprijin, utilaj de susținere motorie nr. 4, WC adaptat, ortopedie/protezare, gimnastică curativă, masaj.

Având în vedere că în Casele-internat pentru

copii cu deficiențe mintale nu se prestează servicii educaționale conform curriculumului de învățământ, copii sînt implicați în activități extracurriculare precum: dans, muzică, broderie, croitorie, artă plastică, ergoterapie etc.

Cu referire la realizarea prevederilor Strategiei naționale privind acțiunile comunitare pentru susținerea copiilor aflați în dificultate pe anii 2007-2009, pe parcursul anului 2008 în instituțiile pentru copii din subordinea Ministerului au fost organizate un șir de activități cu implicarea actorilor locali, a persoanelor din comunitate, fiind creat un cadru oportun de relaționare și socializare pentru copiii aflați în instituțiile nominalizate.

Tabelul 4.6. Cheltuielile de întreținere în instituțiile rezidențiale pentru copii, 2008

	Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei	Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), din or. Hîncești
Numărul beneficiarilor	321	347
Numărul angajaților	197	196
Norma alimentară, aprobată pentru un beneficiar	22,70 lei/zi	24.31 lei/zi
Norma alimentară efectivă	23,41 lei (20,65 lei din bugetul de stat, 2,48 lei din ajutoare umanitare și 0,28 din grant)	23.40 lei (20.96 lei din bugetul de stat, 2,44 lei din ajutoare umanitare și 0,16 lei din grant)
Cheltuielile pentru întreținerea unui beneficiar / zi aprobate	77,72 lei	87,23 lei
Cheltuielile pentru întreținerea unui beneficiar / zi efective	81,92 lei	87,84 lei
Cheltuielile totale de întreținere a instituției, aprobate	9241,3 mii lei	10057,7 mii lei
Cheltuielile totale de întreținere a instituției efective	9241,1 mii lei	10057,4 mii lei

Sursa: MPSFC

4.4. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate

Obiectivele strategice stabilite în domeniul politicilor sociale de protecție a familiei și copilului în conformitate cu standardele internaționale se referă în mod prioritar la aplicarea formelor de protecție a copilului aflat în situații de dificultate de tip familial și comunitar, plasarea acestuia în instituții de tip rezidențial fiind ultima opțiune, din cauza repercusiunilor predominant negative care afectează dezvoltarea psihosocială a copilului și integrarea acestuia în societate la etapa post-instituțională.

Prin Hotărîrea Guvernului nr.1177 din 31 octombrie 2007 a fost aprobat Regulamentul-cadru de activitate a Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, urmînd ca la nivel local instituirea acestor comisii să fie aprobată prin decizii ale Consiliilor raionale/municipale.

Obiectivele principale ale Comisiei constau în:

- garantarea și promovarea bunăstării copilului, asigurarea dreptului copilului de a crește într-un mediu familial, ținînd seama, în primul rînd, de interesul superior al copilului, pentru a-i asigura o dezvoltare armonioasă din punct de vedere emoțional, intelectual și fizic;

- asigurarea alegerii formei optime de îngrijire a fiecărui copil aflat în dificultate, cu accent pe serviciile de tip familial.

În vederea atingerii obiectivelor sus-enunțate Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate realizează următoarele atribuții de bază:

- monitorizarea respectării prevederilor actelor normative, în cazul recomandării plasamentului copilului în dificultate;

- eliberarea Avizului referitor la măsurile recomandate de protecție a copilului și prezentarea avizului respectiv autorității tutelare pentru luarea deciziei definitive;

- plasarea copilului în familia asistentului parental profesionist;

- informarea Consiliului raional/municipal despre necesitatea dezvoltării sau extinderii serviciilor de protecție a copilului;

- recepționarea plîngerilor ce țin de protecția copilului;

- examinarea candidaturilor pentru angajarea în cadrul serviciului de asistență parentală profesionistă.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, deși este un organ consultativ, reprezintă o componentă vitală în luarea deciziilor referitor la copiii care nu pot rămîne în familiile lor. Comisia examinează dosarul fiecărui copil în parte, pentru a se asigura că acesta a fost supus unei evaluări complexe și competente și că au fost explorate toate opțiunile din comunitate înainte ca el să fie recomandat spre a fi plasat în afara familiei în conformitate cu criteriile de eligibilitate. Doar în cazul inexistenței categorice a unei alte opțiuni disponibile pentru copil, Comisia confirmă recomandarea de luare a copilului din familie. Autoritatea tutelară poate aproba plasamentul unui copil în afara familiei doar după ce cazul a fost examinat de Comisie.

În cazul în care parvine o declarație că un copil se află în dificultate și că are nevoie de protecție, către unul din organele cu responsabilități în domeniul protecției copilului: autoritatea tutelară, Comisia pentru minori, Comisia medico-psihologo-pedagogică (în cazul copilului cu dizabilități) sau Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, acesta se obligă să o readreseze imediat Secției asistență socială și protecție a familiei/ Direcției pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău, în vederea efectuării primei investigații.

Fiecare declarație este adusă, în mod obligatoriu, la cunoștința autorității tutelare. Dacă rezulta-

tele primei investigații demonstrează că există motive de îngrijorare care prejudiciază viața și sănătatea copilului, cazul se expediază pentru evaluare complexă asistentului social din unitatea administrativ-teritorială în care locuiește copilul și familia lui. Asistentul social, reieșind din rezultatele evaluării, elaborează planul individual de protecție a copilului.

Dacă în urma evaluării complexe se constată că, pentru a proteja și asigura sănătatea și bunăstarea copilului, este necesară prestarea unor servicii de tip familial oferite în comunitate, Secția asistență socială și protecție a familiei / Direcția pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău va decide asupra modului de soluționare a cazului, ținînd cont de serviciile pentru protecția copilului existente în comunitate.

Nici un copil nu poate fi separat de familia sa biologică sau plasat într-un alt mediu decît în cazurile în care:

- a) un asemenea plasament este necesar pentru a proteja copilul de daune considerabile care prejudiciază viața și sănătatea lui;
- b) evaluarea complexă demonstrează că un asemenea plasament va satisface necesitățile și interesul superior al copilului.

Condițiile materiale dificile ale familiei nu trebuie să constituie un motiv în sine suficient pentru a separa copilul de familia sa.

În cazul în care Secția asistență socială și protecție a familiei/Direcția pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău ajunge la concluzia că copilul necesită a fi plasat într-un serviciu de tip familial apropiat mediului familial sau într-un serviciu de tip rezidențial, aceasta prezintă certificatul privind necesitatea plasamentului în serviciul respectiv autorității tutelare, care în timp de 24 ore sesizează președintele Comisiei referitor la necesitatea convocării ședinței Comisiei.

Decizia definitivă a autorității tutelare se emite doar în baza avizului pozitiv motivat al Comisiei.

La admiterea copilului în serviciile de tip rezidențial, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Sănătății, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului vor permite plasarea copilului într-un serviciu de tip rezidențial doar cu condiția prezentării următoarelor acte:

- a) copia evaluării complexe a copilului și a familiei și planul individual de protecție a copilului;
- b) copia avizului pozitiv al Comisiei.

Cu referire la instituirea și activitatea Comisiei în republică, în prezent aceasta a fost creată în 36 de unități administrativ-teritoriale, fiind aprobată componența nominală a ei prin decizia Consiliului raional/municipal.

Pe parcursul anului 2008 au fost convocate

119 ședințe ale Comisiei, la care au fost examinate 829 cazuri. În urma examinării cazurilor menționate, au fost avizate următoarele forme de protecție: 539 cazuri de prevenire a instituționalizării; 110 cazuri de instituționalizare și în 80 cazuri au fost aplicate alte forme de protecție.

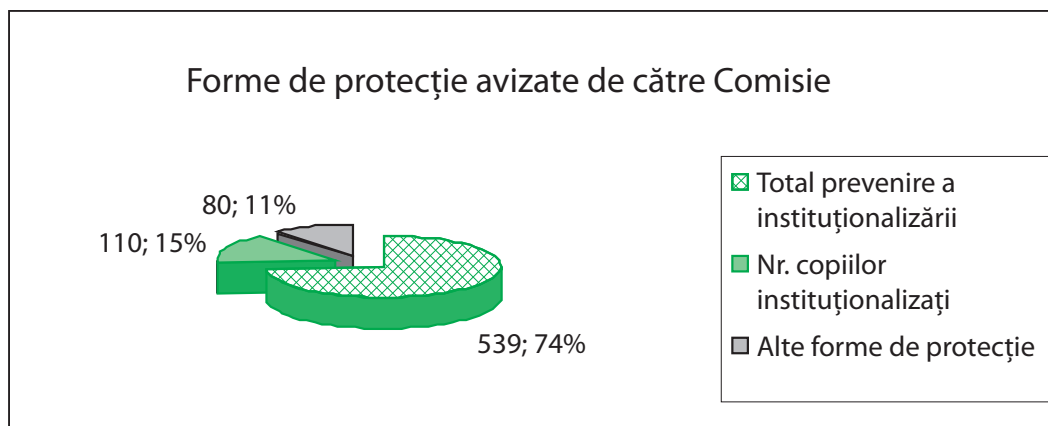

Figura 4.3. Forme de protecție a copilului avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, 2008

Totodată, printre formele de protecție de tip familial de menționat reintegrarea copiilor în familia biologică – 364 cazuri, aplicarea tutelei/curatelei – 70

cazuri, plasarea copilului în Casele de copii de tip familial – 43 cazuri și plasarea copilului în Serviciul de asistență parentală profesionistă – 36 cazuri.

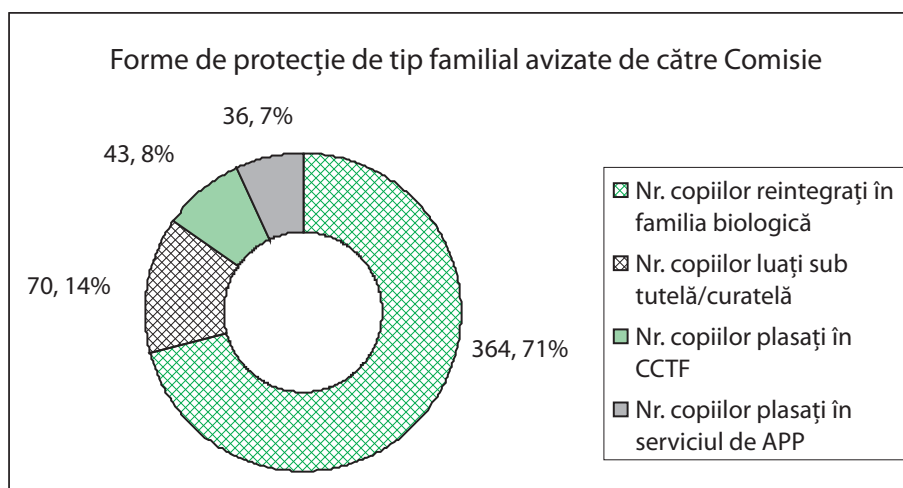

Figura 4.4. Forme de protecție de tip familial avizate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, 2008

Unul dintre impedimentele principale în activitatea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate constă în insuficiența serviciilor de tip

familial și comunitar, care ar răspunde necesităților de protecție a copiilor.

4.5. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii

În scopul asigurării îndeplinirii mai eficiente a atribuțiilor sale în domeniul repatrierii și protecției copiilor abandonați de părinți în afara țării, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului a avut o contribuție de bază la elaborarea și promovarea Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 948 din 07.08.2008.

În conformitate cu Regulamentul nominalizat, misiunile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, în termen de 5 zile lucrătoare informează Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, despre copiii identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii. În cazul în care copilul depistat nu deține nici un document, care i-ar putea confirma identitatea, misiunile diplomatice și consulare verifică identitatea acestuia prin sistemul automatizat ACCES sau solicită asistența Ministerului Dezvoltării Informaționale în acest sens.

Dacă Ministerul Dezvoltării Informaționale nu dispune de informații referitoare la copil (nașterea nu a fost înregistrată în Registrul de Stare Civilă), responsabilitatea de verificare a identității copilului se pune în seama Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului care, în colaborare cu Ministerul Dezvoltării Informaționale, Ministerul Afacerilor Interne și autoritățile administrației publice locale, întreprinde următoarele acțiuni:

- 1) stabilește locul nașterii copilului;
- 2) obține informația de la subdiviziunile Ministerului Sănătății privind nașterea copilului de la părinți-cetățeni ai Republicii Moldova;
- 3) obține informația despre părinți în cazurile în care nașterea nu a fost înregistrată la organul de stare civilă sau la oficiile consulare ale Republicii Moldova din străinătate în vederea constatării faptului nașterii copilului;
- 4) inițiază procedurile de înregistrare tardivă sau ulterioară a nașterii copilului la organele de stare civilă, potrivit prevederilor Legii nr.100-XV din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă.

După recepționarea informației despre copil, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului,

în regim de urgență, inițiază procedura de identificare a familiei/reprezentantului legal al copilului (sau, după caz, a instituției adecvate de plasament, responsabile de îngrijirea copilului) și solicită acordul acestora la repatriere, cu excepția cazurilor în care activitatea de căutare sau modalitatea în care această procedură este efectuată contravine intereselor copilului.

Totodată, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului solicită autorităților competente din raza teritorială, în care copilul și familia sa au avut ultimul domiciliu cunoscut, efectuarea, în regim de urgență, a anchetei sociale a familiei și întocmirea planului individual inițial referitor la pregătirea reintegrării sociale a copilului.

Pe măsura acumulării informațiilor relevante despre copil și familie (identitate, evaluare primară a familiei, plan individual inițial etc.), Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului le transmite autorităților țării de destinație prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, misiunilor diplomatice și consulare. Odată cu finalizarea dosarului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului informează țara de destinație despre: data repatrierii, însoțitor, mijlocul de transport al copilului, punctele de trecere a frontierei, măsurile necesare de pregătire a copilului pentru deplasare etc.

La sosirea copilului este întâmpinat de părinți sau alți reprezentanți legali. În caz contrar, autoritatea tutelară de la ultimul domiciliu al părinților sau, după caz, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, desemnează o persoană care însoțește copilul la domiciliu sau la instituția de protecție determinată urmînd ca autoritatea tutelară să monitorizeze situația copilului conform prevederilor legislației și să prezente Ministerului rapoartele corespunzătoare.

Pe parcursul anului 2008 de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului au fost efectuate **12 misiuni** de repatriere a **44 copii**, dintre care:

- cu suportul Reprezentanței Fundației Elvețiene Terre des hommes în Republica Moldova au fost realizate **6 misiuni** de repatriere a **32 copii**, cu vârste cuprinse de la 1 lună pînă la 17 ani, identificați în Federația Rusă, dintre care **3 copii** originari din regiunea transnistreană;
- cu suportul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Republica Moldova au fost realizate **3 misiuni** de repatriere

a **8 copii**, cu vârste cuprinse de la 7 până la 17 ani, identificați în Ucraina, dintre care **1 copil** originar din regiunea transnistreană și cîte **1 misiune** din Turcia, Cehia, Spania și Irlanda, fiind repatriați **4 copii**, cu vârste cuprinse de la 5 luni până la 17 ani.

Totodată, în baza demersurilor autorităților italiene privind identificarea pe teritoriul Republicii Italia a unor grupuri de copii moldoveni neînsoțiți, colaboratorii Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului în comun cu reprezentanții autorităților tutelare din raioanele de origine ale copiilor au colectat și sistematizat informația privind condițiile de trai, materiale și morale ale familiilor de origine a **16 minori** și a expediat Comitetului Republicii Italiene pentru Minorii Străini două demersuri oficiale privind solicitarea de repatriere a minorilor vizați. Repatrierea copiilor, însă, nu a avut loc, datorită abordării diferite a subiectului dat în legislația italiană, urmînd ca în anul 2009 să fie identificată o procedură specială pentru repatrierea copiilor moldoveni, care va putea fi aplicată în baza unui Acord bilateral între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene.

4.6. Odihna de vară a copiilor

Pornind de la actualele priorități în politicile naționale de protecție socială a copilului, în Legea bugetului de stat pentru anul 2008 au fost prevăzute 19 873 200 lei pentru procurarea de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului a biletelor de odihnă pentru copii. Utilizarea mijloacelor în scopul organizării odihnei și întremării copiilor în sezonul estival 2008 fiind reglementată prin Hotărîrea Guvernului nr. 314 din 17 martie 2008.

Pentru a asigura funcționalitatea și transparența procesului de organizare a odihnei copiilor în sezonul estival 2008, prin Ordinul Ministrului protecției sociale, familiei și copilului nr.23 din 26 martie 2008, au fost aprobate: componența nominală a Comisiei pentru organizarea odihnei și întremării copiilor în perioada de vară și Regulamentul de activitate al acestei Comisii.

În componența nominală a Comisiei au fost incluși cinci reprezentanți ai Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, cîte un colaborator din cadrul Ministerului Finanțelor, Ministerului Educației și Tineretului și Ministerului Administrației Publice Locale precum și doi reprezentanți ai Confederației Naționale a Sindicatelor.

În vederea standardizării procesului de inspectare a taberelor, Comisia a aprobat criteriile de evaluare a stării tehnico-materiale a taberelor de odihnă, punînd accent pe următoarele aspecte: accesibilitate; sursa de asigurare cu apă; aspectul blocurilor de cazare, numărul de locuri în cameră și dotarea cu mobilier, accesibilitatea în blocurile cu etaje, aspectul blocurilor de alimentare, servirea mesei, dotarea cu mobilier, dotarea cu utilaj pentru prepararea și păstrarea alimentelor, amenajarea teritoriului, amenajarea terenurilor sportive, săli pentru activități creative, cabinet pentru acordarea primului ajutor, asigurarea cu apă caldă, amplasarea și amenajarea grupurilor sanitare, programul cultural.

Un criteriu important în procesul de selectare a taberelor a fost raportul cost bilet/alimentare. Din suma de 19 873 200 lei alocată din bugetul de stat, în cele 38 tabere contractate au fost procurate 20 047 bilete la prețuri care variaua de la **605 lei** pînă la **1100 lei** – prețul maxim aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 646 din 28.05.2008 „Cu privire la organizarea odihnei și întremării copiilor și adolescenților în sezonul estival 2008”.

Conform graficului turelor aprobat de către Comisie, odihna copiilor a început la 10 iunie 2008 și s-a finalizat la 20 august 2008.

Toate biletele procurate din mijloacele financiare sus-menționate au fost distribuite gratuit copiilor cu vârsta de la 7 la 16 ani, preferențial din următoarele categorii:

- a) copiii din familii cu venituri mici;
- b) copiii din familii numeroase;
- c) copiii din familii monoparentale;
- d) copiii din familii în care ambii părinți sînt cu dizabilități;
- e) copiii aflați sub tutelă/curatelă;
- f) copiii din familii în care ambii părinți sînt pensionari;
- g) copiii plasați în servicii de tip familial;
- h) copiii plasați în centre de plasament temporar.

55 % din numărul total al biletelor au fost distribuite prin intermediul Secțiilor asistență socială și protecție a familiei/ Direcției ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău, 5 % din biletele respective fiind acordate copiilor care au obținut performanțe la învățătură sau au fost învingători la olimpiade, conform listelor înaintate de către Direcțiile generale educație, tineret și sport.

În scopul consolidării parteneriatului social și nemijlocit pentru asigurarea odihnei de vară a co-

piilor membrilor Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova, 45% din numărul total de bilete procurate de Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului au fost distribuite de către Confederația Națională a Sindicatelor prin intermediul centrelor sindicale național-ramurale, organizațiilor sindicale și unităților economice.

Secțiile asistență socială și protecție a familiei/ Direcția ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău pe parcursul sezonului estival 2008 au distribuit 11202 bilete în valoare de 10.876.217 lei.

Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova i-au fost repartizate 8845 bilete în sumă de 8.996.563 lei.

În legătură cu inundațiile ce au avut loc în vara anului 2008, trei tabere de odihnă din or. Vadul lui Vodă și-au întrerupt activitatea, iar mijloacele financiare neutilizate au fost direcționate pentru procurarea a 571 bilete de odihnă, repartizate copiilor din familiile care au suferit în urma inundațiilor.

4.7. Adopția

Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului este organul central care aplică strategia sta-

Tabelul 4.7. Adopția națională în anii 2002-2008, pers.

anul	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Total	295	298	321	358	320	353	369	2314
cuplu/ celălalt soț	145/ 150	152/ 146	125/ 196	131/ 227	145/ 175	173/ 180	130/ 239	1001/ 1313

Dinamica confirmă faptul că adopția națională este în creștere, urmează ca adoptatorii naționali, prin instruire, să fie încurajați la adopția copiilor cu o vîrstă mai mare de 5 ani.

Concomitent, în interesul adoptatorului național au fost efectuate măsuri de sensibilizare a opiniei publice referitor la copiii cu statut de adopție, popularizare a procedurii de adopție, măsuri de pregătire a adoptatorilor naționali. Cu concursul UNICEF a fost efectuată instruirea persoanelor cu funcții de răspundere din autoritățile tutelare locale în domeniul vizat (seminare, materiale metodice). De asemenea, de comun cu autoritățile tutelare locale, UNICEF, Asociația "Ai Bi" Moldova și alte organizații nonguvernamentale a fost organizat pro-

tului în domeniul protecției drepturilor copilului aflat în dificultate, inclusiv prin adopție.

Atît adopția națională, cît și cea internațională este dirijată și efectuată conform legislației naționale și internaționale în vigoare: în special Codul Familiei, Codul de procedură civilă, Convenția de la Haga din 29 mai 1993, ratificată de Moldova în octombrie 1998. În scop de ajustare a cadrului legislativ național la normele internaționale a fost elaborat proiectul de lege privind statutul juridic al adopției, care la 25 decembrie 2008 a fost adoptat de Parlament în lectura a 2-a. Legea prevede mecanisme de interdicții, selectare, pregătire a adoptatorului. Sînt bine definite cerințele față de adoptator, modalitatea de prezentare a copilului adoptabil, urmărirea postadopție, fiind clar delimitate atribuțiile și responsabilitățile autorităților tutelare naționale și străine. Legea propune criterii noi în procedura de adopție, care anterior nu au fost reglementate legislativ.

În anul 2008 în Republica Moldova au fost adoptați 369 copii, dintre care 239 se referă la adopția de către al doilea soț (sau 64 la sută). Datele privind adopția națională sînt expuse în următorul tabel:

cesul de instruire a părinților adoptivi la etapa de pregătire pentru adopție și pentru perioada postadopție.

Adopția internațională este efectuată doar în cazul cînd nu este posibilă adopția copiilor în țară, respectîndu-se dreptul copilului la o familie.

Adopția internațională a fost efectuată cu concursul autorităților centrale în domeniul adopției din statele primitoare și prin intermediul organizațiilor străine acreditate în Republica Moldova.

În anul 2008 de către adoptatorii străini au fost adoptați 69 de minori, prin intermediul a 16 asociații străine, acreditate în Republica Moldova, din 7 țări, conform tabelului de mai jos:

Tabelul 4.8. Adopția internațională în anul 2008

Nr. d/o	Țara primitoare	Numărul copiilor adoptați
1.	SUA	18
2.	Italia	40
3.	Israel	2
4.	Elveția	5
5.	Spania	2
6.	Franța	1
7.	România	1
Total:		69

Numărul adopțiilor internaționale în anul 2008 (69 copii) a fost în descreștere față de anul 2007 cu 26 persoane (Anexa nr.3). S-a schimbat și

geografia adopțiilor internaționale. Dacă în anii 2003-2007 în SUA erau adoptați pe an în medie câte 31 minori, apoi în anul 2008 au fost adoptați 18 copii. În același timp, s-a mărit numărul de adopții în partea europeană. În perioada 2003-2007 în medie erau adoptați anual câte 35 copii, în anul 2008 au fost adoptați 51 copii (predominant în Italia – 40 copii). Raportul copiilor adoptați la național față de cei adoptați la internațional este de 5:1.

Copiii adoptați la internațional în marea majoritate vin din instituții rezidențiale, inclusiv centre de plasament, case de copii. Doar 9 la sută din copiii adoptați au fost în alte forme de îngrijire (tutelă, asistență parentală profesionistă, case de copii de tip familie). Această situație poate fi urmărită în tabelul ce urmează:

Tabelul 4.9. Plasamentul copiilor pînă la adopția internațională, 2003-2008

Anul	Numărul copiilor adoptați	Numărul copiilor adoptați din instituțiile rezidențiale (case de copii etc.)	Alte forme de plasament
2003	59	59	0
2004	83	78	5
2005	46	33	13
2006	52	47	5
2007	95	89	6
2008	69	59	10
Total	404	365	39

În scop de asigurare a unei proceduri corecte de adopție internațională, de respectare a legislației naționale și internaționale din domeniul respectiv, parte la care este Republica Moldova, distribuirea eficientă a mijloacelor speciale, obținute în urma adopției internaționale, este prevăzut crearea unui organ consultativ pe lângă Guvern – *Comisia pentru Adopții Internaționale*.

Ministerul efectuează monitorizarea adopțiilor internaționale în perioada postadopție în colaborare cu Misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în aceste țări și cu autoritățile tutelare locale din țările primitoare (rapoartele postadopție sînt prezentate 5 ani după adopție). Copii sînt monitorizați pînă la majorat fiind păstrată cetățenia moldovenească (angajament luat de autoritățile competente din țările primitoare și de părinții adoptivi).

Cazuri de încălcare a drepturilor copilului adoptat și de desfacere a adopțiilor internaționale nu au fost înregistrate.

În anul 2008 s-a intensificat procesul de adopții a copiilor orfani, în Registrul de stat a copiilor cu

statut de adopție, prin intermediul autorităților tutelare locale au fost luați în evidență 317 copii, fiecare al 8-lea pe parcursul anului a fost adoptat.

4.8. Concluzii. Recomandări

În pofida fenomenelor negative cu care se confruntă la moment familia, fenomene condiționate de declinul economic, îmbătrînirea populației, instabilitatea și insuficiența condițiilor de trai, precum și migrația legală și ilegală a membrilor familiei în căutarea unui loc de muncă, obiectivul prioritar al protecției sociale rămîne a fi dezvoltarea unui sistem coerent și unitar de suport al familiei. Sistemul național de protecție socială prevede prestații și servicii sociale adresate familiilor cu copii.

În scopul asigurării echității sociale în asigurarea și respectarea drepturilor pentru toți copiii, în anul 2008 a fost efectuată creșterea substanțială și diversificarea normelor de cheltuieli pentru plata indemnizațiilor și ajutoarelor materiale pentru elevii (studenții) orfani, inclusiv cei aflați sub tutelă/

curatelă, care își fac studiile în învățământul secundar, mediu de specialitate (colegiu) și superior, precum și majorarea cu 150 % a cuantumului indemnizației de tutelă.

Pe parcursul ultimilor ani se atestă tendința de creștere a cuantumului indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, însă impactul acestor plăți asupra bunăstării familiilor cu copii, deocamdată, rămîne a fi nesemnificativ, datorită cuantumului mic al plăților, valoarea lor reală fiind afectată și de nivelul înalt al inflației. În contextul eficientizării prestațiilor adresate familiilor cu copii se impune abordarea asistenței familiilor în funcție de evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea membrilor acesteia în asistență socială.

Nevoia și dreptul copilului de a crește într-o familie sau într-un mediu cât mai apropiat de aceasta este un principiu de bază stipulat într-un șir de acte legislative naționale, principiul respectiv fiind asumat și de Guvernul Republicii Moldova odată cu ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Realizarea acestuia este asigurată prin dezvoltarea formelor optime de protecție a copilului aflat în dificultate. În contextul prevenirii abandonului și instituționalizării copiilor, în anul 2008 în 36 unități administrativ-teritoriale au fost instituite comisiile pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Concomitent, au fost dezvoltate și diversificate serviciile sociale alternative instituționalizării, atît cele comunitare, cît și cele de tip familial, și anume: centre de zi și de plasament temporar pentru diferite categorii de copii aflați în dificultate, centre maternale, case de copii de tip familie, serviciul de asistență parentală profesionistă.

Pentru asigurarea cadrului normativ de activitate a majorității serviciilor sociale menționate, au fost aprobate regulamente-tip de funcționare și seturi de standarde minime de calitate.

O problemă acută cu care se confruntă astăzi familia este migrația legală și ilegală a părinților în căutarea unui loc de muncă. În temeiul Legii nr. 180-XVI din 10.07.2008 cu privire la migrația de muncă și în vederea asigurării protecției copiilor a fost aprobată procedura de eliberare a certificatului de luare în evidență a copilului care rămîne în țară, a cărui părinte/reprezentant legal, cetățean al Republicii Moldova, se angajează la muncă în străinătate. Certificatele respective vor fi emise de autoritățile tutelare raionale/municipale.

Măsura respectivă este doar un prim pas în ve-

derea asigurării respectării drepturilor și protecției copiilor afectați de migrația de muncă a părinților. În acest sens va fi elaborat un nou Regulament cu privire la activitatea autorităților de tutelă și curatelă la nivel raional și local, unul din compartimentele prioritare urmînd a se axa pe responsabilizarea părinților în contextul prevenirii consecințelor negative ale „abandonului social” și riscului intrării în dificultate a copiilor, precum și pe identificarea unui mecanism intersectorial eficient pentru a nu permite ieșirea peste hotare a părinților fără a fi asigurată cel puțin reprezentarea legală a intereselor copiilor în lipsa acestora.

În contextul celor menționate în prezentul capitol și în vederea optimizării politicii de protecție a familiei și copilului eforturile vor fi concentrate asupra următoarelor:

- elaborarea, aprobarea și dezvoltarea mecanismelor legale pentru acreditarea, monitorizarea prestatorilor de servicii sociale, precum și a mecanismului de procurare a serviciilor sociale de la prestatori;

- implementarea la nivel național a unui sistem informațional de evidență a tuturor copiilor aflați în situație de dificultate, a serviciilor sociale existente și a celor necesare, a costurilor serviciilor și a personalului din sistemul de protecție a familiei și copilului;

- prevenirea abandonului social al copiilor ca urmare a migrației părinților în căutarea unui loc de muncă;

- eficientizarea activității organelor de tutelă din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul I și II în promovarea și respectarea drepturilor copilului, monitorizarea și evaluarea periodică a activității acestora;

- consolidarea eforturilor specialiștilor cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului în scopul prevenirii și contracarării fenomenului de violență asupra copilului;

- consolidarea capacităților profesionale ale specialiștilor cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului;

- promovarea adopției naționale.

5. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

5.1. Egalitatea de gen

Realizarea egalității de gen implică încercări pentru toate forțele active ale oricărei societăți.

Promovarea democrației și justiției sociale urmează a fi monitorizată și evaluată în mod consistent prin intermediul unor instrumente și unor indicatori obiectivi. Aceștia includ evaluarea prezenței femeilor și bărbaților în instituțiile publice și în organizațiile societății civile, identificarea obstacolelor pentru participarea egală a femeilor și bărbaților în aceste instanțe, căutarea soluțiilor și planurilor de depășire a problemelor etc. Planurile în domeniul egalității de gen, inclusiv măsurile practice, scopurile și termenele de implementare sînt instrumente esențiale pentru acest proces și trebuie să fie obligatorii în instituțiile politice și administrative, de asemenea și în cadrul instituției societății civile.

Gender mainstreaming reprezintă o abordare cuprinzătoare ce vizează în cea mai mare parte realizarea egalității de gen în toate politicile naționale sectoriale (economie, sănătate, educație, mediu etc.). În 1997 Organizația Națiunilor Unite a definit noțiunea de gender mainstreaming: - “Procesul de evaluare a implicării femeilor și bărbaților în orice acțiune planificată, inclusiv în elaborarea cadrului normativ-legislativ, planurilor sau programelor, în toate domeniile și la toate nivelurile. Gender mainstreaming este o strategie ce ia în considerare preocupările și experiențele atât ale femeilor, cât și ale bărbaților, pentru crearea unei dimensiuni întregi în scopul implementării, monitorizării și evaluării politicilor și programelor în toate domeniile sociale și economice, astfel încît femeile și bărbații să fie tratați în mod egal”. Astfel, femeile deopotrivă cu bărbații ambii fiind atît ca actori implicați în procesul de dezvoltare, cît și în calitate de beneficiari.

Dezvoltarea mecanismului instituțional în domeniul asigurării egalității genurilor

În contextul fortificării mecanismului instituțional în domeniul asigurării egalității genurilor, a fost aprobată Componenta nominală și Regula-

mentul de funcționare a Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați (Hotărîrea Guvernului nr. 485 din 29.03.2008).

Elementele noi care au fost propuse:

1. Comisia guvernamentală este alcătuită din reprezentanți ai ministerelor, altor autorități administrative centrale (cu nivel de viceministru / vicedirector), Confederației Naționale a Sindicatelor, Confederației Naționale a Patronatelor. Reprezentantii organizațiilor neguvernamentale cu activitate în domeniu, reprezentanții mediului academic și mass-media sînt incluși în componența Comisiei pe termen de un an.

2. Comisia are următoarele obiective de bază:

a) promovarea egalității între femei și bărbați, prin abordarea complexă a egalității în politicile și planurile naționale de dezvoltare;

b) suportul și coordonarea activităților autorităților abilitate cu atribuții în domeniu egalității între femei și bărbați;

c) îmbunătățirea situației femeilor și bărbaților în toate sferele vieții sociale și acordarea pentru femei a unui statut social, economic și politic egal cu cel al bărbaților.

3. Activitatea curentă și de secretariat al Comisiei este asigurată de Direcția oportunități egale și prevenirea violenței din cadrul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului.

4. Reprezentanții Ministerului Finanțelor, Ministerului Economiei și Comerțului, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Confederației Naționale a Sindicatelor, Confederației Naționale a Patronatelor, societății civile, mediului academic și mass-media participă la toate ședințele Comisiei, iar ceilalți membri reprezentanți ai organelor centrale de specialitate ale administrației publice – doar la ședințele la care se discută subiectele ce țin de competența autorității pe care o reprezintă.

Pe parcursul anului 2008, Comisia și-a ținut lucrările în cadrul a 2 ședințe în care s-au discutat planificarea politicilor în domeniu asigurării egalității genurilor și prevenirii și combaterii violenței în familie.

În contextul ajustării legislației naționale, la recomandările Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei (CEDAW) au fost legiferate modificări în Codul familiei, art.14 alin. (1) și (2) ce țin de egalarea vârstei de căsătorie pentru bărbați și femei (Legea nr. 120-XVI din 29.05.08).

Pornind de la angajamentele naționale și internaționale de consolidare a principiilor egalității de gen, asumate de Republica Moldova (prin semnarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (1994), a Declarației Mileniului (2000)), a fost elaborat proiectul Strategiei Naționale privind Egalitatea de Gen. Acesta include următoarele componente: Protecția socială și familia; Angajarea în câmpul muncii și migrația; Bugetarea ca domeniu (interdisciplinar); Educația; Sănătatea; Violența și traficul de ființe umane; Participarea politică; Ridicarea nivelului de informare/mass-media.

Identificarea, prioritizarea problemelor pe domenii și trasarea obiectivului general precum și a obiectivelor specifice ale documentului enunțat au fost realizate pe parcursul unui proces complex în cadrul a 7 conferințe naționale și mese rotunde, organizate pe fiecare component în parte. Proiectul Strategiei reprezintă cea dintâi strategie umbrelă pentru Moldova în domeniul Egalității de Gen.

Statistica de gen și dezvoltarea datelor statistice dezagregate în funcție de sex

În colaborare cu Biroul Național de Statistică în anul 2007 a fost lansat procesul de armonizare a indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen în cadrul proiectului comun "Consolidarea Sistemului Statistic Național" finanțat de către PNUD, UNIFEM și UNFPA. Suplimentar, în 2008 cu suportul UNIFEM a fost elaborat setul de indicatori sensibili la dimensiunea de gen pe șase domenii prioritare: piața muncii, învățământ, sănătate, participarea în viața publică și politică, mediul înconjurător, protecția socială și violență domestică, nivelul de trai. Culegerile statistice sînt principalele mijloace de diseminare a informației inclusiv în domeniul egalității genurilor.

Conform recomandărilor experților și utilizatorilor de date statistice privind situația femeilor și bărbaților în domeniile vieții societății, culegerea statistică „Femei și Bărbați în Republica Moldova” a fost îmbunătățită cu noi indicatori, ce vizează capitolele: ocuparea forței de muncă, sănătate, demografie, nivelul de trai, includerea suplimentară a

unor aspecte legate de HIV/SIDA, violență, trafic de ființe umane. De asemenea, a fost elaborat ghidul pentru utilizatorii de date statistice, acesta fiind un supliment la culegerea în cauză.

Începînd cu 2008, informația privind principalii indicatori ai statisticii gender este plasată pe pagina WEB a Biroului Național de Statistică și este disponibilă pentru utilizatori. Informația respectivă reflectă situația femeilor și bărbaților în toate domeniile vieții societății. Ea este unul dintre instrumentele importante, ce permit a ține evidența caracteristicilor femeilor și bărbaților, ca grupe social-demografice specifice, la elaborarea politicilor sociale eficiente, precum și la realizarea principiului egalității drepturilor și posibilităților femeilor și bărbaților.

Mai jos vor urma cîteva referiri la statistica gender (datele BNS), grupate pe domenii:

Populație

- Mai mult de jumătate din populația Republicii Moldova la 31.12.2008 o constituiau femeile, 51,9%;
- Femeile trăiesc în medie cu șapte ani și jumătate mai mult decît bărbații (speranța de viață la naștere fiind de 72,56 ani pentru femei și 65,04 ani pentru bărbați);
- Anual se nasc mai puține fete decît băieți, în anul 2008 s-au născut 48,5 % fete din numărul total de născuți-vii, fetițele fiind născute, cu precădere, în mediul rural – 63,5%;
- Vîrsta medie la care se căsătoresc prima dată este de 22 ani pentru femei și 25 ani pentru bărbați;
- Mortalitatea maternă este de 15,0 la 100000 născuți-vii și este în descreștere pentru perioada 2000-2008;
- Speranța de viață la naștere este în creștere, atît pentru femei, cît și pentru bărbați.

Munca

- Rata șomajului este mai mică la femei decît la bărbați (3,4% comparativ cu 4,6%), însă ponderea femeilor în populația inactivă este mai mare (56,9% – în localitățile urbane și 59,7% – în localitățile rurale);
- Lucrează mai ales în agricultură (28,4%), administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială (27,8%), precum și în comerț, hoteluri și restaurante (19,6%);
- Pe grupe de ocupații sînt mai ales lucrători necalificați în agricultură (23,1%), lucrători în servicii și comerț (19,4%) și specialiști cu nivel superior de calificare (16,6%);

- Ca statut profesional sînt în marea majoritate salariați (71,0%, comparativ cu 0,7% care au o afacere proprie și 24,9% care lucrează pe cont propriu).

Tipurile de activități economice "feminizate" sînt:

- sănătatea și asistența socială (79,3% dintre salariați);
- învățămînt (74,3% dintre salariați);
- hoteluri și restaurante (73,1% dintre salariați);
- activitățile financiare (65,8% dintre salariați);
- activități recreative, culturale și sportive (57,5% dintre salariați).

Femeile cîștigă în medie cu 26,9% mai puțin decît bărbații (salariul mediu al femeilor în septembrie 2008 era de 73,3% din salariul mediu al bărbaților).

Sănătate

- Incidența tuberculozei active în anul 2007 a fost una mult mai mare în cazul bărbaților (147 cazuri noi la 100000 locuitori, decît în cazul femeilor (54 cazuri noi), tuberculoza afectînd în cea mai mare măsură grupele de vîrstă 35-54 ani (46%);
- În anul 2007 au fost înregistrați pentru prima dată 418 purtători HIV, în rîndul cărora bărbații constituie cea mai mare parte (239 sau 57%);
- În discordanță cu datele statistice privind sănătatea, bărbații își apreciază ceva mai bine starea de sănătate decît femeile: starea de sănătate ca fiind bună și foarte bună – 50,9% bărbați și doar 43,1% femei;
- Alcoolismul este o boală specifică mai degrabă bărbaților, în cazul cărora incidența în anul 2007 a fost de 2263 cazuri noi la 100 mii populație, fiind de cinci ori mai mare comparativ cu cea în rîndul femeilor (412 cazuri noi);
- Procentul fumătorilor în rîndul bărbaților este net mai mare față de femei, indiferent de vîrstă (ex.: 45,9% pentru categoria de vîrstă 25-44 ani, comparativ 3,5% femeile).

Educație

Femei

- Reprezintă 51,4% din totalul elevilor/studentilor la nivelul tuturor formelor de învățămînt;
- Își fac studiile în colegii și instituții de învățămînt superior în mai mare măsură decît bărbații (58,9% în instituțiile de învățămînt superior și 56,2% în colegii);
- Cele mai solicitate de femei sînt instituțiile de învățămînt superior din domeniile: educație (72,4%), ocrotirea sănătății (70,3%), economie (62,5%), arte și cinematografie (60,4%) și agricultură (44,8%);

- Doar 41 femei cercetători-doctori habilitați au realizat cercetări științifice (comparativ cu 230 bărbați) și 414 femei cercetători-doctori în științe au fost implicate în cercetări științifice (comparativ cu 569 bărbați).

Bărbați

- Reprezintă mai puțin de jumătate din totalul elevilor/studentilor la nivelul tuturor formelor de învățămînt (48,6%);
- Doar la nivelul învățămîntului secundar profesional sînt mai mulți decît femeile – 65,7%;
- La nivel de colegii cele mai solicitate sînt colegiile din domeniile: transporturi (93,3%), construcții (76,7%), agricultură (67,0%), teologie (51,5%) și drept (50,2%);
- La nivelul învățămîntului superior, alegerile bărbaților sînt pentru instituțiile din domeniile: teologie (87,5%), cultură fizică și sport (80,9%), industrie (64,8%) și drept (58,4%).

Nivel de trai

Caracteristici ale gospodăriilor conduse de femei (capul gospodăriei este femeie):

- Gospodăriile conduse de femei sînt mai frecvente în mediul urban (47,0% comparativ cu 36,8% în mediul rural);
- Cele mai multe sînt formate dintr-o singură persoană (42,7% față de 10,5% în cazul celor conduse de bărbați);
- Reprezintă cele mai multe cazuri de părinți singuri cu copii (8,7% față de 0,8% în cazul gospodăriilor conduse de bărbați);
- Venit mediu lunar disponibil este ceva mai mare decît în cazul gospodăriilor conduse de bărbați (1067,3 lei comparativ cu 993,7 lei în cazul bărbaților – anul 2007);

Caracteristici ale gospodăriilor conduse de bărbați (capul gospodăriei este bărbat):

- Gospodăriile conduse de bărbați sînt mai multe decît cele conduse de femei, în mediul rural (63,2% comparativ cu 53,0% în mediul rural);
- Cele mai multe sînt formate dintr-un cuplu familial fără copii (28,1% față de 8,0% conduse de femei) sau au în întreținere 1 copil (26,1% față de 20,7% conduse de femei);
- Activitatea salarială este o sursă de venit mai importantă pentru gospodăriile conduse de bărbați (46,1% din total venituri față de 37,0% în cazul gospodăriei conduse de femei);

- Pentru gospodăriile conduse de femei este caracteristică o pondere mai mare a prestațiilor sociale (16,6% față de 13,9% la bărbați) și a remitențelor (26,9% față de 14,9% la bărbați).

Criminalitate

- Incidența infracționalității este mai mare la bărbați comparativ cu femeile (11104 bărbați au comis crime față de 1800 comise de femei). Același lucru și în cazul infracțiunilor:
 - omor și tentativă de omor – 145 cazuri bărbați și 14 femei;
 - furt – 4282 bărbați și 517 femei;
 - infracțiuni legate de droguri – 1228 bărbați și 468 femei.
- În rândul persoanelor condamnate femeile constituie o minoritate pronunțată la nivel general (13,3%);
- Femeile au constituit 88,6 la sută din numărul total de victime ale traficului de ființe umane în anul 2008;
- Riscului de a fi traficate cel mai mult sînt expuse femeile de vîrstă 18-25 ani, pe cînd în cazul bărbaților (traficați în scopul exploatării de muncă), acestea sînt persoanele din grupurile de vîrstă mai înaintată (peste 25 ani).

Participare/reprezentare politică

- Femeile reprezintă 21,8% din membrii Parlamentului;
- Pentru prima dată Republica Moldova are un Guvern condus de o femeie;
- 29,4% este procentajul de femei din Cabinetul de Miniștri;
- 1 femeie este președinte de raion;
- 17,5% femei au fost alese primari de municipii, orașe și sate (comune).

Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Formarea bugetelor sensibile la dimensiunea de gen nu este o practică nouă. Inițiative de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen au fost întreprinse în mai mult de 100 de țări. Primele experiențe în ceea ce privește bugetele sensibile la dimensiunea de gen ale cheltuielilor publice datează din anul 1980. De atunci, această practică a fost implementată, în mare parte, în țările în curs de dezvoltare și noile state democratice.

Ministerul, în colaborare cu programul UNIFEM Moldova, a inițiat în 2007 un șir de activități privind bugetele sensibile la dimensiunea de gen. Trei

studii de caz la nivel local au fost realizate privind bugetele sensibile la dimensiunea de gen în raioanele: Taraclia, Singerei și Fălești. Studiile au evidențiat la nivel de politici bugetare probleme de gen în domeniile angajării pe piața forței de muncă și protecției sociale. Rezultatele studiilor vor sta la baza elaborării unui concept de abordare a bugetelor sensibile la dimensiunea de gen în Republica Moldova.

De menționat că Academia de Studii Economice pentru studiile de masterat a elaborat și aprobat modulul și cursul de instruire privind Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

Sensibilizarea populației privind problematica de gen

În contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului a fost elaborat un set de caricaturi la tema Egalității de gen, prin intermediul cărora se prezintă situații care reflectă probleme reale ce reiesc din stereotipurile privind rolurile femeilor și bărbaților în societate și familie.

În perioada iunie–septembrie 2008 au fost desfășurate expozițiile mobile cu genericul „*Realitățile de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului redate prin caricaturi*”. Scopul expozițiilor a fost consolidarea capacităților factorilor de decizie privind modalitatea de abordare a problemelor complexe care există azi în societate prin prisma dimensiunii de gen. Expozițiile caricaturilor au fost plasate în incinta diferitor instituții: Guvern, Ministerul Justiției, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Afacerilor Interne, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Universitatea Tehnică a Moldovei, Universitatea Liberă Internațională, Institutul de Științe ale Educației, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Ministerul Dezvoltării Informaționale, Ministerul Finanțelor.

Un studiu de monitorizare a presei a fost efectuat în perioada 17 martie–17 iunie 2008 în sfera angajării în câmpul muncii din perspectiva de gen. Scopul monitorizării a fost analiza domeniului pieții muncii prin prisma de gen în conținutul presei scrise din Republica Moldova. Concluziile monitorizării ne arată evident că agenda media autohtonă are legături precare cu agenda reală a cetățeanului de rînd, adică deseori materialele din presă sînt mai curînd un „tribut” plătit persoanelor cu influență, interesate de propria imagine publică și de maximizarea vizibilității. Astfel presa își limitează misiunea

de a fi o portavoce a societății, care ar oferi cetățenilor informațiile de real interes public. Este evidentă exploatarea unor subiecte de senzație și ale evenimentelor care „se vînd”, în defavoarea materialelor despre personalități marcante, istorii de succes autentice și exemple de creștere profesională, ca expozente ale muncii asidue și a tenacității. În proporții „tabloidizarea” majorității publicațiilor, pentru a le face mai „vînzabile” și asta în detrimentul calității și a principiilor apriori ale mass-media. Este în creștere presa de opinie și interpretare personală (exercitată de bărbați, în fond), în detrimentul anchetelor și investigațiilor care ar prezenta problemele societății în profunzime și ar identifica soluții, inclusiv din perspectiva de gen etc.

Încurajarea participării femeilor și bărbaților pe piața muncii

Dreptul femeilor de a participa în viața economică în condiții egale cu bărbații este un principiu fundamental recunoscut în instrumentele legale internaționale în domeniu: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Internațională cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale, Convențiile Organizației Mondiale a Muncii (100,

111, 156 și 183) și Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeilor.

Aceste documente notorii reclamă remunerarea egală, tratarea egală în ceea ce privește accesul la angajare, instruirea profesională, promovarea și condițiile de muncă, protecția maternității și gravidității, concediile de paternitate și pentru îngrijirea copilului.

Conform datelor furnizate de Biroul Național de Statistică, **populația ocupată** a constituit circa 1251,0 mii persoane. Repartiția pe sexe relevă că ponderea bărbaților a fost practic egală cu cea a femeilor. Mediului rural i-au revenit 55,3% din totalul populației ocupate și celui urban – 44,7%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vîrstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vîrstă) a fost de 42,5%, fiind egală cu valoarea anului trecut. La bărbați ea a fost mai înaltă (45,2%) în comparație cu femeile – 40,1%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a fost de 44,5% în mediul urban și 41,0% în mediul rural. Cea mai înaltă rată de ocupare (63,9%) s-a înregistrat la persoanele de 40-44 ani și 50-54 ani.

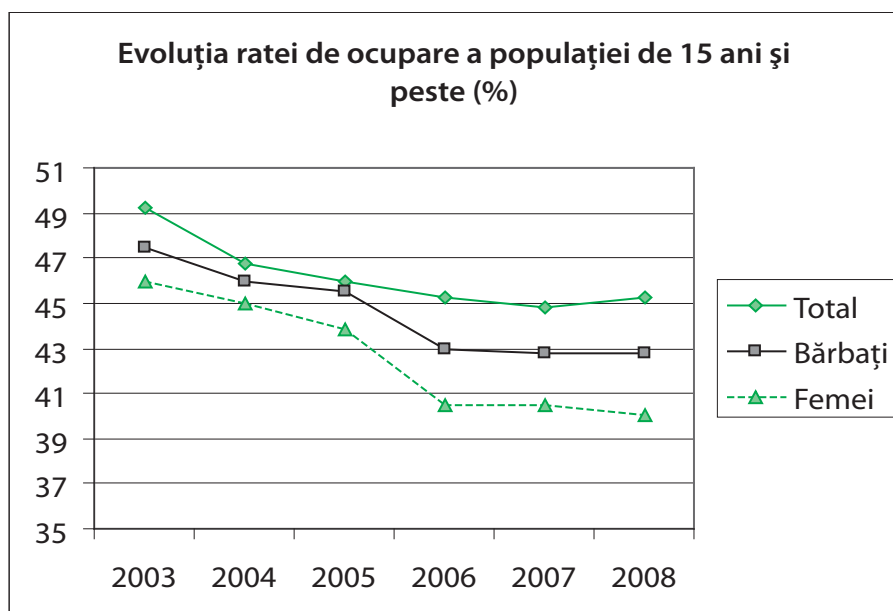

Figura 5.1. Evoluția ratei de ocupare în perioada 2003-2008, %

Numărul șomerilor în sens BIM a fost de circa 51,7 mii, fiind în descreștere cu 15 mii față de anul trecut. Șomajul afectează într-o proporție mai mare bărbații – 58,0% și persoanele din mediul urban – 63,2%.

În structura pe vîrstă predomină șomerii cu vîrsta de pînă la 25 ani, femeile avînd ponderea cea mai mare (34,9%), și cei cu vîrstele cuprinse între 35 și 49 ani (procentajul femeilor și al bărbaților fiind același).

Tabelul 5.1. Distribuția numărului șomerilor pe grupe de vîrstă, sexe și medii, (%)

	Total	Femei	Bărbați	Urban	Rural
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
15-24 ani	30,2	34,9	26,7	27,1	35,3
25-34 ani	22,6	21,8	23,2	22,3	23,0
35-49 ani	32,1	32,0	32,2	33,5	29,8
50 ani și peste	15,2	11,3	17,9	17,0	11,9

Sursa: ANOFM

Rata șomajului (proporția șomerilor BIM în populația activă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,0%, fiind în descreștere cu 1,1 p.p. față de anul trecut. S-au înregistrat disparități semnificati-

ve între rata șomajului la bărbați – 4,6% și la femei – 3,4% (Figura 5.2); în mediul urban – 5,5% față de mediul rural – 2,7%.

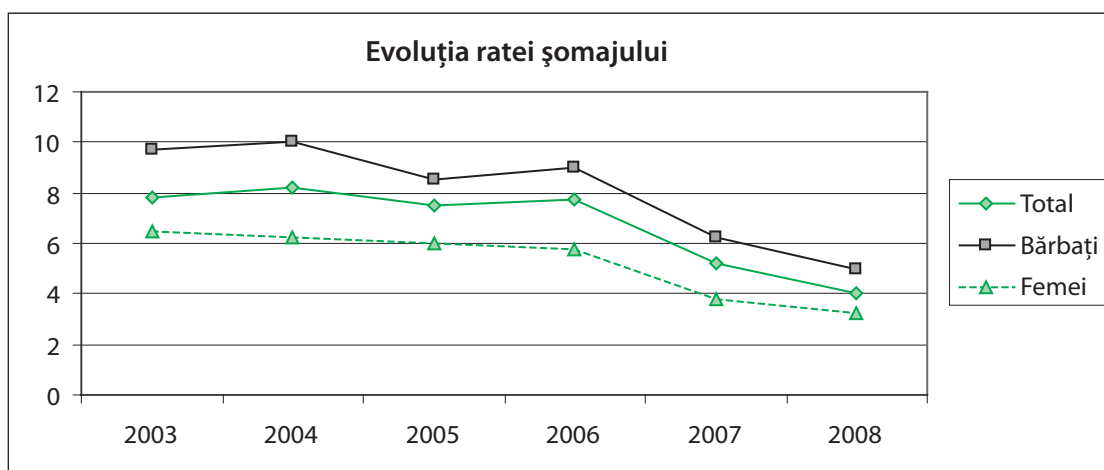

Figura 5.2. Rata șomajului, 2003-2008

Rata șomajului în rândul tinerilor (15-24 ani) a fost de 11,2%, cu 3,2 p.p. mai mică față de anul 2007. Și la tineri șomajul în rândul bărbaților a înregistrat diferențe față de șomajul înregistrat în rândul femeilor tinere (10,2% și 12,4%). Ponderea șomerilor tineri în total șomeri a fost de 30,2%.

Pe parcursul anului 2008, prin intermediul agențiilor pentru ocuparea forței de muncă au fost plasate în câmpul muncii 22,2 mii persoane, din care 12,2 mii femei; șomeri înregistrați pe parcursul perioadei – 46230 persoane, din care 23973 fe-

mei. Au trecut un curs de pregătire profesională 4367 persoane, din care 3300 femei. Antrenați la lucrări publice remunerate au fost 3150 șomeri, din care 1354 femei. Au beneficiat de ajutor de șomaj 4823 persoane, din care 2931 femei, de alocație de integrare sau reintegrare profesională – 3610 persoane, din care 3049 femei.

Pe parcursul anului 2008 au beneficiat de servicii de orientare profesională și susținere psihologică 31526 persoane, din care 18851 femei (59,8%).

Tabelul 5.2. Numărul beneficiarilor de servicii de orientare profesională, 2007-2008

Anii	2007		2008	
Indicatori	Persoane	%	Persoane	%
Total persoane, din care:	28782		31526	
femei	16842	58,5	18857	59,8

Sursa: ANOFM

Continuă să acorde ajutor femeilor și bărbaților, în depășirea situației de șomaj Clubul Muncii, care activează în toate agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, în cadrul căruia beneficiarii primesc suport informațional, asistență psihologică, consultanță în orientarea profesională și ajutor practic individual la plasarea în câmpul muncii sau la formarea profesională.

Reușita implementării măsurilor active în mare măsură depinde de colaborarea cu persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și agenții economici, precum și de relațiile stabilite cu partenerii sociali.

La baza colaborării agențiilor pentru ocuparea forței de muncă cu agenții economici stau *serviciile de mediere*, care se acordă gratuit și constau în:

informații privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor prin publicare sau afișare, prin organizarea târgurilor locurilor de muncă, medierea electronică. De servicii de mediere a muncii în anul 2008 au beneficiat 67,1 mii persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, din care 35,5 mii femei.

Conlucrarea eficientă a agențiilor private de ocupare cu agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă contribuie la îmbunătățirea serviciilor prestate pe piața muncii persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. În anul 2008 din cele 178 persoane angajate prin intermediul agențiilor private 124 (circa 70%) au fost femei. Activitatea agențiilor private pe parcursul anului 2008 este reprezentată în tabelul de mai jos:

Tabelul 5.3. Activitatea agențiilor private de ocupare a forței de muncă în anul 2008

	Total	din care:		
		femei	tineri (16-29)	locuitori rurali
Persoane înregistrate în căutarea unui loc de muncă	2381	1530	1644	814
Numărul persoanelor angajate în câmpul muncii	178	124	94	58
Numărul locurilor libere gestionate de către agenții, din ele:	249	x	x	x
pentru muncitori	86			
Numărul agențiilor economice care au prezentat locurile vacante	170	x	x	x

Pe parcursul anului 2008 au absolvit cursurile de formare profesională 4367 persoane, din care 3300 – femei, cota tinerilor în vîrstă de 16 – 29 ani a fost de 76%.

După absolvirea cursurilor de formare profesională, plasarea în câmpul muncii a constituit 71% media pe republică.

Ca urmare a efectuării de către Inspekția Muncii a controalelor de stat privind respectarea de către agenții economici și persoanele fizice, care angajează muncă salarială, a prevederilor legislației muncii, pe parcursul anului 2008, n-au fost depistate cazuri de discriminare în bază de gen în câmpul muncii.

Informarea populației despre drepturile și obligațiile lucrătorilor, despre principiul egalității în drepturi a tuturor salariaților se efectuează în cadrul seminarelor organizate de către Inspekția Muncii, prin intermediul mass-media cu participarea la emisiunile televizate și radiofonice pentru propagarea prevederilor Codului Muncii și altor acte legislative și normative din domeniul muncii.

În perioada de referință, din partea cetățenilor n-au parvenit semnale de hărțuire sexuală la locul de muncă.

Asigurarea egalității de șanse la sănătate

Pe parcursul anului 2008 Ministerul Sănătății a continuat dezvoltarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor. În Programul Unic al asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul 2008 Ministerul Sănătății a prevăzut includerea Serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor, cît și contractarea separată a fiecărui Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor. În prezent în republică funcționează 12 centre. Pentru reglementarea funcționării acestor centre, au fost aprobate Normativele de personal al Centrului de Sănătate Prietenos Tinerilor (ordinul nr.100 din 10 martie 2008 „Cu privire la Normativele de personal medical”). Au fost elaborate Standardele de calitate a serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor.

A fost acordată asistență financiară din partea UNFPA pentru difuzarea emisiunilor săptămînale „Forța Junimii” și „Familia Ta” în cadrul cărora se

abordează tematici privind sănătatea reproducerii. Se acordă asistență la editarea lunară a buletinului informativ „Fără Tabu”; destinată tinerilor și tinerelor familiei. De asemenea, în vederea promovării sănătății reproducerii, echipele de peer-educatori vizitează taberele de odihnă și poartă discuții cu copiii și educatorii privind sănătatea reproducerii, prin prisma șanselor egale. Activitățile se realizează în raioanele Telenesti, Orhei, Căușani și Ialoveni și contribuie la sporirea gradului de informare a tineretului în adoptarea comportamentelor sigure în sănătatea reproducerii.

În vederea fortificării capacităților în domeniul Serviciilor de Sănătate Prietenoase Tinerilor (SSPT), au fost organizate cursuri de instruire, în baza Programului de Orientare „Sănătatea adolescenților”, pentru prestatorii de servicii de sănătate, în cadrul cărora au fost pregătiți 20 de formatori în domeniul SSPT și a metodologiei „de la egal la egal”, precum și 20 specialiști din cadrul Centrelor Sănătate Reproductivă (CSR) și Centrelor Sănătate a Familiei (CSF) în prestarea SSPT. În anul 2008 a fost organizat Atelierul de lucru privind evaluarea și adaptarea la standardele OMS a cadrului normativ și legal privind accesul populației la servicii de sănătate reproductivă. A fost organizat cursul de formare în 4 module (violență domestică, sănătatea bărbaților, cancerul mamar și cervical, sănătatea femeilor în etate) în cadrul căruia au fost instruiți 55 specialiști din cabinetele și Centrele SR și Centrele SPT. Au fost deschise 8 Cabinete de Sănătatea Reproducerii în regiunea transnistreană, care au fost dotate cu echipament medical și mobilier (UNFPA).

În vederea fortificării capacităților medicilor de familie și asistentelor medicilor de familie în domeniul sănătății reproducerii și a tehnologiei contracepției moderne, au fost organizate 6 cursuri de instruire în cadrul cărora au fost pregătiți 250 specialiști, inclusiv 75 din regiunea transnistreană. De asemenea, în cadrul unui grup de lucru, a fost elaborată structura Ghidului de sănătatea reproducerii pentru medicii de familie. În vederea fortificării capacităților specialiștilor din asistența medicală primară privind acordarea asistenței antenatale cost-efective pentru promovarea gravidității fără risc, au fost instruiți 300 specialiști din raioanele Soroca, Briceni și Edineț și 325 specialiști din Chișinău (AMT Ciocana), Dondușeni și Ocnița.

Măsuri de educație pentru sănătate și promovarea modului sănătos de viață

În domeniul educației pentru modul sănătos de viață a fost realizat cu concursul Ministerului Educației și Tineretului un șir de activități pe parcursul anului 2008.

Formarea deprinderilor de promovare a modului sănătos de viață continuă în învățământul secundar general. Astfel, la această treaptă de învățământ este propusă disciplina opțională „Educație pentru sănătate” în învățământul gimnazial și „Educație pentru viața de familie” în învățământul liceal.

Promovarea modului sănătos de viață la fel se realizează obligatoriu în curricula „Dirigenția” în clasele I-XII câte 1 oră pe săptămână. Prin intermediul disciplinei obligatorii „Educația fizică” are loc predarea, în medie, a câte 30 de ore anual al modului „Modul sănătos de viață”, în clasele I-IX.

În calitate de materiale didactice sînt utilizate lucrări în domeniu elaborate de către ONG-uri, UNICEF, Centrele de medicină preventivă etc.

În colaborare cu reprezentanța UNICEF în Republica Moldova, la 28 noiembrie 2008, în toate liceele și într-o bună parte din gimnazii a fost desfășurată ora specială dedicată prevenirii HIV/SIDA în rândurile tinerilor și adolescenților. Suportul metodic a fost asigurat de către UNICEF.

În perioada estivală au fost organizate școli de vară în taberele de odihnă de către echipele de formatori de la egal la egal ale Societății de planificare a familiei, susținute financiar de către UNFPA.

Formarea deprinderilor de viață a tineretului studios se realizează prin cursul „Educația pentru sănătate”. Curricula pentru disciplina respectivă conține teme privind profilaxia și controlul infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală.

Cu concursul Centrului Național de Resurse pentru Tineri a fost desfășurat proiectul „Tinerii pentru prevenirea HIV/SIDA” în raioanele Telenesti, Călărași, Anenii Noi, Cimișlia, Orhei, Leova, și Ștefan-Vodă prin intermediul rețelei de educatori de la egal la egal.

Fiecare instituție de învățământ secundar general dispune de un plan de acțiuni complexe în domeniul prevenirii, combaterii și profilaxiei narcomaniei, consumului abuziv de alcool și a fumatului. În special activitățile obligatorii sînt organizate prin intermediul disciplinelor precum „Dirigenția”, „Educație moral-civică”, „Educație pentru sănătate”, „Educație pentru viața de familie”.

În scopul prevenirii, combaterii și profilaxiei narcomaniei, au fost organizate în instituțiile de învățământ profesional, mediu de specialitate și superior serate tematice și convorbiri de profilaxie în cadrul cărora studenții s-au întâlnit cu specialiștii Centrului de Narcologie.

Organizarea orelor tematice publice, meselor rotunde, orelor educative cu genericele: „Alcoolul – boală sau plăcere?”; „Fumatul – viciul adolescenței de azi”; „Sănătatea și viața mea de familie”; „Alcool, tutun, droguri – factori de autodistrugere” reprezintă tematici în toate instituțiile de învățământ.

Au fost organizate campanii-antidrog prin intermediul: publicațiilor școlare periodice, insigne, tricouri, gazete de perete, mese rotunde etc.

Consolidarea capacităților specialiștilor cu competențe în domeniul asigurării egalității de gen

În contextul consolidării capacităților resurselor umane în materie de gen, cu suportul UNIFEM, UNFPA, ONG „Gender Centru”, SIDA, au fost organizate mese rotunde și seminare de instruire (în număr de 9). Totodată au fost instruiți 20 de formatori în domeniul egalității genurilor care urmează să fie un suport pentru ministerele de resort în instruirea inițială și continuă a specialiștilor din teritoriu. De asemenea au fost organizate instruirii în domeniul vizat în România, Federația Rusă, Turcia, Austria.

În parteneriat cu Gender-Centru pentru unitățile gender din cadrul ministerelor și autorităților publice centrale a fost organizat un seminar de instruire (pe data de 1 decembrie 2008) cu genericul „Protocolul opțional CEDAW – instrument de apărare a drepturilor femeilor”.

Cu suportul UNIFEM în incinta MPSFC a fost creată o bibliotecă în domeniul egalității de gen, care reprezintă o sursă de informare pentru colaboratorii din cadrul ministerului, precum și pe pagină web a ministerului a fost plasată o bibliotecă electronică ce conține surse informativ-metodologice în domeniu (<http://mpsfc.gov.md/md/egalitateagen/>).

5.2. Prevenirea și eliminarea violenței în bază de gen, inclusiv a violenței în familie

Violența în familie este un fenomen negativ și rușinos, iar combaterea acestuia poate fi efectuată printr-o abordare complexă prin realizarea de măsuri concrete, a priorităților și a unor acțiuni de prevenire și combatere a fenomenului. Aceste măsuri

necesită de a fi direcționate spre asistența medico-socială și juridică a femeilor dezavantajate pentru a le îmbunătăți condițiile de viață și statutul; activități profesionale care să contribuie la reintegrarea socială și/sau să promoveze sănătatea, vigilența în depistarea și raportarea urmărilor violenței în familie pentru grupurile marginalizate ale populației; măsuri de conștientizare și încredere reciprocă, prevenirea conflictelor, mediere și soluționare, educație civică, toleranță reciprocă și spre promovarea valorilor familiale, drepturilor individului etc.

Violența, sub orice formă de manifestare, constituie o încălcare flagrantă a drepturilor omului. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății în fiecare an mai mult de un milion de persoane își pierd viața în urma actelor de violență. Astfel, la nivel global motivul principal al morții persoanelor cu vîrsta cuprinsă între 15 și 44 de ani constituie violența.

Potrivit estimărilor Uniunii Europene, aproximativ 20-25% dintre toate femeile au suferit de violență fizică și peste 10% au suferit de violență sexuală pe parcursul vieții adulte. Dacă e să adunăm toate formele de violență împotriva femeilor, aproximativ 45% dintre femei au fost supuse violenței. Astfel, conform aceluiași estimări, în cele 27 state membre ale Uniunii Europene cu o populație totală de aproximativ 500 milioane de persoane, între 20 și 90 de milioane de femei au fost victime ale violenței bărbaților pe parcursul vieții lor.

Violența în familie este una dintre formele cel mai des întâlnite, dar și cel mai greu de depistat, fiindcă are loc în intimitate și este cel mai puțin vizibilă - acolo unde autoritățile nu pot interveni. De aici și percepția autorităților statului că violența domestică este de natură *privată* și prea puține se pot face. Violența, fiind o încălcare a drepturilor omului, reprezintă o amenințare la adresa sănătății, a productivității, a integrității fizice și psihice a acestuia, afectînd totodată și societatea prin „*costurile morale*” (afectarea relațiilor dintre parteneri, destrămarea familiilor, dezorganizarea relațiilor părinți-copii, scăderea moralității, creșterea criminalității în societate etc.) și „*costurile social-economice*” (creșterea numărului concediilor și pensiilor medicale, scăderea productivității muncii, creșterea mortalității, mărirea cheltuielilor pentru pedepsirea agresorilor și reabilitarea victimelor, întreținerea copiilor instituționalizați după moartea mamei etc.).

Violența față de femei afectează toate statele în general, precum și viețile femeilor în mod special,

indiferent de statutul sau poziția lor social-economică și în majoritatea cazurilor afectează și copiii, fiindcă femeile în mod tradițional se ocupă de îngrijirea copiilor. La diverse niveluri, un număr semnificativ de state au dezvoltat politici adecvate pentru prevenirea și combaterea violenței față de femei, inclusiv violenței în familie. De asemenea au fost lansate diverse abordări în domeniu, de exemplu, inițiativele recente care au drept țință băieții și bărbații, căutându-se implicarea, participarea lor în promovarea acestor politici pentru diminuarea fenomenului. Și în Republica Moldova anul 2008 s-a caracterizat prin elaborarea și adoptarea unor acte legislative importante în domeniul de referință.

Cadrul legislativ

Pentru consolidarea, asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la protecția familiei, în realizarea dreptului uman la viață fără violență, a fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (nr. 45 din 1.03.2007), care a intrat în vigoare începând cu 18 septembrie 2008. Adoptarea Legii menționate este un pas important în vederea stopării actelor de violență și marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului.

Legea conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevede crearea centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor, un mecanism de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plîngerilor, emiterea ordonanței de protecție prin care se poate oferi asistență victimei, aplicînd agresorului anumite măsuri.

În vederea implementării și executării Legii, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului a inițiat procesul de armonizare a legislației naționale la prevederile legii nominalizate.

În acest sens s-a decis crearea grupului de lucru interministerial, în a cărui componență au intrat reprezentanți ai ministerelor cu abilități și funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, ai societății civile și ai mediului academic, ai comunității de donatori.

În urma studiilor efectuate, s-a constatat necesitatea încorporării în legislația națională a unei serii de elemente noi:

Codul penal:

- Includerea unui articol privind noțiunea de membru de familie;

- Includerea unei noi infracțiuni – violența în familie;
- Includerea unei noi infracțiuni – hărțuirea sexuală;
- Includerea agravantei la infracțiunea de viol pentru a include violul matrimonial – săvîrșit asupra soției (soțului);
- Includerea unei noi infracțiuni privind încălcarea ordinului de protecție.

Codul de procedură penală:

- Introducerea unui nou articol privind aplicarea măsurilor de protecție victimei violenței în familie;
- Obligarea procurorului și a instanței de judecată de a examina dacă voința de împăcare a victimei violenței în familie este liber exprimată.

Codul de procedură civilă:

- Introducerea unui nou capitol privind procedura specială de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile violenței în familie;
- Reglementează procedura: de depunere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție; cuprinsul cererii; examinarea cererii; emiterea ordonanței de protecție; prelungirea și revocarea ordonanței și contestarea ei.

Operarea modificărilor și completărilor în actele legislative menționate mai sus ar face mai eficiente politicile din domeniu, oferind oportunitatea axării pe protecția victimelor abuzului, reabilitarea abuzatorilor, dar și responsabilizarea acestuia, accentuând obiectivul major de păstrare a integrității familiei.

În contextul dezvoltării unei metodologii comune de colectare a datelor statistice referitor la violența manifestată în cadrul familiei, la 1 iulie 2008 în Republica Moldova a fost lansat proiectul „Dezvoltarea unui sistem integrat de informații pentru gestionarea datelor despre violența în familie în Republica Moldova”, finanțat de către Agenția pentru Asistență Internațională a Guvernului României pentru Republica Moldova și implementat de către UNFPA în cooperare cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului și societatea civilă. În cadrul programului menționat au fost întreprinse un șir de acțiuni adresate dezvoltării capacităților resurselor umane și tehnice referitoare la crearea unui sistem integrat de informații a cazurilor de violență în familie: organizate vizite de studii în România pentru schimb de experiență, elaborate schițe de fișe statistice pe domeniile prioritare,

instruiți specialiști cu competențe în domeniu din raioanele –pilot Drochia și Cahul.

La 10 octombrie 2008 a fost semnat de către MPSFC, MAI, MS, MAPL, MDI, președinții APL Drochia, APL Cahul și Oficiul UNFPA în Republica Moldova Acordul cu privire la stabilirea parteneriatului pentru realizarea proiectului UNFPA „Dezvoltarea unui sistem integrat de informații referitor la violența în familie ca parte a unei abordări integrate de management a violenței în familie în Republica Moldova”, care prevede coordonarea acțiunilor instituțiilor abilitate în domeniul vizat. Funcționarea sistemului informațional va contribui semnificativ la monitorizarea continuă a fenomenului violenței în familie, iar analiza statistică a numeroșilor indicatori extrași din sistem va oferi o bază consistentă pentru elaborarea unor politici eficiente de prevenire și contracarare a acestuia.

În acest sens, în cadrul Proiectului lansat a fost elaborat Conceptul Sistemului Informațional Automatizat “Registrul de Stat al Cazurilor de Violență în Familie”(în continuare – RSCVF). RSCVF va fi o resursă informațională de stat, care va reprezenta o totalitate sistematizată de informații documentate despre cazurile de violență în familie, și va constitui un ansamblu de mijloace software și hardware informaționale și organizatorice, precum și sisteme de transmitere și utilizare a datelor, metode destinate realizării suportului informațional.

Obiectivele SIA RSCVF sînt:

- 1) oferirea unui instrument de lucru specialiștilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie;
- 2) identificarea cazurilor de violență în familie;
- 3) înregistrarea datelor privind victimele violenței în familie și agresorii;
- 4) integrarea surselor de informații indispensabile ce țin de managementul, analiza și planificarea sistemului de servicii sociale corespunzătoare, furnizarea către utilizatori a informațiilor sub formă de rapoarte;
- 5) înregistrarea prestatorilor de servicii sociale cu activități în domeniu;
- 6) acordarea de sprijin autorităților administrației publice centrale în monitorizarea, prognosticarea fenomenului și elaborarea și promovarea politicilor de prevenire și combatere a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorului;
- 7) acordarea de suport metodologic autorităților administrației publice locale la

sporirea eficienței activității de realizare a politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, protecției drepturilor și libertăților cetățenilor în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență;

- 8) asigurarea interacțiunii și colaborării informaționale pe parcursul schimbului informațional interministerial;
- 9) asigurarea vizualizării informației stocate (cu diverse niveluri de acces) și generarea de rapoarte predefinite și specifice.

Adițional la proiectul de Concept au fost elaborate Fișele statistice pentru evidența cazurilor de violență în familie pentru specialiștii din trei domenii cu ar fi: sănătate, protecție socială și poliție.

Dezvoltarea sistemului informațional automatizat integrat va facilita cooperarea instituțiilor abilitate în prevenirea și combaterea violenței în familie, contribuind realmente la diminuarea fenomenului menționat.

Concomitent, în scopul prevenirii și eliminării cazurilor de violență împotriva copiilor în diferite medii sociale (familii, instituții de învățămînt și de îngrijire medicală, instituții rezidențiale, comunitate), a fost aprobat, prin Hotărîrea Guvernului nr.1344 din 1.12.2008, Planul național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011. Efectele fenomenului violenței împotriva copiilor au un impact social de lungă durată, presupunînd eforturi la nivel organizatoric, administrativ și economic. Îngrijirea, recuperarea și reabilitarea copilului care a fost supus abuzului sau exploatarei de orice fel implică eforturi complexe pe termen lung.

Planul nominalizat a fost elaborat în baza analizei situației existente, în conformitate cu prevederile Strategiei Naționale privind protecția copilului și familiei (Hotărîrea Guvernului nr.727 din 16.06. 2003), Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, reieșind din Recomandările Sesiunii speciale în interesul superior al copilului (5 mai 2002, New-York), a Recomandărilor Comitetului ONU privind implementarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului (4 octombrie 2002) și a Acordului „De a acționa acum asupra violenței împotriva copilului” (Ljubljana, 7 iulie, 2005).

Mecanism de implementare și monitorizare

În contextul monitorizării implementării politicilor în domeniul prevenirii și combaterii vio-

lenței în bază de gen, inclusiv violenței în familie, a fost creat Grupul coordonator în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen, inclusiv a violenței în familie, care și-a început activitatea la 7 mai 2008. Grupul coordonează și planifică activități pe obiective specifice, cum ar fi:

- pregătirea și realizarea campaniei lansată de ONU pentru suprimarea violenței împotriva femeilor și fetelor și a campaniei UE privind violența contra femeilor în Republica Moldova;
- identificarea necesităților în elaborarea instrumentelor pentru implementarea prevederilor Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
- coordonarea procesului de elaborare și promovare a **proiectului Politicii naționale de asigurare a egalității de gen pe anii 2009-2015**, un capitol al căreia este dedicat priorităților din domeniul prevenirii și combaterii violenței, precum și a Planurilor de implementare a acestora;
- identificarea actorilor sociali, a serviciilor din domeniu și a activităților în derulare / planificare privind prevenirea violenței în familie și a violenței în bază de gen;
- identificarea priorităților în dezvoltarea politicilor de prevenire și combatere a violenței în familie și violenței în bază de gen;
- elaborarea propunerilor de proiecte comune din partea țării și înaintarea acestora către donatori.

Consolidarea capacităților resurselor umane din domeniu

Pe parcursul anului 2008 au fost efectuate instruirii în problema violenței în familie.

În perioada 3-6 iunie a fost organizat și desfășurat la Hîncești, seminarul informativ „Dezvoltarea capacităților organelor abilitate în prevenirea și combaterea violenței în familie”. Seminarul a fost organizat de către Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, APL Hîncești cu suportul logistic și financiar al UNFPA, Gender-Centru, Mama CASH.

În perioada 21-22 octombrie și 24-25 octombrie, în raioanele Cahul și, respectiv, Drochia; au fost desfășurate cursuri de instruire pentru reprezentanții din cadrul Secției Asistență Socială și Protecție a Familiei și din cadrul Instituțiilor medico-sanitare, Comisariatelor de poliție cu genericul

„Abordarea Integrată a Problemei Violentei în Familie”. Cursurile respective fac parte din activitățile planificate de proiectul „Dezvoltarea unui sistem integrat de informații pentru gestionarea datelor despre violența în familie în Republica Moldova”. Obiectivul general al cursurilor a fost de a colecta informațiile necesare pentru abordarea integrată a problemei violentei în familie în cadrul echipelor multidisciplinare și dezvoltării cadrului de reglementare, creării, pilotării și extinderii sistemului informațional integrat dedicat violenței în familie. În cadrul acestui ciclu de instruire beneficiari au fost și funcționarii ministerului, participând la masa rotundă „Cadrul legal-normativ de abordare a fenomenului violentei în familie”, care a permis realizarea schimbului de experiență în domeniul vizat între experții naționali și cei de la Agenția Națională pentru Protecția Familiei din cadrul Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse, România.

Campanii informaționale

Campania „16 Zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen” a fost inițiată în 1991 de către Women’s Global Leadership Institute. Începutul Campaniei a avut loc pe 25 noiembrie, Ziua Internațională pentru Eliminarea Violentei Împotriva Femeilor și a finalizat la 10 decembrie - Ziua Internațională a Drepturilor Omului. Astfel, a fost creată conexiunea simbolică între eliminarea violenței împotriva femeilor și drepturile omului. Genericul Campaniei a fost „Drepturile omului pentru femei – drepturile omului pentru toți”. Pînă în prezent campania a întrunit eforturile a peste 2000 de organizații din 154 de țări.

În Moldova campania se desfășoară al patrulea an consecutiv. Activitățile Campaniei au fost planificate și s-au desfășurat sub auspiciul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, în parteneriat și cu suportul financiar al Misiunii OSCE în Moldova, Proiectului UNIFEM, ONU, UNICEF, Misiunii OIM în Moldova, UNFPA, WINROCK International, Gender - Centru, Casa Mărioarei, Institutului de Formare și Cercetare Socială, Amnesty International, ABA/ROLI, Forului organizațiilor de Femei, Centrului internațional La Strada, Corpului Păcii, Crucea Roșie, a unui șir de organizații locale și Autorităților administrației publice locale. WINROCK International „Noi perspective pentru femei” a coordonat organizarea și monitorizarea desfășurării Campaniei. Scopul Campaniei - mobilizarea societății, Guvernului și

organizațiilor nonguvernamentale la participarea activă în prevenirea și combaterea violenței în bază de gen și a violenței în familie. Pentru atingerea acestui scop au fost realizate un spectru larg de activități de sensibilizare a opiniei publice în domeniul drepturilor omului, privind problema violenței în bază de gen și a violenței în familie în Republica Moldova, accentuând asupra consecințelor fenomenului.

Obiectivele Campaniei au fost următoarele:

- schimbarea atitudinii și a comportamentului violent, formarea culturii relațiilor nonviolente între genuri și în familie;
- chemarea la eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeii prin informarea publicului despre fenomenul violenței în bază de gen la nivel național și local;
- informarea publicului despre legislația internațională și națională ce contribuie la protejarea victimelor violenței și restabilirea drepturilor acestora;
- familiarizarea publicului cu spectrul serviciilor sociale adresate victimelor și mecanismul de soluționare a cazurilor;
- mobilizarea autorităților publice, organizațiilor nonguvernamentale și cetățenilor la participarea activă în promovarea și implementarea eficientă a programelor de prevenire și combaterea violenței în bază de gen și în familie.

În realizarea obiectivelor propuse au fost desfășurate acțiuni la nivel național și local, printr-un program complex care a inclus: conferința de presă de lansare a Campaniei, cursuri de instruire, mese rotunde, dezbateri publice, conferințe, programe TV și Radio.

Un alt eveniment de informare a avut loc pe data de 19 noiembrie 2008, în cadrul Campaniei naționale cu genericul "Observați-mă, Auziți-mă, Ajutați-mă", care se înscrie în șirul acțiunilor dedicate Zilei mondiale de prevenire a abuzului asupra copiilor. Campania este desfășurată de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în parteneriat cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Alianța ONG-urilor active în domeniul protecției sociale, familiei și copilului și Fundația poloneză "Copiii nimănui" ("Nobody children") și va dura până în martie 2009. Scopul acestei campanii este de a încuraja populația să raporteze cazurile de abuz asupra copiilor.

În cadrul Campaniei a fost creată o adresă electronică - ajutauncopil@cnpac.org.md - unde

orice persoană poate să raporteze cazurile de abuz asupra copilului despre care are cunoștință. Cazurile pot fi semnalate, de asemenea, asistentului social, specialistului în protecția copilului din cadrul secției de asistență socială, inspectorului pentru minori de la Comisariatul de poliție, profesorilor, medicilor, Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, altor ONG-uri din domeniu. Raportarea este o șansă pentru familia abuzivă și copil ca să fie ajutați, deoarece aceste familii au nevoie, deseori, de sprijin sub forma unei consilieri, a unui serviciu educațional sau psihologic. Dacă populația ar înțelege acest lucru, atunci, cu siguranță, ar crește numărul cazurilor de abuz semnalate.

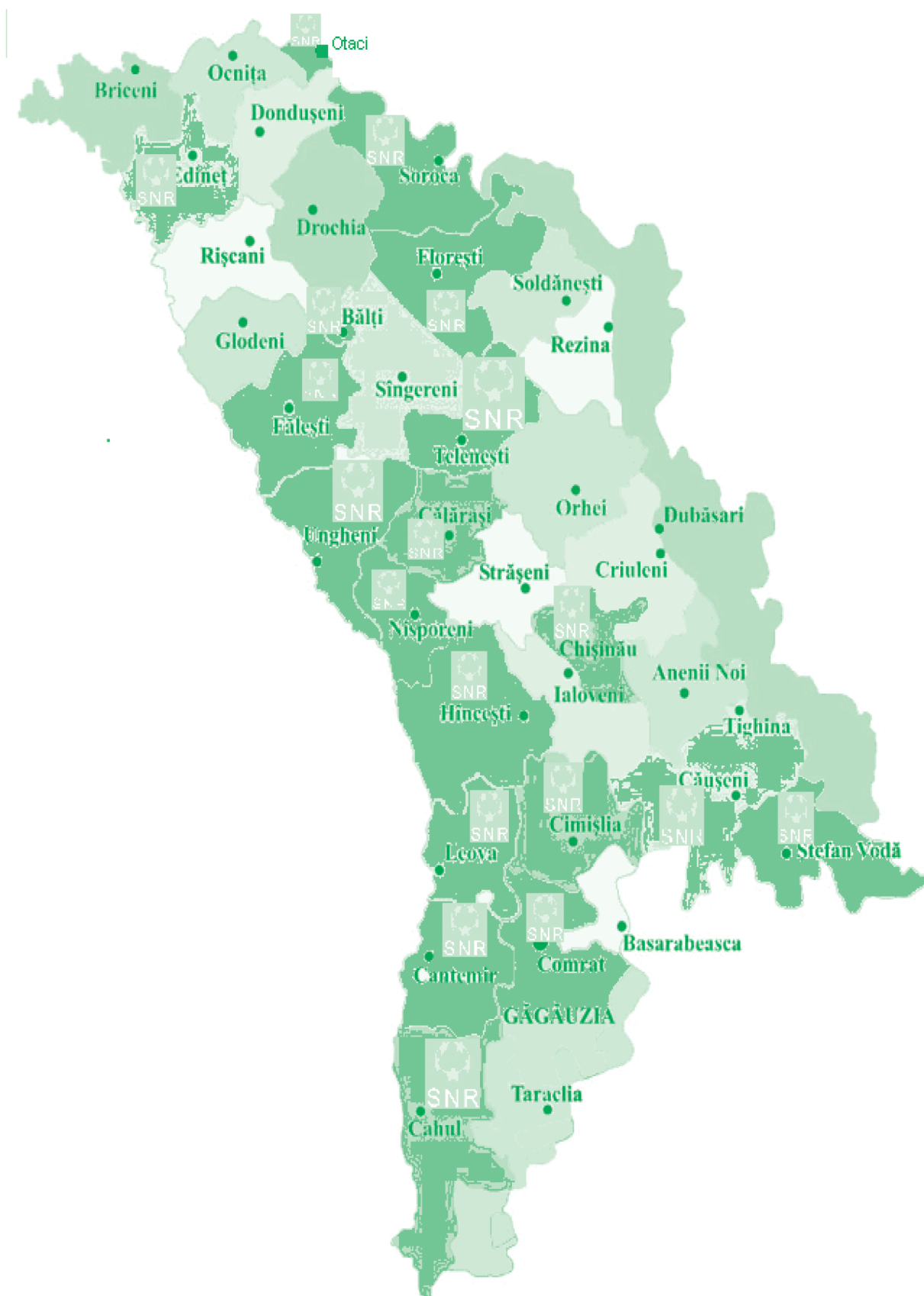
Astfel, existența unui cadru legislativ ajustat alături de un mecanism instituțional eficient, capabil să intervină pentru a stopa și preveni actele de violență, capacitățile consolidate ale diverșilor colaboratori în acest domeniu, vor permite obținerea unor rezultate reale în prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie în Republica Moldova.

5.3. Politica socială de prevenire și combatere a Traficului de Ființe Umane (TFU)

Traficul de ființe umane constituie o violare a drepturilor omului și o lezare a demnității și integrității ființei umane. Acest fenomen continuă a fi o problemă pentru Republica Moldova, care este una din țările de origine ale persoanelor care cad victime acestui flagel.

În anul 2008, conform raportului Departamentului de Stat al SUA privind traficul de ființe umane, Moldova a fost clasată în categoria a III-a. După un șir de măsuri întreprinse de către Guvernul RM în parteneriat cu organizațiile internaționale și alți actori activi în acest domeniu, în a doua jumătate a anului 2008, Republica Moldova a revenit la poziția numărul II.

În contextul implementării politicilor sociale naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane este dezvoltat și extins pe teritoriul republicii *Sistemul Național de Referire în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (SNR)*. Pe parcursul anului 2008, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, în parteneriat cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, a extins pilotarea SNR în 7 localități. Actualmente, proiectul se implementează în 16 raioa-

ne (Călărași, Cahul, Căușeni, Edineț, Cimișlia, Hîncești, Ștefan-Vodă, Soroca, Florești, Telenești, Leova, Ungheni, Nisporeni, Cantemir, Fălești, Comrat) 2 municipii (Bălți, Chișinău) și or. Otaci (vezi Harta Republicii Moldova).

Pentru consolidarea cadrului legislativ prin Hotărîrea Parlamentului nr. 257 din 05.12.2008 a fost adoptată Strategia și Planul de acțiuni a Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane. Obiectivul general al prezentei Strategii este implementarea abordării sistemice de protecție și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și constituie cadrul de cooperare între instituțiile de stat cu competențe în domeniu și organizațiile internaționale și naționale care desfășoară activități de prevenire și combatere a TFU.

Elementele particulare de implementare a SNR în Moldova sînt:

- prevenirea fenomenului traficului de ființe umane prin acordarea asistenței sociale pentru potențialele victime;
- dezvoltarea cooperării transnaționale în materie – element deosebit de complex și important pentru Moldova.

Aprobarea Strategiei menționate a fost și o condiție stipulată în *Prioritățile Agendei de Integrare Europeană pentru anul 2008*. Abordări similare de protecție și asistență a victimelor traficului de ființe umane există deja în practica internațională:

- Sistemul de referire pentru victimele traficului de ființe umane între agenții (Inter-agency Referral System for Victims of Trafficking in Human Beings), Albania;
- Sistemul național de referire pentru victimele traficului de ființe umane (National Referral System for Victims of Trafficking in Human Beings), Croația, Ungaria ;
- Mecanismul național de referire pentru victimele traficului de ființe umane (National Referral Mechanism for Victims of Trafficking in Human Beings), Georgia, Polonia;
- Mecanismul național pentru identificare și referire a victimelor traficului de ființe umane (National Mechanism for Victim Identification and Referral), România, Macedonia;
- Protocol de referire a victimelor traficului de ființe umane (Referral Protocol for Victims of Trafficking in Human Beings), Australia;
- Mecanismul de referire pentru screening, iden-

tificare și asistență a victimelor traficului străin (Referral Mechanism for Screening, Identification and Assisting Foreign Victims), Bosnia și Herzegovina;

- Sistemul de identificare și referire a victimelor traficului de ființe umane (Identification and Referral System for Victims of Trafficking in Human Beings), Republica Cehă;
- Mecanismul de referire a victimelor traficului de ființe umane, (Механизм Перенаправления для Пострадавших от Торговли Людями) Rusia, Slovenia, Ucraina;

În vederea consolidării cadrului instituțional în domeniu în subordinea MPSFC, a fost instituit Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (Hotărîrea Guvernului nr. 847 din 11.07.08). Conform pct.4 al hotărîrii menționate, MPSFC a încheiat Acordul de activitate comună, în parteneriat cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova în vederea delimitării atribuțiilor de gestionare și finanțare în comun a instituției. Centrul este în general, primul punct de contact din Moldova pentru persoanele repatriate, oferă refugiu temporar și o serie de servicii: medicale, psihologice, sociale, juridice, educaționale și recreative. Concomitent, Centrul prestează servicii și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

Totodată, pentru stipularea legală a procedurii de identificare și repatriere a victimelor și potențialelor victime ale TFU a fost aprobat (Hotărîrea Guvernului nr. 948 din 7.08.08) Regulamentul privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți și copiilor neînsoțiți. În contextul implementării documentului au fost organizate mai multe ședințe cu participarea actorilor responsabili pentru realizarea acestei proceduri, prin ghidarea și informarea asupra realizării acestei proceduri a Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene. În acest sens și-au desfășurat consultările moldo-ruse în domeniul consular din 18-19 decembrie 2008, Moscova, în cadrul cărora a fost abordat subiectul ce vizează repatrierea copiilor minori din republica Moldova rămași fără îngrijire părintească pe teritoriul Federației Ruse. În urma discuțiilor s-a convenit la inițierea procedurii de elaborare și semnare a Acordului bilateral în materie de repatriere a copiilor și adulților în situație de risc.

Pentru consolidarea cadrului de cooperare între instituțiile naționale de stat cu competențe în

domeniu și organizațiile internaționale, nonguvernamentale care desfășoară activități de prevenire și combatere a TFU au fost semnate următoarele memorandumuri de colaborare:

- la 27 martie 2008, Memorandumul de colaborare între Reprezentanța PNUD în Republica Moldova, Consiliul Raional Căușeni, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Administrației Publice Locale, Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, Asociația Obștească „Asociația Psihologilor Tighina” cu privire la stabilirea parteneriatului pentru realizarea proiectului PNUD „Oportunități mai bune pentru femei” și a implementării SNR, prin gestionarea comună a Centrului cu plasament (8 paturi), care va acorda asistență și protecție și victimelor cu sediul în partea stîngă a Nistrului.

- la 23 mai 2008, Memorandumul de colaborare între Ministerul Afacerilor Interne (MAI), Procuratura Generală (PG), Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului (MPSFC), pe de o parte, și Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Asociația Femeilor de Carieră Juridică/Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei (AFCJ/CPTF), Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, pe de altă parte, privind dezvoltarea și extinderea proiectului Sistemului Național de Referire în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (SNR).

Pentru sporirea capacităților de identificare a victimelor TFU și referirii acestora spre asistență în cadrul SNR au fost efectuate un șir de instruirii. În perioada iunie – iulie 2008 au fost desfășurate 3 seminare în cadrul dezvoltării Sistemului Național de Referire pentru medicii de familie și lucrători medicali din Orhei, Hîncești, Cimișlia „Acordarea asistenței și protecției victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane cu scop de prelevare de organe în cadrul Sistemului Național de Referire”. Seminarul respectiv a fost organizat în comun cu Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Fundația Renală, Centrul Internațional „La Strada”, OSCE.

De asemenea, pe parcursul anului 2008 Organizația Internațională pentru Migrație în parteneriat cu MPSFC a organizat un ciclu de instruirii pentru Serviciul Grăniceri din Republica Moldova, Ucraina și România în domeniul identificării și ulterioarei referiri a victimelor traficului de ființe umane spre asistență socială. La întrunirea de de-

schidere au participat atît persoane relevante din cadrul Serviciului Grăniceri al Republicii Moldova, MPSFC, MAE, MAI, șefii punctelor de trecere din toate 3 țări, cît și reprezentanții Ambasadelor României și Ucrainei acreditate la Chișinău. Această activitate a servit drept o oportunitate bună pentru schimbul de experiență, a bunelor practici și a contactelor între părți. În timpul ședinței de evaluare, participanții au evidențiat îmbunătățirea comunicării operative ca urmare a schimbului de contacte în timpul instruirilor.

Instruirile au contribuit la o înțelegere mai bună a fenomenului traficului de ființe umane și diferența dintre acest fenomen și alte crime asemănătoare, și anume contrabanda de persoane și prostituția. Grănicerii, la fel, au primit informația cu privire la SNR, ceea ce a contribuit la o mai bună înțelegere a rolului pe care îl au ei în acest sistem.

Extinderea SNR în cele 7 localități nominalizate mai sus a fost realizată prin instruirea inițială a echipei multidisciplinare pe o perioadă de 4 zile, incluzînd și modulul de prevenire și combatere a violenței în familie. Grupurile instruite erau constituite din reprezentanții instituțiilor descentralizate în teritoriu a instituțiilor administrației publice centrale cu atribuții de prevenire și combatere a TFU și asistenței sociale comunitari. La 19 martie 2008 cu suportul Misiunii OIM în Moldova a fost organizat și desfășurat Seminarul „Standardizarea și unificarea formularelor utilizate în cadrul SNR” pentru specialiștii din cadrul SNR.

Drept suport în operaționalizarea SNR, inclusiv funcția de colectare centralizată a datelor și furnizarea acestora către Unitatea națională de coordonare (UNC) a SNR, au fost conectate la rețeaua internet calculatoarele coordonatorilor echipelor multidisciplinare din 2 raioane (Ștefan-Vodă, Edi-neț). Au fost procurate 4 computere pentru coordonatorii echipelor multidisciplinare din raioanele Nisporeni, Chișinău, Leova și Florești, inclusiv stick de memorie și alte rechizite. În același timp, coordonatorii echipelor multidisciplinare au beneficiat de finanțare pentru a întreprinde vizite de evaluare și monitorizare a beneficiarilor în regiune.

În cadrul SNR se dezvoltă în continuare sistemul de colectare a datelor, privind asistarea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, respectînd principiul protecției datelor personale, care se va realiza prin:

- elaborarea conceptului sistemului informațional de colectare a datelor;

- elaborarea regulamentului de administrare a sistemului informațional;
 - elaborarea acordului-cadru cu privire la regimul de colectare, prelucrare și schimb de informații între furnizori și depozitar – Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Prin Unitatea Națională de Coordonare (UNC), în cadrul SNR

pe perioada **anului 2008** au fost asistate cazuri de trafic – 84 și cazuri de prevenire – 203. Total 287 cazuri asistate.

În figurile 5.3. și 5.4 în culoarea de jos este reflectat numărul de victime ale TFU și în culoarea de sus – numărul de potențiale victime ale TFU.

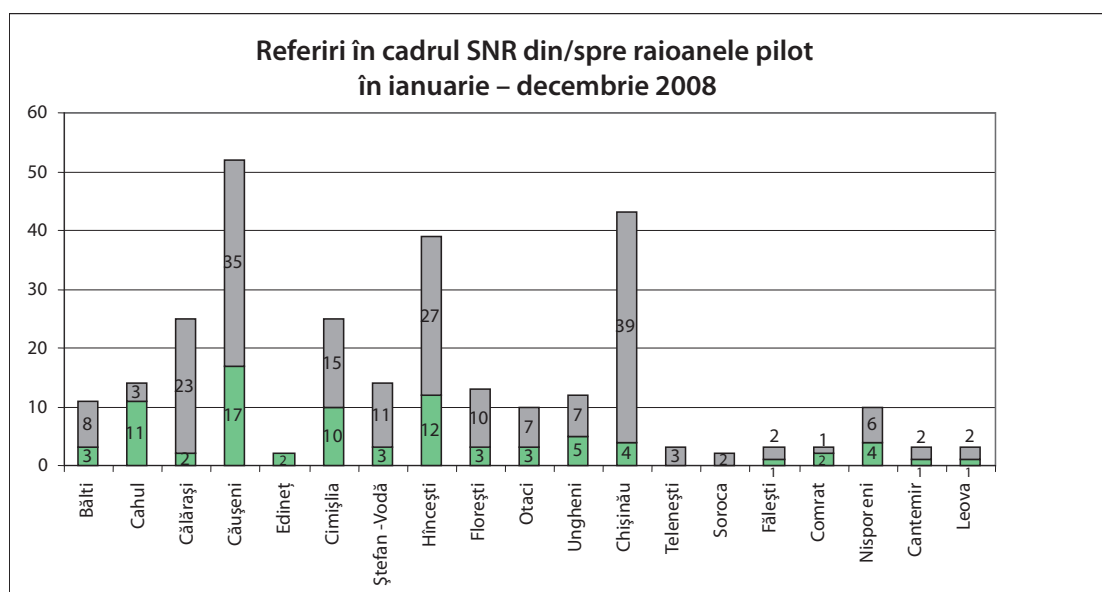

Figura 5.3. Referiri în cadrul SNR

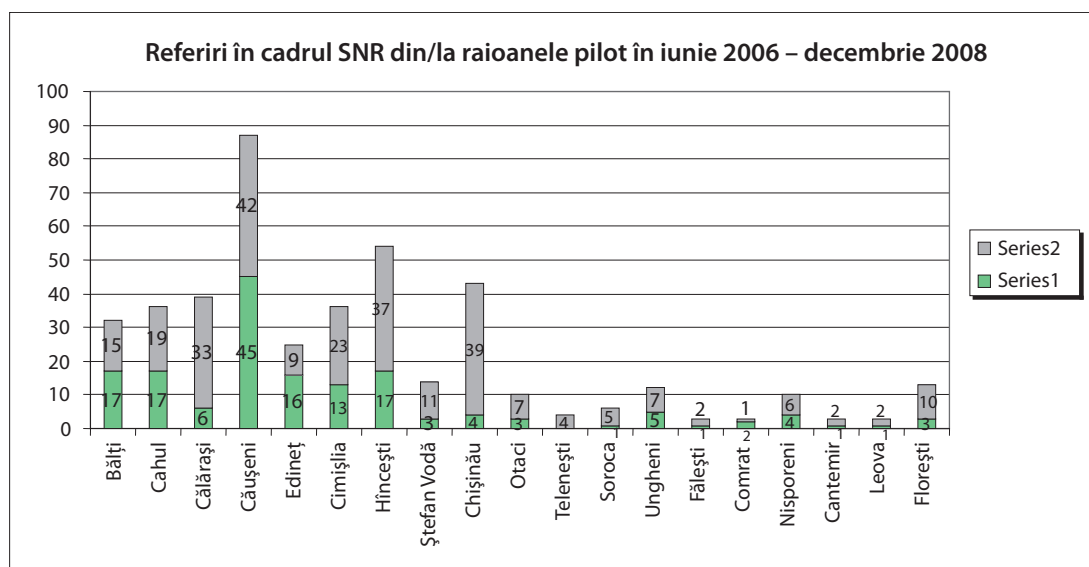

Figura 5.4. Referiri în cadrul SNR 2006-2008

Astfel, din iunie 2006 pînă în 31 decembrie 2008 au fost asistate 433 cazuri: de trafic – 159 și de prevenire – 274.

5. Egalitatea de gen. Prevenirea și combaterea violenței și traficului de ființe umane

Tabelul 5.4. Reședința VTFU asistate în cadrul SNR în perioada 2006-2008 (raioane implicate în SNR)

	Raion	2006		2007		2008		Total	
		Cazuri de trafic	Cazuri de prevenire	Cazuri de trafic	Cazuri de prevenire	Cazuri de trafic	Cazuri de prevenire	Cazuri de trafic	Cazuri de prevenire
1	Bălți	8	4	6	3	3	8	17	15
	Total	12		9		11		32	
2	Cahul	4	6	2	10	11	3	17	19
	Total	10		12		14		36	
3	Căușeni	18	2	10	5	17	35	45	42
	Total	20		15		52		87	
4	Călărași	3	6	1	4	2	23	6	33
	Total	9		5		25		39	
5	Edineț	8	1	6	8	2	0	16	9
	Total	9		14		2		25	
6	Cimișlia			3	8	10	15	13	23
		-		11		25		36	
7	Ștefan-Vodă			0	0	3	11	3	11
		-		0		14		14	
8	Florești			0	0	3	10	3	10
		-		0		13		13	
9	Telenești			0	1	0	3	0	4
		-		1		3		4	
10	Soroca			1	3	0	2	1	5
		-		4		2		6	
11	Hîncești			5	10	12	27	17	37
		-		15		39		54	
12	Leova			0	0	1	2	1	2
		-		0		3		3	
13	Ungheni					5	7	5	7
		-		-		12		12	
14	Nisporeni					4	6	4	6
		-		-		10		10	
15	Cantemir					1	2	1	2
		-		-		3		3	
16	Comrat					2	1	2	1
		-		-		3		3	
17	Fălești					1	2	1	2
		-		-		3		3	
18	Otaci					3	7	3	7
		-		-		10		10	
19	Chișinău					4	39	4	39
		-		-		43		43	
	TOTAL	41	19	34	52	84	203	159	274
		60		86		287		433	

Sursa: Misiunea OIM Moldova

Începînd cu anul 2007, întreaga Comunitate Europeană consemnează la 18 octombrie Ziua Internațională a luptei împotriva traficului de ființe umane. În contextul evenimentului, la 21-22 octombrie 2008 în Republica Moldova și-a desfășurat lucrările prima Conferință Internațională în domeniul antitrafic, cu genericul „Mecanisme Naționale de Referire pentru asistența și protecția victimelor traficului de ființe umane (MNR) – teorie și practică”. Evenimentul a fost organizat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” – Moldova, în colaborare cu Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrațiune și cu suportul financiar din partea MAE al Regatului Danemarcei sub auspiciul MPSFC. La conferință au participat reprezentanți ai structurilor guvernamentale și societății civile din 7 țări (Belarus, Bulgaria, România, Ucraina, Turcia, Rusia și Emiratele Arabe Unite), donatori, reprezentanți ai ambasadelor citorva țări în Republica Moldova ș.a. și experți internaționali în problema prevenirii și combaterii traficului de ființe umane dintr-un șir de țări ca Austria, Germania, Elveția, Olanda, Polonia, care reprezintă comunitatea științifică, societatea civilă, precum și organizațiile interguvernamentale binecunoscute în țara noastră, ca:

- Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/ODIHR), Varșovia;
- Biroul Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și a Criminalității (UNODC), Viena;
- Centrul Internațional pentru Elaborarea de Politici în Domeniul Migrației (ICMPD), Viena;
- Organizația Internațională pentru Migrațiune (OIM), Geneva, Kiev, Minsk, Istanbul.

Scopul conferinței a constat în analiza și generalizarea experienței din cinci țări europene selectate (Bulgaria, Belarus, Moldova, România și Ucraina) vizavi de Mecanismele Naționale de Referire (MNR) implementate (inclusiv contextul politic, metodologia, instrumente și funcții dezvoltate în cadrul MNR, nivelul de cooperare între participanții la MNR etc.), precum și în elaborarea recomandărilor pentru implementarea eficientă a MNR. Lucrările conferinței au contribuit la îmbogățirea cunoștințelor participanților privind politicile naționale și internaționale în domeniul antitrafic, bazată pe respectarea drepturilor omului și pe abordări

utilizate pentru dezvoltarea Mecanismului Trans-național de Referire (MTR).

Programul MTR a fost lansat în 2006 și planificat pentru doi ani, pînă în 1 iunie 2008. Țările participante la acest Program sînt Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, Macedonia, Moldova, Muntenegru, România, Serbia și Kosovo. Pentru implementarea Programului MTR în Republica Moldova a fost creat un Grup Național de Lucru, în componența căruia sînt reprezentanți din 4 structuri statale (Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului), ai OIM și Centrului Internațional „La Strada”. Funcționarea Grupului Național de Lucru este coordonată de Centrul Internațional „La Strada”.

Pe parcursul Programului MTR, în perioada 2006-2008 au fost realizate următoarele:

- au fost organizate seminare de instruire a participanților în cadrul a 3 seminare regionale, organizate în diferite țări;
- a fost elaborat Îndrumarul MTR – standardelor regionale în domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de ființe umane, precum și a standardelor naționale de identificare și repatriere a victimelor traficului;
- au fost organizate 5 seminare în diferite raioane ale Republicii Moldova pentru propagarea standardelor elaborate în cadrul Programului MTR. În calitate de formatori au fost reprezentanții grupului MTR.

Rezultatele implementării Programului MTR, în general, și în Moldova, în particular, au fost înalt apreciate de către USAID și comunitatea internațională în cadrul Seminarului Regional organizat la Roma, unde a fost anunțată extinderea Programului MTR pentru un 1 an, respectiv pe durata iunie 2008 – iunie 2009. În cadrul Programului prelungit sînt planificate vizite de studiu în țările de destinație a traficului de ființe umane pentru dezvoltarea și formalizarea relațiilor de colaborare în domeniul asistenței și protecției victimelor traficului de ființe umane.

Cele mai vulnerabile grupe de risc ale acestui fenomen sînt tinerii din familii vulnerabile, orfanii sociali, copii rămași fără îngrijirea părintească, ca urmare a migrației, inclusiv migrației ilegale, copiii din instituțiile rezidențiale din țară. Pentru aceste grupuri la 25 octombrie a fost organizat, de către

Misiunea OIM în Moldova și o serie de parteneri în colaborare cu MPSFC, Festivalul copiilor talentați și a organizațiilor active în domeniul protecției sociale a copiilor „Cu pași mici spre viitor”, care s-a înscris și în realizarea activităților Guvernului în contextul Anului Tineretului. Festivalul a avut drept scop de bază atragerea atenției asupra destinului acestor copii și tineri, prezentarea celor mai bune exemple de reabilitare socială a acestora, rezultatele activității creative a lor și, desigur, crearea unei atmosfere de sărbătoare și fericire pentru cei care de cele mai dese ori sînt mult mai triști ca noi.

La Festival au participat în jur de 250 copii și adolescenți din familii social-vulnerabile după cum și numeroși oaspeți: reprezentanți ai instituțiilor publice, ambasadelor, organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova, ONG-uri, mass-media și publicul larg. Pe parcursul festivalului au fost prezentate lucrările copiilor și adolescenților la expoziția cu vânzare „Tineri și talentați” și prezentarea capacităților artistice ale copiilor în cadrul unui concert.

Ministerul coprezidează cu Misiunea OSCE în Republica Moldova ședințele de coordonare tehnice, lunare în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, totodată cu prezentarea informației despre activitatea lunară a ministerului în acest domenii. Participă și la ședințele similare, organizate în teritoriu, la nivel de Administrație Publică Locală.

5.4. Concluzii. Recomandări

Egalitatea de gen

Concluzii

1. Prin Hotărîrea Guvernului nr. 485 din 29.03.2008 a fost aprobată Componenta nominală și Regulamentul de funcționare a Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați cu elemente noi de activitate;

2. A fost elaborat proiectul Strategiei de promovare a egalității genurilor;

3. A fost îmbunătățit conținutul culegerii statistice „Femei și Bărbați în Republica Moldova” cu noi indicatori conform recomandărilor experților și a utilizatorilor de date statistice privind situația femeilor și bărbaților în domniile vieții societății și elaborat ghidul pentru utilizatorii de date statistice;

4. Au fost traduse în limba de stat și diseminate către autoritățile APC Standardele și mecanismele

le CoE de promovare a egalității între femei și bărbați în politicile naționale;

5. Academia de Studii Economice pentru studiile de masterat a elaborat și aprobat modulul și cursul de instruire privind Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

Recomandări

1. În contextul ajustării legislației naționale la recomandările Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei (CEDAW) urmează să fie elaborat proiectul Legii de modificare și completare a Codului muncii și legislației aferente acestuia;

2. Promovarea și implementarea proiectului Strategiei de asigurare a egalității de gen pe anii 2009-2015, cea dintîi strategie-umbrelă pentru Moldova în domeniul Egalității de Gen;

3. În contextul fortificării mecanismului instituțional și realizării politicilor comunității europene de monitorizare a implementării politicilor naționale de facto în domeniu, de instituit unitatea gender în cadrul APL și a Avocatului parlamentar în domeniul vizat.

Prevenirea și combaterea violenței în familie

Concluzii

1. A fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, care a intrat în vigoare, începînd cu 18 septembrie 2008;

2. A fost elaborat proiectul de Lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, care vizează procesul de armonizare a legislației naționale cu prevederile Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;

3. A fost elaborată o metodologie integrată de colectare a datelor statistice referitoare la violența manifestată în cadrul familiei:

a) Conceptul Sistemului Informațional Automatizat „Registrul de Stat al Cazurilor de Violentă în Familie”(în continuare – RSCVF);

b) Fișele statistice pentru evidența cazurilor de violență în familie pentru specialiștii din trei domenii cum ar fi: sănătate, protecție socială și poliție;

4. A fost aprobat Planul național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011.

Recomandări

1. Promovarea proiectului de Lege ce vizează procesul de armonizare a legislației naționale la prevederile Legii cu privire la prevenirea și comba-

2. Implementarea metodologiei integrate de colectare a datelor statistice referitoare la violența manifestată în cadrul familiei;

4. Asigurarea activității Grupului coordonator în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen, inclusiv a violenței în familie.

Concluzii

2. A fost adoptată Strategia și Planul de acțiuni a Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;

4. A fost inițiată procedura de colaborare pentru elaborarea și semnarea Acordului bilateral în

5. Prin Unitatea Națională de Coordonare (UNC), în cadrul SNR pe perioada anului 2008 au fost asistate cazuri de trafic – 84 și cazuri de prevenire – 203. Total cazuri asistate 287.

1. Analiza prevederilor legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și asigurarea compatibilității ei cu prevederile legislației internaționale și comunitare la care Republica Moldova este parte;

3. Implementarea prevederilor Strategiei și Planului de acțiuni a Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;

4. Inițierea procedurilor de elaborare și semnare a Acordurilor bilaterale în materie de repatriere a copiilor și adulților în situație de risc, cetățeni ai RM din țările destinație.

5. Extinderea Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane în alte localități ale RM.

6. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Articolul 51 alin. 1 al Constituției Republicii Moldova consfințește dreptul persoanelor cu dizabilități la protecție socială: „Persoanele cu handicap beneficiază de protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială”.

Una din sarcinile principale ale protecției sociale o constituie formarea și menținerea unui regim de securitate socială adecvat, satisfăcător și corespunzător realității. Astfel, ca orice persoană cu handicap, care nu dispune de resurse necesare sau nu are posibilitatea să participe la viața socială, să poată beneficia de serviciile și prestațiile corespunzătoare, acestea din urmă sporindu-i integrarea socială.

Succesul integrării sociale a persoanelor cu dizabilități depinde de cooperarea dintre toate instituțiile responsabile de protecția socială, asistență medicală, juridică și educația specială, care asigură realizarea tuturor drepturilor lor, prevăzute în legislația republicii și în Convențiile Internaționale ratificate de Republica Moldova.

Conform situației, la 31.12.2008, în Republica Moldova numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit 173027 (dintre care copii – 13943), inclusiv pe grade de invaliditate:

- gr. I – 25646 (dintre care copii cu severitatea I – 5626);
- gr. II – 114183 (dintre care copii cu severitatea II – 7012);
- gr. III – 33198 (dintre care copii cu severitatea III – 1305).

6.1. Măsurile de susținere socială a persoanelor cu dizabilități

La 30 martie 2007 Republica Moldova a semnat Convenția ONU cu privire la drepturile Persoanelor cu Dizabilități, astfel exprimându-și ferm voința politică de a se alia la un sistem eficient de protecție socială, similar celui implementat în țările Uniunii Europene. Prin actul semnării țara noastră

și-a asumat angajamentul să creeze premisele necesare pentru transpunerea în practica națională a principiilor ei de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, dar și de promovare a respectului față de demnitatea acestora.

Pornind de la oportunitatea favorizării imaginii persoanei cu dizabilități din toată lumea, vizând atât factorul psihosocial, cât și cel economico-juridic, fiecare stat în parte manifestă o politică socială proprie, influențată în mod direct de situația socio-economică și politică internă. În vederea garantării exercitării efective de către persoanele cu dizabilități, indiferent de vîrstă, de natura și de originea dizabilității lor, a dreptului la autonomie, integrarea socială și participarea la viața comunității, se impune, întreprinderea măsurilor necesare pentru a le acorda acestora o orientare, o educație și o formare profesională.

În scopul promovării măsurilor eficiente pentru prevenirea incapacității, reabilitarea și realizarea participării depline a persoanelor cu dizabilități la viața socială a fost aprobat (Hotărîrea Guvernului nr. 459 din 25.04.2007) Programul național de reabilitare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2007-2009, care include un șir de acțiuni clasificate pe domenii (direcții principale) de securitate socială a persoanelor cu dizabilități și modul lor de realizare. Astfel, măsurile răspund următoarelor obiective sociale:

- Conștientizarea problemelor persoanelor cu dizabilități;
- Prevenirea dizabilității și reabilitarea (medicală și socială);
- Angajarea în câmpul muncii;
- Educația/instruirea;
- Accesibilitatea.

Implementarea Programului va contribui la crearea unui sistem funcțional de protecție socială, în el fiind întrunite măsuri de prevenire, limitare sau înlăturare a efectelor temporare sau permanente ale situațiilor de risc ale familiilor/persoanelor cu dizabilități ce pot

genera marginalizarea sau excluderea lor socială. Acest lucru se va realiza prin eforturi susținute de asigurarea unei abordări multi-sectoriale, multidimensionale și participative, generatoare de soluții eficiente, bazate pe parteneriat în planificarea și realizarea protecției sociale – parteneriate între structurile publice, precum și între acestea și societatea civilă. Doar cu suportul tuturor instituțiilor și a întregii societăți viața persoanelor aflate în dificultate poate deveni mai ușoară.

Actualmente, persoanele cu dizabilități cad sub incidența unui cadru juridic în domeniul protecției sociale extrem de diversificat, ceea ce condiționează necesitatea revizuirii, consolidării și perfecționării acestuia. Persoanele cu dizabilități sînt beneficiare ale sistemului public de asigurări sociale de stat. Deși cuantumul mediu al pensiilor de invaliditate s-a majorat de 4 ori pe parcursul ultimilor 7 ani (anul 2001 – 139,59 lei, anul 2008 – 548,08 lei), acesta continuă să fie foarte redus și nu acoperă cheltuielile necesare pentru asigurarea unui nivel de viață decent. În scopul asigurării securității economice și sociale a persoanelor beneficiare de prestații sociale, acordate prin intermediul sistemului public de asigurări sociale, precum și pentru ajustarea puterii de cumpărare a acestora la contextul economic existent, la 1 aprilie 2008 a fost efectuată indexarea pensiilor de asigurări sociale (inclusiv a pensiilor de invaliditate) cu 17%. (Reflectarea detaliată a tipurilor de pensii de invaliditate, inclusiv numărul beneficiarilor și cuantumul mediu al pensiei pot fi vizualizate la capitolul Asigurarea Socială.)

În cadrul sistemului de asistență socială persoanele cu dizabilități beneficiază de compensații, indemnizații, alocații și alte *plăți sociale*. În scopul sporirii calității și eficienței măsurilor de asistență socială a persoanelor cu dizabilități, au fost întreprinse măsuri concrete în vederea perfecționării în continuare a prevederilor legislației în vigoare, în direcția majorării cuantumului prestațiilor.

Serviciile pentru persoanele cu dizabilități sînt furnizate în cadrul structurilor sociale, de sănătate, de educație și de muncă existente în societate. Acestea includ toate nivelurile de asistare a sănătății, educația primară, secundară și superioară; programe generale de pregătire profesională și de angajare în câmpul muncii, măsuri de securitate socială și *servicii sociale*, care, luate la un loc, sînt menite să favorizeze incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Serviciile de reabilitare au drept scop

facilitarea participării persoanelor cu dizabilități la serviciile și activitățile obișnuite ale societății, reabilitarea necesitînd a fi realizată în mediul firesc, ea fiind sprijinită de serviciile bazate pe comunitate. (Reflectarea detaliată a prestațiilor și serviciilor sociale adresate persoanelor cu dizabilități poate fi vizualizată la capitolul Asistența Socială.)

6.2. Expoziția cu vînzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu dizabilități

Acum 17 ani, Adunarea Generală a ONU a declarat ziua de 3 decembrie drept Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități. Consemnarea de către țara noastră, împreună cu întreaga comunitate internațională, a acestui eveniment constituie un prilej de a promova o mai bună înțelegere a dizabilității, de a spori gradul de conștientizare de către întreaga noastră societate a realizărilor, contribuției și experiențelor persoanelor cu dizabilități, a intereselor, aspirațiilor și nevoilor acestora.

La 3 decembrie 2008, de Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități, sub patronajul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, a fost organizată cea de-a treia ediție a Expoziției cu vînzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu nevoi speciale „Toți diferiți, toți egali”. În cadrul expoziției, desfășurate la Palatul Național, și-au expus lucrările spre vînzare circa 70 instituții și centre sociale pentru persoanele cu dizabilități din întreaga țară (inclusiv cele subordonate ministerului).

Vizitatorii au putut admira și procura lucrări excepționale confecționate cu multă dăruire de către persoanele cu dizabilități. Banii adunați de vînzători vor fi utilizați atît la procurarea materiei prime pentru alte lucrări, cît și pentru necesitățile proprii.

Scopul expoziției a fost de a sensibiliza opinia publică vizavi de situația persoanelor cu dizabilități, precum și de problemele cu care se confruntă aceștia, ea urmînd a fi tradițională.

Prima ediție a expoziției a avut loc în cadrul săptămîinii dedicate persoanelor cu dizabilități din anul 2007.

Cea de-a doua ediție a fost organizată cu ocazia Sfințelor Sărbători de Paști din anul 2008. La fiecare dintre aceste evenimente au fost vîndute peste 1000 de lucrări confecționate de persoanele cu dizabilități (broderii, tablouri, lucrări din lemn, artizanat și ceramică).

6.3. Suport organizațiilor obștești din partea statului

În vederea creării și promovării unei imagini cât mai pozitive a persoanelor cu dizabilități și oferirii sprijinului necesar, statul încurajează și acordă suport financiar organizațiilor de protecție a persoanelor cu dizabilități. Pe parcursul anului 2008, din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, au fost alocate mijloace financiare pentru executarea lucrărilor de reparație capitală a sediilor centrelor de reabilitare și integrare socială a persoanelor cu dizabilități. Astfel, pe parcursul anilor 2007-2008 Asociația pentru persoane cu dizabilități de intelect „Humanitas” din Moldova (mun. Chișinău, str. Butucului, 10) a beneficiat în aceste scopuri de mijloace financiare în cuantum de 744,6 mii lei. Asociației părinților cu copii nedezvoltați mintal „Speranță și Sănătate” (mun. Chișinău, str. V. Lupu, 81/2) i-au fost alocate din bugetul de stat mijloace financiare în sumă de 2291,0 mii lei pentru reparația capitală a acoperișului și a blocului cu 2 etaje (300 m²).

Anual, în bugetul de stat sînt planificate mijloace financiare pentru procurarea utilajului și materiei prime, precum și pentru compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii datorate de către organizațiile și întreprinderile Societății Orbilor, Asociației Surzilor și Societății Invalizilor din Republica Moldova.

În bugetul de stat pe anul 2008 au fost prevăzute mijloace financiare pentru:

- compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile:

Societății Orbilor din Moldova – în sumă de 560,0 mii lei;

Asociației Surzilor din Republica Moldova – în sumă de 446,0 mii lei;

Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 252,0 mii lei.

- procurarea utilajului și materiei prime:

Asociației Surzilor din Republica Moldova – în sumă de 920,0 mii lei;

Societății Orbilor din Moldova – în sumă de 665,0 mii lei;

Societății Invalizilor din Republica Moldova – în sumă de 375,0 mii lei.

6.4. Asigurarea cu articole protetico-ortopedice

În prezent, asigurarea cu articole protetico-ortopedice este realizată de unica instituție specializată în domeniu – Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare (CREPOR) – aflată în subordinea a Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Centrul funcționează mai bine de 60 ani, fiind în continuă renovare tehnică în vederea îmbunătățirii deservirii medicale specializate a pacienților suferinzi.

Actualmente CREPOR prezintă un complex medical-tehnic unic în republică, dotat cu utilaj de diagnostic și tratament performant, utilaj și tehnologii moderne pentru confecționarea articolelor protetico-ortopedice, avînd ca sarcină de bază:

- reabilitarea invalizilor și veteranilor de război și a pacienților cu maladii și afecțiuni ale aparatului locomotor;
- asigurarea pacienților cu dizabilități locomotorii cu mijloace tehnice de reabilitare și mijloace de locomoție nemecanizate.

În cadrul Centrului activează medici, asistente medicale, ingineri, tehnicieni proteziști, infirmiere și alt personal. La acordarea asistenței medicale și ajutorului protetico-ortopedic participă și felcerii proteziști din teritoriu, care activează pe lângă Secțiile/direcțiile asistență socială și protecția familiei.

Centrul menține în evidență 83448 pacienți, dintre care 51000 invalizi și veterani de război și 32448 pacienți cu maladii și afecțiuni ale aparatului locomotor, care beneficiază de mijloace tehnice de reabilitare.

Anual în policlinică sînt efectuate circa 80-85 mii vizite, echipele medical-tehnice mobile deservesc în deplasările în teritoriu circa 30% de pacienți.

În anul 2008 în secțiile de reabilitare, protezare primară, complicată și atipică au fost spitalizați 1702 pacienți, care au primit în complex tratament fizio-kineto-terapeutic specializat.

În perioada de referință a fost acordat ajutor protetico-ortopedic, asistență medicală recuperatoare și alte servicii în sumă de 27696,4 mii lei.

Comparativ cu nivelul producerii în perioada de la înființarea Centrului, confecționarea articolelor protetico-ortopedice a cunoscut o creștere semnificativă. În anul 2008 au fost confecționate 2495 unități de articole protetico-ortopedice, ceea ce depășește de 2 ori nivelul anului 2000. Secția proteze oferă pacienților: 12 tipuri de proteze pen-

tru membrele superioare și 23 – pentru membrele inferioare; 22 forme de orteze și corsete; 19 tipuri de bandaje; bastoane pentru orbi; cîrje. Au fost asigurați cu cărucioare 1644 beneficiari.

Centrul dispune de utilaj și materiale performante procurate din Germania, Rusia, România etc., și activează după tehnologii recunoscute la nivel internațional.

6.5. Expertiza medicală a vitalității

Activitatea consiliilor de expertiză medicală a vitalității se desfășoară în conformitate cu legislația în domeniu în vigoare a Republicii Moldova, avînd ca misiune determinarea și evaluarea dereglărilor funcționale și structurale ale organismului uman, însoțite de reducerea activității și capacităților de muncă ale persoanei de vîrstă aptă de muncă. Expertiza medicală a vitalității, fiind o activitate medicală și, nu în ultimul rînd, socială, promovează conceptul că fiecare persoană expertizată este un individ aparte și necesită o evaluare individuală și obiectivă.

Pe parcursul anului 2008 au fost convocate 4152 ședințe (inclusiv în deplasare – 1470), la care au fost expertizate 64785 persoane, dintre care primar – 16520 persoane și reexpertizate - 48265 persoane.

6.5.1. Invaliditatea primară

În anul 2008 s-au prezentat pentru expertizare primară 16520 persoane, cu 618 mai mult decît în anul 2007.

Au fost încadrate în grad de invaliditate – 14021 persoane, cu 242 persoane mai mult decît în a. 2007, din ele:

locuitori urbani – 5767 (cu 117 mai puțin decît în a. 2007);

locuitori rurali – 8254 (cu 359 mai mult decît în a. 2007).

În urma accidentelor de muncă și bolilor profesionale a fost stabilită invaliditatea la 44 persoane.

Invaliditatea cauzată de consecințele avariei de la CAE Cernobîl a fost stabilită la 13 persoane.

Invalidi din rîndul militarilor – 33 persoane.

Ponderea persoanelor cu dizabilități din rîndul femeilor a constituit 42,8%.

Tabelul 6.1. Invaliditatea primară, 2007-2008, pers.

CEMV	2007				2008				
	Total	Gr.I	Gr.II	Gr.III	Total	Gr.I	Gr.II	Gr.III	%
Medici	106	11	62	33	108	9	66	33	1,9
Rîșcani	926	171	567	188	989	203	644	142	6,8
Botanica	647	57	412	178	694	94	390	210	7,3
Centru	843	139	491	213	955	114	543	298	13,3
Ciocana	876	127	521	227	815	142	467	206	-7,0
Bălți	856	83	524	249	773	76	480	217	-9,7
Edineț	666	86	411	169	729	114	461	154	9,4
Dondușeni	289	34	174	81	351	63	196	92	21,4
Cimișlia	320	55	200	65	296	39	188	69	-7,5
Cahul	706	135	319	252	693	139	347	207	-1,8
Călărași	697	67	430	200	645	68	374	203	-7,5
Hîncești	584	86	301	197	562	102	281	179	-3,8
Orhei	678	111	351	216	689	83	352	254	1,6
Fălești	486	65	307	114	510	83	289	138	4,9
Ștefan-Vodă	525	98	289	138	570	93	301	176	8,6
Soroca	864	108	539	217	827	114	463	250	-4,3
Ungheni	631	83	337	211	672	78	392	202	6,5
Sîngerei	784	118	450	216	776	102	473	201	-1,0
Șoldănești	543	68	355	120	550	67	335	148	1,3
Ceadir-Lunga	643	84	401	158	675	79	440	156	5,0
Drochia	675	97	389	189	704	100	394	210	4,3
Comrat	434	39	277	118	438	52	289	97	0,9
TOTAL	13779	1922	8107	3750	14021	2013	8164	3844	1,7

Sursa: CREMV

6. Protecția socială a persoanelor cu dizabilități

Invaliditatea primară pe anul 2008 a crescut cu 1,7% comparativ cu anul 2007.

La acest capitol indici optimali au fost înregistrați de către consiliile: Bălți, Călărași, Cimișlia,

sect. Ciocana mun. Chișinău.

O creștere considerabilă a invalidității primare s-a constatat în consiliile: Dondușeni, sect. Centru mun. Chișinău, Edineț, Ștefan-Vodă.

Tabelul 6.2. Cota valorică a gradelor de invaliditate primară

№ crt.	Gradul de invaliditate	2007		2008		Spor procentual 2008/2007 (+ -), %
		Numărul de cazuri	Cota valorică, %	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	
1.	Gr. I	1923	14,0	2013	14,4	+0,4
2.	Gr. II	8107	58,8	8164	58,2	-0,6
3.	Gr. III	3749	27,2	3844	27,4	+0,2
	Total	13779	100	14021	100	

Sursa: CREMV

Pe parcursul anului 2008 la capitolul Cota valorică a gradelor de invaliditate primară se observă un tablou contrariu celui din 2007. S-a micșorat

cota valorică a dizabilității de gradul II și a crescut dizabilitatea de gradul I și III.

Tabelul 6.3. Repartizarea invalizilor primari după formele nozologice, vîrstă și gradul de invaliditate, pers.

№ crt.	Diagnosticul	Total	Inclusiv în vîrstă							Gradele de dizabilitate		
			Pînă la 29 ani	30-39 ani	40-49 ani	femei		bărbați		Gr. I	Gr. II	Gr. III
						50-56 ani	57 ani	50-60 ani	62 ani			
1.	Tuberculoză	557	98	141	173	24	4	112	5	16	467	74
1.1	Tub.pulmonară	535	96	136	167	21	3	108	4	14	452	69
2.	Tumori maligne	2713	88	225	622	504	309	749	216	732	1846	135
3.	Bolile endocrine, de nutriție și metabolism	886	36	64	232	253	51	223	27	54	465	367
3.1.	Diabetul zaharat	624	26	26	139	162	43	202	26	48	315	261
3.2.	Afecțiunile glandei tiroide	169	7	27	56	64	5	10	-	4	94	71
4.	Tulburări mentale și de comportament	1072	255	240	267	147	12	141	10	52	783	237
4.1.	Schizofrenie	327	92	113	69	34	1	18	-	9	298	20
5.	Bolile sist. nervos	1393	111	198	394	214	52	391	33	130	696	567
6.	Bolile ochiului și anexelor	798	64	88	143	77	121	185	120	217	191	390
7.	Bolile aparatului circulator	2890	22	91	520	535	217	1241	264	456	1718	716
7.1	Cardiopatia reumatismală cr.	265	7	30	86	56	7	74	5	11	165	89

7.2.	Boală hipertensivă	504	-	6	98	171	19	201	9	5	268	231
7.3.	Boala ischemică a inimii	761	1	16	102	102	38	428	74	22	561	178
7.4.	Bolile cerebro-vasculare	1102	6	24	181	175	159	409	148	386	554	162
8.	Bolile aparatului respirator	336	16	25	83	58	8	141	5	2	180	154
9.	Bolile aparat. digestiv	1008	22	85	322	206	22	336	15	149	591	268
9.1.	Ciroza hepatică	728	9	57	237	141	19	256	9	151	454	123
9.2.	Hepatita cronică	203	7	22	63	55	-	53	3	1	81	121
10.	Bolile sist. osteoarticular, ale mușchilor și țesut. conjunctiv	1010	58	103	252	234	64	272	27	42	469	499
11.	Leziuni traumatice	898	146	134	231	103	27	230	27	102	520	276
11.1	Accidente de muncă	25	5	3	5	2	1	8	1	1	17	7
12.	Bolile profesionale și intoxicații	11	-	-	4	-	-	7	-	-	7	4
13.	Bolile aparatului genito-urinar	188	28	22	53	28	7	45	5	39	89	60
14.	Alte boli	261	23	44	66	33	9	69	17	22	142	97
15.	TOTAL	14021	967	1460	3362	2416	903	4141	772	2013	8164	3844
15.1	femei	6005	394	642	1650	2416	903	-	-	801	3419	1785

Sursa: CREM V

Pe parcursul ultimilor ani bolile *aparatului circulator* dețin constant prima poziție în ponderea invalidității primare pe țară. În anul 2008 au fost încadrate în grade de invaliditate 2890 (an. 2007 - 2744) persoane, ce reprezintă neschimbat a cincea parte din totalul invalidității primare, respectiva patologie fiind frecventă în rândul locuitorilor rurali (1620 persoane).

Tumorile maligne în structura invalidității primare constituie 19,0% (an. 2007 – 18,0%). Au fost încadrate în grade de invaliditate – 2713 persoane, dintre care: locuitori rurali – 1457 (sau 53%) persoane și, respectiv, urbani – 1256 persoane.

Bolile sistemului nervos ocupă poziția a treia cu 9,0 % în structura invalidității primare. Au fost încadrate în grade de invaliditate 1393 persoane, dintre care 598 locuitori urbani și 795 (57%) locuitori rurali.

Tulburările mentale și de comportament se plasează constant pe poziția a patra în structura invalidității primare – 7,0%. În total au fost încadrate în grade de invaliditate 1072 persoane (a. 2007 – 987), dintre care: 412 locuitori urbani și 660 locuitori rurali. Ponderea acestei patologii în inva-

litatea primară de la sate și orașe este la același nivel, avînd indicele 7,0%.

Au înregistrat indici pozitivi de descreștere față de anul 2007 *bolile sistemului osteoarticular* și ale *aparatului digestiv*, ponderea primelor în invaliditatea primară reducîndu-se de la 8,3% în a. 2007 la 7,2% în anul 2008, iar incidența invalidității primare cauzate de bolile aparatului digestiv s-a diminuat cu 0,6 puncte procentuale.

Sub nivelul de 7,0% se înregistrează invaliditatea cauzată de *leziunile traumatice* (6,4%), *bolile endocrine* (6,3%), *bolile ochiului* (5,7%), *tuberculoza* (4,0%), *bolile aparatului respirator* (2,4).

Se atestă o prevalare stabilă a încadrării primare în grade de invaliditate a persoanelor din mediul rural (58,8%).

6.5.2. Invaliditatea repetată

Pe parcursul anului 2008 au fost reexpertizate 48265 persoane, fiind încadrate din nou în grad de invaliditate 47736 persoane cu dizabilități (în anul 2007 – 49574).

6. Protecția socială a persoanelor cu dizabilități

Tabelul 6.4. Invaliditatea repetată, 2007-2008, pers.

2007					2008				2008/2007
CEMV	Total	Gr. I	Gr. II	Gr. III	Total	Gr. I	Gr. II	Gr. III	%
Medici	244	9	168	67	205	13	125	67	-16,0
Rîșcani	2842	224	1945	673	2520	265	1786	469	-11,3
Botanica	2595	206	1584	805	2710	295	1563	852	4,4
Centru	2403	265	1487	651	2304	198	1327	779	-4,1
Ciocana	2638	197	1703	738	2282	217	1491	574	-13,5
Bălți	2083	158	1571	354	1856	135	1341	380	-10,9
Edineț	2539	235	1999	305	2438	186	1996	256	-4,0
Dondușeni	1763	151	1212	400	1567	119	1095	353	-11,1
Cimișlia	1400	78	984	328	1383	99	960	324	-1,2
Cahul	2320	168	1235	917	2349	201	1267	881	1,2
Călărași	2954	284	2101	569	3020	270	2182	568	2,2
Hîncești	1753	151	1007	595	1704	138	935	631	-2,8
Orhei	3193	213	1865	1115	2573	178	1518	877	-20,4
Fălești	1842	179	1296	367	1674	135	1148	391	-9,1
Ștefan-Vodă	2126	158	1350	618	2144	263	1300	581	0,8
Soroca	3856	202	2752	902	3843	210	2729	904	-0,3
Ungheni	2230	170	1306	754	2184	169	1323	692	-2,1
Sîngerei	2699	202	1844	653	2501	183	1761	557	-7,3
Șoldănești	1807	166	1336	305	1906	161	1287	458	5,5
Ceadăr-Lunga	1968	102	1528	338	2163	172	1612	379	9,9
Drochia	2722	190	1731	801	2714	201	1716	797	-0,3
Comrat	1597	83	1230	284	1696	115	1228	353	6,2
TOTAL	49574	3791	33234	12549	47736	3923	31690	12123	-3,8

Sursa: CREMV

Se atestă o diminuare a invalidității repetate cu circa 4 puncte procentuale comparativ cu anul precedent. Aceeași situație de descreștere se constată în 15 consilii teritoriale, printre care Orhei, Bălți, Dondușeni ș.a.

Au fost reexpertizați 18985 invalizi din localitățile *urbane*, fiind din nou încadrate în grad de invaliditate 18770 persoane. Pentru localitățile *rurale* acest indicator a constituit, respectiv, 29280 și 28966 persoane.

Tabelul 6.5. Distribuirea cotei valorice a gradului de invaliditate repetată, 2007 - 2008

№ crt.	CEMV	Invaliditatea repetată 2007		Invaliditatea repetată 2008		Spor procentual 2007/2006 (+,-),%
		Numărul de cazuri	Cota valorică, %	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	
1.	Gradul I	3791	7,6	3923	8,2	+0,6
2.	Gradul II	33234	67,1	31690	66,4	-0,7
3.	Gradul III	12549	25,3	12123	25,4	+0,1
4.	Total	49574	100	47736	100	

Sursa: CREMV

Datele statistice prezentate în Tabelul 6.5. denotă o creștere a cotei valorice a invalidității de

gradul I și III cu 0,6% și 0,1% și o scădere a invalidității de gradul II cu 0,7%.

6.5.3. Reabilitarea parțială și totală

Situația la capitolul *Reabilitarea* persoanelor cu dizabilități denotă nivelul scăzut al indicilor respectivi pe anul 2008 față de anul 2007. Astfel, pe parcursul anului 2008 au fost reabilite 2939 persoane cu dizabilități, cu 361 mai puțin decât în anul 2007 (3300), dintre care:

- **total** au fost reabilite 529 persoane:
 - 1 persoană de la grad I (sever) la 0 (a. 2007 – 6);
 - 96 persoane au fost reabilite de la grad II la 0 (a. 2007 – 156);

- 432 persoane de la grad III la 0 (a. 2007 – 397);

Aceste persoane au fost reabilite total și necesită să fie reîncadrate în câmpul muncii.

- **parțial** au fost reabilite 2410 persoane:
 - de la gradul I la gradul II – 293 persoane (a. 2007 – 431);
 - de la gradul I la gradul III – 14 persoane (a. 2007 – 26);
 - de la gradul II la gradul III – 2103 persoane (a. 2007 – 2284).

Tabelul 6.6. Reabilitarea invalizilor, 2007-2008

CEMV	1-2		1-3		1-0		2-3		2-0		3-0		Total	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Medici	1	1	-	-	-	-	22	17	2	1	10	3	35	22
Rîșcani	43	16	3	3	-	1	161	140	35	20	24	36	266	216
Botanica	21	16	-	2	1	-	124	182	3	4	23	45	172	249
Centru	24	44	4	3	1	-	160	268	13	11	49	70	251	396
Ciocana	23	18	3	1	2	-	139	127	6	5	28	5	201	156
Bălți	32	5	2	2	-	-	93	76	-	1	5	2	132	86
Edineț	33	13	-	-	-	-	132	66	5	1	4	3	174	83
Dondușeni	6	5	-	-	-	-	71	54	2	-	7	5	86	64
Cimișlia	3	2	-	1	-	-	28	63	-	3	1	8	32	77
Cahul	35	14	-	-	-	-	96	54	2	1	8	6	141	75
Călărași	30	20	6	-	-	-	59	47	4	3	6	5	105	75
Hîncești	16	23	3	-	-	-	154	114	6	3	36	27	215	167
Orhei	22	18	-	-	-	-	197	122	9	3	32	41	260	184
Ungheni	23	7	-	-	-	-	194	128	11	8	25	37	253	180
Sîngerei	11	11	1	-	-	-	106	56	4	-	18	4	140	71
Șoldănești	8	18	-	-	-	-	40	89	3	2	5	11	56	120
Ceadăr-Lunga	17	13	2	-	-	-	62	69	19	9	13	13	113	104
Drochia	22	14	1	1	-	-	184	108	11	1	37	14	255	138
Fălești	7	5	-	-	-	-	67	116	8	8	15	35	97	164
Ștefan-Vodă	8	4	-	-	-	-	38	41	7	4	24	23	77	72
Soroca	42	15	1	1	2	-	111	100	2	7	24	28	182	151
Comrat	4	11	-	-	-	-	46	66	4	1	3	11	57	89
TOTAL	431	293	26	14	6	1	2284	2103	156	96	397	432	3300	2939

Sursa: CREMV

6.5.4. Invaliditatea fără termen

În anul 2008 invaliditatea fără termen de reexpertizare a fost stabilită la persoanele cu dizabilitate primară în 8,1% cazuri (1142) comparativ cu 7,8% în anul 2007 (1171). Peste media pe republică dizabilitatea fără termen de reexpertizare a fost stabilită la persoanele cu dizabilitate primară în CEMV: sect. Rîșcani mun. Chișinău (18,5%), Cahul (15,6%), Ștefan-Vodă (14,9%).

Invaliditatea fără termen de reexpertizare a fost stabilită la persoanele cu dizabilitate repetată în 21,0% cazuri (10042), comparativ cu 19,1% în anul 2007 (9477). Peste media pe țară dizabilitatea fără termen de reexpertizare a fost stabilită la persoanele cu dizabilitate repetată în CEMV: sect. Rîșcani mun. Chișinău (40,2%), sect. Ciocana (36,1%), Sîngerei (34,6%).

Tabelul 6.7. Invaliditatea fără termen, 2007-2008

№ crt.	CEMV	Persoane încadrate în grad de invaliditate primar fără termen						Persoane încadrate în grad de invaliditate repetat fără termen					
		Total		F/t		%		Total		F/t		%	
		2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
1.	Medici	106	108	14	4	13,2	3,7	244	205	81	65	33,2	31,5
5.	Rîșcani	926	989	93	183	10,0	18,5	2842	2520	814	1014	0,3	40,2
6.	Botanica	647	694	10	26	1,5	3,7	2595	2710	347	495	13,4	18,3
7.	Centru	843	955	70	17	8,3	1,8	2403	2304	554	267	23,0	11,6
8.	Ciocana	876	815	57	75	6,5	9,2	2638	2282	740	824	28,1	36,1
9.	Bălți	856	773	80	48	9,3	6,2	2083	1856	744	396	35,7	21,3
10.	Edineț	666	729	65	68	9,8	9,3	2539	2438	592	452	23,3	24,3
11.	Dondușeni	289	351	-	41	-	11,7	1763	1567	383	413	21,7	26,4
12.	Cimișlia	320	296	31	25	9,7	8,4	1400	1383	162	252	11,6	18,2
13.	Călărași	697	645	15	7	2,2	1,1	2954	3020	289	410	9,8	13,6
14.	Orhei	678	689	38	46	5,6	6,7	3193	2573	786	739	24,6	28,7
15.	Fălești	486	510	39	60	8,0	11,8	1842	1674	407	429	22,1	25,6
16.	Ștefan-Vodă	525	570	32	85	6,1	14,9	2126	2144	351	332	16,5	15,5
17.	Ungheni	631	672	71	67	11,3	10,0	2230	2184	364	681	16,3	31,2
18.	Sîngerei	784	776	72	37	9,2	4,8	2699	2501	726	866	26,9	34,6
19.	Șoldănești	543	550	31	25	5,7	4,5	1807	1906	371	249	20,5	13,1
20.	Ceadâr-Lunga	643	675	42	64	4,2	9,5	1968	2163	273	306	13,9	14,1
21.	Cahul	706	693	106	108	15,0	15,6	2320	2349	272	235	11,7	10,0
22.	Soroca	864	827	76	56	8,8	6,8	3856	3843	417	446	10,8	11,6
23.	Hîncești	584	562	88	62	15,1	11,0	1753	1704	282	229	16,1	13,4
24.	Drochia	675	704	30	29	4,4	4,1	2722	2714	391	702	14,4	25,9
25.	Comrat	434	438	12	9	2,8	2,0	1597	1696	131	240	8,2	14,1
	Total	13779	14021	1072	1142	7,8	8,1	49574	47736	9477	10042	19,1	21,0

Sursa: CREMV

6.6. Compensațiile la călătoria în transportul urban, suburban și interurban

În scopul realizării art.41 al Legii nr. 821-XII din 24 decembrie 1991 privind protecția socială a invalizilor, cu modificările ulterioare, Secțiunile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei din republică perfectază listele, țin evidența beneficiarilor și achită compensația pentru călătoria în transportul în comun urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor), din bugetele locale, invalizilor de gradul I și II, copiilor invalizi și persoanelor care însoțesc un invalid de gradul I sau un copil invalid.

Compensațiile nominalizate se stabilesc de către Secțiunile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei la locul de trai al beneficiarului și sînt achitate prin intermediul centrelor poștale raionale (municipale) ale Î. S. "Poșta Moldovei". (Anexa 7). În anul 2008 de compensațiile pentru călătoria în transportul în comun urban, suburban și interur-

ban au beneficiat peste 147 mii persoane, cea mai numeroasă categorie fiind persoanele cu dizabilitatea de gr. II (106,5 mii). Pentru plata compensațiilor au fost efectuate cheltuieli din bugetele locale în sumă de 33,7 mil. lei.

6.7. Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport

De la 1 ianuarie 2008, în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 1268 din 21.11.2007, persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor le-a fost stabilit dreptul la compensația anuală pentru cheltuielile de deservire cu transport în mărime de 400 lei (fiind majorată față de cea anterioară de 1,8 ori), confirmată prin concluzia Consiliului de expertiză medicală a vitalității sau Consiliului medical consultativ al IMSP.

De compensație anuală pentru cheltuielile de deservire cu transport beneficiază următoarele categorii de persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor:

- invalizii de război și persoanele asimilate cu acestea;
- invalizii din copilărie;
- invalizii în urma accidentelor de muncă și bolilor profesionale;
- invalizii de afecțiune generală;
- copii invalizi în vîrstă de pînă la 18 ani.

Compensația în cauză se stabilește de către Secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei la locul de trai al beneficiarului și este achitată prin intermediul centrelor poștale raionale (municipale) ale Î. S. "Poșta Moldovei" (Anexa 8). În anul 2008 de compensația anuală de deservire cu transport au beneficiat 3037 persoane, în aceste scopuri fiind suportate cheltuieli în sumă de 854,4 mii lei.

6.8. Concluzii. Recomandări

Noile relații economice ale perioadei de tranziție la economia de piață au generat apariția mai multor probleme de ordin social, care au afectat, în egală măsură, atît populația aptă de muncă, cît și păturile socialmente defavorizate, în special persoanele cu dizabilități. Schimbările sociale și economice produse au avut un profund impact asupra sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități. În încercarea de a răspunde acestei provocări, este necesară o reconsiderare a politicii sociale, ea urmînd a fi capabilă să sprijine persoanele cu dizabilități pentru a beneficia de anumite oportunități. În acest sens se impune crearea condițiilor pentru dezvoltarea lor individuală și realizarea de către ei a capacităților, drepturilor și libertăților în egală măsură cu toți ceilalți cetățeni, într-un final asigurînd incluziunea lor socială.

Progresele înregistrate pentru susținerea persoanelor cu dizabilități sînt un suport real, însă nu rezolvă în totalitate problemele cu care se confruntă această categorie a populației. Doar o abordare multisectorială, multidimensională și participativă poate genera soluții eficiente.

Existența modelului actual medical de evaluare a gradului de afecțiune (prin care este pronosticat și, de altfel, legiferat statutul de invalid) stimulează retragerea persoanelor cu dizabilități din viața activă a societății, mecanismul de determinare a vitalității încurajînd abuzul și suprasolicitară pensiilor de invaliditate sau a alocațiilor sociale de stat.

În scopul realizării trecerii consecvente de la „protecția socială” (în sens restrîns) a persoanelor cu dizabilități la „incluziunea socială” a acestora, asigurării recuperării capacității lor de muncă și

obținerii ne-dependenței față de alte persoane prin integrarea lor în societate, se impune necesitatea reformei în acest domeniu. Reconsiderarea sistemului presupune deplasarea accentului de la stabilirea gradului de dizabilitate la stabilirea capacității de muncă, ceea ce va facilita evaluarea obiectivă a capacității individuale de muncă, prestarea serviciilor de reabilitare medicală și profesională, alocarea prestațiilor bănești.

Prin actul de semnare, la 30 martie 2007, a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova a demonstrat în acest sens voința politică de a stabili obiective clar definite, axate pe reorganizarea sistemului actual de protecție socială a persoanelor cu dizabilități. În contextul realizării obiectivului de promovare a disciplinei participări a acestor persoane în societate se impune ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale. Un prim pas în această direcție a fost elaborarea documentului de bază al viitorului cadru juridic în domeniu – proiectul Strategiei privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități –, care pune accentul pe următoarele sarcini:

- modificarea noțiunii de „invaliditate” în corespundere cu prevederile internaționale ale Organizației Mondiale a Sănătății;
- schimbarea modului de stabilire a invalidității prin legiferarea sistemelor de determinare a gradului de dizabilitate la copii și a dizabilității în procente racordată la capacitatea de muncă la persoanele adulte;
- prevederea diferitor forme de asistență socială pentru compensarea dizabilității în funcție de necesitățile speciale;
- crearea și dezvoltarea unui sistem de formare, orientare și reabilitare profesională în vederea asigurării dreptului la încadrarea în cîmpul muncii;
- adaptarea programelor educaționale și a mediului fizic la necesitățile persoanelor cu dizabilități;
- crearea condițiilor pentru satisfacerea necesităților speciale în reabilitarea medicală prin servicii de intervenție timpurie ș.a.

Realizarea acestor măsuri, prin asigurarea posibilităților de evaluare mai obiectivă a capacității individuale de muncă, va oferi persoanelor cu dizabilități șanse egale și accesul la toate resursele de educație incluzivă, tehnologii noi, servicii medicale și sociale, activități sportive, bunuri și servicii de consum, acestea formînd un complex întregit de servicii de reabilitare medicală, socială și profesională.

Anexa 1. Numărul total al pensionarilor și cuantumul mediu al pensiei

Tipul pensiei	Numărul pensionarilor					Cuantumul mediu al pensiei, lei				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
1. Pensii, stabilite conform legii de pensionare - total (1.1+1.2.+1.3), din care:	612636	611509	615172	613490	616122	321,72	377,44	432,87	535,98	631,35
Inclusiv femei	376079	377406	383556	388518	3934673	316,06	371,47	426,58	524,85	634,35
Inclusiv angajați	-	86693	81219	113804	127330	-	420,00	490,24	608,74	722,60
1.1. Pentru limită de vîrstă (1.1.1 +1.1.2 +1.1.3+1.1.4 +1.1.5+1.1.6+ 1.1.7), din care:	460822	457285	459717	458795	462093	336,75	397,18	457,51	565,83	666,28
Inclusiv femei	306427	306022	311694	316765	322899	324,58	383,09	441,21	543,27	637,87
Inclusiv angajați	49196	59706	71272	82743	95481	400,1	459,2	517,55	665,88	781,31
în cuantum minimal	-	15993	15495	25070	30777	0	272,55	299,49	380,55	425,28
1.1.1. în baze generale – total	401582	389523	393680	395045	400629	341,41	401,24	461,87	572,46	674,12
1.1.2. în condiții avantajoase (anticipat – total) (a+b+c), din care:	54673	62266	60113	57217	54600	302,47	371,83	429	520,10	608,78
a) Lista nr.1	4159	4106	4068	3952	3880	372,76	440	509,93	629,45	744,71
b) Lista nr.2	2	9534	9067	8502	7991	392	457,56	529,42	639,06	747,20
c) mamele cu 5 și mai mulți copii	50512	48626	46978	44763	42729	296,68	349,27	402,61	487,85	570,55
1.1.3. din rîndul membrilor de Guvern	80	83	84	84	85	3317,32	3630,14	4794,97	5574,10	6054,28
Inclusiv femei	-	7	6	7	7	-	3259,52	4691,33	5539,28	6010,00
Inclusiv angajați	20	22	24	28	31	3254,13	3754,68	4855,29	5646,42	6118,80
1.1.4. din rîndul deputaților	96	102	108	116	117	1988,94	3004,89	4665,62	5423,27	5873,71
Inclusiv femei	-	11	12	13	13	-	3133,63	4772,33	5515,38	5984,15
Inclusiv angajați	48	42	48	56	59	2133,62	3057,61	4635,54	5327,67	5871,03
1.1.5. din rîndul funcționarilor publici	3490	4357	4773	5266	5562	832,32	974,37	1095,56	1292,19	1514,51
Inclusiv femei	-	2744	3017	3330	3557	-	915,11	1033,05	1224,86	1443,79
Inclusiv angajați	1074	1725	2219	2608	2980	924,78	1071,20	1211,72	1423,93	1667,96
1.1.6. din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului județean*	194	290	317	354	387	1028,79	1.165,13	1387,92	1684,22	2015,01
Inclusiv femei	-	-	45	59	66	-	-	1180,73	1700,03	2072,37
Inclusiv angajați	37	73	87	102	121	1079,61	1267,19	1529,78	1872,33	2267,00
1.1.7. Vechime în muncă	707	664	642	713	713	499,86	607,95	702,96	2337,31	2864,94
Inclusiv femei	-	146	141	127	126	-	635,61	728,94	235,91	2960,37
1.1.7.1. lucrătorii aviației civile - total, din care:	-	528	642	592	713	-	700,23	702,96	2744,26	2864,94
a) personal navigant	528	516	499	589	603	596,82	710,82	822,2	2756,68	3314,07
b) însoțitori de bord	13	12	12	3	2	207,76	244,41	282,75	320,66	367,00

Raportul social anual 2008

1.1.7.2. lucrătorii transportului feroviar	18	5	3	2	2	250	302,2	322	382,50	448,00
1.1.7.3. artiști	143	130	127	118	105	210,04	247,71	286,49	346,34	403,05
1.1.7.4. geologi	1	1	1	1	1	205	243	280	338,00	396,00
1.2. De invaliditate - total (1.2.1.+1.2.2.+1.2.3.), din care:	119925	123719	125676	126538	128145	293,45	337,62	380,96	467,42	548,08
Inclusiv femei	62850	64893	65543	65720	66223	287,06	337,62	373,86	456,60	534,44
gradul I	13770	13619	13369	13183	13298	360,48	418,03	477,31	587,47	695,29
gradul II	84064	86753	86922	87089	87948	308,9	356,89	405,95	499,41	585,90
gradul III	22091	23347	25385	26266	26899	192,88	219,07	244,66	301,11	351,65
Inclusiv angajați	23 912	26 815	9537	30307	31677	295,01	331,76	369,63	457,63	537,23
1.2.1. boală obișnuită – total, din care:	116044	119875	121892	122865	124508	294,24	338,32	381,55	468,17	548,92
gradul I	13 409	13 257	13000	12836	12968	360,09	417,47	476,63	586,77	694,45
gradul II	82 319	85 005	85200	85390	86208	308,69	356,6	405,58	499,03	585,53
gradul III	20316	21613	23692	24639	25332	192,25	217,89	242,97	299,42	349,85
1.2.2. accidente de muncă – total, din care:	3819	3772	3704	3587	3540	269,31	315,33	361,79	440,88	516,48
gradul I	356	356	361	340	322	373,38	437,31	500,7	610,02	723,26
gradul II	1719	1714	1681	1654	1688	317,86	370,56	423,99	515,88	600,03
gradul III	1744	1702	1662	1593	1530	200,2	234,2	268,72	326,91	380,78
1.2.3. boală profesională - total, din care:	62	72	80	86	97	298,14	331,37	374,9	510,61	626,86
gradul I	5	6	8	7	8	497,7	509,83	528,5	775,85	936,25
gradul II	26	34	41	45	52	383,86	409,82	443,92	615,40	752,59
gradul III	31	32	31	34	37	194,07	214,56	243,93	317,29	383,24
1.3. De urmaș – total, din care:	31889	30505	29779	28157	25884	209,13	241,47	270,48	318,95	367,62
Inclusiv femei	6802	6491	6319	6033	5551	200,08	230,79	256,59	300,92	343,06
1 urmaș	23312	22468	22597	21587	5551	182,66	213,34	243,03	289,37	343,06
2 urmași	6924	6465	5794	5294	19978	267,9	306,43	342,92	402,28	335,61
3 și mai mulți urmași	1642	1572	1388	1276	4752	337	376,36	415,06	473,62	460,07
inclusiv angajați	-	26	28	35	46	-	227,11	255,46	314,22	367,64
2. Pensii stabilite conform altor legi (2.1.+2.2.+2.3.+2.4.+2.5)	8056	6768	6230	5943	5278	507,28	683	680,85	915,03	1451,10
2.1. pentru participanții la lichidarea avariei de la Cernobil - total (2.1.1.+2.1.2.+2.1.3.), din care:	2228	2217	2203	2187	2168	734,80	866,50	997,33	1197,53	1398,43
Inclusiv femei	-	87	85	84	82	-	840,58	966,75	1176,83	1373,35
Inclusiv angajați	408	401	398	393	396	734,80	837,46	969,41	1171,67	1364,12
2.1.1. pentru limită de vîrstă – total	12	13	14	17	23	558,58	616,23	686,07	852,17	958,60
2.1.2. de invaliditate – total	2129	2125	2112	2087	2068	742,49	875,64	1009,07	1215,10	1421,79
gradul I	299	297	294	294	290	941,75	1108,79	1278,47	1538,75	1799,88

gradul II	1792	1783	1768	1749	1741	715,9	846,42	976,98	1175,79	1369,35
gradul III	38	45	50	44	37	447,42	501,48	559,7	614,95	925,81
2.1.3. de urmaș – total, din care:	87	79	77	83	77	570,8	661,78	731,98	826,39	902,63
1 urmaș	71	62	59	64	64	526,9	612,01	681,96	784,96	850,81
2 urmași	13	14	16	16	10	702,76	779,78	845,68	942,62	1122,50
3 și mai mulți urmași	3	3	2	3	3	1.038,33	1.139,66	1297,5	1089,66	1275,00
2.2. Conform Legii militarilor (2.2.1.+2.2.2.)	1766	1141	922	1436	1374	99,3	94,72	94,04	474,74	668,43
Inclusiv femei	-	156	128	129	112	-	85,59	84,52	398,57	513,52
Inclusiv angajați	64	29	21	40	44	99,30	102,13	110,19	441,22	662,70
2.2.1. de invaliditate militarilor în termen – total, din care:	1053	616	497	1044	1040	108,92	103,05	102,46	504,47	728,41
gradul I	111	61	52	117	117	134,37	126,7	124,21	577,77	917,74
gradul II	645	379	294	724	723	112,52	105,94	104,77	551,05	766,72
gradul III	297	176	151	203	200	91,55	88,62	90,47	296,11	479,13
2.2.1.1. inclusiv invalidizilor Războiului al Doilea Mondial	643	337	272	758	736	125,65	122,28	121,01	548,80	829,36
gradul I	78	40	32	91	88	153,58	148,7	148,62	620,30	1018,80
gradul II	345	172	129	510	494	135,39	132,95	132,64	607,57	890,42
gradul III	220	125	111	157	154	100,48	99,14	99,54	316,42	525,22
2.2.2. pensie de urmaș familiilor militarilor în termen – total, din care:	713	525	425	392	334	85,11	84,95	84,19	395,56	481,68
1 urmaș	680	499	408	375	321	81,64	81,33	81,1	379,41	465,56
2 urmași	31	24	15	15	10	153,32	149,87	151,6	719,46	793,00
3 și mai mulți urmași	2	2	2	2	3	208,5	208,5	208,5	994,00	1169,33
2.2.2.1. din care familiilor invalizilor Războiului al Doilea Mondial	44	34	29	27	19	74,86	76,88	73,68	339,74	412,89
1 urmaș	35	26	24	23	15	61,62	61,42	61,58	287,69	327,40
2 urmași	8	7	4	3	3	119,75	119,71	120	568,00	659,00
3 și mai mulți urmași	1	1	1	1	1	179	179	178	852,00	956,00
2.3. Pensii pentru vechime în muncă	4062	3375	2701	1901	1310	165,34	194,49	224,4	269,33	314,12
2.3.1. lucrătorii medicali	1456	1207	993	701	493	166,91	197,18	227,73	273,76	317,59
2.3.2. pedagogii	2606	2168	1708	1200	817	164,10	192,96	222,50	266,64	312,00
Inclusiv angajați	-	275	-	233	183	-	120,07	-	191,01	230,28
2.4. din rîndul lucrătorilor vamali	-	35	33	24	20	-	1318,85	1457,15	1644,04	1786,55
Inclusiv femei	-	9	9	7	7	-	1365,00	1505,77	1652,28	1856,42
Inclusiv angajați	-	28	26	18	14	-	1391,00	1543,26	1750,50	1914,00
2.5. din rîndul procurorilor și judecătorilor	-	-	371	395	406	-	-	3514,03	4015,21	4389,01
Total pensii (1+2)	620692	618277	621402	619433	621400	325,28	383,17	442,26	548,30	646,42
Inclusiv femei	382461	383557	389333	393905	399747	317,59	374,22	462,15	530,53	623,92
Inclusiv angajați	75.229	89.288	103267	116690	131158	377,19	436,5	495,49	635,81	750,45

Sursa: CNAS

Anexa 2. Pensii nou-stabilite și cuantumul mediu al pensiei

Tipul pensiei	Numărul pensiilor nou-stabilite					Cuantumul mediu al pensiei, lei				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
1. Pensii stabilite conform legii de pensionare – total (1.1+1.2.+1.3), din care:	34406	38747	39272	39120	40838	300,36	320,01	367,72	526,34	595,10
Inclusiv femei	15453	21654	24972	30952	26468	290,68	320,97	369,19	514,63	612,58
Inclusiv angajați	12973	16234	17073	16610	18744	300,36	365,94	419,72	583,55	595,10
1.1. pentru limită de vîrstă (1.1.1+1.1.2+1.1.3+ 1.1.4+ 1.1.5+ 1.1.6+1.1.7), din care:	22303	24725	27302	27429	28859	331,5	362,17	406,96	545,84	657,73
Inclusiv femei	10223	15724	20033	26076	20953	318,29	350,21	393,82	545,84	612,58
Inclusiv angajați	9469	11895	13217	12646	14224	371,67	406,63	455,62	625,72	750,29
în cuantum minimal	-	9666	6614	7172	7515	-	272,17	299,5	380,84	445,30
1.1.1. în baze generale - total	18152	21903	25442	25047	27075	335,47	366,98	410,37	549,85	661,96
1.1.2. în condiții avantajoase (anticipat - total) (a+b+c), din care:	975	1428	1166	1029	913	257,85	288,46	332,68	448,40	532,35
a) Lista nr.1	154	183	155	128	139	353,68	426,96	524,61	741,57	868,62
b) mamele cu 5 și mai mulți copii – total	821	1245	1011	901	774	239,93	268,1	303,25	406,75	471,96
1.1.3. din rîndul membrilor de Guvern	18	7	2	8	3	3.234,5	3430,42	5040,00	5587,50	6048,33
Inclusiv femei	-	1	-	2	-	-	1599,00	-	5737,50	
Inclusiv angajați	9	4	2	4	3	3215,20	4298,75	5040,00	5531,25	6048,33
1.1.4. din rîndul deputaților	17	11	8	8	7	2.886,90	2.840,54	4431,5	5381,25	5663,28
Inclusiv angajați	10	-	6	7	6	3275,05	2974,57	4355,66	5367,86	5719,66
1.1.5. din rîndul funcționarilor publici	2607	1254	626	791	778	842,97	1067,16	1306,35	1583,64	1975,64
Inclusiv femei	-	752	381	516	528	-	988,67	1258,56	1525,04	1907,36
Inclusiv angajați	757	760	478	626	649	971,69	1108,68	1376,36	1618,49	1995,70
1.1.6. din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului județean*	177	89	41	48	43	1032,1	1214,42	2151,78	2305,91	3005,74
Inclusiv femei	-	14	5	12	10	-	1162,50	2018,40	2236,83	3064,30
Inclusiv angajați	33	33	17	18	23	1117,96	1318,27	2116,41	2444,33	2959,56
1.1.7. Vechime în muncă	357	33	17	498	40	558,99	664,72	863,29	3104,29	2592,87
1.1.7.1. lucrătorii aviației civile, personal navigant – total,	357	33	17	498	40	558,99	664,72	863,29	3104,29	2592,87
1.1.7.2. lucrătorii transportului feroviar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.7.3. artiști	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.7.4. geologi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. De invaliditate – total (1.2.1.+1.2.2.+1.2.3.), din care:	9521	11054	9537	9646	9876	253,72	260,11	292,08	389,02	459,79
Inclusiv femei	4570	5210	4327	4337	4400	242,95	248,62	275,45	356,36	426,99

Inclusiv angajați	3498	4316	3848	3860	3828	264,88	261,75	296,34	386,18	454,30
gradul I	863	871	784	794	870	322,78	330,23	379,93	530,85	670,07
gradul II	5972	7058	5750	5913	6014	277,66	286,91	324,16	433,83	506,13
gradul III	2686	3125	3003	2939	2992	178,32	180,04	207,71	260,55	305,50
1.2.1. boală obișnuită – total, din care:	9394	10928	9446	9549	9738	253,88	260,44	292,27	389,23	460,12
gradul I	857	859	773	786	860	322,23	329,86	379,94	531,23	667,35
gradul II	5910	6994	5706	5865	5938	277,61	287,22	324,35	433,75	506,45
gradul III	2627	3075	2967	2898	2940	178,19	180,12	207,73	260,62	305,91
1.2.2. accidente de muncă – total, din care:	117	115	86	89	127	245,13	234,89	276,53	357,39	435,14
gradul I	6	12	11	8	10	401,24	356,83	379,18	492,87	903,80
gradul II	59	61	42	44	72	281,39	247,01	302,21	418,15	462,05
gradul III	52	42	33	37	45	185,98	182,47	209,63	255,81	287,93
1.2.3 boală profesională – total, din care:	10	11	5	8	11	-	200,9	194,4	490,75	455,18
gradul I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gradul II	3	3	2	4	4	294,1	364,33	242	728,25	820,75
gradul III	7	8	3	4	7	167,85	139,62	162,66	253,00	246,14
1.3. De urmaș – total, din care:	2582	2968	2433	2045	2103	205,72	207,79	231,49	297,41	359,17
Inclusiv femei	660	720	612	539	574	193,54	205,86	225,44	277,60	336,73
Inclusiv angajați	6	4	3	7	10	171,13	130,00	232,00	356,57	370,10
1 urmaș	1588	1911	1618	1343	1434	174,57	179,9	204,92	272,87	327,41
2 urmași	737	797	621	530	514	248,1	147,13	277,27	334,68	407,47
3 și mai mulți urmași	257	260	194	172	155	276,69	292,23	306,5	374,13	492,82
2. Pensii stabilite conform altor legi (2.1.+2.2.)	88	55	41	655	99	868,49	1082,34	544,361	550,72	868,84
2.1. pentru participanții la lichidarea avariei de la Cernobil - total (2.1.1.+2.1.2.+2.1.3.), din care:	77	49	36	36	26	570,02	620,95	609,55	619,0	868,84
Inclusiv femei	-	3	-	1	-	-	467,00	-	586,00	-
Inclusiv angajați	-	8	6	8	-	-	628,62	718,83	870,25	-
2.1.1. pentru limită de vîrstă – total	3	2	1	5	5	516,33	443	336	871,80	877,00
2.1.2. de invaliditate – total	68	42	29	22	14	575,1	635,21	640,1	626,09	1047,00
gradul I	2	3	2	2	-	1.179,00	1.176,00	1735,5	1636,00	-
gradul II	55	28	17	11	10	592,72	670	660,88	654,54	518,00
gradul III	11	11	10	9	4	377,18	397,63	385,6	775,12	2369,00
2.1.3. de urmaș – total din care:	6	5	6	9	7	539,16	572,4	507,33	461,11	506,57
1 urmaș	4	3	4	5	6	471,75	476	457,75	442,00	472,83
2 urmași	2	2	2	3	1	674	716,5	606	404,00	709,00
3 și mai mulți urmași	-	-	-	1	-	-	-	-	727,00	-
2.2. Conform Legii militarilor (2.2.1.+2.2.2.)	11	6	5	619	73	96,63	63,5	75	546,76	670,53
Inclusiv femei	-	-	-	27	2	-	-	-	438,14	649,50

Raportul social anual 2008

2.2.1. de invaliditate militarilor în termen – total, din care:	8	5	4	562	64	93,12	63,2	73,75	560,6+0	687,68
gradul I	6	-	-	66	11	111	-	-	613,63	903,72
gradul II	2	2	2	438	44	40	88,5	88,5	585,61	673,97
gradul III	-	3	2	58	9	-	46,33	59	311,37	490,55
2.2.1.1. inclusiv invalizii Războiului al Doilea Mondial	-	2	1	490	39	-	78,5	97	577,51	775,97
gradul I	-	-	-	60	8	-	-	-	620,61	992,25
gradul II	-	1	1	381	25	-	98	97	604,25	781,52
gradul III	-	1	-	49	6	-	60	-	316,79	464,50
2.2.2. pensie de urmaș familiilor militarilor în termen – total, din care	-	1	1	57	9	-	65	79	57	548,44
1 urmaș	-	1	1	53	7	-	65	79	384,09	431,71
2 urmași	-	-	-	4	1	-	-	-	757,25	637,00
3 și mai mulți urmași	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1275,00
2.2.2.1. din care familiilor invalizilor Războiului al Doilea Mondial	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 urmaș	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 urmași	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3 și mai mulți urmași	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3. din rîndul judecătorilor	-	-	-	26	36	-	-	-	4331,04	4052,72-
Total pensii (1+2)	34494	38802	39313	39775	40937	348,75	347,82	385,77	554,38	628,47

Sursa: CNAS

Anexa 3. Adopția internațională, 1998-2008

Nr. crt.	Țara primitoare	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	TOTAL
1.	SUA	55	81	93	6	7	22	49	30	23	32	18	416
2.	Italia	9	24	19	2		9	10	9	13	44	40	179
3.	Israel		7	5			13	7	1	1	4	2	40
4.	Elveția	9	8	7			2	1	2	3	3	5	40
5.	Spania						2	6	1	7	7	2	25
6.	Canada						9	4	3	3			19
7.	Germania	2	2	3			2	2			1		12
8.	Franta	2	2	3	1			2		2	1	1	14
9.	Suedia							1					1
10.	Cehia							1					1
11.	Belgia	3	7	2									12
12.	Rusia	1											1
13.	Grecia		1	1									2
14.	România		1									1	2
15.	Ucraina			1									1
16.	Austria										3		3
TOTAL:	15	81	133	134	9	7	59	83	46	52	95	69	768
Băieți/ fete	=	37/ 44	67/ 66	71/ 63	4 /5	4 /3	39 /20	40 43	26/ 20	24/ 28	53/ 41	40/ 29	405/ 363

Anexa 4. Informația privind adopția copiilor în anii 2000-2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Copii adoptați, total			302	357	404	404	372	448	438
1.1. Numărul copiilor adoptați la național , inclusiv de către al doilea soț (soție)			295 145/150	298 152/146	321 125/196	358 131/227	320 145/175	353 173/180	369 130/239
1.2. Numărul copiilor adoptați de către cetățenii străini , din ei	134	9	7	59	83	46	52	95	69
1.2.1. băieți/fete	71/63	4/5	4/3	39/20	40/43	26/20	24/28	53/41	40/29
1.2.2. vârsta copiilor adoptați:									
până la 1 an	22/20	1/1		4/1	2/1	1/1	2/0	4/2	4/2
1-4 ani	40/29	3/2	4/3	33/17	18/21	15/6	12/15	23/8	13/10
5-9 ani	4/12	/1		2/1	14/12	6/4	7/6	17/22	17/15
mai mari de 10 ani	5/2	/1		/1	6/9	4/9	3/7	9/9	5/3
1.2.3. numărul copiilor adoptați cu deficiențe în dezvoltare	128	9	6	59	77	44	50	86	44

Anexa 5. Victimele TFU asistate în cadrul Programului OIM din Moldova, 2000-2008

IOM International Organization for Migration
OIM Organizația Internațională pentru Migrație

Victimele TFU asistate în cadrul Programului gestionat de OIM Moldova

2000 - 2008

Tara de destinație	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	TOTAL
Turcia		1	4	68	111	149	127	104	49	613
Macedonia FRI	67	150	82	48	6	3	2	2		360
Bosnia & Hercegovina	92	71	76	13	9	8	2	2		273
Rusia			18	27	31	44	48	63	36	267
Kosovo	72	73	31	21	9	6	11	6	5	234
Emiratele Arabe Unite				3	25	9	39	34	9	119
Albania	67	27	9	2	1	2				108
Moldova		2	5	1	8	10	28	15	32	101
Serbia & Montenegro		17	32	21		5	8	2	3	88
Italia	10	14	9	2	2	3	5	5	1	51
Israel		3	5	5	10	5	3	3	4	38
Polonia			2	2	17	5	1	4	1	32
Ucraina					5	2	3	17	3	30
România		1	10	5	4	4	3	1		28
Cipru				1	4	5		5	7	22
Grecia			3		2	2	7	1		15
Bulgaria		4			2					6
Croația			2	1	2		1			6
Marea Britanie		1		2	1					4
Austria				1	1		2			4
Cehia				2			1		1	4
Spania					1			1	2	4
Elveția			1	2				1		4
Liban			1	1			1	1		4
Tajikistan				1				1	1	3
Pakistan			2							2
Germania					1	1				2
Siria					1	1				2
Belorusia							2			2
Georgia						1			1	2
Franța							1		1	2
Kazakhstan								1	1	2
Belgia				1						1
Egipt				1						1
SUA				1						1
Portugalia					1					1
Uzbekistan					1					1

Raportul social anual 2008

Olanda					1					1
Azerbaidjan								1		1
India								1		1
Irlanda								1		1
Turkmenistan								1		1
Iordania									1	1
Total	308	364	292	232	256	265	295	273	158	2443

Sex	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Feminin	308	364	292	232	252	261	285	242	140	2376
Masculin					4	4	10	31	18	67
Total	308	364	292	232	256	265	295	273	158	2443

Tipul traficului	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Internațional	307	364	288	232	250	256	270	259	128	2354
Intern	1		4		6	9	25	14	30	89
Total	308	364	292	232	256	265	295	273	158	2443

Tipul exploatării	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Total
Sexuală	308	364	292	232	196	215	207	172	111	2097
Muncă					18	15	35	59	32	159
Cerșit					20	17	15	17	7	76
Prelevarea organelor								3	5	8
Mixtă					22	9	22	9		62
n/a						9	16	13	3	41
Total	308	364	292	232	256	265	295	273	158	2443

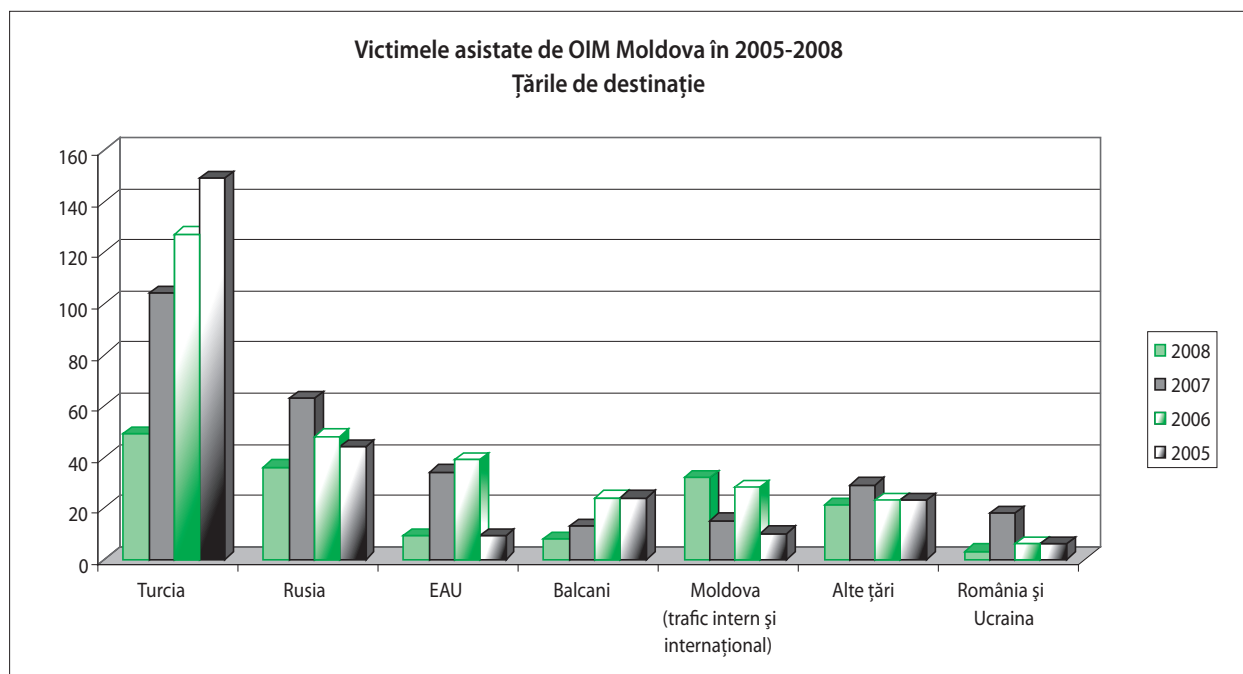
Anexa 6. Statistica oferită de către Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova

În perioada anilor 2000-2008 în cadrul Programului de Asistență și Protecție gestionat de OIM Chișinău în parteneriat cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului au fost asistate 2443 victime ale traficului de ființe umane și peste 1300 potențiale victime ale traficului de ființe umane.

În anul 2008 în Program au fost înregistrate 158 cazuri noi de trafic vs. 273 în 2007, 295 în 2006 și 265 în 2005, ceea ce poate fi explicat prin dificultatea identificării victimelor atât în țara de destinație, cât și în Moldova datorită noilor tendințe care caracterizează fenomenul traficului de ființe umane și metodelor de manipulare utilizate de traficanți și proxeneți. Victimele traficului de ființe umane nu se autoidentifică ca atare, deoarece nu-și cunosc drepturile și nu realizează că au fost supuse unor grave încălcări ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În multe cazuri femeile și bărbații care au fost traficați și sînt supuși exploatarei peste hotarele țării acceptă situația în care au ajuns din cauza disperării și condițiilor deplorabile de trai de acasă.

ȚĂRI DE DESTINAȚIE ȘI AGENȚIILE DE REFERIRE

În anul 2008 rata procentuală a victimelor TFU care au fost identificate și asistate a scăzut cu 42% în comparație cu anul 2007. Principalele țări de destinație au rămas aceleași ca și în anii precedenți: Turcia, Rusia și Emiratele Arabe Unite. Astfel, rata persoanelor care au fost traficate în Turcia constituie 31% în 2008 vs. 38% în 2007, 43% în 2006 și 56% în 2005, în Rusia – 22,8% în 2008 vs. 23% în 2007, 16% în 2006 și 17% în 2005. Numărul victimelor repatriate din Ucraina a scăzut de la 17 persoane în 2007 (7%) la 3 persoane în 2008 (1,9%). Totodată, datorită activităților desfășurate de ONG „Interacțiune” din regiunea transnistreană și de echipele multidisciplinare din cadrul SNR, precum și a măsurilor întreprinse de organele de drept ale Republicii Moldova a crescut numărul victimelor traficului intern care au fost identificate și referite spre asistență – 32 persoane (20%) în 2008 în comparație cu 15 persoane (5,5%) în 2007.

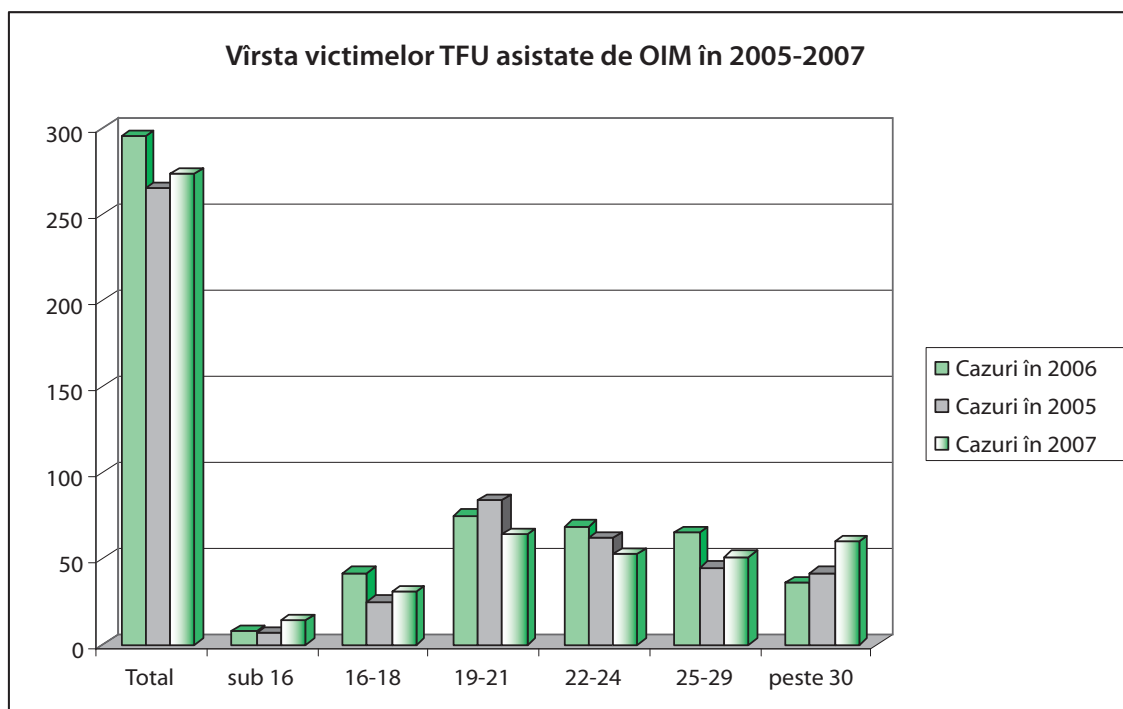
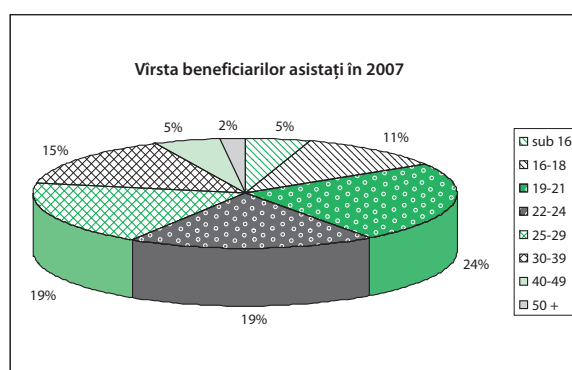
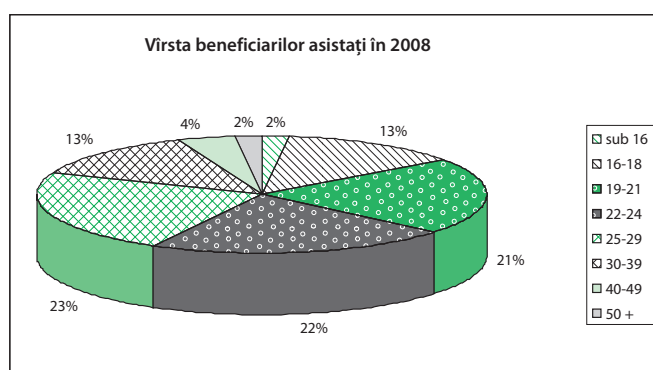
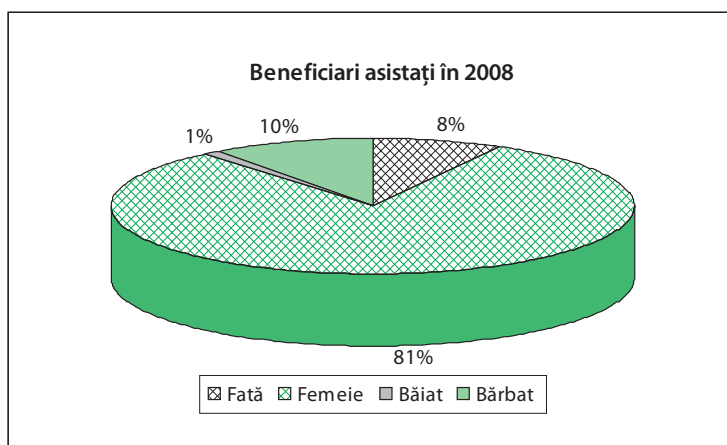

Agențiile de referire	2007	2008
OIM	73	33
SNR	48	28
Organele de drept din Moldova	32	28
Interacțiune	4	21
La Strada	12	14
Vera, Nadejda, Liubovi (Odessa)	39	3
CPTF	17	3
Organele de drept din UAE	12	3
autoidentificare	10	3
Centrul Maternal Chișinău	3	3
Stimul	2	3
Centrul Mamei și Copilului		3
Maagan (Israel)		3
Winrock	2	2
MPSFC		2
Părintele Savvas (Cipru)	2	1
beneficiar OIM	2	1
Preot	1	1
Isha L'Isha (Israel)	1	1
s. Asistența Socială		1
Spital raional		1
CPTM	5	
Terre des Hommes	4	
Secția Maternală	2	
Casa Maternă	1	
BBC	1	
Total	260	158

VÎRSTA, SEXUL ȘI TIPUL EXPLOATĂRII

Femeile și fetele constituie majoritatea beneficiarilor OIM, și anume 88,6% din numărul total de cazuri identificate și asistate. În anul 2008, 128 femei, 12 fete, 16 bărbați și 2 băieți au beneficiat de asistența OIM. Astfel, se observă o creștere de 1,6%

în ceea ce privește numărul bărbaților asistați în anul 2008 în comparație cu a. 2007 și o creștere de 8% în comparație cu anii 2005-2006, pe parcursul cărora doar 13 bărbați (2%) au primit suport în cadrul Programului OIM. De asemenea, se înregistrează o creștere de 2% a numărului băieților asistați în anul 2008 în comparație cu 2007.

În anul 2008 au fost asistați 3 copii – victime ale traficului intern, care aveau vîrsta cuprinsă între 11 și 14 ani: 2 băieți – victime ale exploatării prin muncă și o fată exploatăată în scopul prestării servi-

ciilor sexuale. Alte 21 persoane, adică 13% din numărul total de cazuri, cu vîrsta cuprinsă între 16 și 18 ani, au fost traficați în scopul exploatării sexuale în Moldova, Rusia, Turcia și EAU; în scopul

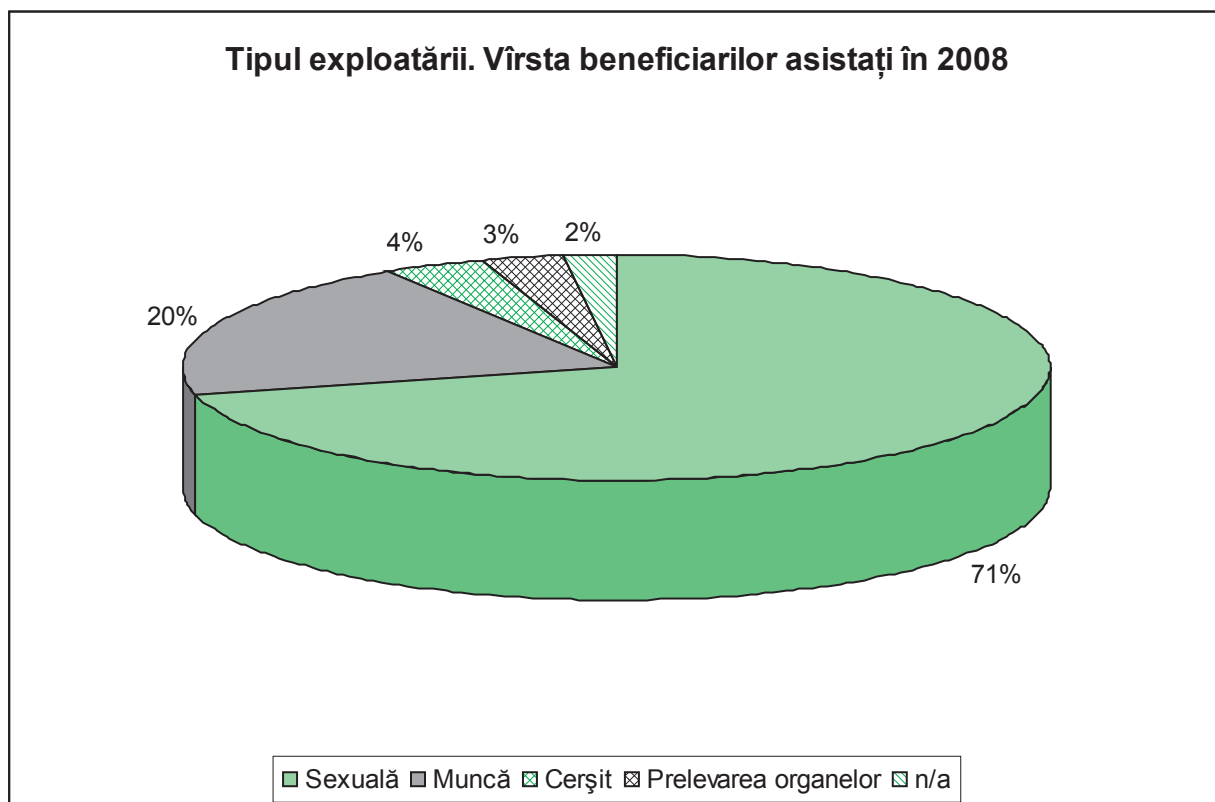
exploatării prin muncă în Moldova și Rusia, precum și în scopul cerșitului în Ucraina.

La fel ca și în anul 2007, 43% din victimele TFU asistate în 2008 aveau vârsta cuprinsă între 19 și 24 ani. Marea lor majoritate au fost traficate preponderent în scopul exploatării sexuale în Turcia și Rusia; în alte țări precum Cipru, Franța, Israel și Spania, precum și pe teritoriul Moldovei. Șapte persoane au fost traficate și exploatate prin muncă în Rusia, Spania și Moldova.

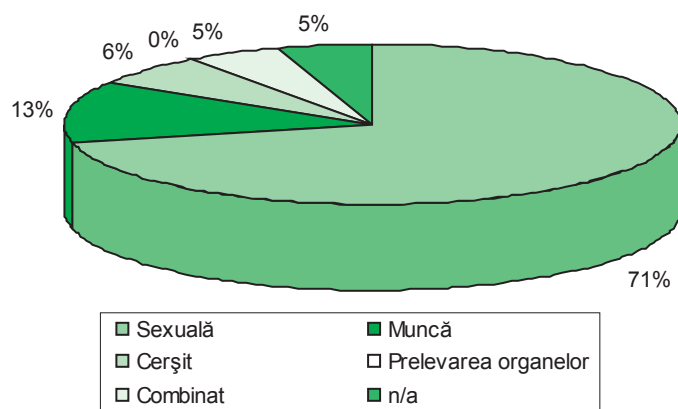
Rata procentuală a persoanelor asistate cu vârsta cuprinsă între 25 și 29 ani s-a mărit cu 4% în anul 2008 în comparație cu 2007. Cele mai multe persoane din această categorie de vârstă au fost traficate în Turcia și Rusia, dar și în alte țări cum ar fi Kazakhstan, Cipru, Georgia, Israel, Polonia, Spania și Italia, și au fost supuse exploatării sexuale; trei femei au fost traficate în scopul exploatării prin muncă în Turcia, Rusia și Moldova.

Persoanele asistate în 2008 cu vârsta peste 30 ani constituie 19% din numărul total de beneficiari și au fost traficate în scopul exploatării sexuale în Turcia, Rusia, UAE, Cipru, Ucraina; în scopul exploatării prin muncă în Turcia, Rusia, Kazakhstan, Spania, Moldova și în scopul cerșitului – în Rusia, Polonia și Ucraina.

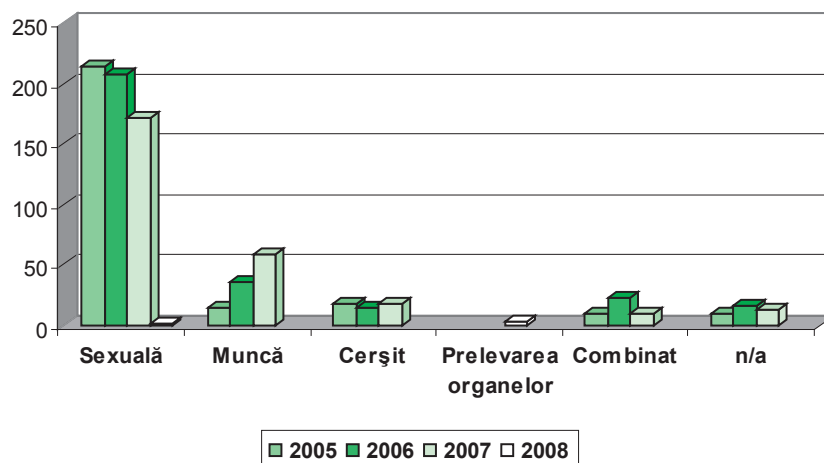
La fel ca și în anii 2005-2007, majoritatea victimelor asistate în anul 2008, adică 71% din numărul total de cazuri, au fost supuse exploatării sexuale. Se atestă o creștere de 7% în ceea ce privește numărul persoanelor care au fost traficate în scopul exploatării prin muncă, în comparație cu anii 2005-2007. De asemenea, cu 3% s-a mărit numărul persoanelor care au fost supuse traficului în scopul prelevării organelor încă în anii 1998-2000, dar care au fost identificate și referite pentru asistență în cadrul SNR abia în 2008. Totodată scade cu 2% numărul persoanelor exploatate în cerșit, i.e. 4% în 2008 vs. 6% în anii 2005-2007.

Tipul exploatării. Vîrsta beneficiarilor asistați în 2005-2007

Tipul exploatării. Victimele asistate în 2005-2008.

Anexa 7. Compensițiile la călătoria în transportul urban, suburban și interurban

Nr. crt.	Raionul/ municipiul	Numărul beneficiarilor				Cuantumul compensației lei/ lunar		Periodi- citatea achitării	Cheltuieli planificate a.2008 (mii lei)	Cheltuieli efectuate a.2008 (mii lei)
		Inv. gr.I	Inv. gr. II	Copii- inv.	Total	Cu însoțit.	Fără			
1.	Mun. Chișinău	4466	12210	1464	18141	60	30	Lunar	11507,0	8150,3
2.	Mun. Bălți	971	4699	435	6105	21,4	21,8	Trimes.	1896,8	1896,8
3.	Anenii-Noi	619	2554	305	3478	30	15	Trimes.	757,5	764,3
4.	Basarabeasca	220	960	145	1325	30	15	Semes.	272,9	266,3
5.	Briceni	561	3025	243	4633	30	15	Anual	833,9	833,9
6.	Cahul	639	2218	383	3240	30	15	Anual	729,0	729,0
7.	Cantemir	325	1348	347	1990	26	13	Anual	406,8	406,8
8.	Călărași	537	2682	292	3511	30	15	Anual	781,3	781,3
9.	Căușeni	464	2163	297	3685	30	15	Trimes.	655,6	655,6
10.	Cimișlia	330	1700	210	2240	30	15	Semes.	466,2	465,1
11.	Criuleni	844	2337	610	3791	30	15	Semes.	699,1	673,5
12.	Dondușeni	280	1859	165	2304	30	15	Trimes.	494,8	488,7
13.	Drochia	466	2906	364	3736	30	15	Semes.	821,9	967,4
14.	Dubăsari	817	5215	373	6405	30	15	Trimes.	375,2	337,9
15.	Edineț	893	4222	371	5486	30	15	Semes.	1143,5	1215,0
16.	Fălești	487	2899	367	3753	66	33	Trimes.	764,8	607,6
17.	Florești	494	3336	302	4132	30	15	Trimes.	850,9	925,2
18.	Glodeni	428	1887	491	2806	30	15	Trimes.	470,4	467,8
19.	Hincești	650	2973	424	4047	30	15	Semes.	872,1	846,9
20.	Ialoveni	554	2412	358	4236	30	15	Trimes.	776,3	802,9
21.	Leova	242	1162	191	1595	30	15	Semes.	338,2	354,4
22.	Nisporeni	325	1755	224	2304	30	15	Anual	509,6	506,2
23.	Ocnia	443	2231	368	3042	30	15	Anual	547,6	547,6
24.	Orhei	782	3766	551	5099	30	15	Trimes.	1015,3	974,6
25.	Rezina	355	1777	184	2316	30	15	Trimes.	562,5	562,5
26.	Rîșcani	439	2561	293	3293	30	15	Trimes.	662,0	655,6
27.	Sîngerei	589	3444	465	4498	90	45	Trimes.	954,4	945,8
28.	Soroca	751	4596	449	5769	30	15	Semes.	1059,2	1059,2
29.	Strășeni	808	2981	878	5075	30	15	Semes.	873,0	873,7
30.	Șoldănești	362	1832	178	2372	30	15	Trimes.	520,4	520,4
31.	Ștefan-Vodă	347	2311	235	3475	30	15	Trimes.	623,2	620,2
32.	Taraclia	307	1733	191	2729	30	15	Trimes.	491,2	433,8
33.	Telenești	293	2217	478	2988	30	15	Trimes.	716,8	705,9
34.	Ungheni	575	3444	433	4452	30	15	Anual	982,8	873,4
35.	UTA Găgăuzia	1114	7104	844	9062	30	15	Anual	1900,3	1818,0
	TOTAL	22777	106519	13908	147113	-	-	-	37331,7	33733,6

Anexa 8. Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor

Nr. d/o	Raionul/ municipiul	Numărul beneficiarilor						Cheltuieli planificate a.2008 (mii lei)	Cheltuieli efectuate a.2008 (mii lei)
		Invalizi de război și persoanele asimilate cu ei	Invalizi din copilărie	Invalizi în urma accidentelor de muncă și bolilor profesionale	Invalizi de afecțiune generală	Copii-invalizi până la 18 ani	Total		
1.	Mun. Chișinău	44	182	23	278	58	587	186,4	196,7
2.	Mun. Bălți	2	17	3	10	-	32	12,6	12,6
3.	Anenii - Noi	6	8	12	13	-	39	15,6	15,2
4.	Basarabeasca	4	9	4	7	-	24	10,0	8,3
5.	Briceni	16	18	2	21	3	60	24,0	24,0
6.	Cahul	3	7	10	16	-	36	24,0	14,5
7.	Cantemir	9	12	5	12	-	38	14,8	14,8
8.	Călărași	14	6	2	29	-	51	13,6	17,5
9.	Căușeni	12	23	11	33	-	79	21,2	21,2
10.	Cimișlia	2	13	8	20	2	45	18,8	18,8
11.	Criuleni	6	32	-	24	15	77	23,6	26,4
12.	Dondușeni	35	34	29	56	9	169	27,0	26,6
13.	Drochia	18	33	5	21	-	77	23,6	29,7
14.	Dubăsari	8	5	4	6	-	23	9,2	9,2
15.	Edineț	4	1	4	11	-	20	16	16
16.	Fălești	7	27	3	47	17	101	14,8	14,8
17.	Florești	14	35	6	36	15	106	21,2	19,2
18.	Glodeni	10	30	8	50	33	131	36,8	14,4
19.	Hîncești	6	41	4	22	4	77	30,8	30,8
20.	Ialoveni	11	17	7	54	2	91	33,9	33,8
21.	Leova	3	4	2	2	0	11	10,4	4,4
22.	Nisporeni	9	8	3	15	-	35	14,0	13,6
23.	Ocnîța	11	27	-	2	3	43	17,2	17,2
24.	Orhei	14	50	7	158	11	240	35,2	35,2
25.	Rezina	-	7	-	13	-	20	17,0	7,7
26.	Rîșcani	8	30	7	76	1	122	24,6	24,6
27.	Sîngerei	5	35	2	25	13	80	41,6	28,3
28.	Soroca	9	26	4	49	4	92	33,2	29,0
29.	Strășeni	14	27	5	22	3	71	24,0	28,3
30.	Șoldănești	5	13	6	12	-	36	13,7	13,7
31.	Ștefan-Vodă	6	14	4	34	11	69	9,6	8,4
32.	Taraclia	4	14	5	32	6	61	8,4	8,4
33.	Telenești	14	4	3	5	2	28	12,0	11,2
34.	Ungheni	8	30	5	17	-	60	24,3	24,3
35.	UTA Găgăuzia	5	92	40	140	59	206	59,6	35,8
	TOTAL	346	931	243	1368	271	3037	922.7	854.4

Firma editorial-poligrafică „*Elena-V.I.*” SRL
mun. Chişinău, str. Academiei, 3
tel./fax: (373 22) 72-50-26

